

დავით ქამუკაშვილი

სამრეწველო საკუთრება

კომერციული აღნიშვნები
არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის
აღკვეთა

ბამონცემლობა “სუბლბა”

თბილისი, 1998

67.99(2)3

347.77

ძ 217

იურიდიულ მეცნიერებათა კანდიდატის დავით ძამუკაშვილის ეს წიგნი მიძღვნილია სამრეწველო საკუთრების ობიექტებზე უფლებათა მოპოვებისა და დაცვისადმი. იგი წარმოადგენს ამავე ავტორის მიერ 1997 წელს გამოცემული წიგნის “სამრეწველო საკუთრება. გამოგონება, სასარგებლო მოდელი, სამრეწველო ნიშნუში. უფლებების გაფორმება და სამართლებრივი დაცვა” გაგრძელებას და მასთან ერთად იძლევა საქართველოში სამრეწველო საკუთრების დაცვის მთლიან სურათს.

წიგნი სასარგებლო იქნება და დაინტერესებს მეცნიერ-მუშაკებს, მენეჯერებს, გამოგონებლებს, სპეციალისტებს, სტუდენტებს და მკითხველთა ფართო წრეს.

ავტორი გულწრფელ მადლობას უხდის სამეურნალო საშუალება “ლაზერინის” გამოგონებელს ბატონ ვლადიმერ ჩარგაზიას, რომლის უანგარო დახმარებამაც გადაწყვეტი როლი შეასრულა ამ წიგნის გამოცემაში.

რედაქტორი ზურაბ ახვლედიანი

იურიდიულ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი

რეკენზენტი ბესარიონ ზოიძე

იურიდიულ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი

NASCUNTUR AB HUMANO INGENIO OM-
NIA ARTIS INVENTORUMQUE OPERA* QUAE OP-
ERA DIGNAM HOMINIBUS VITAM SAEPIUNT* REI-
PUBLICAE STUDIO PERSPICIENDUM EST ARTES
INVENTAQUE TUTARI*

ARPAD BOGSCH

ადამიანთა გენია ხელოვნების ძმნილ-
ბათა წყაროა, ეს ძმნილბანი ადამიანის ღირ-
სეული ყოფის ბარანტიაა. სახელმწიფო მოვ-
ალეა, უზრუნველყოს ხელოვნების ძმნილბა-
თა და გამორბონებათა საიმედო დაცვა.

არაად ბოგში

შინაარსი

თავი I სასაქონლო და მომსახურების ნიშნები	6
1. სასაქონლო ნიშნების დაცვის განვითარების მოკლე ისტორიული მიმოხილვა	7
2. ტერმინოლოგია	13
3. სასაქონლო ნიშანი, როგორც სამართლებრივი დაცვის ობიექტი.	17
3.1. ცნება და შინაარსი	17
3.2. სასაქონლო ნიშნის სახეები	23
4. საცაჭრო კაზმულობა	36
5. მომსახურების ნიშნები	39
6. კოლექტიური სარგებლობის ნიშნები	41
7. სასაქონლო ნიშნის დაცვითუნარიანობა	49
7.1. აბსოლუტური ხასიათის კრიტერიუმები	50
7.2. ფარდობითი (შედარებითი) ხასიათის კრიტერიუმები	56
8. სასაქონლო ნიშნებზე უფლებების მოპოვება	59
9. განსაკუთრებული უფლებების ფარგლები	106
10. სასაქონლო ნიშნის მფლობელის უფლება-მოვალეობანი	112
11. სასაქონლო ნიშანთან დაკავშირებული დავები	115
საქართველოში რეგისტრირებული სასაქონლო ნიშნების მაგალითები	125
თავი II სამრეწველო საკუთრების დაცვის სხვა ობიექტები	130
12. გეოგრაფიული აღნიშვნები	131
13. საფირმო სახელწოდება	141
14. სახელექციო მიღწევა	157
15. არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აღკვეთა	169
16. სასაქონლო ნიშნების ურთიერთდამოკიდებულება სამრეწველო საკუთრების სხვა ობიექტებთან.	180
თავი III სამართაშორისო ხელშეკრულებები	189
17. სამრეწველო საკუთრების დაცვის პარიზის კონვენცია	190

18. ნიშნების საერთაშორისო რეგისტრაციის შესახებ მადრიდის ხელშეკრულება(მადრიდის ხელშეკრულება)	209
19. ნიშნების საერთაშორისო რეგისტრაციის შესახებ მადრიდის ხელშეკრულების პროტოკოლი	212
20. ნიშნების რეგისტრაციისათვის განკუთვნილი საქონლისა და მომსახურების საერთაშორისო კლასიფიკაციის შესახებ ნიცის ხელშეკრულება	215
21. ნიშნების გამოსახულებითი ელემენტების შესახებ ვენის საერთაშორისო ხელშეკრულება(ვენის ხელშეკრულება)	217
22. საქონელზე ყალბი ან შეცდომის გამოძეგვი აღნიშვნის დატანის აღკვეთის შესახებ მადრიდის ხელშეკრულება	217
23. წარმოშობის ადგილის დასახელებათა დაცვისა და მათი საერთაშორისო რეგისტრაციის შესახებ ლისაბონის ხელშეკრულება (ლისაბონის ხელშეკრულება)	219
24. ხელშეკრულება სასაქონლო ნიშნების კანონმდებლობის შესახებ	221
25. ხელშეკრულება ინტელექტუალურ საკუთრებაზე ვაჭრობის თანხვედრი უფლებების შესახებ, კონტრაფაქციული საქონლით ვაჭრობის ჩათვლით (TRIPS)	223
დანართი 1	
საერთაშორისო კლასები გამოგონებაზე, სამრეწველო ნივთზე, სასაქონლო ნივანზე	244
დანართი 2	
სამრეწველო ნივთების ლოკარნო საერთაშორისო კლასიფიკაციის კლასები	254
დანართი 3	
სასაქონლო ნიშნების რეგისტრაციისათვის საქონლისა და მომსახურების ნიშნის საერთაშორისო კლასიფიკაციის კლასები	256
სამრეწველო საკუთრებასთან დაკავშირებული ზოგიერთი ტერმინის ქართულ-ინგლისურ-რუსული განმარტებითი ლექსიკონი	263
ლიტერატურა	285

თავი I

**სასაქონლო და მომსახურების
ნიშნები**

1. სასაქონლო ნიშნების დაცვის განვითარების პროექტი ისტორიული მიმოხილვა

სასაქონლო ნიშანი, როგორც კომერციული აღნიშვნა, ღლეწან-ღელეობის მიღწევების შედეგად გავრცელებულ ქმნილებას არ წარმოადგენს. საყოველთაოდ არის ცნობილი, რომ თავისი განვითარების უძველესი ხანიდან კაცობრიობა იყენებდა სხვადასხვა სახის განმასხვავებელ მონიშვნას საკუთარი ქონების ან საქონლის სხვა ქონებისაგან და საქონლისგან განსხვავების მიზნით.

ჯერ კიდევ მაშინ, როდესაც მოსახლეობა თავად იკმაყოფილებდა საკუთარი ოჯახის მოთხოვნილებას თვითნაკეთი ნაწარმით, ან მცირე ოდენობით იძენდა საჭირო ნივთებს ადგილობრივი ხელოსნებისაგან, იყვნენ გამორჩეული, მეწარმეობის ნიჭით დაჯილდოებული ოსტატები, რომლებიც განმასხვავებელ აღნიშვნებს იყენებდნენ. ცნობილია, რომ 3000 წლის წინათ ინდოელ ხელოსნებს ირანში გაგზავნამდე დაჰქონდათ საკუთარი ხელმოწერა მათ მიერ შექმნილ ნაწარმზე. ასევე, დაახლოებით 2000 წლის წინ, ჩინელი მეწარმეები აუცილებლად ადებდნენ ნიშნებს იმ ნაწარმს, რომელსაც ყიდდნენ ხმელთაშუა ზღვის ტერიტორიის ქვეყნებში. ამავე პერიოდს ემთხვევა რომის იმპერიაში ხელოვნების აყვავების ხანა, როდესაც მათ მიერ შექმნილ ნაწარმსა თუ ნაწარმოებებზე ფართოდ გამოიყენებოდა განმასხვავებელი აღნიშვნები. ცნობილია, რომ საქონელთან ერთად მიმოქცევაში იყო ათასამდე ასეთი აღნიშვნა. გახმაურებულია იმ დროს “კარგი რეპუტაციის მქონე აღნიშვნის “FORTIS” კოპირებისა და არაკეთილსინდისიერი ხელოსნების მიერ საკუთარი ნაწარმის გასაღების მიზნით გამოყენების ფაქტი. ძველ დროს გამოყენებული ეს აღნიშვნები დამღებს წარმოადგენდნენ. ისინი აღიბეჭდებოდნენ თიხის ნაწარმზე, რაც ფართოდ იყო გავრცელებული ძველ ეგვიპტესა და მაშინდელ სხვა განვითარებულ ქვეყნებში, მათ შორის კავკასიაში, კერძოდ, საქართველოს ტერიტორიაზე. ცნობილია, რომ ძველ ეგვიპტეში ქაშანურის წარმოებამ დიდ განვითარებას მიაღწია და

მისგან დამზადებული ნაკეთობები აურაცხელი რაოდენობით იგზავნებოდა საექსპორტოდ. ძველი ეგვიპტის ხანის ქაშანურის ნაკეთობანი აღმოჩენილია ხმელთაშუა ზღვისა და კავკასიის ტერიტორიების სხვადასხვა ადგილას. წარმოდგენილია, რომ ასეთი მაღალი ღონის მეწარმეობისა და ვაჭრობის დროს არ ყოფილიყო გამოყენებული რაიმე აღნიშვნა თუ დამღირება, რომელიც თუნდაც ნაწარმის წარმოშობაზე მიუთითებდა. დამღირება, ჩვეულებრივ, საყოფაცხოვრებო გარემოში მოსახლეობის მიერ გამოიყენებოდა პირუტყვის მოსანიშნად; იმისთვის, რომ თუ საქონელი მეზობლის ნახირში გაერეოდა, პატრონს გაადვილებოდა საკუთარი ძროხის, თუ ხარის გამოცნობა. დამლა პირუტყვზე დაიტანებოდა გავარვარებული რკინის სამარჯვით. როგორც ზემოაღნიშნულიდან გამომდინარეობს, დამღირება განმასხვავებელი ნიშნის გამოყენების პრიმიტიული მაგალითია. შეუძლებელია აქვე არ გავიხსენიოთ ძველი საბერძნეთის ისტორიიდან ცნობილი ფაქტი, რომელიც განმასხვავებელი აღნიშვნის გამოყენების გააზრებული მაგალითია. ჩვენს დრომდე მოაღწია წარწერამ ვაზაზე; იგი გვამცნობს: “ვაზა დაამზადა ევტიმიდემ ისე, როგორც ამას ვერასდროს შესძლებს ევფრონიოსი”. ასეთი სახის მონიშვნა რეკლამის გაწევის მცდელობასაც კი შეიცავს, ხოლო რეკლამა, თავის მხრივ, გამოიყენება მაშინ, როდესაც საქონლის გასაღების პრობლემაზე ფიქრობენ. მაშასადამე, უკვე ამ დროიდან განმასხვავებელ ნიშნებს, საქონელბრუნვის გააქტიურების თვალსაზრისით, გარკვეული ადგილი აქვს მიჩნეული. რაც უფრო ინტენსიური ხდება წარმოება, მით უფრო მეტი ყურადღება ექცევა განმასხვავებელ აღნიშვნებს.

ცნობილია, რომ შუა საუკუნეებიდან მოყოლებული გამოიყენებოდა აღნიშვნები ცალკეული ასოსა და სახელის სახით. ასოები, როგორც წესი, ინიციალების მინიშნება იყო. საქონელზე სპეციალური დამღის დასმა ფართოდ იხმარებოდა XV–XVI საუკუნეებიდან წერილი მეწარმეების (ხელოსნების) მიერ. ამ პერიოდში საქონლის

მონიშვნა ექვემდებარებოდა ხელოსანთა გაერთიანების (საამქროს) მიერ შემუშავებულ მოთხოვნებს და რეგლამენტს; მისი მიზანი იყო თვალნათელი გაეხადა, თუ ხელოსანთა რომელი საამქროს მიერ იყო გამოშვებული ამგვარად მონიშნული პროდუქცია. ამასთანავე ღამლა მიუთითებდა და ადასტურებდა, რომ ხელოსანს უფლება ჰქონდა მინიჭებული ამ ნაწარმის გამოშვებისა.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, შეიძლება დავასკვნათ, რომ ღამლა ასრულებდა საქონლის ხარისხის გარანტიის ფუნქციას, რადგან საქონელზე დატანილი გამოსახულება მოწმობდა აგრეთვე, რომ წარმოებული პროდუქცია დამზადებულია დადგენილი წესების მიხედვით და მასზე დაწესებულია კონტროლი ხელოსანთა გაერთიანების მიერ. წესების დამრღვევ პირს სჯიდა თავად საამქრო მის მიერვე დადგენილი წესის თანახმად. ასეთსავე ფუნქციას ატარებდა ღამლა ვაჭართა გაერთიანებებში – გილდიებში. საამქროსა და გილდიის ღამლა კოლექტიური ნიშნის თვისებებს ავლენდა. კოლექტიური ხასიათის ნიშნის გარდა გამოიყენებოდა ინდივიდუალური აღნიშვნებიც. ამ ტიპის აღნიშვნები აღიბეჭდებოდა აგრეთვე, ტყაზე, წიგნებზე, საბრძოლო იარაღზე, სამზარეულო დანიშნულების საგნებზე და ა.შ. ნაწარმზე საკუთარი სახელის ან ინიციალების ამოტვიფრა ხელოსანს საშუალებას აძლევდა ფართოდ გაეთქვა სახელი. ზოგიერთ შემთხვევაში ხელოსნობის ზღვარს გადაცილებული, საქვეყნოდ ცნობილი ოსტატების სახელი ჩვენამდე აღწევს. ასეთ ოსტატებს მიეკუთვნება საქართველოში XII საუკუნის მეორე ნახევარში მოღვაწე ბექა და ბემქენ ოპიზრები, რომლებმაც ქართული ოქრომჭედლობის ხელოვნება იმდენად მაღალ საფეხურზე აიყვანეს, რომ იგი დღეს მსოფლიოში საუკეთესოდაა აღიარებული.

სასაქონლო ნიშნები თანამედროვე როლს ასრულებენ გასული საუკუნიდან. საქონლის მასობრივი წარმოების მოძალებამ გამოიწვია პროდუქციის განაწილების რთული სისტემის ჩამოყალიბება. საქონლის მწარმოებლისგან მომხმარებელამდე ეფექტიანი მიწოდე-

ბის განხორციელებამ და საქონელმომოცვლის დიდი ტემპებით გან-
ვითარებამ საჭირო გახადა პროდუქციის ამოცნობის უნივერსა-
ლური საშუალების მოძებნა და გამოყენება. საქონლის პირდაპირი
(გვარეობითი) სახელი ვერ უზრუნველყოფდა პროდუქციის ინდი-
ვიდუალიზაციას მეწარმის გამორჩევის თვალსაზრისით. იწყება სპე-
ციალური აღნიშვნების გამოგონება და საქონლის მოსანიშნად მათი
გამოყენება. ამასთან, სასაქონლო ნიშანი უკავშირდება მეწარმეს და
მისით მონიშნულ საქონელს შესაბამის ხარისხს განუმტკიცებს.
ხარისხი საქონელს შეიძლება მოსდევდეს საუკუნეთა სიღრმიდან,
ხოლო სასაქონლო ნიშანი ამ თვისების ერთ-ერთი დამადასტურე-
ბელი საშუალებაა. მაგალითად, აღნიშვნა ამოტვიფრული ვერცხ-
ლის ჩაიდანზე ან თევზზე, რომლებიც დამზადებული იყო აუგს-
ბურგელი, ბრაუნშვაიგელი, ლონდონელი, პარიზელი ან პეტერბურგელი
ოსტატების მიერ XVI-XVII საუკუნეებში, ღღესაც მეტყველებს
აღნიშნული ნაწარმის უმაღლეს ხარისხზე. სასაქონლო ნიშნების
გამოყენების ინტენსიფიკაციამ ცხადი გახადა ნიშნის მფლობელთა
უფლებების სამართლებრივ დაცვაზე ყურადღების გამახვილების
აუცილებლობა. სულ უფრო ხშირი ხდება სხვისი ნიშნებით სარგე-
ბლობა ან იმიტაცია. ასეთ ქმედებებს არაკეთილსინდისიერი მეწარ-
მენი ან ვაჭრები ჩადიან სახელმოხვეჭილი ნიშნების მიმართ, რაც
მათ სხვისი სახელის ხარჯზე უსაფუძვლოდ გამდიდრების საშუ-
ალებას აძლევს.

მაგალითად, XIX საუკუნის მეორე ნახევარში ინგლისში გავრ-
ცელდა იაფი, დაბალი ხარისხის დანა-ჩანგლის გასაღება შეფილდელ
მეწარმეთა (რომელთა საქონელი მაღალი ხარისხით გამოირჩეოდა)
სასაქონლო ნიშნის გამოყენებით. ამ დროს ინგლისში ისევე, როგორც
სხვა ქვეყნებში, კანონმდებლობა სასაქონლო ნიშნების დაცვის შესახებ
ჯერ კიდევ არ იყო ჯეროვნად განვითარებული. ბევრ ქვეყანას
საერთოდ არ გააჩნდა რაიმე სამართლებრივი აქტი. ინგლისი ერთ-
ერთი პირველი ქვეყანა გახდა, რომელმაც საერთო სამართლის

ნორმებით დაიწყო სხვისი სახელით მოსარგებლე პირების დასჯა. სხვისი რეპუტაციის გამოყენება აკრძალული ქმედება გახდა და მას სპეციალური ტერმინიც მოეძებნა “PASSING OFF”. ასეთსავე გზას გაჰყვნენ ინგლისურ-ამერიკული სამართლის სხვა ქვეყნებიც, სადაც, ინგლისის მსგავსად, მოუხდავად სპეციალური კანონის არარსებობისა, საერთო სამართლით აღიკვეთებოდა სხვისი სახელით სარგებლობა. ხსენებული ქვეყნებისგან განსხვავებით კონტინენტური ევროპის სამართლის მიმდევარი ქვეყნები იძულებული იყვნენ, ეფიქრათ სპეციალური კანონის შემოღებაზე სასაქონლო ნიშნების დაცვის შესახებ. ერთ-ერთი პირველი ქვეყანა, რომელმაც შემოიღო სპეციალური კანონი, საფრანგეთი იყო. ეს კანონი 1857 წელს ამოქმედდა. საკუთარი კანონმდებლობა აამოქმედეს იტალიამ – 1868 წელს, ბელგიამ – 1879 წელს, ამერიკის შეერთებულმა შტატებმა – 1870 წელს, გერმანიამ – 1874 წელს, რუსეთმა – 1896 წელს. საქართველომ ეროვნული საკანონმდებლო აქტი ძალაში შეიყვანა 1992 წლის 1 მაისს, მაშინდელი მინისტრთა კაბინეტის 1992 წლის 16 მარტის №304 დადგენილებით, დამტკიცებული სასაქონლო ნიშნების შესახებ დებულების სახით. საბჭოთა კავშირის სისტემაში ყოფნისას საქართველოს გააჩნდა ნორმები სასაქონლო ნიშნების დაცვის შესახებ სამოქალაქო კოდექსში (მ.28) და სისხლის სამართლის კოდექსში (მ.166), რომლებსაც სოციალისტური შინაარსის გამო, პრაქტიკული გამოყენება არც ჰქონია. XX საუკუნის საკანონმდებლო ნორმების განვითარება შემდეგი მიმართულებით ხასიათდება:

- სასაქონლო ნიშნებზე უფლებების წარმოქმნა მათი გამოყენების ფაქტით;
- განსაკუთრებული უფლებების წარმოქმნა სასაქონლო ნიშნების რეგისტრაციის ფაქტით;
- სასაქონლო ნიშნის გამოყენების ახალი სახეობების დამკვიდრება;

– ნიშნის გადაცემა და ლიცენზირება;

– სასაქონლო ნიშნების დაცვის ახალი კონცეფციების აღიარება.

კანონმდებლობა სასაქონლო ნიშნების დაცვის შესახებ, როგორც სამრეწველო საკუთრების სხვა ობიექტების დაცვის კანონები, ყველაზე დინამიკურად განვითარებადი სამართლებრივი აქტების რიცხვს მიეკუთვნება და (მსოფლიოს პრაქტიკულად ყველა ქვეყანაში) ხშირია გადასინჯვა ან დამატებითი ნორმების მიღება გარკვეული პერიოდულობით. ასეთი საჭიროება იკვეთება ახალი თეორიული კონცეფციის გათვალისწინებით, სასამართლოების გადაწყვეტილებების ზეგავლენით, ან საერთაშორისო თანამშრომლობის გაღრმავების შედეგად მიღებული ახალი საერთაშორისო ხელშეკრულებების მიხედვით. ამ მხრივ უნდა გამოვყოთ XX საუკუნის დასაწყისი, 30-იანი და 40-იანი წლები, ასევე 80-იანი წლები და დღევანდელი პერიოდი. ამჟამად კანონების გადასინჯვა მიმდინარეობს მსოფლიოს უმეტეს ქვეყნებში მსოფლიოს საეკონომიკური ორგანიზაციის მოთხოვნებთან მათი შესაბამისობაში მოყვანის მიზნით. საქართველოც, როგორც ხსენებულ ორგანიზაციაში გაწევრიანების რეალური კანდიდატი, ამ პროცესის მიღმა არ დარჩენილა.

ინტელექტუალური საკუთრების მსოფლიო ორგანიზაციის (შემდგომში “ისმო”) მონაცემების მიხედვით (სასაქონლო ნიშნებთან დაკავშირებით) ამჟამად მიღებულია და მოქმედებს შემდეგი საერთაშორისო ხელშეკრულებები:

– სამრეწველო საკუთრების დაცვის შესახებ პარიზის კონვენცია (შემდგომში “პარიზის კონვენცია”), 1883 წ.;

– საქონელზე ცრუ ან შეცდომის გამომწვევი წარმოშობის მითითების აღკვეთის შესახებ, მადრიდის ხელშეკრულება, 1891 წ.;

– ნიშნების საერთაშორისო რეგისტრირების შესახებ, მადრიდის შეთანხმება, 1891 წ.;

– ნიშნების რეგისტრირებისათვის განკუთვნილი საქონლისა და მომსახურების საერთაშორისო კლასიფიკაციის შესახებ, ნიცის

შეთანხმება, 1957 წ.;

- ადგილწარმოშობის დაცვის და მათი საერთაშორისო რეგისტრირების შესახებ, ლისაბონის შეთანხმება, 1958 წ.;

- ნიშნების გამოსახულებითი ელემენტების საერთაშორისო კლასიფიკაციის დაწესების შესახებ, ვენის შეთანხმება, 1973 წ.;

- ნიშნების საერთაშორისო რეგისტრირების შესახებ, მადრიდის ხელშეკრულების პროტოკოლი, 1989 წ.;

- ხელშეკრულება სასაქონლო ნიშნების შესახებ კანონმდებლობაზე, 1994 წ.;

- ხელშეკრულება ინტელექტუალურ საკუთრებაზე ვაჭრობის თანხვედრი უფლებების, მათ შორის კონტრაფაქციული საქონლით ვაჭრობის შესახებ, 1994 წ.

ხსენებული ხელშეკრულებებიდან საქართველო მონაწილეა მხოლოდ ყველაზე მნიშვნელოვანი – პარიზის კონვენციისა და ნიშნების საერთაშორისო რეგისტრაციის შესახებ მადრიდის ხელშეკრულების პროტოკოლისა.

2. ტერმინოლოგია

სანამ სასაქონლო ნიშნების დაცვის სფეროში დამკვიდრებულ თანამედროვე ტერმინებს განვიხილავდეთ, მიზანშეწონილად გვესახება შევხვით ადრე ხსენებულ ტერმინს “დამლა”, რომელიც ძველად გამოიყენებოდა. ტერმინი “დამლა” ინგლისური ტერმინის “BRAND” სინონიმია და როგორც სპეციალურ ლიტერატურაში აღინიშნება, ეს ტერმინი დღესაც ხშირად გამოიყენება ტერმინის “TRADE MARK” სინონიმად, რაც ქართულად სავაჭრო ნიშნად ითარგმნება. ქართული სიტყვა “დამლა” შემდეგნაირად განიმარტება: “საქონელზე დაკრული ბეჭედი ან ნიშანი, რომელიც მიუთითებს პროდუქციის სადაურობაზე, ხარისხზე და მისთანანზე”. განმარტება

გადმოსცემს მითითებას სასაქონლო ნიშნის მთავარ ფუნქციაზე, მაგრამ საკანონმდებლო ტერმინად მისი გამოყენება მიუღებლად მიგვაჩნია, რადგან სრულად ვერ უპასუხებს დღევანდელ მოთხოვნებს.

სამრეწველო საკუთრების თანამედროვე ტერმინოლოგია უპირველესად უკავშირდება პარიზის კონვენციას, რომელშიც ნორმატიულად აისახა შესაბამისი ტერმინები. პარიზის კონვენციის მეშვეობით სამრეწველო საკუთრების ობიექტების ტერმინებმა საერთაშორისო აღიარება ჰპოვა და მისი მონაწილე ქვეყნების (და არა მარტო) საკანონმდებლო ტერმინებად იქცა. ტერმინის “სასაქონლო ნიშანი” (რომელსაც საქართველოს სამართლებრივი აქტები იყენებენ, მათ შორის დღევანდელი სამოქალაქო კოდექსი) პარალელურად ხშირად ეხვდებით მისგან განსხვავებულ ტერმინებს: სავაჭრო ნიშანი, სავაჭრო მარკა, საფირმო ნიშანი, ემბლემა. ნაკლებად, მაგრამ იხმარებოდა ტერმინები საძარხნო ნიშანი, საძარხნო მარკა. პარიზის კონვენციის ფრანგულ ტექსტში (კონვენციის ოფიციალური ტექსტი) მოყვანილი ტერმინი “UNEMARQUE DE FABRIQUE OU DE COMMERCE” საბჭოთა კავშირის კანონმდებლობით გადმოიცა ტერმინად “ТОВАРНЫЙ ЗНАК”, მის შესაბამისად საქართველოს სსრ სამოქალაქო სამართლის კოდექსმა ქართულად “სასაქონლო ნიშანი” დაამკვიდრა. ამ კოდექსის მ.28 ითვალისწინებს აგრეთვე ტერმინს “საწარმოო მარკა”, რომლის შინაარსი გადმოცემული არ არის. როგორც ვხედავთ, საბჭოთა კავშირის საკანონმდებლო აქტებმა გაიმეორა 1896 წლის რუსეთის კანონის ტერმინოლოგია და პარიზის კონვენციის მიერ გამოყენებული ორი ტერმინის ნაცვლად “MARQUE DE FABRIQUE” და “MARQUE DE COMMERCE” დააწესა ერთი ტერმინი “ТОВАРНЫЙ ЗНАК”. სავარაუდოა, რომ საქართველოს სსრ სამოქალაქო კოდექსში მოცემული ტერმინი “საწარმოო მარკა” და “MARQUE DE FABRIQUE” (საძარხნო მარკა) სინონიმებია. “საწარმოო მარკა” სსრ

კავშირში გამოიყენებოდა 1936 წლიდან. მისი დანიშნულება იმაში გამოიხატებოდა, რომ საქონელზე ან მის შეფუთვაზე აღბეჭდილი მარკის მეშვეობით მომხმარებელს საშუალება მისცემოდა ამოეცნო ნაწარმის მწარმოებელი. ეს გარემოება მოუთითებს საწარმოო მარკის ნათესაურ კავშირზე სასაქონლო ნიშანთან, მაგრამ ამ უკანასკნელისგან განსხვავებით, საწარმოო მარკაზე უნდა ყოფილიყო მოთავსებული მწარმოებლის სახელწოდება (საფირმო სახელწოდება) მისი აღგილმდებარეობის მითითებით, უწყებრივი დაქვემდებარება, საქონლის ხარისხი და სახელმწიფო სტანდარტის ნუმერაცია. საწარმოო მარკა არ რეგისტრირდებოდა და სასაქონლო ნიშნისაგან დამოუკიდებლად გამოიყენებოდა.

იმის გათვალისწინებით, რომ ტერმინოლოგიური მრავალფეროვნება გვხვდება არა მარტო პრესის ფურცლებზე, რადიო და ტელეგადამცემებში, არამედ თვით საკანონმდებლო აქტებშიც, საქართველოს ამჟამინდელი კანონმდებლობა ცდილობს მოაწესრიგოს სიტუაცია და აწესებს ერთიან ტერმინს “სასაქონლო ნიშანი”. ეს ტერმინი, ჩვენი აზრით, არ ზღუდავს სამრეწველო საკუთრების აღნიშნული ობიექტის შინაარსს და თუ მას ფართო გაგებით შევხედავთ, მოიცავს პარიზის კონვენციის მიერ გამოყენებულ ყველა ტერმინს, მათ შორის “MARQUE DE SERVICE” – მომსახურების ნიშანსაც. ამ უკანასკნელს ისეთივე დაცვა ენიჭება, როგორც სასაქონლო ნიშანს (თუმცა პარიზის კონვენცია არ ავალდებულებს მის დაცვას) განსაკუთრებით ბოლო წლებში მიღებული საერთაშორისო ხელშეკრულებების თანახმად.

იმ მოსაზრებიდან გამომდინარე, რომ მომსახურებაც თავისებური საქონელია, ტერმინი “მომსახურების ნიშანი” შეიძლება ვიგულისხმოთ ტერმინის, “სასაქონლო ნიშანი”, შინაარსის ფარგლებში. აქვე აღვნიშნავთ, რომ საქართველოს კანონმდებლობა თავიდანვე ორივე ტერმინს იყენებს. მაგალითად, 1992 წლის სასაქონლო ნიშნების შესახებ დებულების მ.1-ის მიხედვით ვკითხულობთ:

“სასაქონლო ნიშნის მსგავსად შეიძლება დაცული იქნეს მომსახურების ნიშანი”. შემდგომში დებულებაში ტერმინი “სასაქონლო ნიშანი” ორივე ობიექტის აღსანიშნავად არის გამოყენებული. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი აწესებს სასაქონლო ნიშნის დაცვას (მ.1102) ტერმინის “სასაქონლო ნიშანი” გამოყენებით. სხვა ტერმინი მოხსენიებული არ არის. ამდენად, იმისათვის, რომ შევინარჩუნოთ ტერმინოლოგიური ერთიანობა და თავიდან ავიცილოთ რაიმე გაუგებრობები, მიზანშეწონილად გვეჩვენება, პრესის თუ სპეციალური ლიტერატურის ფურცლებზე ვიხმაროთ ტერმინები “სასაქონლო ნიშანი” და “მომსახურების ნიშანი”.

სხვა ქვეყნების პრაქტიკაც ამასვე მიუთითებს. ინგლისურად იხმარება ტერმინი “TRADE MARK” და “SERVICE MARK”. გერმანულად – HANDELSMARKE, WARENZEICHEN და DIENSTLEISTUNGSMARKE ესპანურად – “MARKA DE FABRICA O DE COMERCIO”, რაც პარიზის კონვენციაში გადმოცემული ფრანგული ტერმინის სრული შესატყვისია. ასევე საფრანგეთის მსგავსად “MARCUE DE PRODUITS” ესპანეთში “MARKA DE PRODUCTO” გამოიყენება. მომსახურების ნიშნის აღსანიშნავად ესპანურად კვლავ ფრანგული “MARCA DE SERVICE”-ს მსგავსად გამოიყენება ტერმინი “MARCA DE SERVICIO”.

გარდა ხსენებულისა, მიზანშეწონილია შევუხოთ 1994 წელს მიღებულ საერთაშორისო ხელშეკრულებას სასაქონლო ნიშნების შესახებ კანონმდებლობაზე. ეს ხელშეკრულება იყენებს ტერმინებს “TRADE MARK” და “SERVICE MARK”. ორივე ეს ტერმინი განმარტებულია მის მუხლში 2, რომელიც დასათაურებულია: “ნიშნები, რომლებსაც ეხება ეს ხელშეკრულება”. კერძოდ, ამ მუხლის მე-2 პუნქტში გადმოცემულია, რომ აღნიშნული ხელშეკრულება გამოიყენება ნიშნების მიმართ, რომლებიც დაკავშირებულია საქონლის აღნიშვნასთან (TRADE MARKS) და ნიშნების მიმართ, რომლებიც დაკავშირებულია მომსახურების აღნიშვნასთან (SERVICE MARKS). ამდენად, ტერმინები “სასაქონლო ნიშანი” და “მომსახურების

ნიშანი” ყველაზე ზუსტად ასახავს თანამედროვე ტენდენციებს და მათი გამოყენება ეროვნულ კანონმდებლობაში ყველაზე მისაღებად მიგვაჩნია.

3. სასაქონლო ნიშანი, როგორც სამართლებრივი დაცვის ობიექტი

3.1. ცნება და შინაარსი

ამჟამად მრავლად მოიპოვება სასაქონლო ნიშნის, ისევე როგორც სხვა კომერციული აღნიშვნების მეცნიერული თუ საკანონმდებლო განმარტება. ეს იმით აიხსნება, რომ სამრეწველო საკუთრების ისეთი ობიექტისგან განსხვავებით, როგორიცაა გამოგონება, სასაქონლო ნიშნის განმარტება დიდ სირთულეს არ იწვევს. შესაბამისად, ყოველი ქვეყნის კანონი, ისევე როგორც ზოგი საერთაშორისო შეთანხმება, ნორმატიულად განმარტავს სასაქონლო ნიშანს. იმისათვის, რომ ნათლად წარმოვიდგინოთ სასაქონლო ნიშნის არსი, მიზანშეწონილად მიგვაჩნია საკითხის დაწვრილებითი განხილვა.

უპირველესად, საკითხის გაშუქება უპრიანი იქნება იმ ქვეყნის კანონების მაგალითზე, რომელთა დებულებები საფუძველი გახდა სასაქონლო ნიშნების კანონმდებლობის შემდგომი განვითარებისა და რომლებიც გაიზიარა მრავალი ქვეყნის ეროვნულმა კანონმა. მხედველობაში გვაქვს საფრანგეთის 1857 წლის კანონი, გერმანიის 1894 წლის კანონი, ინგლისის 1905 და 1938 წლის კანონები და ამერიკის შეერთებული შტატების 1946 წლის ლანკამის აქტად ცნობილი კანონი.

ხსენებული კანონების ფუძემდებლური დებულებანი არ შეცვლილა დღეისათვის, უფრო მეტიც, მათ სრული ასახვა ჰპოვეს თანამედროვე საერთაშორისო ხელშეკრულებებში, რომლებიც სასაქონლო ნიშნებისადმი მიძღვნილი. შემდგომში ისეთი აქტების მიღებამ,

როგორიც არის, ევროპის ეკონომიკური გაერთიანების საბჭოს 1993 წლის 20 დეკემბრის დირექტივა გაერთიანების სასაქონლო ნიშნების შესახებ და განსაკუთრებით ხელშეკრულება ინტელექტუალურ საკუთრებაზე ვაჭრობის თანხედარი უფლებების, მათ შორის კონტრაფაქციული საქონლით ვაჭრობის შესახებ (AGREEMENT ON TRADE-RELATED ASPECTS OF INTELLECTUAL PROPERTY RIGHTS, INCLUDING TRADE IN COUNTERFEIT GOODS, შემოკლებით TRIPS), რომელიც დაიდო 1993 წლის 15 დეკემბერს, აუცილებელი გახდა ევროპული სასაქონლო ნიშნების კანონმდებლობის ჰარმონიზაცია. ამის გამო სადღეისოდ უკვე ევროპის გაერთიანებაში შემავალმა ყველა ქვეყანამ, მათ შორის საფრანგეთმა, ინგლისმა, გერმანიამ აგრეთვე ამერიკის შეერთებულმა შტატებმა, რეგიზიის შედეგად ან შემოიღეს ახალი კანონები, ან შეიტანეს მათში მნიშვნელოვანი ცვლილებანი. ჰარმონიზაცია, ცხადია, უპირველესად შეეხო სასაქონლო ნიშნის განმარტებას. შესაბამისად, ხსენებული ქვეყნების თანამედროვე კანონები ერთგვაროვნად გადმოგვცემენ სასაქონლო ნიშნის შინაარსს და ძირითადად (თითქმის მთლიანად) იმეორებენ ინტელექტუალურ საკუთრებაზე ვაჭრობის თანხედარი უფლებების, მათ შორის კონტრაფაქციული საქონლით ვაჭრობის შესახებ ხელშეკრულებაში ან ევროპის ეკონომიკური გაერთიანების სასაქონლო ნიშნების შესახებ კანონმდებლობაში მოცემულ განმარტებას. ყოველივე აღნიშნულის თანახმად, მიზანშეწონილად მიგვაჩნია მკითხველის ყურადღება შევაჩეროთ ამ ორი საერთაშორისო აქტის შინაარსზე.

TRIPS-ის ხელშეკრულების თანახმად, ნებისმიერი აღნიშვნა ან აღნიშვნათა კომბინაცია, რომლის მეშვეობითაც შესაძლებელია ერთი საწარმოს საქონლის ან მომსახურების განსხვავება მეორე საწარმოს საქონლის, ან მომსახურებისაგან, შეიძლება წარმოადგენდეს სასაქონლო ნიშანს. ამ განმარტებიდან გამომდინარე, სასაქონლო ნიშნის მთავარი ნიშან-თვისება მისი განმასხვავებელუნარიანობაა. ხაზი უნდა გაესვას იმასაც, რომ ტერმინი “სასაქონლო ნიშანი” ამ

ხელშეკრულების ძალით მოიცავს მომსახურების ნიშანსაც. ასეთი მიდგომის საფუძველი შეიძლება იყოს იყოს, რომ ინგლისური ტერმინი “TRADE MARK” ითარგმნება, როგორც სავაჭრო ნიშანი, ხოლო ვაჭრობას, რა თქმა უნდა, რომ საქონელთან ერთად მომსახურებაც განეკუთვნება. ამდენად, ამგვარი განმარტება იძლევა იმის საშუალებასაც, რომ დავეთანხმოთ იმ აზრს, რომ მომსახურება, თანამედროვე ეტაპზე, ერთგვარ საქონლად განიხილება.

ევროპის გაერთიანების სასაქონლო ნიშნების შესახებ კანონმდებლობა (რომლის მიხედვითაც 1996 წლიდან რეგისტრირდება ევროპის საერთო ბაზრის ერთიანი სასაქონლო ნიშანი) მის შინაარსს გადმოსცემს ზემოთ განხილულის მსგავსად. კერძოდ, სასაქონლო ნიშანი განმარტება, როგორც ნებისმიერი აღნიშვნისაგან შეძგარი, რომელიც უნდა იყოს გრაფიკულად გამოსახვადი, გარდა ამისა, მას უნდა გააჩნდეს ერთი საწარმოს საქონლის, ან მომსახურების, მეორე საწარმოს საქონლის, ან მომსახურებისაგან გარჩევის უნარი. ხსენებული კანონმდებლობა სხვა დამატებით პირობებს სასაქონლო ნიშნის დაცვისუნარიანობისადმი არ აღგენს. მასში ამ მოთხოვნებთან ერთად მოცემულია მხოლოდ ის ჩამონათვალი, რომელიც განსაზღვრავს, თუ რა სახით შეიძლება იყოს რეგისტრირებული სასაქონლო ნიშანი.

1994 წელს მიღებული კიდევ ერთი საერთაშორისო ხელშეკრულება სასაქონლო ნიშნების კანონმდებლობის შესახებ, რომელიც ძირითად მიზნად მასში მონაწილე ქვეყნების კანონების ჰარმონიზაციას ისახავს, არსებითად არ განმარტავს სასაქონლო ნიშნის ცნებას. მასში ჩამოყალიბებული მოთხოვნა (მუხლი 2) აწესებს მხოლოდ იმას, რომ ხელშეკრულების პირობები შეიძლება გავრცელდეს ისეთ ნიშნებზე, რომლებიც წარმოადგენენ ხილვად აღნიშვნებს. ხელშეკრულება საგანგებოდ მიუთითებს, რომ ის არ ეხება არახილვად, კერძოდ, ბგერით და სურნელოვან ნიშნებს. გარდა ამისა, ხელშეკრულება არ გამოიყენება ისეთი ხილვადი ნიშნების მიმართაც, როგორიცაა პოლოგრამული ნიშანი. ამასთან, ქვეყნები, რომლებიც ითვა-

ლისწინებენ სამგანზომილებიანი ნიშნების დაცვას, ვალდებული არიან, გაავრცელონ მათზე ამ ხელშეკრულების დებულებები.

ცალკე განხილვის ღირსია ინტელექტუალური საკუთრების დაცვის საერთაშორისო ბიუროს მიერ (ამჟამად ინტელექტუალური საკუთრების მსოფლიო ორგანიზაცია, შემოკლებით “ისმო”) განვითარებადი ქვეყნებისათვის 1966 წელს შემუშავებული სანიმუშო კანონი ნიშნების, საფირმო სახელწოდებების და არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის შესახებ. მასში მოცემულია შემდეგი განმარტებები:

ა) “სასაქონლო ნიშანი” ნიშნავს ნებისმიერ ვიზუალურ აღნიშვნას, რომელიც განკუთვნილია ერთი საწარმოს საქონლის მეორე საწარმოს საქონლისაგან განსასხვავებლად.

ბ) “მომსახურების ნიშანი” ნიშნავს ნებისმიერ ვიზუალურ ნიშანს, რომელიც განკუთვნილია ერთი მეწარმის მომსახურების მეორე მეწარმის მომსახურებისგან განსასხვავებლად.

როგორც წარმოდგენილი განმარტებიდან გამომდინარეობს, სასაქონლო ნიშნის მთავარ კრიტერიუმად მისი განმასხვავებელუნარიანობაა დასახელებული. ამასთან, მოცემულია მეორე აუცილებელი კრიტერიუმიც — ნიშნის ვიზუალობა, ანუ ნიშანი ხილვადი უნდა იყოს. ამ კრიტერიუმის თანახმად სანიმუშო კანონი არ ეხება ისეთ ნიშნებს, როგორიცაა ბგერითი ან სურნელოვანი.

საქართველოს კანონმდებლობამ გაიზიარა მიღებული მიდგომები, დაეყრდნო არსებულ გამოცდილებას და სასაქონლო ნიშნების შესახებ დებულების პირველივე მუხლით ჩამოაყალიბა შესაბამისი განმარტება.

სანამ საქართველოს საკანონმდებლო აქტის განმარტებას განვიხილავდეთ, მიზანშეწონილი იქნება შევეხოთ რუსეთისა და საბჭოთა კავშირის მიერ დამკვიდრებულ განმარტებებს. 1896 წლის რუსეთის კანონმა შემოიღანა შემდეგი განმარტება: “სასაქონლო ნიშნის ქვეშ იგულისხმება ის ნიშანი, რომელსაც ვაჭარი იყენებს

საკუთარი საქონლის მოსანიშნად, სხვა პირთა საქონლისაგან განსასხვავებლად”. საბჭოთა კავშირის სასაქონლო ნიშნების შესახებ დებულების თანახმად, სასაქონლო ნიშნის ქვეშ იგულისხმებოდა დადგენილი წესით რეგისტრირებული აღნიშვნები, რომლებიც განკუთვნილი იყო ერთი საწარმოს საქონლის განსასხვავებლად, მეორე საწარმოს ერთგვაროვანი საქონლისაგან. როგორც ეს განმარტება მეტყველებს, სასაქონლო ნიშანს უნდა ჰქონოდა ერთგვაროვანი საქონლის განსხვავების უნარი. ცნობილია, რომ საბჭოთა კავშირის ხელისუფლება განიცდიდა სულ უფრო მეტ ზეწოლას საერთაშორისო ორგანიზაციებისა და ცალკეული სახელმწიფოების მხრიდან იმ მიზნით, რომ მას სამრეწველო საკუთრების დაცვის კანონმდებლობა მოეყვანა საერთაშორისო მოთხოვნათა შესაბამისად. ამის გამო 1990-1991 წწ. ინტენსიურად მუშავდებოდა ახალი კანონები გამოგონების, სასაქონლო ნიშნების და სამრეწველო ნიშნუშების დაცვის სფეროში. 1991 წ. მიღებულ იქნა სსრკ კანონი სასაქონლო ნიშნების და მომსახურების ნიშნების შესახებ, რომელმაც საბჭოთა კავშირის დაშლის გამო, ძალაში შესვლა ვერ მოასწრო. კანონის მ.1 გადმოსცემს: “სასაქონლო ნიშანი და მომსახურების ნიშანი (შემდგომში – სასაქონლო ნიშანი) არის აღნიშვნები, რომლებსაც შეუძლიათ განასხვავონ ერთი იურიდიული პირის ან მოქალაქის საქონელი, ან მომსახურება სხვა იურიდიული პირის ან მოქალაქის ერთგვაროვანი საქონლის, ან მომსახურებისაგან”. როგორც ვხედავთ, ამ კანონმაც გაიმეორა დებულების ძირითადი შინაარსი და სასაქონლო ნიშანი დააკავშირა ერთგვაროვან საქონელთან.

საქართველოს კანონმდებლობის შემუშავებისას, არ შეიძლებოდა საერთოდ უყურადღებოდ დატოვებულიყო ადრინდელი გამოცდილება. ისიც უნდა ითქვას, რომ სსრ კავშირის კანონში მოცემული განმარტება აღარ არის საერთაშორისო მოთხოვნებთან პრინციპულ დისონანსში. საქართველოში ჯერ კიდევ მოქმედი დებულება, სასაქონლო ნიშნების შესახებ, ითვალისწინებს ადრე წარმოდგენილი

განმარტებების შინაარსს და საკუთარი ფორმულირებით განმარტავს მათ. ამ დებულების მ.1 ასკენის “სასაქონლო ნიშანი არის ორიგინალურად გაფორმებული განმასხვავებელი სიმბოლო, რომელიც განკუთვნილია ერთგვაროვანი საქონლის და მისი მწარმოებლის ინდივიდუალიზაციისათვის”. ეს განმარტება გამოირჩევა ადრე მოცემულებისგან იმით, რომ შემოაქვს ახალი კრიტერიუმი “ორიგინალობა” და “მწარმოებლის ინდივიდუალიზაციის უნარიანობა” განმასხვავებელუნარიანობასთან ერთად. ძნელია მოიძებნოს დამაკმაყოფილებელი ახსნა, თუ რა არის “ორიგინალურად გაფორმებული სიმბოლო”. ამ ხარვეზის გამოსწორება მიზანშეწონილია და გათვალისწინებულია მომავალი კანონის პროექტში.

რადგან საერთაშორისო ვაჭრობის პრაქტიკაში სასაქონლო ნიშნების გამოყენებას დიდი მნიშვნელობა გააჩნია, მათ განმარტებას გვერდს ვერც იურიდიული ლიტერატურა აუვლიდა. მაგალითად, ცნობილი იურისტი მარკ ბოგუსლავსკი იძლევა განმარტებას, რომელიც საქართველოში მოქმედი სასაქონლო ნიშნების შესახებ დებულების მსგავსია. “სასაქონლო ნიშანი და მომსახურების ნიშანი არის პირობითი აღნიშვნები, რომლებსაც შეუძლია განასხვავონ ერთი პირის საქონელი და მომსახურება მეორე პირის საქონლისა და მომსახურებისაგან. ჩვეულებრივად, ის არის ორიგინალური მხატვრული გამოსახულება, რომელსაც ნაწარმზე ათავსებენ”.

ყოველივე ზემოთქმულის შესაჯამებლად აღვნიშნავთ, რომ ნებისმიერი ნიშანი ვერ იქცევა სასაქონლო ნიშნად. მაგალითად, ისეთი აღნიშვნა, რომელიც მხოლოდ საქონლის მფლობელზე მიუთითებს. ასეთად არ მიიჩნევა აგრეთვე აღნიშვნა, რომელიც მიუთითებს საქონლის სტანდარტზე, მაგალითად, სასერტიფიკაციო დამლა.

სასაქონლო ნიშნად შეიძლება ცნობილ იქნეს მხოლოდ ისეთი სიმბოლო, რომელიც მიუთითებს საქონელსა და მის მწარმოებელს შორის არსებულ კავშირზე სამოქალაქო მიმოქცევის პროცესში, უპირველესად საქონლით ვაჭრობის დროს. ამიტომ სასაქონლო

ნიშნად არ შეიძლება განხილულ იქნეს ისეთი აღნიშვნა, რომელიც მიუთითებს მხოლოდ მესაკუთრის ვინაობაზე, მაგალითად, საბიბლიოთეკო აღნიშვნები “ex libris“-ის სახით.

ინგლისის სამართალში დამკვიდრებული შეხედულებაც დიდად არ განსხვავდება კონტინენტური ევროპის ქვეყნებში არსებულისაგან. სასაქონლო ნიშანი საერთო სამართლით განიმარტება, როგორც სიმბოლო, რომელიც განკუთვნილია იმისთვის, რომ აშკარა გახადოს, რომ საქონელი, რომელზეც გამოიყენება ნიშანი, წარმოშობილია კონკრეტული მწარმოებლისაგან, იქნება ის მეწარმე, მოვაჭრე, თუ სახელმწიფო ორგანო.

3.2. სასაქონლო ნიშნის სახეები

საზოგადოდ, სასაქონლო ნიშანი შეიძლება იყოს წარმოდგენილი ნებისმიერი სახის სიმბოლოთი. კერძოდ, სასაქონლო ნიშნად შეიძლება იყოს გამოყენებული სიტყვა, ციფრები, ასოები, გამოსახულება, ფერების კომბინაცია, ბგერები, სურნელება, ყოველივე აღნიშნულის კომბინაცია და სხვ. ეს ჩამონათვალი არ შეიძლება ამომწურავად მივიჩნიოთ და მომავალში, ჩვენი აზრით, კიდევ გაფართოვდება. ამის დასტურად ისიც გამოდგება, რომ გამოჩენილი სპეციალისტი სასაქონლო ნიშნების სფეროში ბატონი კასპერ ჯ. ვერკმანი თვლიდა, რომ სასაქონლო ნიშნებს შეიძლება წარმოადგენდნენ სიტყვები ან გამოსახულებები, ან კიდევ მათი კომბინაციები, რომლებიც გამოიყენებიან საქონლის მიმოქცევის სფეროში. როგორც ეხედავთ, ეს არც თუ ისე დიდად ხანდაზმული დეფინიცია, რომელიც სასაქონლო ნიშნად მიიჩნევს მხოლოდ სიტყვას ან გამოსახულებას აშკარად ჩამორჩება საკითხისადმი დღევანდელ, გაცილებით უფრო ფართო მიდგომას.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, კანონმდებლობა სასაქონლო ნიშნების მიმართ, როგორც საერთაშორისო, ასევე ეროვნული, დაახლოებით ერთგვაროვნად უდგება საკითხს და სასაქონლო ნიშნების

ნაირსახეობას ზემოთ მოყვანილი ჩამონათვლის ფარგლებში იძლევა. ამასთან, სხვადასხვაგვარია მიდგომა ისეთი სახის აღნიშვნებისადმი, როგორებიცაა: ბგერითი, სურნელოვანი ან სამგანზომილებიანი ნიშნები. ამ თვალსაზრისით ცალკეული ქვეყნის კანონმდებლობა ერთმანეთისაგან განსხვავდება. ზოგი თვლის მათ რეგისტრაციას უნარიან აღნიშნად, ზოგიც არა. როგორც აღრე, აღვნიშნეთ, კონტინენტური ევროპის ქვეყნების კანონმდებლობა საკმაოდ ჰარმონიზებულია და ამ თვალსაზრისით თითქმის არ განსხვავდება ერთმანეთისაგან. განვიხილოთ, თუ რა მდგომარეობაა დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობის კანონმდებლობაში. დსთ-ს წევრ სახელმწიფოთა კანონების მიხედვით ორგვარი მიდგომა შეიმჩნევა. რიგი ქვეყნებისა სასაქონლო ნიშნად მიიჩნევენ ნებისმიერ აღნიშვნას, რომელსაც განმასხვავებელუნარიანობა გააჩნია. ეს მიდგომა ძალზე ფართოა და ითვალისწინებს სასაქონლო ნიშნის სახეების ჩამოთვლას არამომწურავად. ნორმა, რომელიც მოიცავს ამ ჩამოთვლას, ბოლოვდება სიტყვებით “და სხვა”. ასეთი ნორმები გააჩნია რუსეთის, აზერბაიჯანის, ბელორუსიის, სომხეთის, ყირგიზეთის, ტაჯიკეთის, თურქმენეთის, უზბეკეთის კანონებს. ხსენებული მიდგომა ნაკარნახეია სხვა ქვეყნების მიერ რუსეთის კანონმდებლობის პრინციპების ფართო და შეუზღუდავი გამოყენებით.

გამონაკლისია საქართველოს კანონმდებლობა, რომელიც ამომწურავ ჩამონათვალს იძლევა. კერძოდ, დებულება სასაქონლო ნიშნების შესახებ პირველივე მუხლით მიუთითებს: “სასაქონლო ნიშანი შეიძლება იყოს სიტყვიერი, გამოსახულებითი, მოცულობითი ან მათი კომბინაციებისაგან შემდგარი.

გარდა ამისა, სასაქონლო ნიშნად შეიძლება რეგისტრირებულ იქნეს ბგერითი ნიშანი...”

დავახასიათოთ ჩამოთვლილი სასაქონლო ნიშნების სახეების თავისებურებანი. ვფიქრობთ, ნიშანთა კომბინაცია დახასიათებას არ საჭიროებს.

სიტყვიერი ნიშნები (სიტყვა)

სიტყვის გამოყენება კმნის სასაქონლო ნიშნების ყველაზე ფართოდ გავრცელებულ ნიშანთა ჯგუფს. ნიშანთა ეს ჯგუფი მსოფლიოში მოქმედ სასაქონლო ნიშნების საერთო რაოდენობის 80%-ზე მეტს შეადგენს. ეს გასაგებიც არის, რადგან სიტყვა შეიგრძნობა როგორც ვიზუალურად — ვკითხულობთ თვალით, ასევე სმენით — არ აქვს მნიშვნელობა, თავად წავიკითხავთ მოცემულ სიტყვას ხმაბაღლა, თუ სხვა წავიკითხავს, მოვისმენთ მას რადიოს, ტელევიზიის, ან სხვაგვარი საშუალებით გადმოცემისას. ეს შესაძლებლობანი ჩადებულია თავად სიტყვის განმარტებაში. მიღებულია, მაგალითად, სიტყვის შემდეგი განმარტება “სიტყვა არის: ბგერათაშეერთება, რომელსაც ლექსიკური (საგნობრივი) მნიშვნელობა აქვს”. აქვე განმარტებულია, რომ სიტყვა ქართულ ენაში ლაპარაკს ან საუბარსაც ნიშნავს. გარდა ამისა, ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონის თანახმად, “სიტყვიერი” ზეპირად თქმულს ან სიტყვებისაგან შემდგარსაც ნიშნავს. ჩვენი აზრით, მოცემული საკითხისადმი სხვა ენების მიდგომა არ უნდა განსხვავდებოდეს ქართულ ენაში არსებულისაგან, რაც იმიტაც დასტურდება, რომ სასაქონლო ნიშნებში სიტყვის გამოყენება ყველაზე ფართოდ არის გავრცელებული ნებისმიერი ქვეყნის პრაქტიკაში. ზემოთ ნათქვამიდან გამომდინარე, შეიძლება დავასკვნათ, რომ სიტყვას მისი შინაარსობრივი ბუნების თანახმად, სხვასთან შედარებით ყველაზე მეტი ხიბლი, მიმზიდველობა და პრაქტიკული ფუნქციები აქვს სასაქონლო ნიშნად გამოყენებისათვის. აღსანიშნავია, რომ სიტყვას შეიძლება შეადგენდეს როგორც ორი ასობგერა, ასევე მრავალი. სასაქონლო ნიშნებისათვის არ აქვს მნიშვნელობა, ექნება ასეთ სიტყვას აზრობრივი (საგნობრივი) დატვირთვა თუ არა. მაგალითად, ორბგერიანი სიტყვა “ია” კონკრეტული საგნობრივი დატვირთვის მატარებელია და თავისი მშვენიერებით შეიძლება ძლიერ და მიმზიდველ ნიშნად მოგვევლინოს საქონლის რომელიმე ჯგუფისათვის. ასევე — მრავალბგერიანი სიტყვა “ცისარტ-

ყელა”. მაგრამ არანაკლები წარმატებით შეიძლება იყოს გამოყენებული (და გამოიყენებოდა კიდევაც საქართველოში ამ ცოტა ხნის წინ) მოგონილი სიტყვა “სოლანი”, რომელსაც საგნობრივი დატვირთვა არ გააჩნია.

ყოველივე აღნიშნულიდან გამომდინარე, სიტყვიერი ნიშნების ჯგუფი შეიძლება დაეყოს შემდეგ შემადგენელ ნიშნებად:

- ჩვეულებრივი სიტყვა,
- მოგონილი (ფანტაზიური) სიტყვა,
- სახელი, გვარი,
- საფირმო სახელწოდება,
- გეოგრაფიული დასახელება,
- წინადადება.

ჩვეულებრივი სიტყვა

სასაქონლო ნიშანი, რომელიც წარმოდგენილია ჩვეულებრივი სიტყვით, შეიძლება იყოს რეგისტრაციაუნარიანი ან არა. ეს იმაზეა დამოკიდებული, დააკმაყოფილებს თუ არა ეს სიტყვა სასაქონლო ნიშნის კრიტერიუმს – განმასხვავებელუნარიანობას. ჩვეულებრივი სიტყვა – ეს ისეთი სიტყვაა, რომელიც გამოიყენება, როგორც სასაუბრო, ასევე ლიტერატურულ ენაში. მისი მაგალითები შეიძლება იყოს ზემოთ აღნიშნული სიტყვები “ია”, “ცისარტყელა”, აგრეთვე “აისი”, “განთიადი” და სხვ. ამგვარი სასაქონლო ნიშნების საყოველთაოდ ცნობილი მაგალითებია: “CAMEL” – ქართულად “აქლემი”, რომელიც ძირითადად სიგარეტებისთვის გამოიყენება და წლების მანძილზე გამორჩეული სარეკლამო მნიშვნელობის ძალა შეიძინა; “APPLE” – ქართულად “ეაშლი”, გამოიყენება კომპიუტერული ტექნიკის აღსანიშნავად (ეს ნიშანიც მსოფლიოში აღიარებულ ნიშანთა რიცხვს განეკუთვნება და ძლიერ ნიშანთა რიცხვში შედის). ხსენებული ნიშნები საქართველოშიც არიან რეგისტრირებული.

მოგონილი (ფანტაზიური) სიტყვა

თუ ჩვეულებრივი სიტყვა შეიძლება არ იყოს დაცვითუნარიანი (დაცვითუნარიანობა შემდგომ იქნება განხილული) მოგონილი სიტყვა, როგორც წესი, ყოველთვის აკმაყოფილებს განმასხვავებელუნარიანობის კრიტერიუმს და შესაბამისად მრავლად მოიძებნება ასეთი სიტყვის სასაქონლო ნიშნად რეგისტრირების მაგალითები. ჩვენ ადრე უკვე ვახსენეთ ცნობილი ქართული ნიშანი “სოლანი”, რომელიც ნიშანთა ამ ჯგუფის კარგი მაგალითია. მას საქართველოს ბაზარზე საკმარისად კონკურენტუნარიანი ადგილი ეკავა. მოგონილი სიტყვისაგან შემდგარი ნიშნის მაგალითად გამოდგება სიტყვა “ფიტომალი”, რომელიც მედიკამენტის აღსანიშნავად გამოიყენება და უკვე მოასწრო კარგი რეპუტაციის შეძენა საქართველოში. უცხოური ნიშნებიდან არ შეგვიძლია არ ვახსენოთ ისეთი აღიარებული ნიშანი, როგორიცაა “KODAK”, რომელიც უმთავრესად ფოტოაპარატურისა და ფოტომასალებისათვის გამოიყენება. ეს ნიშანი იმდენად ძლიერია, რომ მრავალი მისი მიმბაძველი და “მეკობრე” არსებობს მსოფლიოს ბაზარზე. ასეთ ნიშანთა სიძლიერე განსაკუთრებით საყურადღებოა იმით, რომ თავად სიტყვა არ არის ნაწარმის შესახებ რაიმე ინფორმაციის მატარებელი.

ნიშნების ამ ჯგუფს განეკუთვნება აგრეთვე ისეთი ფანტაზიური სიტყვა, რომელიც აუცილებელი არ არის, რომ მოგონილი იყოს. ზემოთ აღნიშნული სიტყვა “APPLE” ამის მკაფიო მაგალითია. მისი ფანტაზიურობა იმით გამოიხატება, რომ ვაშლს არავითარი კავშირი არ გააჩნია კომპიუტერთან და ამ ნიშნის გამოყენება შემდგომში იწვევს მხოლოდ ფანტაზიური ასოციაციების დამყარებას ნაწარმთან. ის, რა თქმა უნდა, ნაწარმზე რაიმე ინფორმაციის პირდაპირი მატარებელი ვერაფრით ვერ იქნება. ფანტაზიური ნიშნის კიდევ ერთი მკაფიო მაგალითია “MONBLAN” – მონბლანი (ევროპის ყველაზე მაღალი მწვერვალი). იგი გამოიყენება კალმების აღსანიშნავად და ძალზე მაღალი რეპუტაცია გააჩნია. რა თქმა

უნდა, ნიშანი ფანტაზიურია კალმის მიმართ, რასაც ვერ ვიტყვით, თუ მას გამოიყენებდნენ, მაგალითად, მინერალური წყლის აღსანიშნავად. საქართველოში ეს ნიშნებიც რეგისტრირებულია.

სახელი, გვარი

ზოგი ქვეყნის კანონმდებლობა ახლო წარსულში ან ამჟამად პირდაპირ კრძალავს სახელის, ან გვარის სასაქონლო ნიშნად გამოყენებას. ამას ჰაფუძელად სხვადასხვა მიზეზი უდევს, რასაც შემდგომ განვიხილავთ. ზოგი კი უშვებს მათ რეგისტრირებასა და გამოყენებას ნიშნად მაგრამ განსაკუთრებულ პირობას აწესებს. მაგალითად, როგორც ეს გათვალისწინებულია საქართველოს დებულებით სასაქონლო ნიშნების შესახებ, საჭიროა იმ პირის ნებართვის მიღება, ვინც საქართველოში მოცემული სახელის მატარებელია. მიუხედავად აღნიშნულისა, საქართველოში რეგისტრირებულია ამ ჯგუფის მრავალი ნიშანი. მაგალითად “FORD” — ავტომობილებისათვის მსოფლიოში აღიარებული ნიშანი, “GORBATSHOW” უალკოჰოლო და სპირტიანი სასმელების აღსანიშნავად, “CHRISTIAN DIOR” და სხვ.

ზოგი ქვეყანა არავითარ პირობებს არ უყენებს ნიშნის რეგისტრაციის მსურველს.

საფირმო სახელწოდება

კანონმდებლობა სასაქონლო ნიშნების დაცვის შესახებ, როგორც საერთაშორისო, ასევე ეროვნული, აუცილებლად მოიხსენიებს თავის ნორმებში საფირმო სახელწოდების სასაქონლო ნიშნების შემადგენელ ნაწილად, ან დამოუკიდებლად სასაქონლო ნიშნად დაცვის შესაძლებლობას. ეს შეიძლება იმით აიხსნას, რომ მიუხედავად იმისა, რომ სამრეწველო საკუთრების დაცვის შესახებ პარიზის კონვენცია მასში მონაწილე ქვეყნებისაგან მოითხოვს საფირმო სახელწოდების დაცვის უზრუნველყოფას სპეციალური რეგისტრაციის შემოღების გარეშე — ფირმის რეგისტრაციის საფუძველზე, მასზე

უფლებების განხორციელება უფრო გაძნელებულია, ვიდრე ნიშნებზე. გარდა ამისა, საფირმო სახელწოდებას სასაქონლო ნიშანთან ახლო ნათესაობა აკავშირებს (იმდენად, რომ მოსახლეობის უმეტესობა, მათ შორის მეწარმეები, ამ ორი ობიექტს ერთმანეთში ურევნენ) და ბუნებრივია, მეწარმეთა მხრივ, მათი ერთგვაროვანი დაცვისკენ ლტოლვა. პრაქტიკულად, საფირმო სახელწოდების სასაქონლო ნიშნად დაცვას არც ერთი კანონმდებლობა არ კრძალავს. მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოში საფირმო სახელწოდება დაცულია პარიზის კონვენციითა და კანონით მეწარმეთა შესახებ, მაინც მრავლად არის მისი სასაქონლო ნიშნად რეგისტრაციის შემთხვევა. მაგალითად, იგივე “FORD”, აგრეთვე “შრომანი” – გამოიყენება წამლებზე, “СИБА-ГЕЙПИ”, “ЯВА” და სხვ.

გეოგრაფიული დასახელება

გეოგრაფიული დასახელების დაცვა ისეთ თავისებურ სამართლებრივ სირთულეებთან არის დაკავშირებული, რომ ის ამჟამად ცალკე გამოყოფილ საკანონმდებლო აქტზე დაყრდნობით ხორციელდება. ამ თემას შემდგომ განვიხილავთ, აქ კი ვახსენებთ მხოლოდ, რომ სასაქონლო ნიშნების კანონმდებლობა (ქვეყნების მიხედვით) მას სხვადასხვაგვარად უდგება: ზოგი საერთოდ კრძალავს, ზოგი რაღაც პირობებს აწესებს. საქართველოს კანონმდებლობაც, ისევე როგორც სხვა ქვეყნების კანონები, ირიბად კრძალავს ამ დასახელებების სასაქონლო ნიშნად რეგისტრაციას. მაგრამ როგორც ადრე აღინიშნა, თუ ამ დასახელებას არავითარი კავშირი არ აქვს საქონელთან, მისი რეგისტრაცია ვერ აიკრძალება. “MONBLAN“-ი ავტოკალმებისთვის კარგ მაგალითს წარმოადგენს. მაგრამ იმავეს ვერ ვიტყვით სხვა შემთხვევაში. მაგალითად, “ყაზბეგი” ლულისათვის, როგორც სასაქონლო ნიშანი, არ უნდა დარეგისტრირდეს, ასევე, “ბორჯომი” – მინერალური წყლისთვის, ან “თბილისი”, ნებისმიერი სახის ნაწარმისათვის, “მტკვარი” – თევზისათვის და ა.შ.

წინადადება

სიტყვიერ ნიშანთა ჯგუფში შეიძლება ვიგულისხმოთ აგრეთვე მთელი წინადადება. ასეთად, როგორც წესი, გამოიყენება რაიმე მოწოდება ან ლოზუნგი, მაგალითად “ჩვენ ვააღვიძებთ თქვენს ცხოვრებას”. საქართველოს სამრეწველო საკუთრების ოფიციალურ ბიულეტენში ეხედებით ასეთ მაგალითებს: “ESTROFEM FORTE” – ფეხსაცმელებისათვის, “DISCOVERY CHANNEL PICTURE” – რადიო და სატელევიზიო პროგრამების მომსახურებისათვის, “Шелковая дорога” – სიგარეტებისათვის, “WE TRY HARD” და სხვ.

ციფრების, ასოებისგან შემდგარი ნიშნები

სასაქონლო ნიშნებში სიტყვების მსგავსად გამოიყენება ციფრები და ასოები. ასეთი სასაქონლო ნიშნების რაოდენობა არც თუ ისე დიდია, მაგრამ, მათი განხილვა მიზანშეწონილად მიგვაჩნია. ძნელად მოიძებნება ქვეყანა, რომლის კანონმდებლობა უშვებს ცალკე აღებული ერთი სტანდარტული ასოს ან ციფრის დაცვის შესაძლებლობას. ამასთან, კარგად არის ცნობილი მაკდონალდსის რესტორნებისა და სასადილოებისათვის რეგისტრირებული ნიშანი შემდგარი ერთი ასოსაგან “I”. მაგრამ ეს ასო იმდენად თავისებური სტილით არის რეგისტრირებული, რომ მისი დაცვა სწორედ ასეთი სტილით შესრულებულ სასაქონლო (ამ შემთხვევაში მომსახურების) ნიშანზე ვრცელდება. ამდენად, ნებისმიერ პირს შეუძლია თავის სასაქონლო ნიშანში გამოიყენოს ჩვეულებრივი ასო “I”. იგივე ითქმის ციფრებზეც, რომელთა თვალსაჩინო მაგალითია სუნამო – “შანელი №5”. ძველი თაობის საქართველოს მოსახლეობისათვის კარგად არის ცნობილი თავის დროზე სუფრის ღვინოების აღსანიშნავად რომ გამოიყენებოდა ციფრები, მაგალითად, სასადილო ღვინო №8, ან №9 (რომლის საყიდლადაც მამაჩემს მეც გაუწუ ზავნივარ ბავშვობაში).

როგორც წესი, დაცვიდან არ არის გამორიცხული ასოების

კომბინაცია, რაც ხშირად სიტყვების შემოკლებას – აბრევიატურას წარმოადგენს. იგივე ითქმის ციფრების კომბინაციაზე. საქართველოშიც მათი დაცვის შემთხვევები გვაქვს. ასეთი ნიშნების დაცვა დასაშვებია ჩვეულებრივი, სტანდარტული შრიფტით მათი წარმოდგენის შემთხვევაშიც. სამართლებრივად ეს მისაღებია, რადგან ერთი პიროვნება ვერ გახდება ყველა შესაძლო ასოთა თუ ციფრების კომბინაციის მონოპოლისტი მფლობელი, იგი მხოლოდ ერთი, კონკრეტული კომბინაციის მესაკუთრე ხდება. ცხადია, დაუშვებელია, რომ რომელიმე პირს გააჩნდეს განსაკუთრებული უფლება, ერთ სტანდარტულ ასოზე ან ციფრზე, რადგან მას ექნება უფლება ყველა დანარჩენს აუკრძალოს ამ ციფრისა თუ ასოს გამოყენება, რაც ყოველად დაუშვებელია.

ასოებისა და ციფრებისაგან შემდგარი სასაქონლო ნიშნების მაგალითებია: “IBM”, “BMW”, “TBS”, “4711” – პარფიუმერიისათვის და სხვ.

გამოსახულებითი ნიშნები

სასაქონლო ნიშნების ამ ჯგუფს იცავს ყველა ქვეყნის კანონმდებლობა. დსთ-ს ქვეყნების კანონები რუსეთის კანონის მაგალითზე პირდაპირ იყენებენ ამ ტერმინს და აწესებენ, რომ სასაქონლო ნიშანი შეიძლება იყოს გამოსახულებითი. გამონაკლისი არც საქართველოა, რომელიც გაყვა ყოფილი სსრ კავშირის პრაქტიკას და თავის დებულებაში სასაქონლო ნიშნების შესახებ პირდაპირ გამოიყენა ეს ტერმინი. ამგვარი მიდგომა არ შეიძლება ნაკლად ჩაითვალოს. გამოსახულებითი ნიშნები შედგება ორგანოზომილებიანი ნახატებისაგან ან სამაგანზომილებიანი ფიგურების გამოსახულებებისაგან. ნახატები შეიძლება იყოს ნებისმიერი ხასიათისა, სტილიზებული ან ნატურალური სახით შესრულებული. ამ ჯგუფს განეკუთვნება ცხოველების, ფრინველების, მცენარეების, გეომეტრიული ფიგურების, ორნამენტების და სხვა სახის ნებისმიერი ნახატი. მათ-

ში გამოიყენება სტილიზებული ელემენტები, მაგალითად, მზის, ვარსკვლავების, ბორბლის და ა.შ. სახით; მიზანი ყოველთვის ერთია – შეიქმნას რაც შეიძლება დასამახსოვრებელი ნიშანი. ასეთ მაგალითად გამოდგება ნავთობკომპანია შელ-ის ცნობილი ნახატი სტილიზებული ნიჟარის სახით.

სამგანზომილებიან – მოცულობითი ნიშნების მაგალითად მოვიტანთ საყოველთაოდ ცნობილი ავტომობილის “მერსედესის” ნიშანს სტილიზებული ბორბლის სახით. დასამახსოვრებელი იყო თავის დროზე საბჭოთა კავშირში ქგორკის ავტოქარხნის მიერ გამოშვებულ მსუბუქ მანქანებზე (“ვოლგა-21”) მოთავსებული ირმის ფიგურა.

ამ ნიშანთა კიდევ ერთ მაგალითს წარმოადგენს კოკა-კოლას ბოთლი, რომელიც რეგისტრირებულია სასაქონლო ნიშნად.

უნდა აღინიშნოს, რომ ნიშნების ეს ჯგუფი საკმაოდ ახლოს დგას სამრეწველო საკუთრების სხვა ობიექტებთან, განსაკუთრებით სამრეწველო ნიშნებთან. ამიტომ ხშირ შემთხვევაში მათი რეგისტრაცია იკრძალებოდა. ეს განსაკუთრებით ეხება სამგანზომილებიან ნიშნებს. მათი რეგისტრაცია პირდაპირ იკრძალებოდა ანგლო-ამერიკული სამართლით. ხსენებული კოკა-კოლას ბოთლი ინგლისში მხოლოდ ამ რამდენიმე წლის წინათ გატარდა რეგისტრაციაში. ეს იმის შედეგი იყო, რომ ინგლისი იძულებული გახდა შეესრულებინა ევროპის გაერთიანების 1989 წლის დირექტივა მისი წევრი ქვეყნების მიერ ეროვნული კანონმდებლობის პარმონიზაციის შესახებ, რომელმაც დაუშვა მოცულობითი ნიშნების რეგისტრაცია.

ამასთან, ის ქვეყნები, სადაც დაიშვება სამგანზომილებიანი ნიშნის რეგისტრაცია, პარალელურად ავალებდებულენ მის მფლობელს, რეკლამისა ან სხვა მიზნებისათვის ორგანზომილებიანი გამოსახულების გამოყენებას. ამდენად, პრაქტიკაში გასარკვევი ხდება, რა სახის ნიშანია დაცული – ნახატი, თუ მოცულობა, ხოლო ამ უკა-

ბასკნელ შემთხვევაში იმავე ევროპის გაერთიანების კანონმდებლობის თანახმად ექსპერტიზის პროცესში უნდა მოხდეს გამოკვლევა, ხომ არ იმეორებს ნიშანი უკვე არსებულ სამრეწველო ნიშმს.

ფერადი ნიშნები

ხშირ შემთხვევაში მეწარმე იყენებს ცალკეულ ერთ ფერს, ან ფერების კომბინაციას (შეხამებას) საქონლის ან მომსახურების აღსანიშნავად. სასაქონლო ნიშნად ერთი რომელიმე ფერის დაცვა აკრძალულია. მოტივი ამ შემთხვევაშიც იგივეა, რაც ითქვა ციფრებისა და ასოების მიმართ. ითვლება, რომ მათ მსგავსად ერთი ფერის მონოპოლიზაცია, ვისიმე განსაკუთრებული უფლებებით, დაუშვებელია. ამასთან, ერთ ფერს, როგორც სტანდარტულ ასოს, ციფრს ან გეომეტრიულ ფიგურას არა აქვს ერთი საქონლის მეორე საქონლისაგან განმასხვავებლობის უნარი. მაგრამ იმავეს ვერ ვიტყვი ფერთა კომბინაციაზე, მათ ორიგინალურ შეხამებაზე. ამიტომ ამჟამად ფერთა კომბინაციის სასაქონლო ნიშნად დაცვას ითვალისწინებს თითქმის ნებისმიერი ქვეყნის კანონმდებლობა.

საქართველოში მოქმედი კანონმდებლობა თავის ჩამონათვალში არ მოიხსენიებს ფერებს და მათ კომბინაციას იმ ელემენტებად, რომლებმაც შეიძლება შეადგინონ სასაქონლო ნიშნები. მიუხედავად ამისა, უკვე მოიპოვება ამ ჯგუფის ნიშანთა რეგისტრაციის მაგალითები. ერთ შემთხვევაში ეს შეიძლება აიხსნას იმით, რომ უცხოელი ითხოვს საქართველოში ნიშნის რეგისტრაციას პარიზის კონვენციის თანახმად ე.წ. ტელ-კელის პრინციპზე დაყრდნობით, რაც მას აძლევს უფლებას მოითხოვოს მონაწილე ქვეყანაში ნიშნის იმ სახით დაცვა, როგორც არის ის დაცული წარმოშობის ქვეყანაში. ამ შემთხვევაში ის ქვეყანა, რომელშიც მოითხოვება ნიშნის ამგვარი დაცვა იძულებულია, დაარეგისტროს მოცემული ფერისგან, ან ფერთა კომბინაციისაგან შემდგარი ნიშანი, მიუხედავად იმისა, რომ ასეთ დაცვას არ ითვალისწინებს ქვეყნის კანონმდებ-

ბლობა. ასეთია სიტუაცია საქართველოშიც, როდესაც რეგისტრირდება უცხოური სასაქონლო ნიშანი პარიზის კონვენციის პირობებით (ამავე პირობით, თავის დროზე, გერმანია იძულებული იყო თავის დროზე მოეხდინა რეგისტრაცია ციფრობრივი “4711” სასაქონლო ნიშნისა).

მეორე მხრივ, არის შემთხვევებიც საქართველოს მეწარმის სახელზე მათი რეგისტრაციისა. მაგალითად, რეგისტრირებულია ნიშანი შემდგარი სამი ფერისაგან: მწვანე, ლურჯი, ყვითელი – სამედიცინო ფირმა “ბორჯის” სახელზე. ასეთი მიდგომა თანამედროვე ტენდენციებთან თანხმობაში ყოფნის სურვილით უფრო აიხსნება, ვიდრე კანონის მოთხოვნების მკაცრი დაცვით.

3.2.3. ბგერიოთი ნიშნები

მრავალი ქვეყანა უშვებს სასაქონლო ნიშნად ბგერებისგან შემდგარ ნიშნების დაცვას. ძირითადად, ამგვარი ნიშნები რეგისტრირდება მომსახურებისათვის, მაგალითად, ტელე ან რადიოგადაცემების სფეროში. ცნობილია, რომ რომელიმე რეგულარულ ტელეგადაცემას თავისი ბგერითი გახმოვანება სდევს თან; მაგალითად, საინფორმაციო გადაცემა “მოამბე”-ს, გასართობ პროგრამებს და ა.შ. ამგვარი გახმოვანება, როგორც წესი, მელოდიას წარმოადგენს. ეს მელოდია, ან სასიამოვნო მოსასმენია, ან სპეციფიკურად ჟღერადი, რომ მსმენელს ან მაყურებელს, სიამოვნებასთან ერთად მოსმენის, ან ნახვის სურვილი გაუძლიეროს. გარდა ამისა, ბგერითი ნიშნები გამოიყენება მილიციის საპატრულო მანქანების მიერ, სახანძრო რაზმების მიერ, სასწრაფო დახმარების მიერ და ა.შ.

კანონმდებლობა, რეგისტრაციისათვის ითხოვს ბგერითი ნიშნის დასაცავად მისი ნოტური ჩანაწერის წარმოდგენას, ან მასთან ერთად თავად ბგერების ჩანაწერს. ვფიქრობთ, მეორე პირობა აუცილებელია, რადგან ზოგ შემთხვევაში ბგერების ნოტური ჩაწერა ვერ

ხერხდება, მაგალითად, თუ მოთხოვნილია რომელიმე ნადირის ღრიალის გამომხატველი ბგერის დაცვა სასაქონლო ნიშნად.

საქართველოს კანონმდებლობა ითვალისწინებს ბგერითი ნიშნების დაცვას, მაგრამ დღემდე მათი რეგისტრაციის ფაქტი არ მომხდარა.

3.2.4. სურნელოვანი ნიშნები

აღნიშვნების ეს სახეობა მათი სასაქონლო ნიშნებად დაცვის პრაქტიკისათვის სრულიად ახალ ჯგუფს ქმნის. ამგვარი ნიშნების გამოყენება ძირითადად განკუთვნილია მოსახლეობის გარკვეული კატეგორიისათვის – ქალებისათვის, ზოგი მამაკაცისათვის, ან, მაგალითად, თვალი ჩინდაკრული ადამიანებისათვის. პირველ ორ შემთხვევაში ნიშანი საქონელს განსაკუთრებით მიმზიდველს ხდის. მაგალითად, საამო სურნელით გაჟღენთილი სამოსის, ან თეთრეულის ყიდვა ესაიმაოვნება ნებისმიერ ქალბატონს და შეიძლება შემდგომში მხოლოდ ასეთი საქონლის შეძენა გახდეს სასურველი.

ტექნიკური თვალსაზრისით, ასეთი არაზილვადი ნიშნების დაცვა სირთულეებთან არის დაკავშირებული. ამიტომ, სადღეისოდ, მათ დაცვას ახორციელებენ მხოლოდ აშშ და საფრანგეთი. საერთაშორისო ხელშეკრულებები არ ავალდებულებენ ქვეყნებს უხილავი ნიშნების დაცვას. მათი რეგისტრაციისთვის მოითხოვება სპექტროგრამის წარმოდგენა, რომელიც შემდგომ ქვეყნდება. მაგრამ ისმის კითხვა, რა არის ამ შემთხვევაში დაცული? – გამოსახულება სპექტროგრამის სახით თუ სხვა რამ? საქართველოს კანონმდებლობა არ ითვალისწინებს ასეთი ნიშნების დაცვას.

4. სამაჭრო კაზემულობა

განხილულის გარდა, სასაქონლო ნიშნების სახეების სხვა ჯგუფებიც არსებობს, რომელთა გამოყენებაც ძალზე იშვიათია და, ბუნებრივია, მათი დაცვისადმი საკანონმდებლო პრაქტიკაში რაიმე საგანგებო ნორმები მიძღვნილი არ არის. გამონაკლისად შეიძლება მივიჩნიოთ რუსეთის კანონის შესაბამისი მუხლის და დსთ-ს სხვა ქვეყნების კანონების (გარდა საქართველოსი) რედაქცია, რომელიც იმ ჩამონათვალს, რამაც სასაქონლო ნიშნები შეიძლება შეადგინოს, აბოლოებს სიტყვებით “и др.” (და სხვ.). ასეთი რედაქციით პრაქტიკულად დაშვებულია ნებისმიერი სახის ნიშნების რეგისტრაცია და რაღა საჭიროა მაშინ ჩამონათვალი, გაურკვეველია. ეს კანონშემოქმედებითი პრაქტიკის ან იურიდიული ტექნიკის ნაკლად შეიძლება მივიჩნიოთ, ან განზრახ ისეთი ფორმულირების მაგალითად, რომელიც ხაზს უსვამს, რომ რაც აკრძალული არ არის, ის დაცული, ან დაცვალია.

ჩვენ აღარ შევაჩერებთ ყურადღებას ზსენებულზე და არ განვიხილავთ სასაქონლო ნიშნების იშვიათი სახეების დაცვის პრაქტიკას, მაგრამ ცალკე გვინდა შევხვით სასაქონლო ნიშნად კიდევ ერთი სახის დაცვას, რომელიც ამ ბოლო ხანს ფართოდ ვრცელდება მსოფლიოში. ვგულისხმობთ ე.წ. “TRADE DRESS” ან “GET-UP”-ის სასაქონლო ნიშნად დაცვას.

აღნიშნული ტერმინების ქართული შესატყვისი ტერმინოლოგია ამჟამად დამკვიდრების სტადიაზეა და, რადგან არ არსებობს ერთგვაროვანი საკანონმდებლო ტერმინი, მიზანშეწონილად მიგვაჩნია გაავმახვილოდ ყურადღება მის თავისებურებებზე.

ტერმინი “TRADE DRESS” შემოღებულია ამერიკის შეერთებული შტატების პრაქტიკით, ხოლო “GET-UP” – კანადის, ინგლისის, ავსტრალიის მიერ.

ამერიკასა და კანადაში ამ ტერმინის ქვეშ იგულისხმება ნაწარმის ან მომსახურების საერთო (მთლიანობაში აღებული) შთაბეჭდილე-

ბა (იმიჯი) და გარეგანი სახე. ასევე ამ სფეროს განეკუთვნება ნაწარმის კონფიგურაცია და შეფერილობა (ფერი).

ავსტრალიური განმარტებით “GET-UP”-ის ქვეშ იგულისხმება “ნაწარმის ან მომსახურების ფიზიკურად წარმოდგენა, რაც მათ სავაჭრო ბუნებაზე მიუთითებს. ამ სფეროს განეკუთვნება შეფუთვა, ეტიკეტი, პროდუქტის ჩასასხმელად, ან მოსათავსებლად განკუთვნილი მოცულობები, ნაწარმის კონფიგურაცია და ფორმა, ფერი, ზომები და მათი ნებისმიერი კომბინაცია”.

კონტინენტური ევროპის სამართლის ქვეყნები ამ სახეობას იცავენ ევროპის ეკონომიკური გაერთიანების კანონმდებლობის მიხედვით. დავეყრდნობით ამჟამად მოქმედ კანონმდებლობას, რომელმაც ევროპაში ერთიანი საკანონმდებლო სისტემა ჩამოაყალიბა.

მათ რიცხვში ორი სამართლებრივი აქტია:

ა) 1988 წლის 21 დეკემბრის პირველი დირექტივა ევროპის გაერთიანების ქვეყნებში სასაქონლო ნიშნების თაობაზე კანონმდებლობის ჰარმონიზაციის შესახებ;

ბ) ევროპის გაერთიანების სასაქონლო ნიშნების დაცვის შესახებ 1993 წლის 20 დეკემბრის მითითებანი.

სანამ ამ აქტების ნორმებს განვიხილავთ, გვინდა აღვნიშნოთ, რომ ინგლისში დიდი ხანია არსებობს განსახილველი საკითხის საკანონმდებლო რეგულირება საერთო სამართლის ნორმებით. ამდენად, ევროპის გაერთიანების მოთხოვნები მისთვის შედარებით იოლად შესასრულებელი იყო. ინგლისში “TRADE DRESS”-ის (GET-UP) დაცვა ხორციელდებოდა “passing-off”-ის (რეპუტაციის გამოყენება) არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის გაწვევად მიჩნევის საფუძველზე. დღევანდელი ინგლისური კანონის პრინციპია, დაცულ იქნეს სასაქონლო ნიშნად ნებისმიერი აღნიშვნა, რამაც შეიძლება “passing-off”-ი გამოიწვიოს.

დავუბრუნდეთ ევროპის გაერთიანების კანონმდებლობას. ორივე ხსენებული სამართლებრივი აქტის მიხედვით სასაქონლო ნიშანი

შეიძლება იყოს წარმოდგენილი ნებისმიერი ხილვადი აღნიშვნით. მათ შორის, ჩამონათვალში მოცემულია “ნაწარმის ფორმა, ან მისი შეფუთვა”. როგორც ვხედავთ, ასეთი ფორმულირება უახლოვდება უკვე განხილულ (ამერიკა, კანადა, ავსტრალია, ინგლისი) დაცვის პრაქტიკის შინაარსს. ამ ფორმულირებით, თუ ვიგულისხმეთ, რომ სასაქონლო ნიშნების მსგავსად მომსახურების ნიშნების დაცვაც ხორციელდება, მაშინ მიდგომა თითქმის ერთნაირია. ევროპის კანონმდებლობის თანახმად სასაქონლო ნიშნად შეიძლება დაცულ იქნეს “TRADE DRESS”-ი, “GET-UP”-ი ხსენებული ღირეპტივის მეორე მუხლისა და მითითებების მეოთხე მუხლის გამოყენებით.

დაახლოებით ამგვარი შინაარსია ჩადებული სამხრეთ ამერიკის ქვეყნების საკანონმდებლო პრინციპებშიც. თუ შევაჯამებთ ისეთი ქვეყნების პრაქტიკას, როგორიცაა: არგენტინა, ბრაზილია, პერუ, ჩილე, კოლუმბია, მექსიკა, ვენესუელა და სხვა. შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ “TRADE DRESS”-ის შინაარსში იგულისხმება “ნაწარმის ან მომსახურების ისეთი შთაბეჭდილება (იმიჯი), რომელიც შეიცავს განმასხვავებელ მახასიათებლებს და ელემენტებს: როგორიცაა ზომები, ფორმა, ფერი და ფერების კომბინაცია, ტექსტურა, და სხვ.”

აზიის ისეთ ქვეყნებში, როგორიცაა: ჩინეთი, კორეა, იაპონია, ახალი ზელანდია, მალაიზია, ფილიპინები, ტაივანი, ტაილანდი, ჰონკონგი “TRADE DRESS”-ის განმარტება ან ავსტრალიის იდენტურია, ან ევროპა-ამერიკის განმარტებების შეხამებას წარმოადგენს.

აღსანიშნავია ის, რომ ჯერჯერობით ყველა ქვეყანა არ იცავს “TRADE DRESS”-ს სასაქონლო ნიშნად, თუმცა სამართლებრივი დაცვა ყველა შემთხვევაში ხორციელდება არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აღკვეთის ნორმებით.

ზემოთ აღნიშნულით შევეცადეთ, გადმოგვეცა ტერმინების “TRADE DRESS”, “GET-UP” შინაარსი, რათა შემოთავაზებულ იქნეს ქართული შესაბამისი ტერმინი. ხაზგასასმელი ისიც არის, რომ რუსული ტერმინი ავტორისთვის ცნობილი არ არის, რადგან არც კანონი და

არც სპეციალური ლიტერატურა მას არ შეიცავს.

ჩვენი აზრით, ქართულად შეიძლება გამოყენებულ იქნეს ტერმინი – “სავაჭრო ჩაცმულობა”, “სავაჭრო სამოსი”, “სავაჭრო მორთულობა”, “სავაჭრო კაზმულობა”. ალბათ მისაღებია ნებისმიერი აღნიშნული ტერმინი.

ჩვენ შემდეგ გამოვიყენებთ “სავაჭრო კაზმულობას”. ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონის თანახმად “კაზმულობა” გადმოცემულია, როგორც “მოხდენილობა”, “ნატიფობა”, რაც შემოქმედებით ხასიათსა და განმასხვავებელუნარიანობაზე მიუთითებს და, ამდენად უფრო აახლოებს ამ ობიექტს სასაქონლო ნიშანთან და მისი დაცვის მოთხოვნებთან. საქართველოში ამჟამად მოქმედი კანონმდებლობის თანახმად სავაჭრო კაზმულობა შეიძლება იქნეს დაცული, როგორც სამგანზომილებიანი ან ორგანზომილებიანი გამოსახულებითი სასაქონლო ნიშანი. ამ ჯგუფის ნიშანთა კარგი მაგალითია შვეიცარული შოკოლადის “TABLERONE”-ის კაზმულობა სამკუთხა ყვითელი ფერის პირამიდის ფორმით. საკითხთან დაკავშირებით მკითხველს შეეახსენებთ საქართველოს თამბაქოს ფაბრიკების მიერ წარმოებულ სიგარეტებს – “პრიმა” წითელფონიანი კოლოფით, რომელიც, სამწუხაროდ, მათ სახელზე არც ყოფილ სსრ კავშირის უწყებაში ყოფილა რეგისტრირებული სასაქონლო ნიშნად და არც საქართველოში.

5. მომსახურების ნიშნები

თანამედროვე ეკონომიკური განვითარებისა და საერთაშორისო ურთიერთობების გაფართოების პირობებში მომხმარებელს უხდება თავისი არჩევანით განასხვავოს არა მარტო რომელიმე მეწარმის მიერ გამოშვებული პროდუქცია, არამედ ის მომსახურებაც, რასაც მას სთავაზობენ სხვადასხვა მომსახურების გამწევი პირები. მომსახურების ნიშნების სამართლებრივი დაცვა, სასაქონლო ნიშნების

დაცვისაგან განსხვავებით, დიდი ხნის გამოცდილებით ვერ დაიკეხნის. მომსახურების ნიშნების დაცვის ფორმალიზება ერთ-ერთმა პირველთაგანმა ამერიკის შეერთებული შტატების კანონმა შემოიღო. ეს მოხდა 1946 წელს ძალაში შესულ, სასაქონლო ნიშნების შესახებ კანონით, რომელიც ლანკამის აქტად არის ცნობილი. ევროპის ქვეყნებში მომსახურების ნიშნების დაცვა ხორციელდება გაცილებით უფრო გვიან – 1960 წლის შემდეგ (გერმანია). ამ ღროისთვის მომსახურების ნიშნების დაცვის აუცილებლობა გაითავისეს საერთაშორისო ხელშეკრულებებმა, კერძოდ, პარიზის კონვენციამ, რომელიც ამ საკითხს შეეხო და 1958 წლის ლისაბონის კონფერენციის შემდეგ გაითვალისწინა მომსახურების ნიშნების დაცვის საჭიროება. პარიზის კონვენციას დაემატა მუხლი ^{xxxiii}, რომელმაც დაავალდებულა მონაწილე ქვეყნები, რომ დაეცვათ მომსახურების ნიშნები. ამავე მუხლის თანახმად კონვენციის მონაწილე ქვეყნები არ იყვნენ ვალდებული გაეთვალისწინებინათ მათი რეგისტრაცია. ეს წესი დღემდე არ შეცვლილა და ძალაშია. ამასთან, ფართოდ დამკვიდრდა სასაქონლო ნიშნების დაცვასთან ერთად (მის თანაბრად) მომსახურების ნიშნების დაცვა. მათ დაცვას, პრაქტიკულად, უკვე ითვალისწინებს ნებისმიერი ქვეყნის ახალშემოღებული კანონმდებლობა. საქართველოში 1992 წლის დებულებით სასაქონლო ნიშნების შესახებ (რომლითაც დასაბამი მიეცა ჩვენს ქვეყანაში ნიშნების დაცვას) ნორმატიულად დაწესდა მომსახურების ნიშნების დაცვის შესაძლებლობა სასაქონლო ნიშნების მსგავსად და თანაბრად.

დაცვითუნარიანობის კრიტერიუმებით მომსახურების ნიშნები და სასაქონლო ნიშნები თითქმის არ განსხვავდებიან ერთმანეთისაგან. ამიტომ მოთხოვნები სასაქონლო ნიშნებისადმი გამოიყენება *mutatis mutandis* მომსახურების ნიშნებისთვისაც. შესაბამისად, მომსახურების ნიშნები შეიძლება გატარდნენ რეგისტრაციაში. ასეთივე პირობებით შეიძლება განახლდეს მათი რეგისტრაცია ან გაბათილდეს. მათ მფლობელს სასაქონლო ნიშნების მფლობელის მსგავსად

უფლება აქვს გასცეს ლიცენზია ან გაასხვისოს ეს ნიშანი, აკრძალოს გამოყენება და სხვა.

პარიზის კონვენციის გარდა სხვა საერთაშორისო ხელშეკრულებები, რომლებიც მოქმედებენ სასაქონლო ნიშნების დაცვის სფეროში, მომსახურების ნიშნებს ეხებიან იმავე ფარგლებში, როგორც კოლექტიურ ნიშნებს. ნიშნების საერთაშორისო რეგისტრაციის შესახებ მადრიდის ხელშეკრულება და მისი პროტოკოლი უშვებენ მომსახურების ნიშნების რეგისტრაციას, ხოლო საქონლისა და მომსახურების საერთაშორისო კლასიფიკაციის შესახებ ნიცის შეთანხმება ითვალისწინებს რვა კლასს (35-42), რომლებიც ეხებიან მომსახურების კლასიფიკაციას და გამოიყენება მათი რეგისტრაციისათვის.

მომსახურებას განეკუთვნება ისეთი სახის საქმიანობა, როგორცაა მაგალითად, ტურიზმი, საყოფაცხოვრებო მომსახურება, საადვოკატო მომსახურება, სატრანსპორტო გადაზიდვები და სხვა.

მომსახურების ნიშანის შესატყვისი ტერმინები შემდეგია: ინგლისურად – “SERVICE MARK”, ფრანგულად – “MARQUE DE SERVICE”, გერმანულად – “DIENSTLEISTUNGSMARKE”, ესპანურად – “MARCA DE SERVICIO”, რუსულად “ЗНАК ОБСЛУЖИВАНИЯ”.

6. კოლექტიური სარგებლობის ნიშნები

კოლექტიური სარგებლობის ნიშნების ჯგუფს შეადგენს ისეთი აღნიშვნები, რომელთა ქვეშ იგულისხმება სიმბოლოები, რომლებსაც იყენებენ ორი ან მეტი ფიზიკური, ან იურიდიული პირისაგან შემდგარი გაერთიანებები. მათ ერთმანეთთან საერთო ინტერესები აკავშირებთ და წარმოებულ პროდუქციას გააჩნია ისეთი საერთო მახასიათებლები, რაც საშუალებას აძლევს მომხმარებელს გამოარჩიოს ამ გაერთიანებების პროდუქცია. ამ შემთხვევაში მომხმარებლისათვის არსებით

მნიშვნელობას არ წარმოადგენს, თუ კონკრეტულად რომელი საწარმოს მიერ არის გამოშვებული შენაძენი. ნაწარმის თვისებებზე პასუხისმგებელია გაერთიანება, რომელიც სათუთად უფრთხილდება თავის რეპუტაციას.

კოლექტიური და სასერთიფიკაციო ნიშნები

კოლექტიური ნიშნის ცნება საერთაშორისო სამართალში დამკვიდრდა სამრეწველო საკუთრების დაცვის პარიზის კონვენციის ძალით. მისი მუხლი 7^მ ავალებს ქვეყნებს მიიღონ განაცხადები და დაიცვან კოლექტიური ნიშნები, რომლებიც ეკუთვნის ისეთ კოლექტივებს, რომელთა არსებობაც არ ეწინააღმდეგება მათი წარმოშობის ქვეყნის კანონმდებლობას. ამავე მუხლში მოცემულია კოლექტიური ნიშნების დაცვის სხვა პირობებიც. რადგან პარიზის კონვენციის ეს მოთხოვნა სავალდებულოა შესასრულებლად, ნათელია, რომ კოლექტიური ნიშნის დაცვა ხორციელდება ყველა მასში მონაწილე ქვეყანაში. საქართველოს კანონმდებლობაც შეიცავს შესაბამის ნორმებს, რომლებიც აწესებენ კოლექტიური ნიშნის დაცვას და ადგენენ შესაბამის პროცედურულ მოთხოვნებს. საქართველოს კანონმდებლობით დაწესებული მოთხოვნები და ის მახასიათებლები, რაც უნდა ახლდეთ კოლექტიური ნიშნებს, თანხმობაშია საზოგადოდ მიღებულთან. უპირველესად აღსანიშნავია, რომ კოლექტიური ნიშანი ფართო გაგების ცნებაა. იგი მოიცავს როგორც ჩვეულებრივად გაგებულ კოლექტიური ნიშანს (შემდგომში კოლექტიური ნიშანი), რომელიც მეწარმეთა რომელიმე კოლექტივს ეკუთვნის, ასევე სასერთიფიკაციო ნიშანს, რომელიც ისეთ პირს ეკუთვნის, რომელიც თავად მეწარმე არ არის და არ იყენებს მას (შემდგომში სასერთიფიკაციო ნიშანი). კონკრეტულად, ამ ორი ნიშნის საერთო და განმასხვავებელი მახასიათებლების ანალიზის წარმოდგენამდე შევეჩებით მათი ცნებების შინაარსს. ისმო-ს სანიმუშო კანონი განვითარებადი ქვეყნებისათვის (სასაქონლო ნიშნების შესახებ)

განმარტავს: “კოლექტიური ნიშანი არის ნებისმიერი აღნიშვნა, რომელიც მფლობელის მიერ დასახელებულია, როგორც კოლექტიური და ემსახურება მოცემული საწარმოს პროდუქციისა და მომსახურების განსხვავებას სხვა საწარმოს პროდუქციისა და მომსახურებისაგან მათი საერთო მახასიათებლების საფუძველზე. ამასთან, მოცემული ნიშნის გამოყენება უნდა კონტროლდებოდეს მისი მფლობელის მიერ”. ამ განმარტების ქვეშ ექცევა სასერთიფიკაციო ნიშანიც. ჩვეულებრივ, კოლექტიური ნიშანი სასაქონლო ნიშნისგან განსხვავდება იმით, რომ თუ ჩვეულებრივი ნიშანი ეკუთვნის ნებისმიერ მეწარმეს, კოლექტიური ეკუთვნის კონკრეტულ პირთა ან მეწარმეთა გაერთიანებას. ამასთან, თუ ჩვეულებრივ სასაქონლო ნიშანს თავად მფლობელი იყენებს, კოლექტიურ ნიშანს, როგორც წესი, მფლობელი-გაერთიანება არ იყენებს. გარდა ამისა, თუ ჩვეულებრივი ნიშანი ერთი საწარმოს პროდუქციის გამოსარჩევად არის გამოიზნული, კოლექტიური ნიშანი გაერთიანების ყველა მეწარმეთა მიერ გამოშვებული საერთო მახასიათებლების მქონე პროდუქციის გამორჩევას ემსახურება.

კოლექტიური ნიშნების დაცვის თვალსაზრისით, ქვეყნებს ყოფენ ოთხ ჯგუფად:

I – ქვეყნები, რომლებიც ითვალისწინებენ კოლექტიური ნიშნების რეგისტრაციას. ამ ქვეყანათა ჯგუფში შედის დასავლეთ ევროპის ყველა ქვეყანა, გარდა ინგლისისა და ირლანდიისა, დსთ-ს ქვეყნები, ბალტიისპირეთის ქვეყნები, ალჟირი, ბრაზილია, კუბა, ლიბანი, მაროკო, ფილიპინები, შრი ლანკა, სირია, აფრიკის ინტელექტუალური საკუთრების ორგანიზაციის წევრი ქვეყნები.

II – ქვეყნები, რომლებიც ითვალისწინებენ სასერთიფიკაციო ნიშნების რეგისტრაციას. ამ ჯგუფს შეადგენს ინგლისი და სასაქონლო ნიშნების დაცვის სამართალში მისი მიმდევარი ქვეყნები, ირლანდიისა და იორდანის ჩათვლით.

III – ქვეყნები, რომლებიც ითვალისწინებენ ორივე სახის –

კოლექტიური და სასერტიფიკაციო ნიშნების დაცვას. ამ ჯგუფს ეკუთვნის ამერიკის შეერთებული შტატები, ირანი, თურქეთი, ისრაელი და ზოგიერთი სხვა.

IV – სხვა ქვეყნები, რომლებიც არ ითვალისწინებენ არც კოლექტიურ და არც სასერტიფიკაციო ნიშნების დაცვას.

უნდა აღინიშნოს, რომ ქვეყნის ასეთ ჯგუფებად დაყოფა პირობითად შეიძლება ჩაითვალოს მართებულად, რადგან ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაციის მოთხოვნები და გაერთიანებული ევროპის კანონმდებლობა სასაქონლო ნიშნების შესახებ, აიძულებენ ქვეყნებს ორივე, სახის ნიშნის დაცვაზე. შესაბამისად, ცოტა ხანში პრაქტიკულად ყველა ქვეყანა გაითვალისწინებს, როგორც კოლექტიური, ისე სასერტიფიკაციო ნიშნის დაცვას. საქართველოში გათვალისწინებულია კოლექტიური ნიშნის დაცვა და ჩვენი აზრით საკანონმდებლო მოთხოვნები შესაძლებლობას იძლევა ორივე სახის ნიშნის რეგისტრაციაზე.

განვიხილოთ კოლექტიური და სასერტიფიკაციო ნიშნის ურთიერთდამოკიდებულობა, მათი ცნებების განმარტებიდან გამომდინარე.

კოლექტიურ ნიშანს ახასიათებს შემდეგი: მისი მფლობელი პირი შეიძლება იყოს მხოლოდ გაერთიანება, რომელიც თავად არ იყენებს ამ ნიშანს. მას იყენებენ გაერთიანებაში შემავალი საწარმოები. კოლექტიური ნიშანი გამოიყენება იმ შემთხვევაში, როდესაც გაერთიანებაში შემავალი საწარმოების პროდუქციას აქვს მხოლოდ მათთვის დამახასიათებელი საერთო სპეციფიკური თვისობრივი მახასიათებლები. მოთხოვნები ამ მახასიათებლებისადმი აისახება კოლექტიური ნიშნის წესდებაში. საწარმო, რომელიც ვერ დააკმაყოფილებს ამ მოთხოვნებს, კოლექტიურ ნიშანს ვერ გამოიყენებს. ამდენად, კოლექტიური ნიშნის მთავარი დანიშნულებაა მიაწოდოს მომხმარებელს უტყუარი ინფორმაცია პროდუქციის სპეციფიკური თვისებების შესახებ. ამ პირობას აკონტროლებს გაერთიანება.

სასერტიფიკაციო ნიშანი განიმარტება კოლექტიური ნიშნის

მსგავსად და შეიცავს მასთან საერთო შემდეგ მახასიათებლებს: პირი, რომელიც ფლობს ასეთ ნიშანს, თავად არ იყენებს მას. ამასთან, პროდუქცია, რომლის მოსანიშნადაც გამოიყენება ეს ნიშანი, უნდა აკმაყოფილებდეს გარკვეულ, დადგენილ საერთო თვისობრივ მახასიათებლებს. სასერთიფიკაციო ნიშნისაგან განსხვავებით კოლექტიური ნიშანი შეიძლება გამოიყენოს მხოლოდ გაერთიანებაში შემავალმა საწარმომ. ამდენად, ნიშნის გამოყენებულთა წრე დახურულია და მკაცრად არის განსაზღვრული. სასერთიფიკაციო ნიშანი კი შეიძლება გამოიყენოს ნებისმიერმა პირმა, რომელიც დააკმაყოფილებს პროდუქციისადმი დადგენილ სტანდარტულ მოთხოვნებს. მაგალითად, ქვემოთ მოყვანილი ნიშანი შეიძლება გამოიყენოს ნებისმიერმა მატყლის მეწარმე პირმა, თუ ის აკმაყოფილებს სტანდარტით დადგენილ მოთხოვნებს და მიიღებს უფლებას გამოყენებაზე მისი მფლობელისგან — I.W.S. NOMINE COMPANY LIMITED, ინგლისი, ვის სახელზეც არის ის რეგისტრირებული საქართველოში ნომრით 5227.

ამასთან, სასერთიფიკაციო ნიშნის მფლობელი შეიძლება იყოს მხოლოდ ის შესაბამისი უფლებამოსილი პირი (სახელმწიფო ორგანოს ჩათვლით), რომელსაც უფლება აქვს გააკონტროლოს მოცემული ნაწარმის ხარისხი (მისი გამოცდილებიდან, ცოდნიდან და ტექნიკური აღჭურვილობიდან გამომდინარე). სასერთიფიკაციო ნიშანს განსაკუთრებული ტერმინოლოგიითაც მოიხსენიებენ. მაგალითად, ისლანდიაში მას საერთო ხარისხობრივ ნიშანს უწოდებენ (COMMON QUALITY MARK), ევროპის გაერთიანების მიერ შემოთავაზებულია ტერმინი საგარანტიო ნიშანი (QUARANTEE MARK). პარიზის კონვენცია არ ითვალისწინებს სპეციალურ ტერმინს და მისი შინაარსი იგულისხმება კოლექტიური ნიშნის ტერმინის ქვეშ.

ამერიკის შეერთებულ შტატებში სასერთიფიკაციო ნიშანს, განხილულთან შედარებით, კიდევ უფრო მეტი სიახლოვე გააჩნია კოლექტიურ ნიშანთან. კერძოდ, უფლებამოსილი პირის ნებით, რომელიც ფლობს ნიშანს, მისი გამოყენების უფლებას მიიღებს მხოლოდ ის საწარმო, რომელიც არა მარტო დააკმაყოფილებს სტანდარტს პროდუქციის ხარისხზე, არამედ ისიც, რომელსაც “ღირსად” მიიჩნევს აღნიშნული სასერთიფიკაციო ნიშნის მფლობელი. ამდენად, მფლობელს შეუძლია თავისი შეხედულებით შეაფასროს ნიშნის გამოყენებულ საწარმოთა წრე.

სხვა ქვეყნებში საკმარისია საწარმომ დააკმაყოფილოს სტანდარტის მოთხოვნები, რომ მიიღოს სასერთიფიკაციო ნიშნის გამოყენების უფლება. ამდენად, შეიძლება დავასკვნათ, რომ ერთი და მთავარი განსხვავება კოლექტიურ ნიშანსა და სასერთიფიკაციო ნიშანს შორის, ამერიკის შეერთებულ შტატების პრაქტიკით ის არის, რომ სასერთიფიკაციო ნიშანი აწვდის მომხმარებელს ინფორმაციას პროდუქციის გარკვეული სტანდარტებისადმი შესაბამისობის თაობაზე, ხოლო კოლექტიური ნიშანი მიუთითებს, როგორც ნაწარმის სპეციფიკურ თვისებებზე, ასევე მოცემული საწარმოს გარკვეულ გაერთიანებაში წევრად ყოფნაზე.

კოლექტიური ნიშნის მაგალითად შეიძლება მოვიტანოთ არც თუ დიდი ხნის წინათ თბილისის საავეჯო გაერთიანების მიერ გამოყენებული ნიშანი “განთიადი”. გაერთიანების მმართველობა აკონტროლებდა ავეჯის ხარისხს (სხვა საქმეა, თუ როგორი რეპუტაცია ჰქონდა ამ გაერთიანების ავეჯს) და ამ ნიშნით სარგებლობის უფლებას აძლევდა მხოლოდ მის წევრ საწარმოებს.

პარიზის კონვენციის გარდა ამჟამად მოქმედი სხვა საერთაშორისო ხელშეკრულებებიდან კოლექტიურ და სასერთიფიკაციო ნიშნებს მოიხსენიებს ხელშეკრულება სასაქონლო ნიშნების კანონმდებლობის შესახებ, რომელიც მუხლით 2(2)(b) აცხადებს: ეს ხელშეკრულება არ გამოიყენება კოლექტიური, სასერთიფიკაციო და საგარანტიო

ნიშნების მიმართ. რაც შეეხება TRIPS-ის ხელშეკრულებას, ის სპეციალურად არ ეხება ამ სახის ნიშნებს. მაგრამ მუხლი 15, რომელიც შემოსაზღვრავს დაცვის საგანს აცხადებს, რომ ნიშნად შეიძლება გამოყენებულ იქნეს ნებისმიერი აღნიშვნა. აქ ყურადღება უნდა მიექცეს იმას, რომ ხელშეკრულება ხმარობს ტერმინს “ნიშანი”, რაც ძალზე ფართოა და, რა თქმა უნდა, სხვა სახის სასაქონლო ნიშნებთან ერთად მოიცავს კოლექტიურ ნიშნებსაც. ყოველ შემთხვევაში, ნათქვამის გამოპრიცხავ ნორმას TRIPS-ი არ შეიცავს. ამ საკითხს ასევე უდგება ნიშნების საერთაშორისო რეგისტრაციის შესახებ მადრიდის ხელშეკრულება და პროტოკოლი.

7. სასაქონლო ნიშნის დაცვითუნარიანობა

სასაქონლო ნიშნის დაცვითუნარიანობა ისეთი თვისებაა, რომელიც აკმაყოფილებს შესაბამისი კანონმდებლობით დადგენილ მოთხოვნებს იმ მიზნით, რომ ნიშნის მფლობელს მიენიჭოს განსაკუთრებული უფლება მასზე. მოთხოვნები დაცვითუნარიანობისადმი პრაქტიკულად უნიფიცირებულ კრიტერიუმებს წარმოადგენენ. შეიძლება ითქვას, რომ სასაქონლო ნიშნების დაცვის სფეროში მოქმედი ნებისმიერი ეროვნული კანონმდებლობა შეესაბამება პარიზის კონვენციის ~~რეგულაციის~~ მუხლით დადგენილ მოთხოვნებს. ამ თვალსაზრისით, მოქმედი საქართველოს კანონმდებლობაც არ არის გამონაკლისი.

საზოგადოდ, იმისათვის, რომ სასაქონლო ნიშანმა შეასრულოს მასზე დაკისრებული ფუნქცია, იგი უნდა პასუხობდეს კრიტერიუმების ორ სახეს: აბსოლუტურსა და ფარდობითს (შედარებითს).

ტერმინები – “აბსოლუტური და ფარდობითი” – ამ ბოლო ხანს, განსაკუთრებით 90-იანი წლების განმავლობაში, საკანონმდებლო ტერმინად იქცა.

როდესაც საუბარია აბსოლუტური ხასიათის კრიტერიუმებზე,

იგულისხმება ისეთი კრიტერიუმები, რომლებიც თავად სასაქონლო ნიშანს მიეკუთვნება და არანაირად არ მიიღება მხედველობაში, თუ როგორ კავშირში და დამოკიდებულებაშია მოცემული ნიშანი სხვა არსებულ ნიშნებთან.

კრიტერიუმების ამ ჯგუფის თანახმად სასაქონლო ნიშანს შეიძლება ჰქონდეს სამართლებრივი დაცვა, თუ ის:

- განმასხვავებელუნარიანია;
- არ არის შეცდომის გამომწვევი;
- არ ეწინააღმდეგება ზნეობის ნორმებს და საზოგადოებრივ წესრიგს.

შეფარდებითი ხასიათის კრიტერიუმებს წარმოადგენს ისეთი კრიტერიუმები, რომლებიც საშუალებას იძლევა, რომ შესწავლილ იქნეს მოცემული ნიშნის სამართლებრივი დამოკიდებულება სხვა, არსებულ ნიშნებთან. ანუ შეისწავლება, ზომ არ არის მოცემული ნიშანი კონფლიქტში სხვა ნიშანთან. თუ ეს კონფლიქტი სახეზეა, მაშინ დაცვას ექვემდებარება მხოლოდ ის ნიშანი, რომელიც კონფლიქტის წარმოშობამდე უკვე სარგებლობდა სამართლებრივი დაცვით. აღსანიშნავია, რომ მოცემული კრიტერიუმების შინაარსი არ განსხვავდება სასაქონლო ნიშანზე უფლებათა წარმოშობის სისტემების მიხედვით.

განვიხილოთ კრიტერიუმების აღნიშნული ჯგუფები.

7.1. აბსოლუტური ხასიათის კრიტერიუმები

ამ ჯგუფის ერთ-ერთ მთავარ კრიტერიუმს განმასხვავებელუნარიანობის კრიტერიუმი წარმოადგენს. ამ კრიტერიუმის არსებობა გამომდინარეობს სასაქონლო ნიშნის შინაარსის განმარტებიდან, რომელიც ნიშანს აკისრებს მთავარ ფუნქციას – განასხვავოს ერთი საწარმოს პროდუქცია ან მომსახურება მეორე საწარმოს ანალოგიური ან იდენტური პროდუქციისა ან მომსახურებისაგან. აღნიშნულთან მიმართებაში თავად ნიშანი უნდა იყოს იმდენად ორიგინალური,

რომ იგი იოლად იქნეს მიჩნეული ისეთ ნიშნად, რომელიც განსხვავდება უშუალოდ პროდუქციისა ან მომსახურებისაგან და, აგრეთვე, მოცემული პროდუქციის ან მომსახურების დასახელებისაგან. მაგალითად, თუ ნიშნად გამოყენებულია აფხორილი ინდაურის თუნდაც სტილიზებული გამოსახულება, ის უშუალოდ ინდაურისთვის (როგორც გასაყიდ ნივთისათვის) განმასხვავებელუნარიანად ვერ იქნება ცნობილი. ამასთან იგივე ნიშანი შეიძლება მაღალი ხარისხის განმასხვავებელუნარიანობით ხასიათდებოდეს ისეთი პროდუქციისათვის, როგორიცაა, მაგალითად, საყვირები ან სხვა სახის ბავშვთა სათამაშოები. უკვე ამ მაგალითიდანაც ჩანს, რომ სასაქონლო ნიშნის შექმნა და შერჩევა კონკრეტული პროდუქციისათვის საკმაოდ რთული შემოქმედებითი ხასიათის პრობლემაა, რომლის სწორ გადაწყვეტაზე ბევრადაა დამოკიდებული მეწარმის წარმატება ბაზარზე. ამ პრობლემის გადაწყვეტას დასავლეთის ქვეყნებში დიდი ყურადღება ეთმობა, სადაც ხსენებული ხასიათის საკმიანობაზე დახელოვებული მეწარმეობა არის ფეხმოკიდებული. ამ სფეროში მოსაქმე მეწარმეებს მაღალი კვალიფიკაციის სხვადასხვა სპეციალობების მქონე მუშაკები ჰყავთ დაქირავებული, რომელთა ამოცანაა, შექმნან და შესთავაზონ კლიენტებს მაღალი განმასხვავებელუნარიანობით გამორჩეული სასაქონლო ნიშანი. ნიშანს არ მოეთხოვება, რომ აუცილებლად იყოს რაიმე კონკრეტული იდეის მატარებელი. იგი, როგორც ადრე აღინიშნა, შეიძლება სრულიად ახალ, ფანტაზიურ, ანუ მოგონილ სიტყვას წარმოადგენდეს, ან აბსტრაქტულ გამოსახულებას, რომელშიც მომხმარებელი საკუთარ აზრს უფრო ჩააქსოვს, ვიდრე მისი შემქმნელის ჩანაფიქრს ამოიცნობს. ნიშნის შექმნისას და შერჩევისას საჭიროა განისაზღვროს ტერიტორიული ფარგლები მისი გამოყენებისათვის. ეს განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია სიტყვიერი ნიშნებისათვის. თუ პროდუქცია გაიყიდება განსხვავებულენოვან ქვეყნებში, სიტყვის მნიშვნელობას უნდა მიექცეს ყურადღება თუნდაც ორი თვალსაზრისით: ერთი მხრივ, იყოს ადვილად გამოსათქმელი და მიმზიდველი ადგ-

ილობრივი მაცხოვრებლებისათვის, ხოლო მეორე მხრივ, ახასიათებდეს განმასხვავებელუნარიანობა. მაგალითად, სიტყვა “მარმელო” საქართველოს მომხმარებლისთვის იოლად გამოსატქმელიცაა და განმასხვავებელუნარიანიც იქნება კომპის “მურაბული” ნაწარმისათვის. ამავე დროს, პორტუგალიაში ამგვარი ნიშანი განმასხვავებელუნარიანი ვერ იქნება იმავე ნაწარმისათვის, რადგან მოცემული სიტყვა ითარგმნება როგორც “კომში”. კვლავ აღვნიშნავთ, რომ იგივე სიტყვა “მარმელო” პორტუგალიაშიც შეიძლება წარმატებით იქნეს გამოყენებული სხვაგვარი ნაწარმის მოსანიშნავად. ხსენებულთან გამომდინარე, ამ კრიტერიუმების შეფასება ბევრად დაბოკიდებული მომხმარებლის მსოფლმხედველობაზე და წარმოდგენებზე, ისევე როგორც მის ცოდნასა და ქვეყანაში არსებულ ტრადიციებზე. ამასთან, განმასხვავებელუნარიანობა უნდა იქნეს განსაზღვრული მომხმარებლის იმ ჯგუფის თვალსაზრისის გათვალისწინებით, რომლისთვისაც არის განკუთვნილი პროდუქცია. ეს კრიტერიუმი პოტენციურად უნდა იქნეს შეფასებული იმ ქვეყნის სასაქონლო ნიშნების მარეგისტრირებული ორგანოს მიერ, სადაც უფლება მოიპოვება რეგისტრაციით და ნიშნის გამოყენებას წინ უსწრებს მასზე განაცხადის მიწოდება.

თეორიიდან ცნობილია, რომ ნიშანი განმასხვავებელუნარიანია პროდუქციის მიხედვით, რომელზეც ის გამოიყენება, ან უნდა იქნეს გამოყენებული, იმ შემთხვევაში, თუ მოცემული აღნიშვნა ცნობილ იქნა, ან შეიძლება იქნეს ასეთად ცნობილი იმ მომხმარებლის მიერ, რომლის მოთხოვნილობის დაკმაყოფილებისათვისაც არის განკუთვნილი აღნიშნული ნაწარმი.

უნდა აღინიშნოს, რომ კრიტერიუმის, “განმასხვავებელუნარიანობა”, შეფასება დამყარებულია ცვალებად მიდგომებზე და დამოკიდებულია კონკრეტულ ქვეყანაში არსებულ სოციალურ, ეკონომიკურ და სხვაგვარ მდგომარეობაზე. მომხმარებლის შეხედულებებისამებრ ეს კრიტერიუმი შეიძლება აღიქმებოდეს, როგორც “ძლიერი” ან

“სუსტი”. ამასთან, სუსტი ნიშანი დროთა განმავლობაში ინტენსიური გამოყენებით შეიძლება მნიშვნელოვნად გაძლიერდეს, ხოლო ძლიერი ნიშანი კი შესუსტდეს იმდენადაც, რომ საერთოდ დაკარგოს განსხვავების უნარი. ასეთი შემთხვევა მაშინ არის სახეზე, როდესაც ნიშანი მრავალმხრივი და ინტენსიური გამოყენებით ჯერ იძენს საყოფაცხოვრებო აღიარებას – ხდება ცნობილი მსოფლიოს მასშტაბით, ხოლო იმავე მიზეზის გამო, შემდგომ იქცევა გვარობით ცნებად, რომელსაც ყველა იყენებს გარკვეული სახის პროდუქციის აღსანიშნავად. ამგვარად, ერთ დროს ძლიერი სასაქონლო ნიშანი კარგავს თავის მთავარ თვისებას და ეელარ ასრულებს მასზე დაკისრებულ ფუნქციას – ემსახუროს გარკვეული საწარმოს პროდუქციის ინდივიდუალიზაციას. ასეთი ნიშნების მაგალითია: “პრიმუსი”, “გრამოფონი”, “ტეფლონი” და სხვა. ასეთი ბედი, როგორც წესი, ეწევათ ზოლმე მოგონილ, ფანტაზიურ ნიშნებს, რომლებიც თავიდან ძნელად იკვლევენ გზას აღიარებისაკენ და საჭიროებენ ინტენსიურ ძვირადღირებულ და ხანგრძლივ სარეკლამო კამპანიას. ამავე დროს, არის მოგონილი სიტყვები, რომლებიც გახდნენ ცნობილ ნიშნებად, მაგრამ იმდენად თავისებურნი არიან, რომ, პრაქტიკულად, მათ არ ემუქრებათ ამგვარი შესუსტება. საქართველოში ასეთ ცნობილ ნიშნად შეიძლება დასახელდეს “ს(ო)ლანი” – სამამულო ნიშანი, ან მსოფლიოს მასშტაბით ცნობილი ნიშანი “COMPAQ”.

ძლიერი განსხვავების უნარი შეიძლება ჰქონდეს ისეთ ნიშნებსაც, რომლებიც წარმოდგენილია სიტყვებით და მომხმარებელში იწვევს დადებით ასოციაციებს საქონლის მიმართ, რითაც ამახსოვრებს თავის თავს. ასეთ ნიშნებად გამოიყენება, გარკვეულ წილად, აღწერილობითი თვისებების მქონე სიტყვები. მაგრამ, თუ სიტყვა მხოლოდ პროდუქციის თვისებებს აღწერს, მაშინ მას განსხვავების უნარი ვერ ექნება. ამასთან, არიან ისეთი ნიშნები, რომლებიც პირდაპირ არ აღწერენ საქონელს, მაგრამ ირიბად მიაწვდიან მასზე. ასეთ ნიშნებს განმასხვავებელუნარიანად მიიჩნევენ. ამასთან, შეი-

ძლება ნიშანი თავდაპირველად აღწერილობითობის გამო ვერ ხას-
იათდებოდეს განმასხვავებლობის უნარით, მაგრამ ხანგრძლივი გამოყ-
ენებით მოიხვეჭოს ეს თვისება, და მომხმარებლის თვალში გახდეს
ისეთად, რომელიც ერთი საწარმოს საქონელს განასხვავებს სხვა
მეწარმეთა ამგვარ საქონლისაგან. ამდენად, იმ შემთხვევაში, როდეს-
აც ცხადი არ არის ნიშანი აღწერილობითია თუ ირიბად მიმანიშ-
ნებელი, საქონლის თვისება მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული
და საკმარისად მიჩნეული ის ფაქტი, რომ ნიშანი ხანგრძლივი
დროის განმავლობაში გამოიყენებოდა გარკვეული ნაწარმის მოსან-
იშნად და, თუ საკითხთან დაკავშირებით დავა არ არსებობს მე-
წარმეთა შორის, მაშინ საყოფმანო არაფერია და დადგინდეს ნიშნის
შესაბამისობა განმასხვავებელუნარიანობის კრიტერიუმისადმი.

სასაქონლო ნიშნის განმასხვავებელუნარიანობის შეფასებისას
უნდა შემოწმდეს შემდეგი სახის აღნიშვნები:

– მარტივი გეომეტრიული ფიგურები, რთული ნახატები, ასოები,
ციფრები;

– უცხოური დამწერლობა (იეროგლიფები) და ტრანსლიტერაცია;

– ფერები.

ჩამოთვლილ აღნიშვნებს შეიძლება გააჩნდეთ განსხვავების უნარი,
თუ ისინი შესრულებულია ორიგინალურად (არაჩვეულებრივად)
ისე, რომ მომხმარებელმა შესძლოს მათი დამახსოვრება. გარდა
ამისა, მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული ისიც, რომ, მაგალითად,
ფერი, ასო, მარტივი გეომეტრიული ფიგურა ჩვეულებრივი სახით
გამოსახული არ შეიძლება მონოპოლიზებულ იქნეს ერთი სუბიექტის
მიერ. ხოლო რაც შეეხება რთულ ნახატებს, მაგალითად, კომპოზი-
ციურად მრავალი გამოსახულებებისაგან შემდგარს, მოზაიკურ, ან
სხვა ორნამენტულ გამოსახულებებს, გასაგებია, რომ მათი დამახს-
ოვრება და ერთ მეწარმესთან და საქონელთან დაკავშირება, პრაქ-
ტიკულად, შეუძლებელია. ასეთი ნიშნები, როგორც წესი, არ მიიჩნე-
ვა განმასხვავებელუნარიან სიმბოლოებად.

სასაქონლო ნიშნის დაცვითუნარიანობას განაპირობებს ისეთი ბუნება, რომ არ იყოს მომხმარებლისათვის შეცდომაში შემყვანი საქონლის თვისებების, წარმოშობის, დამზადების, გამოყენების, სასარგებლო შედეგის და ა.შ. მიმართ. ყველაზე გავრცელებულ მაგალითად ნიშნისა, რომელიც შეიძლება განხილულ იქნეს შეცდომაში შემყვანად, გამოდგება გეოგრაფიული აღნიშვნის გამოყენება საქონლის მოსანიშნად, როდესაც სინამდვილეში ამ საქონელს მოცემულ გეოგრაფიულ ადგილთან კავშირი არ აქვს. მაგალითად, ამჟამად ფართოდ რეკლამირებადი ლუდი ნიშნით — “ყაზბეგი”. საკითხავია, აქვს რაიმე კავშირი ამ ლუდს ამავე სახელის მქონე დასახლებულ პუნქტთან, თუ არა. თუ ეს კავშირი ლუდის წარმოშობის ან დამზადების თვალსაზრისით არ არსებობს, მაშინ “ყაზბეგი” აღნიშნული ლუდის მოსანიშნად არ უნდა გამოიყენებოდეს. სხვა სახის მაგალითად მოვიყვანთ სასმელებს, რომლებიც მონიშნულია აღნიშვნებით: “ტარხუნა”, “ლიმონის”, “მსხალი” და ა.შ. თუ ეს სასმელები სინამდვილეში არ არის დაფუძნებული მოცემულ ნედლეულზე, მაშინ ნიშანი შეცდომაში შემყვანი იქნება.

თუ შევაჯამებთ ზემოთ მოყვანილს, უნდა დავასკვნათ, რომ სასაქონლო ნიშანი არ არის შეცდომის გამომწვევი, თუ ის არ შეიცავს ცრუ მინიშნებებს. ამასთან, არ აქვს გადამწყვეტი მნიშვნელობა, როგორ იქნება წარმოდგენილი ეს მინიშნებანი სასაქონლო ნიშანზე — დომინირებულად, თუ ნაკლებად თვალსაჩინოდ. ყველა შემთხვევაში, ამგვარი ცრუ მინიშნებების მქონე ნიშანი არ შეიძლება განხილულ იქნეს დაცვითუნარიანად, და უფრო მეტიც, ასეთი ნიშანი ყოველთვის არის არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აღკვეთის შესახებ კანონმდებლობით დევნის ობიექტი.

სასაქონლო ნიშანი რომ სრულად აკმაყოფილებდეს აბსოლუტური ხასიათის მოთხოვნებს დაცვითუნარიანობისადმი, ის არ უნდა ეწინააღმდეგებოდეს ზნეობის ნორმებს და საზოგადოებრივ წესრიგს. ნიშანი არ აკმაყოფილებს აღნიშნულ მოთხოვნას, თუ ის წარმოადგენს

რაიმე ამორალური ხასიათის გამოსახულებას, ან შეურაცხყოფელ სიტყვას. ნიშანი ეწინააღმდეგება საზოგადოებრივ წესრიგს, თუ მასში გამოსახულია (მთლიანად), ან შეიცავს სახელმწიფო ორგანოს ოფიციალურ სიმბოლოს, ან, ეთქვათ, ტერორისტული დაჯგუფების ემბლემას და ა.შ.

საქართველოს კანონმდებლობა აღნიშნული ხასიათის ნიშნებს არ მიიჩნევს დაცვითუნარიანად, ისევე როგორც ნებისმიერი ეროვნული კანონმდებლობა, თუ საერთაშორისო სამართლებრივი აქტი. უნდა აღინიშნოს, რომ პარიზის კონვენცია შეცდომაში შემყვან ნიშნებს ყველაზე მკაცრად უდგება და მოითხოვს, რომ ეროვნულმა კანონებმა აუცილებლად იქონიონ შესაბამისი ამკრძალავი ნორმები. უფრო რბილად, მაგრამ მაინც გამოკვეთილად მოითხოვება ანტიზნეობრივი და საზოგადოებრივი წესრიგის საწინააღმდეგო ნიშნების გამოყენების აკრძალვა. ამასთან, საკითხის გადაწყვეტა – განეკუთვნება ნიშანი თუ არა აღნიშნული კატეგორიის ნიშნებს, მთლიანად მინდობილია ეროვნულ კანონმდებლობაზე.

7.2. ფარდობითი (შედარებითი) ხასიათის კრიტერიუმები

ამ ჯგუფის კრიტერიუმები გაერთიანებულია ტერმინით “ფარდობითი”, ანუ შედარებითი, რადგან შეფასებისას ხდება ერთმანეთთან შედარება, რათა გაირკვეს, ხომ არ ემთხვევა მოცემული ნიშანი უკვე არსებულს? გასაგებია, რომ ერთნაირ (ერთსა და იმავე) სასაქონლო ნიშანზე არ შეიძლება განსაკუთრებული უფლება ეკუთვნოდეს ორ ან მეტ მეწარმეს. სხვაგვარად თუ გადმოვცემთ აღნიშნულის შინაარსს, სასაქონლო ნიშანს უნდა გააჩნდეს სიახლე. გასაგებია, რომ “სიახლე” ყოველთვის შედარებითი კრიტერიუმი. ეს კრიტერიუმი ახასიათებს სამრეწველო საკუთრების პრაქტიკულად ყველა ობიექტს და მისი არსებობა განაპირობებს პრიორიტეტის უფლებას. ამავე კრიტერიუმზეა დამყარებული პარიზის კონვენციით დადგენილი საპრიორიტეტო შეღავათი, რომლის შინაარსი იმა-

ში მდგომარეობს, რომ საკუთარ ქვეყანაში სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაციაზე განაცხადის შეტანის თარიღი ხდება ასათვლელ წერტილად და ყველა სხვა განაცხადთან შედარებით უპირატესობით სარგებლობს იმ უცხოეთის ქვეყანაში, სადაც მოცემული ნიშნის მფლობელმა მიაწოდა განაცხადი იმავე სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაციაზე. აღნიშნული შეღავათით სარგებლობა შეიძლება, თუ საკუთარ ქვეყანაში განაცხადის მიწოდების დღიდან ექვსი თვე გასული არ არის. თუ ეს ვადა არ იქნა დაცული და განაცხადი სხვა ქვეყანაში მიეწოდა ექვსი თვის შემდეგ, თუნდაც ერთ დღის დაგვიანებით, უფლება, საკონვენციო პრიორიტეტზე, იკარგება. ანალოგიური უფლება დაწესებულია გამოგონებისათვის, სასარგებლო მოდელისათვის (12 თვე) და სამრეწველო ნიმუშებისათვის. ამ უკანასკნელისთვის საკონვენციო პრიორიტეტის მოსათხოვნად დადგენილია ასევე ექვსი თვე. როგორც ცნობილია გამოგონების, სასარგებლო მოდელის ან სამრეწველო ნიმუშის სიახლის განსაზღვრისას შედარება უნდა მოხდეს ნებისმიერი გზით ცნობილ იდენტურ, მთლიანად მსგავს გამოგონებასთან, სასარგებლო მოდელთან, ან სამრეწველო ნიშნთან. ამასთან, არ აქვს მნიშვნელობა, რა სახის პუბლიკაცია იქნება ეს. თუ საპატენტო ინფორმაციას ავიღებთ შედარებისათვის, არ უნდა მიექცეს ყურადღება განაცხადია გამოქვეყნებული, თუ უკვე დაპატენტებული გამოგონება.

სასაქონლო ნიშნების შემთხვევაში შედარება ხდება მხოლოდ მოცემულ ქვეყანაში რეგისტრირებულ სასაქონლო ნიშნებთან. ამდენად, მხედველობაში არ მიიღება სხვა სახის პუბლიკაციები ან სხვა ქვეყნის მიერ გამოქვეყნებული ინფორმაცია რეგისტრირებული სასაქონლო ნიშნების შესახებ. სასაქონლო ნიშნების შემთხვევაში ყველა ქვეყანა სიახლეს განსაზღვრავს ლოკალურად. მართალია, სხვა სახის პუბლიკაციები არ გამოიყენება, მაგრამ თუ საკითხი დადგა სიახლის განსაზღვრის შესახებ იმ ქვეყანაში, სადაც განსაკუთრებული უფლება მოიპოვება გამოყენებით, მაშინ უნდა

შემოწმდეს, როდის იქნა პირველად გამოყენებული კონკურენტი სასაქონლო ნიშანი და პრიორიტეტი განისაზღვროს ამ ინფორმაციის გათვალისწინებით. უნდა აღინიშნოს, მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოში უფლებების მოპოვება ხდება რეგისტრაციის გზით, კანონმდებლობა პრიორიტეტის მიმართ (სიახლე) აღგენს სპეციალურ მოთხოვნას, რომ, თუ ორი ერთი და იგივე ნიშანი ერთი და იგივე დღეს იქნა წარდგენილი სარეგისტრაციოდ, მაშინ უპირატესობა (პრიორიტეტი) ენიჭება იმ ნიშანს, რომელიც პირველად იქნა გამოყენებული.

სასაქონლო ნიშნის სხვა არსებულ ნიშნებთან შედარებისას, სიახლე განისაზღვრება არა მარტო იდენტურობის დადგენით, არამედ იმითაც, რომ არ არის ნიშნები იმდენად მსგავსი, რომ შეცდომაში შეიყვანოს მომხმარებელი და ამით გამოიწვიოს საქონლის ან მეწარმეთა აღრევა. ამგვარი შედარება გაცილებით მეტი სუბიექტურობით ხასიათდება, ვიდრე იდენტურობაზე შედარება და თავისი შინაარსით ახლოს არის გამოგონების კრიტერიუმის “საგამომგონებლო ღონე” შეფასებასთან. ძირითადი განსხვავება ის არის, რომ ნიშანი განცალკევებით უნდა შედარდეს სხვა ნიშნებს, ანუ დაუშვებელია შედარება ერთზე მეტ ნიშანთან. მსგავსობაზე დასკვნას ვერ გამოვიტანთ იმ მოტივით, რომ სასაქონლო ნიშნის შემადგენელი სიმბოლოები მსგავსია ან იდენტურია სხვადასხვა სასაქონლო ნიშნებში განთესილი სიმბოლოებისა.

ფარდობითი კრიტერიუმებისადმი მოთხოვნებს ითვალისწინებს ნებისმიერი ქვეყნის კანონი და უნდა ითქვას, რომ ამ კრიტერიუმების შეფასება ძალზე რთულია და დამოკიდებულია კონკრეტული ქვეყნის პრაქტიკასა და სამართლებრივ პრინციპებზე. საკითხს, თუ როგორ უნდა იქნეს შეფასებული მსგავსება, ამომწურავად ვერ პასუხობს ვერც ერთი ქვეყნის კანონი. მისი ინტერპრეტაცია შემოიფარგლება იმით, რომ ღგინდება პრინციპი: “ნიშნები არ უნდა იყოს იმდენად მსგავსი, რომ მომხმარებელი შევიდეს შეცდომაში ან

მოხდეს აღრევა”. შეცდომაში შეყვანის ხარისხზეა დამოკიდებული ნიშნების მსგავსების ხარისხი და, შესაბამისად, დაცვითუნარიანობა. თუ მოცემული ნიშანი ემთხვევა, ან მსგავსია სხვა მოქმედი ნიშნისა, რომელიც სარგებლობს პრიორიტეტით, მაშინ ეს ნიშანი დაცვითუნარიანი ვერ იქნება.

ყოველივე აღნიშნულის თანახმად, სასაქონლო ნიშანი დაცვითუნარიანია, თუ ის უპასუხებს აბსოლუტური და ფარდობითი ხასიათის კრიტერიუმებს.

8. სასაქონლო ნიშნებზე უფლებების მოპოვება

სასაქონლო ნიშნების დაცვის პრაქტიკით, ჩამოყალიბდა ორგვარი მიდგომა ნიშანზე, განსაკუთრებული უფლებების მოპოვების თვალსაზრისით.

პირველის თანახმად, განსაკუთრებული უფლების მოპოვება რაიმე სპეციალურ წესთან დაკავშირებული არ არის. საამისოდ არ მოითხოვება რომელიმე ადმინისტრაციული ორგანოს ნებართვა. მეწარმე თავისუფლად (კანონის დადგენილი მოთხოვნების ფარგლებში) ქმნის და ირჩევს მისთვის მისაღებ სიტყვას, თუ გამოსახულებას ან სხვა სახის სიმბოლოს და პირდაპირ იყენებს მას თავისი საქონლის მოსანიშნად. განსაკუთრებული უფლების მოპოვება, აღნიშნული პრინციპით, ხდება კონკრეტული აღნიშვნის გამოყენების ფაქტით. უფლებების მოპოვების ასეთი წესი ახასიათებს ინგლისურ-ამერიკული სამართლებრივი სისტემის მიმდევარ ქვეყნებს, სადაც სასაქონლო ნიშანზე უფლება დაცულია საერთო სამართლით და სპეციალური რეგისტრაცია აუცილებელი არ არის. “გამოყენება”, განსაკუთრებული უფლების მოპოვების კუთხით, ნიშნავს სასაქონლო ნიშნის აღბეჭდვას პროდუქციაზე, ან შეფუთვაზე, ან მომსახურების თანმხლებ მასალაზე, ან მოცემული ნიშნის პრე-

სით, ტელევიზიით, რადიომაუწყებლობით ან სხვა გზით რეკლამირებას. ამასთან, აღსანიშნავია, რომ ნიშნის სიმბოლური გამოყენება საკმარისი არ არის მასზე უფლებების მოპოვებისათვის. საჭიროა საკმაოდ ხანგრძლივი გამოყენება ისე, რომ ნიშანი მომხმარებელთა თვალში დაუკავშირდეს რომელიმე კონკრეტულ საქონელსა და მეწარმეს. როგორც ცნობილია, სამრეწველო საკუთრების ობიექტების დაცვა ხორციელდება ტერიტორიული ნიშნით იმ ქვეყნის ფარგლებში, სადაც მოხდა განსაკუთრებული უფლების მოპოვების ფაქტი. როდესაც უფლება მოიპოვება ფაქტიური გამოყენების გზით პასუხია გასაცემი კითხვაზე, თუ რა ტერიტორიაზე იმოქმედებს აღნიშნული უფლება.

ვთქვათ, მეწარმე თავის საქონელს ასაღებს ქვეყნის გარკვეულ ადგილას, რომელიმე რაიონის ან ქალაქის ფარგლებში, ხოლო ფედერალური ტიპის მოწყობის სახელმწიფოში მეწარმემ აღნიშნული საქმიანობა შეიძლება აწარმოოს ავტონომიური ოლქის, რესპუბლიკის, მიწის ან შტატის და ა.შ. ფარგლებში. რა ტერიტორიით არის დაცული (მოპოვებული) განსაკუთრებული უფლება ამ შემთხვევაში? ვფიქრობთ, მართებულია დავეთანხმით სპეციალისტთა იმ აზრს, რომ საკითხის გადაწყვეტა დამოკიდებულია ნიშნის ცნობილობაზე მოსახლეობისათვის. თუ ნიშანი ცნობილია და მან დაიმკვიდრა გარკვეული ადგილი ქალაქის ტერიტორიაზე მცხოვრები მოსახლეობის (მომხმარებლის) თვალში, მაშინ განსაკუთრებული უფლება დაცული იქნება ამ კონკრეტულად აღებული ქალაქის ტერიტორიის ფარგლებში. თუ კი ნიშანი ცნობილი გახდება მთელი ქვეყნის ტერიტორიაზე, მაშინ განსაკუთრებული უფლებაც მოპოვებული იქნება ამ ქვეყნის სახელმწიფოს ფარგლებში.

მაშასადამე, როდესაც განსაკუთრებული უფლება მოიპოვება ფაქტიური გამოყენების გზით, ნიშნის მფლობელმა უნდა ამტკიცოს გამოყენების ფაქტის საკმარისობა ტერიტორიული ფარგლების ჩათვლით. მართალია, საერთო სამართლის ქვეყნებში განსაკუთრებული

უფლება სასაქონლო ნიშანზე მოიპოვება გამოყენებით, მაგრამ პარალელურად არსებობს შესაძლებლობა, რომ მეწარმემ, ამასთანავე, რეგისტრაციაში გაატაროს საკუთარი ნიშანი, რაც მას მტკიცებულებათა წარმოდგენისაგან ათავისუფლებს და ურყევს ხდის მის უფლებებს. რეგისტრაცია ხორციელდება სპეციალურ საჯარო სამართლის სუბიექტ-ორგანოში – საპატენტო უწყებაში. ეს უწყება ნიშნის რეგისტრაციის ფაქტს სპეციალური პუბლიკაციის სახით ხელმისაწვდომს ხდის პირთა განუსაზღვრელი წრისათვის.

სასაქონლო ნიშნებზე განსაკუთრებული უფლებების მოპოვების მეორე გზა ითვალისწინებს ნიშნის აუცილებელ რეგისტრაციას. ამდენად, შეიძლება ითქვას, რომ განსაკუთრებული უფლების მოპოვება დამოკიდებულია ადმინისტრაციული ორგანოს გადაწყვეტილებაზე და მეწარმე ამ უფლების მოპოვებისათვის იძულებულია დაიცვას დადგენილი მოთხოვნები სასაქონლო ნიშნისადმი. განსაკუთრებული უფლებების მოპოვების აღნიშნულ პრინციპზეა დამყარებული კონტინენტური ევროპის სამართლის მიმდევარი ქვეყნების კანონმდებლობა. ამ ქვეყნებში ნიშნის მფლობელს ხელთ აქვს მყარი მტკიცებულება რეგისტრაციის ფაქტის სახით იმის შესახებ, რომ მას გააჩნია განსაკუთრებული უფლება მთელი ქვეყნის ტერიტორიის ფარგლებში და თარიღიც ცნობილია, როდისადაც აითვლება მისი უფლება. გარდა ამისა, რეგისტრაციის ფაქტი საშუალებას აძლევს ნიშნის მფლობელს, განაცხადის შეტანის თარიღიდან ისარგებლოს პარიზის კონვენციით დადგენილი საკონვენციო პრიორიტეტის უფლებით, თუ სხვა ქვეყანაში დააპირებს იმავე ნიშანზე უფლებების მოპოვებას.

ასეთი უფლებით ვერ ისარგებლებს გამოყენების ფაქტით მოპოვებული განსაკუთრებული უფლების მფლობელი. თუმცა თუ ნიშანი ცნობილი გახდა საკუთარი ქვეყნის ფარგლებს გარეთ, მაშინ ასეთი ნიშნის მფლობელს შეუძლია თავისი უფლებების დასაცავად გამოიყენოს ნიშნის “ცნობილობის პრინციპი”.

საქართველოს კანონმდებლობა, სასაქონლო ნიშნების შესახებ, მისდევს კონტინენტალური ევროპის სამართალს და განსაკუთრებული უფლებების მოპოვებას უკავშირებს რეგისტრაციის ფაქტს. ამდენად, თუ საქართველოს ტერიტორიაზე მოქმედ მეწარმეებს სურთ, რომ იქონიონ განსაკუთრებული უფლებები თავიანთ სასაქონლო ნიშნებზე, მათ უნდა დაარეგისტრირონ ისინი საქართველოს საპატენტო უწყებაში.

ზაზი გვინდა გავუსვათ იმასაც, რომ თანამედროვე საერთაშორისო თანამშრომლობა და საერთაშორისო ნორმების შემუშავება ქვეყნების კანონებს უფრო პარმონიზებულს ხდის და ხშირ შემთხვევაში ერთი და იგივე ქვეყანა იზიარებს არსებულ სხვადასხვა სამართლებრივ პრინციპს. ასე მაგალითად, გერმანიის ამჟამინდელი კანონმდებლობის თანახმად, სასაქონლო ნიშანზე განსაკუთრებული უფლების მოპოვება შეიძლება როგორც რეგისტრაციით, ასევე ფაქტიური გამოყენებით. საქართველოში ფაქტობრივი გამოყენება იძლევა უფლებას უპირატესობაზე მხოლოდ რეგისტრაციის დროს, თუ ერთსა და იმავე ნიშანზე ორი ან მეტი მეწარმე აცხადებს პრეტენზიას. გერმანიაში მოქმედი წესი კი იძლევა შესაძლებლობას, რომ გამოყენებით მოპოვებული განსაკუთრებული უფლების მფლობელმა მოითხოვოს საკუთარი უფლებების დაცვა და ედავოს რეგისტრაციის გზით მოპოვებული განსაკუთრებული უფლების მქონე პირს როგორც სამოქალაქო სამართლის ნორმებით, ასევე მოითხოვოს რეგისტრირებული ნიშნის გაუქმება.

სასაქონლო ნიშნების რეგისტრაციის პროცედურა

სასაქონლო ნიშნებზე უფლებების მოპოვება კონტინენტური ევროპის სამართლის ქვეყნებში, მათ შორის საქართველოში, იწყება სასაქონლო ნიშნის სარეგისტრაციოდ სასურველი სიმბოლოს შერჩევით და მასზე საგანაცხადო მასალების მომზადებითა და საპატენტო უწყებაში წარდგენით. როგორც აღინიშნა, სასაქონლო

ნიშნად შეიძლება შერჩეულ იქნეს ჩვეულებრივი სიტყვა ან სპეციალურად იქნეს ის მოგონილი. ასევე, შეიძლება სპეციალურად შეიქმნას გამოსახულება ან შერჩეულ იქნეს უკვე არსებულ გამოსახულებათა რიცხვიდან. ამ შემთხვევაში ყურადღება უნდა მიექცეს იმას, რომ არ იქნეს დარღვეული სხვისი საავტორო უფლებები.

სასაქონლო ნიშანი რომ მომავალში წარმატების მომტანი იყოს, გასათვალისწინებელია მრავალი ასპექტი. ერთი მხრივ, მეწარმემ უნდა შექმნას ან აირჩიოს ისეთი აღნიშვნა, რომელიც მკვეთრად იქნება განსხვავებული მიმოქცევაში მყოფ ნიშნებისაგან, ხოლო მეორე მხრივ, აღნიშვნას უნდა გააჩნდეს უნარი მომხმარებელამდე მიიტანოს გარკვეული სახის დადებითი ასოციაცია და შეუქმნას მას პოზიტიური განწყობა პროდუქციისადმი. გასათვალისწინებელია ისიც, რომ მეწარმე ესწრაფვის ნიშნის მეშვეობით გადასცეს მომხმარებელს ახალი ნაწარმის თავისთავადობის გამოხატულება ან საკუთარი საწარმოსადმი კეთილი სახელის შენარჩუნებისათვის სასურველი განწყობა და თან ისე, რომ არ იგრძნობოდეს ძალდატანება.

მოკლედ გვინდა შევეხოთ საკითხს, თუ სასაქონლო ნიშნის შერჩევისას (შექმნისას) რაზე უნდა გამახვილდეს ყურადღება. საუკეთესო ნიშანი ისეთი ნიშანია, რომელიც უშუალოდ ან ირიბად მიაწვდის მომხმარებელს ინფორმაციას საქონლის შესახებ. აქედან გამომდინარე, ერთი შეხედვით საუკეთესო ნიშანი უნდა ვეძიოთ არსებულ სიტყვათა შორის. მაგრამ აქვე არ უნდა დაგვაიწყდეს, რომ მოცემული ნაწარმისათვის სიტყვა არ უნდა იყოს აღწერილობითი. მაგალითად, აღნიშვნა “შავი ლუდი” ან “საქორტს-მინის ფეხსაცმელი” კარგი ინფორმაციის მატარებელია, მაგრამ განმასხვავებელუნარიანობა არ აქვთ შესაბამისად ლუდისა ან ფეხსაცმლისათვის და, ამდენად რეგისტრაციაში ვერ გატარდება. ამავე დროს ისეთი აღნიშვნა, როგორიცაა “ნაზი მშაპი” ქალთა პომადისათვის პრაქტიკულად სრული ინფორმაციის მატარებელია

მისი ფერის და თვისების შესახებ, მაგრამ აღწერილობითი არ არის.

ნაწარმის შესახებ ინფორმაციის ირიბად გადმოცემა, ხშირ შემთხვევაში უფრო მომგებიანია, ვიდრე პირდაპირი (პრიმიტიული) გადმოცემა. ადამიანი მიჩვეულია იაზროვნოს შედარებების საფუძველზე. ამასთან, თუ მომხმარებელს მიეცემა საშუალება ირიბი შედარების საფუძველზე მივიდეს პოზიტიურ განწყობამდე მოცემულ ნიშნისადმი და ამასთან, აღმოაჩინოს გარკვეული კავშირი პროდუქციასთან, მაშინ სასაქონლო ნიშანი ძლიერი განსხვავების უნარითაც გამოირჩევა და წარმატებითაც იფუნქციონირებს საქონლის მიმოქცევის სფეროში. შედარებითი სასაქონლო ნიშანი ისე უნდა შეირჩეს ან შეიქმნას, რომ ინფორმაცია პროდუქციის შესახებ წარმოადგინოს პოზიტიური კუთხით. ამასთან, ამგვარი ინფორმაცია შეიძლება იყოს წარმოდგენილი საპირისპირო შედარებითაც. მაგალითად, სიტყვა “ბოლიათი” როგორც მომსახურების ნიშანი მაღაზიისათვის, სადაც იყიდება მხოლოდ დიდი ზომის ტანსაცმელი, პირდაპირი შედარების მატარებელია. იგივე სიტყვა, თუ ის იქნა გამოყენებული მსუბუქი მანქანებისათვის, როგორიცაა ყველაზე მცირელიტრაჟიანი მანქანა, საპირისპირო შედარების მატარებელია. მანქანებისათვის ურთიერთსაწინააღმდეგო შედარების მქონე ნიშნებია “იაბუარი” და “კუ”. ხშირ შემთხვევაში საპირისპირო შედარება კეთილი განწყობის გამოძწევია და მომხმარებელში ზრდის შეძენის სურვილს.

სასაქონლო ნიშნების შექმნისა და შერჩევის პრობლემას ისევე, როგორც აღქმის ფსიქოლოგიას დაწერილებით, მაღალი პროფესიონალიზმით განიხილავს ბატონი პასკარ ჯ.პერაჰანი თავის წიგნში “TRADE MARKS. THEIR CREATION PSYCHOLOGY AND PERCEPTION”. მიზანშეწონილად მიგვაჩნია მკითხველს მივაწოდოთ მისი მნიშვნელოვანი შეხედულებანი სასაქონლო ნიშნის შერჩევის შესახებ. თვალსაჩინოა, რომ ირიბი ინფორმაცია პროდუქტის შესახებ უფრო ხატოვანი ინფორმაციაა და ემსახურება ამა თუ იმ ნაწარმის “ხატოვანი სახის” შექმნის ამოცანას. ბუნებრივია, ყოველი მეწარმე

ცდილობს, რაც უფრო შეიძლება გააძლიეროს ნიშნის ეს ფუნქცია და თვისება. უპირველეს პლანზე ნაწარმის ხარისხია, რომელიც უკვე სასაქონლო ნიშნის მიმოქცევაში შემოტანამდე უნდა იყოს ცნობილი, რათა მან შესძლოს მომხმარებლის ყურადღების გამაზვილება. ამავე დროს, თუ ნაწარმი ახალია, მან მომხმარებელში უნდა დაიმკვიდროს გამოკვეთილი საკუთარი სახე – და ამასაც ხელი უნდა შეუწყოს სასაქონლო ნიშანმა ისე, რომ იმავედროულად დააკმაყოფილოს გარკვეული კატეგორიის მომხმარებლის წარმოდგენები. მაგალითად, მდიდარ ხალხს თავისი წარმოდგენა და მოთხოვნა გააჩნია მსუბუქ ავტომანქანებისადმი, ძვირფასეულობისადმი და ა.შ. მომხმარებლის ამ ჯგუფზე გამიზნულმა სასაქონლო ნიშანმა რომ შექმნას მყარი საკუთარი “ხატოვანი სახე”, ეს წარმოდგენები არ უნდა გააწვილოს. ირიბი ინფორმაცია იმის შესახებ, თუ რა სახის საქონელზეა გამიზნული სასაქონლო ნიშანი, როგორც წესი, არ გადმოსცემს საქონლის რეალურ თვისებებს მაშინ, როდესაც, პირდაპირი ხასიათის ინფორმაცია ყოველთვის არის დაფუძნებული საქონლის არსებული თვისებების გადმოცემაზე.

სასაქონლო ნიშანი ინფორმაციას გადმოსცემს, თუ დაცულია შემდეგი პირობები:

– სასაქონლო ნიშნის (შემადგენელი) ელემენტები პირდაპირ ან ირიბად გამოხატავენ, ან ასახელებენ ნაწარმის მახასიათებელს, ან მონაცემებს საწარმოს შესახებ, ან მომსახურების შესახებ;

– სასაქონლო ნიშანი მთლიანობაში, ან მისი ცალკეული შემადგენელი ელემენტები ზემოქმედებენ მომხმარებელზე ისე, რომ მათ უნდა აღიქვან ინფორმაცია, გაიგონ და გაითავისონ მოცემულ აღნიშვნაში ჩადებული დედა აზრი, იდეა.

აღნიშნული პირობები რომ დაკმაყოფილდეს, არსებობს შემდეგი შესაძლებლობანი:

ა) როდესაც აღნიშვნა წარმოადგენს საყოველთაოდ მიღებულ სიმბოლოს, რომელიც გამოხატავს კარგად ცნობილ ობიექტს. ასეთი

სასაქონლო ნიშანი იოლად მიიტანს ინფორმაციას მომხმარებელამდე. მაგალითად შეიძლება იქნეს მოყვანილი ნიშანი “ЛЕСНОЙ ЛАН-ДШИШ”, რომელიც სუნამოს აღსანიშნავად გამოიყენება და ამავე დროს აღწერილობითი არ არის

ბ) თუ სასაქონლო ნიშანი წარმოადგენს საყოველთაოდ მიღებულ სიმბოლოს, მაგრამ გამოხატავს არცთუ კარგად ცნობილ ობიექტს, მაშინ საჭიროა დამატებითი განმარტების გამოსახვა ნიშანში. სხვანაირად მომხმარებელი თავად იმსჯელებს პროდუქტის თვისებაზე და შეიძლება ვერ ჩასწვდეს ნიშნის აზრს. მაგალითად, გამოსახულება სტილიზებული რომბის სახისა, მიუხედავად იმისა, რომ გამოსახავს ცნობილ სიმბოლოს, მომხმარებლისათვის არაფრისმთქმელია. თუ კი მისი მფლობელი იაპონური ფირმა “სუმიტომო” განმარტვას, რომ მოცემული აღნიშვნა წარმოადგენს იაპონური ჭის თავსახურის სტილიზებულ გამოსახულებას, რომელიც იაპონელთათვის ულვეი სიუხვის გამომხატველია, მაშინ მომხმარებელს გარკვეული დადებითი ემოცია წარმოექმნება ამ ნიშნით წარმოდგენილი ნაწარმისადმი.

გ) თუ სიმბოლო მოსახლეობისათვის უცნობია, მაშინ ის საჭიროებს უფრო მეტ ძალისხმევას, რათა მომხმარებელამდე მიიტანოს შესაბამისი ინფორმაცია.

დ) თუ სასაქონლო ნიშნად შერჩეული სიმბოლო თავად არის უცნობი და ამასთან ერთად უცნობია ის ობიექტიც, რომელსაც ის გამოხატავს, მაშინ მეწარმისაგან საჭიროა საკმაოდ ხანგრძლივი სარეკლამო კამპანია ნიშნის აზრის განმარტებისათვის და მასზე ინფორმაციის მომხმარებელამდე მიტანისათვის. ასეთი სახის აღნიშვნის მაგალითად გამოდგება საქართველოში ჩინური იეროგლიფი საგან შემდგარი სიტყვის რეგისტრაცია, ან რაიმე სრულიად აბსტრაქტული ხასიათის გამოსახულებით წარმოდგენილი სასაქონლო ნიშანი. ამ უკანასკნელ შემთხვევაში შეიძლება არც იყოს საჭირო რაიმე დამატებითი ინფორმაციის წარმოდგენა, რათა მომხმარებელმა თავად გააიგივეოს მოცემული ნიშანი საქონელთან ან მეწარმესთან.

მომხმარებელი სხვადასხვაგვარად იცნობს სიმბოლოებს და იმ ობიექტებს, რომლებსაც გამოხატავენ ისინი. ერთნი უფრო კარგად არიან გაცნობიერებულნი, ხოლო მეორენი ნაკლებად. შესაბამისად, საქონლის შესახებ ინფორმაციის მომხმარებელამდე მიტანა დამოკიდებულია იმაზე, თუ:

- როგორ არიან სასაქონლო ნიშნის შემადგენელი ელემენტები ასახული მასში;

- რამდენად ადვილად არის შესაძლებელი ხსენებული ელემენტების აღქმა და მათ შესახებ გარკვეული აზრის ჩამოყალიბება.

როგორც პრაქტიკა აჩვენებს, სასაქონლო ნიშნებში ხშირად გამოიყენება მარტივი ელემენტები ისეთი ობიექტების სახით, როგორიცაა მზე, ვარსკვლავები, ადამიანის ფიგურა და სხვა. ეს ობიექტები არა მარტო თავად არიან საყოველთაოდ ცნობილი, არამედ მათ სიმბოლოებსაც ძალზე კარგად იცნობს მომხმარებელი. მაგრამ ამ მარტივ სიმბოლოთა ამოცანა ზოგჯერ რთულია. ეს მაშინ ხდება, როდესაც:

- ცნობილი ობიექტები წარმოდგენილია უჩვეულო ან მეტად აბსტრაქტულად გამოსახული სიმბოლოების მეშვეობით;

- გამოიყენება უჩვეულო სიმბოლოები ისეთი ობიექტების გამოსახვისათვის, რომლებიც თავად არიან უცნობი ან უჩვეულო მომხმარებლის კონკრეტული კატეგორიისათვის.

ძნელია ვივარაუდოთ, რომ ინფორმაცია პროდუქციის შესახებ მიაღწევს მომხმარებელამდე, როდესაც ნიშანში ასახული ობიექტი და მისი სიმბოლო მისთვის სრულიად უცნობია. ეს გარემოება უარყოფით გავლენას ახდენს სასაქონლო ნიშნის დამკვიდრების პროცესზე, თუმცა ზოგ შემთხვევაში პირიქით, ხელს უწყობს მას და მიზანშეწონილიც კი არის, რომ მეწარმემ მიმართოს სასაქონლო ნიშნის ასეთი ელემენტებით აღკაზმას. ასეთი ხერხი კარგია, მაგალითად, ფარმაცევტული პრეპარატებისათვის.

ანგარიში უნდა გაეწიოს აგრეთვე იმას, რომ მომხმარებელთა

ცალკეული ჯგუფები საერთოდ ვერ აღიქვამენ სასაქონლო ნიშნებზე წარმოდგენილ სიმბოლოთა შინაარსს, რის გამოც სასაქონლო ნიშანი მათთვის მისაღები ვერ იქნება იმდენად, რომ მოსალოდნელიც კი იქნება ამ ნიშნის (და მასთან ერთად ნაწარმის) მასხარად აგდება. ამასთან, სიმბოლოს არაჩვეულებრივობა, მისი სიახლე, ხშირად გამოიყენება ისეთი შთაბეჭდილების შექმნისათვის, რაც უფრო გააძლიერებს მომხმარებელში პროდუქტის შეძენის სურვილს. ეს მაშინ ხდება, როდესაც მოცემული აღნიშვნა ერთგვარი პრესტიჟულობითა და ნატიფობით, დახვეწილობით აღაგებს ნაწარმს. აღნიშნული ეფექტი მაშინ მიიღწევა, როდესაც ნიშნის ინფორმაციის გადმომცემი ელემენტები განლაგებულია სწორად შერჩეულ ადგილას და ცნობილი, ჩვეული ელემენტები უცნობ, უჩვეულო ელემენტთა რიგში გადადიან.

ყოველივე აღნიშნული მეტყველებს იმაზე, რომ ნაცნობი აღნიშვნებისაგან შემდგარი სასაქონლო ნიშნები, მომხმარებელში აღძრავს ნდობას, ადვილად აღიქმება, მაგრამ ამასთან ერთად, ორიგინალობით არ გამოირჩევა. ახალი უჩვეულო გამოსახულებები მათი სიახლის გამო ხშირად მომხმარებელს არ მოსწონს, ძნელად აღიქმება, მაგრამ ამასთანავე ორიგინალობის მაღალი ხარისხით გამოირჩევა. მეწარმემ მხედველობაში უნდა იქონიოს მოცემული მოსაზრებანი და მათთან ერთად გაითვალისწინოს დღევანდელი ვითარება, მოდის მოთხოვნილებანი, ვაჭრობის ტენდენციები და სხვა, რათა შექმნას მისთვის წარმატების მომტანი სასაქონლო ნიშანი და მოიპოვოს მასზე განსაკუთრებული უფლებები.

სასაქონლო ნიშნის შექმნისა და შერჩევის შემდეგ მეწარმემ დაუყოვნებლივ უნდა მიიღოს ზომები მასზე განსაკუთრებული უფლებების მოპოვების მიზნით. “განსაკუთრებული უფლება”, ანუ უფლება, რომ აღნიშნული მეწარმე საკუთარ სასაქონლო ნიშანს მოექცეს თავისი სურვილითა და შეხედულებებით, აუკრძალოს ნებისმიერ სხვა პირს მისი გამოყენება ან მიბაძვა, როგორც უკვე აღინიშნა, მოიპოვება ფაქტიური გამოყენებით ან სპეციალური

რეგისტრაციით. პირველ შემთხვევაში მეწარმემ რაც შეიძლება სწრაფად უნდა დაიწყოს ნიშნის გამოყენება გაპლიერებული რეკლამირებით, რომ რაც შეიძლება სწრაფად დაარწმუნოს მომხარებელი ნიშნის მისდამი კუთვნილებაში. განსაკუთრებული უფლებების მოპოვების დასამტკიცებლად მეწარმეს უნდა შეეძლოს დაამტკიცოს როგორც პირველი გამოყენების ფაქტი, ასევე გამოყენების ინტენსიურობა. იმ ქვეყნებში, რომლებიც მისდევნ უფლებათა მოპოვების ამ გზას, პარალელურად, გათვალისწინებულია სპეციალური სასაქონლო ნიშნების სარეგისტრაციო სისტემა. როგორც წესი, მეწარმენი ამ შესაძლებლობას ფართოდ იყენებენ, რაზედაც მოწმობს ამერიკის, ინგლისის, კანადის სასაქონლო ნიშნების რეგისტრაციის სტატისტიკა. ამ ქვეყნებში რეგისტრაციის ფაქტს დეკლარაციული და არა კონსტიტუციური ხასიათი აქვს. ეს იმას ნიშნავს, რომ რეგისტრაცია ქმნის განსაკუთრებული უფლების კონკრეტული მეწარმის მიერ პრეზუმფციას, რაც იმის საშუალებას იძლევა, რომ დავის შემთხვევაში ნიშნის მფლობელი კი არ არის ვალდებული წარმოადგინოს მტკიცებულებანი, არამედ მეორე მოდავე მხარემ უნდა ამტკიცოს პირველი გამოყენების ფაქტი რომ მას ეკუთვნის.

იმ ქვეყნებში, სადაც განსაკუთრებული უფლება მოიპოვება რეგისტრაციის გზით — კონტინენტური ევროპის ქვეყნები, მათ შორის საქართველო, მეწარმეებმა არ უნდა დაკარგონ დრო და რაც შეიძლება სწრაფად გააფორმონ და მიაწოდონ განაცხადი რეგისტრაციისათვის სპეციალურ ორგანოს. საქართველოში, ევროპის სხვა ქვეყნების მსგავსად, ნიშნების რეგისტრაციის ფუნქციას ასრულებს საქართველოს ინტელექტუალური საკუთრების ეროვნული ცენტრი “საქპატენტი”.

მოკლედ გვინდა შევეხოთ იმ უპირატესობებს, რაც თან სდევს ნიშნის რეგისტრაციას. რეგისტრაციას რომ გარკვეული იურიდიული ხასიათის უპირატესობანი გააჩნია ამტკიცებს ის ფაქტი, რომ

უფლებების გამოყენებით მოპოვების ქვეყნებში პარალელურად არის გათვალისწინებული სასაქონლო ნიშნების რეგისტრაცია.

რეგისტრაცია ისეთი აქტია, რომელიც საშუალებას იძლევა ზუსტად იქნეს დაფიქსირებული (რეგისტრირებული) დაცვის ობიექტის შინაარსობრივი არსებითი ფარგლები. გარდა ამისა, რეგისტრაციისას ზუსტად ფიქსირდება საქონლის ის წრე, რომელთათვისაც სასაქონლო ნიშანი არის განკუთვნილი გამოსაყენებლად.

გარდა აღნიშნულისა, რეგისტრაციას გააჩნია მეორე ანგარიშგასაწვეი მნიშვნელობა. საპატენტო უწყება ვალდებულია გამოაქვეყნოს ინფორმაცია ყველა რეგისტრირებული ნიშნის შესახებ. ეს კი იმას ნიშნავს, რომ სახელმწიფო ორგანო ოფიციალურად აფრთხილებს ნიშნის მფლობელის კონკურენტებს განსაკუთრებული უფლებების წარმოშობის შესახებ. გარდა ამისა, განაცხადის მიწოდების შემდეგ ნიშნის მფლობელს უფლება აქვს საქონელი აღნიშნოს ისეთი მონიშვნით, რომელიც კონკურენტებს აუწყებს, რომ ნიშანი სარეგისტრაციოდ არის შეტანილი, მაგალითად “ნიშანი წარდგენილია სარეგისტრაციოდ”. ზოლო რეგისტრაციის შემდეგ ნიშნის მფლობელი საქონელს მონიშნავს გამაფრთხილებელი აღნიშვნით ®, ზოლო საქართველოში – “რ”. საქართველოში გამაფრთხილებელი აღნიშვნის ® გამოყენება შეიძლება არ იყოს საკმარისი, რათა შესაბამისმა მხარემ დამტკიცებულად ჩათვალოს, რომ გაფრთხილებული იყო ნიშნის საქართველოში გამოყენების თაობაზე. საქონელი, ასეთი მონიშვნით, ჩვენს ქვეყანაში შემოდის უცხოეთიდანვე, რაც იმას ადასტურებს, რომ მეწარმემ საკუთარ ქვეყანაში აღნიშნული ნიშანი რეგისტრაციაში გაატარა. საქართველოშიც თუ გაატარა ეს ნიშანი რეგისტრაციაში, მაშინ ამ ფაქტზე მიუთითებს ქართული აღნიშვნის “რ” გამოყენება, რაც გაფრთხილების განზრახვას საეჭვოს ვერ გახდის.

ყოველივე აღნიშნული, დავის შემთხვევაში, ნიშნის მფლობელს მნიშვნელოვნად უადვილებს საკუთარი უფლებების დაცვას და

ამცირებს ხარჯებს. ამასთან მტკიცებულების წარმოდგენის ტვირთი გადადის მოდავე მხარეზე. რეგისტრაცია მნიშვნელოვან უპირატესობას იძლევა განსაკუთრებული უფლებების მოპოვების თვალსაზრისით, რადგან ამ ფაქტით განსაკუთრებული უფლებების მოქმედება ქვეყნის მთელ ტერიტორიაზე დადასტურებულია.

გარდა ამისა, რეგისტრაცია იძლევა საშუალებას, ზუსტად განისაზღვროს ნიშნის ის ძირითადი ელემენტები, რომელიც დაცულია. ეს განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია რთული კომბინირებული ხასიათის ნიშნებისათვის, რომლებშიც ხშირად გვხვდება არადაცვადი ელემენტები. ასეთი ელემენტები შეიძლება გამოიყოს სპეციალური ჩანაწერით რეესტრში მათი დისკლამაციის თაობაზე. ამგვარი ფაქტი კი აადვილებს დავის გადაწყვეტას და ხელსაყრელია როგორც მოსამართლეთათვის, ასევე მოდავე მხარეებისათვის.

საზღვარგარეთ დაცვისათვის ქვეყნები ხშირად ითხოვენ, რომ სასაქონლო ნიშანი უკვე რეგისტრირებული იყოს წარმოშობის ქვეყანაში. ეს მოთხოვნა მკაცრად არის გათვალისწინებული ნიშნების საერთაშორისო რეგისტრაციის შესახებ საერთაშორისო ხელშეკრულებით. ამდენად, თუ ნიშნის მფლობელს სურს საერთაშორისო დაცვა მოიპოვოს, ის ვალდებულია, თავიდან, საკუთარ ქვეყანაში დაარეგისტრიროს ნიშანი, მიუხედავად იმისა, მოპოვებული აქვს მას თუ არა, განსაკუთრებული უფლება ფაქტიური გამოყენებით. იგივე შეიძლება ითქვას პარიზის კონვენციის მიერ დაწესებული საკონვენციო პრიორიტეტის გამოყენებაზე, რომელიც შეიძლება იქნეს მოთხოვნილი მხოლოდ სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაციაზე განაცხადის მიწოდების საფუძველზე.

ყოველივე აღნიშნული მიუთითებს რეგისტრაციის უპირატესობებზე სასაქონლო ნიშანზე უფლებების მოპოვების და შემდგომი დაცვის თვალსაზრისით, რაც აუცილებლად უნდა იქონიონ მხედველობაში საქართველოს მეწარმეებმა. მათ მიერ საქართველოში სასაქონლო ნიშანზე განსაკუთრებული უფლების მოსაპოვებლად,

განაცხადი უნდა მიეწოდოს საქპატენტს, რეგისტრაციის მოთხოვნით.

განვიხილოთ, თუ ვინ არის ის პირი, რომელიც შეიძლება ჩაითვალოს სასაქონლო ნიშანზე უფლების მოპოვების სამართალ-სუბიექტად. ზოგადი მიდგომით, საერთაშორისო მიდგომითა და ქვეყნის ეროვნული კანონმდებლობით, ასეთ პირად მიიჩნევა ნებისმიერი სამოქალაქო სამართლებრივი უფლებაუნარიანი პირი. ასეთი პირი კი, მათ შორის საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მიხედვით, შეიძლება იყოს როგორც ფიზიკური, ასევე იურიდიული პირი. მაგრამ, სპეციალური კანონმდებლობა სასაქონლო ნიშნების თაობაზე, როგორც წესი, სპეციალურ მოთხოვნებსაც აწესებს და ხშირ შემთხვევაში წინა პლანზე გამოაქვს სპეციალური უფლებაუნარიანობის პრინციპი; სასაქონლო ნიშანზე უფლების მოპოვებას ანდობს მხოლოდ მეწარმეს (მათ შორის ინდივიდუალურ საწარმოს, რომელიც ფიზიკური პირია, ან ისეთ საწარმოს, რომელიც მოგების მიღებას მიზნად არ ისახავს). საქართველო თავისი პირველი საკანონმდებლო აქტითვე გაჰყვა აღნიშნულ პრინციპს. ამაზე სასაქონლო ნიშნების შესახებ 1992 წლის დებულების პირველივე მუხლი მიუთითებს. იგი სასაქონლო ნიშნის დეფინიციისას აღნიშნავს, რომ ნიშანი უნდა იყოს განკუთვნილი “ერთგვაროვანი საქონლის და მისი მწარმოებლის ინდივიდუალური აციისათვის”. აქედან გამომდინარეობს, რომ განაცხადის შემტანი პირი რაიმე საქონლის (მომსახურების) მწარმოებელი უნდა იყოს. ეს მოთხოვნა სრულ შესაბამისობაშია დღევანდელ კანონმდებლობასთანაც, მათ შორის მეწარმეთა შესახებ კანონთან, რომელიც მეწარმედ ცნობს როგორც იურიდიულ, ასევე ფიზიკურ პირს.

დასახელებული მოთხოვნა ცნობილი იყო გერმანიის, იაპონიის, იტალიის, შვეიცარიის, ბრაზილიის, არგენტინის და ლათინური ამერიკის სხვა ქვეყნების კანონმდებლობისათვის. ხოლო ისეთი ქვეყნები, როგორიცაა დიდი ბრიტანეთი, საფრანგეთი, ბელგია და სხვა მრავალი სპეციალურ მოთხოვნას რომ ნიშნის მფლობელი იყოს მეწარმე არ

ითვალისწინებდნენ. ამ ქვეყნების გავლენით დღევანდელი საერთაშორისო ნორმები აღარ ითვალისწინებენ სპეციალური უფლებათნარიანობის მოთხოვნას.

თავისებურია ეს საკითხი, როდესაც საქმე გვაქვს კოლექტიური ნიშნის რეგისტრაციასთან. უპირველესად უნდა აღინიშნოს, რომ ყველა ქვეყანაში უფლება კოლექტიურ ნიშანზე მოიპოვება მხოლოდ რეგისტრაციით. ამ სახის ნიშანი განკუთვნილია გაერთიანებების (ასოციაციების, კავშირების) მიერ გამოყენებისათვის. ამასთან, დაშვებულია კოლექტიური ნიშნის გამოყენება მოცემულ გაერთიანებაში შემავალი ცალკეული საწარმოების მიერ. ამ საწარმოებს უფლება აქვთ საკუთარი ნიშნის გამოყენებაზეც ერთდროულად კოლექტიურთან. კოლექტიური ნიშნის მფლობელი პირი შეიძლება გახდეს გაერთიანება ან კავშირი, რომელიც მასში შემავალ საწარმოებს თავისი კონტროლის პირობით რთავს ნებას, გამოიყენონ ეს ნიშანი. აღნიშნულ პრინციპს ემყარება საერთაშორისო და ეროვნული კანონმდებლობა სასაქონლო ნიშნების თაობაზე. საქართველოში მოქმედი წესი კი განსხვავებულია. სასაქონლო ნიშნის შესახებ კანონმდებლობის თანახმად “გაერთიანებას, რომელიც სარგებლობს იურიდიული პირის სტატუსით და აქვს კომერციული მიზანი, შეუძლია შეიტანოს განაცხადი კოლექტიურ ნიშანზე, რომელიც განკუთვნილია ამ გაერთიანების წევრი საწარმოს საქონლის ან მომსახურების აღსანიშნავად. კოლექტიური ნიშანი შეიძლება რეგისტრირებულ იქნას როგორც მთლიანად გაერთიანების, ისე ამ გაერთიანების წევრი, იურიდიული პირის სტატუსის მქონე ცალკეული საწარმოს სახელზე”. ეს წესი ეწინააღმდეგება დღევანდელ ვითარებას, რადგან აღიარებს, რომ კოლექტიური ნიშნის მფლობელი შეიძლება იყოს ცალკეული საწარმო. გასაგებია, რომ გამოყენების წესს განსაზღვრავს კოლექტიური ნიშნის გამოყენების შესახებ სპეციალური დებულება ან წესდება, მაგრამ იურიდიულად კოლექტიური ნიშნის რეგისტრაცია ერთ ცალკე აღებულ საწარმოზე

(მოთ უმეტეს, როდესაც მოითხოვება, რომ გაერთიანებაც იურიდიული პირი უნდა იყოს, და ეს ცალკეული საწარმოც) გაუმართავად გვესახება, რამაც სერიოზული სამართლებრივი სირთულეები შეიძლება იქონიოს. ამასთან, არამართებულად მიგვაჩნია მოთხოვნა, რომ გაერთიანება აუცილებლად უნდა სარგებლობდეს იურიდიული პირის სტატუსით. ეს პირობა შეიძლება მართებული იყო 1991 წელს, როდესაც სასაქონლო ნიშნების დაცვის შესახებ პირველი საკანონმდებლო აქტი იწერებოდა, მაგრამ დღეს უკვე მოძველებულია.

ამრიგად, მიგვაჩნია, რომ მომავალმა კანონმდებლობამ უნდა გაითვალისწინოს აღნიშნული მოსაზრებები და კოლექტიურ ნიშანზე უფლების მოპოვებელ უფლებათუნიან სუბიექტად უნდა აღიაროს გაერთიანება, განურჩევლად იმისა, იქნება ის იურიდიული პირი თუ არა. ამასთან, სრულიად არ არის საჭირო, რომ გაერთიანება ისახავდეს კომერციულ მიზნებს.

განაცხადი სასაქონლო ნიშანზე

მოთხოვნები სასაქონლო ნიშანზე განაცხადის გაფორმების მიმართ ფაქტობრივად უნიფიცირებულია და ყველა ქვეყნისათვის ანალოგიურია. განსხვავება მხოლოდ ცალკეული დოკუმენტის ფორმაში შეიძლება იყოს, რასაც, არსებითად, აბათილებს 1994 წლის საერთაშორისო ხელშეკრულება სასაქონლო ნიშნების კანონმდებლობის შესახებ, რომელიც უფლებათა მოპოვების საკითხს ეხება. მისი მიზანია, გააადვილოს სასაქონლო ნიშანზე უფლებათა მოპოვება საზღვარგარეთ. ამ ჭრილში საქართველოს კანონმდებლობა თანხმობაშია საერთაშორისო მოთხოვნებთან.

განაცხადი უნდა შეიტავდეს:

— დადგენილი ფორმის საგანაცხადო ბლანკს, რომელშიც აუცილებლად უნდა იყოს წარმოდგენილი: განცხადება სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაციაზე, სასაქონლო ნიშნის გამოსახულება, საქონლის ან მომსახურების ჩამონათვალი, სხვა მონაცემები;

- კოლექტიური ნიშნის წესდებას, თუ მოითხოვება ასეთი ნიშნის რეგისტრაცია;
 - შესაბამისი ქვეყნის უწყების მიერ დამოწმებულ განაცხადს, თუ მოითხოვება საკონვენციო პრიორიტეტი;
 - წარმომადგენლობის უფლების დამადასტურებელ საბუთს, თუ განაცხადი შეიტანება წარმომადგენლის მეშვეობით;
 - საფასურის გადახდის დამადასტურებელ საბუთს.
- განვიხილოთ თითოეული დოკუმენტის შინაარსი.

დადგენილი ფორმის საგანცხადებო ბლანკი

სასაქონლო ნიშანზე განაცხადის მთავარ ელემენტს წარმოადგენს საგანაცხადო ბლანკი, რომელიც უნდა შეიცავდეს შემდეგ ძირითად მონაცემებს:

- განცხადებას ნიშნის რეგისტრაციის შესახებ.

საქართველოს საპატენტო უწყების მიერ დადგენილი ფორმის საგანაცხადო ბლანკის მიხედვით ეს ნაწილი შემდეგნაირად გამოიყურება: ”გიგზავნით საგანაცხადო დოკუმენტაციას და გთხოვთ, მასში წარმოდგენილი სიმბოლო გაატაროთ რეგისტრაციაში და მოგვცეთ ამ ნიშანზე უფლების დამადასტურებელი მოწმობა”.

- განმცხადებლის ვინაობის მითითებას და მის მისამართს.

ამ ნაწილში მოიყვანება განმცხადებლის სახელი (სახელი და გვარი), თუ ის ფიზიკური პირია, ან იურიდიული პირის სრული საფირმო სახელწოდება (როგორც ოფიციალურად არის რეგისტრირებული). გარდა ამისა, ამავე ნაწილში მიეთითება განმცხადებლის მისამართი. მისამართის მითითებისათვის ძირითადი ის არის, რომ დაკმაყოფილდეს მთავარი მიზანი: განხორციელდეს აღნიშნულ მისამართზე ფოსტით წერილის ან სხვა სახის გზავნილის სწრაფი მიტანა. მისამართი უნდა შეიცავდეს ყველა საჭირო მონაცემებს ადმინისტრაციული ერთეულის შესახებ, სახლის ან შენობის ნომრის ჩათვლით. თუ განმცხადებელი ერთზე მეტი პირია, საჭიროა ყველა

მისამართის მითითება. მისამართი შეიძლება აგრეთვე შეიცავდეს (ეს სასურველიც არის) ტელეფონის ან ტელეფაქსის ნომერს. უნდა იყოს ნაჩვენები, აგრეთვე, იმ ქვეყნის დასახელება, რომლის მოქალაქეც არის განმცხადებელი, ან რომლის ტერიტორიაზეც მას გააჩნია ნამდვილი მოქმედი (არაფიქტიური) საწარმო.

– რწმუნებულის სახელსა და მისამართს, თუ განმცხადებელს დანიშნული ჰყავს ასეთი პირი.

მხედველობაშია მისაღები ის ფაქტი, რომ თანახმად კანონმდებლობისა (მათ შორის საერთაშორისო), მოცემულმა ქვეყანამ შეიძლება დააწესოს მოთხოვნა იმის შესახებ, რომ უცხოელი განმცხადებელი აუცილებლად იყოს წარმოდგენილი შესაბამისი კვალიფიკაციის მქონე რწმუნებულით. საქართველოს ასეთი მოთხოვნა დაწესებული აქვს.

– საქმიანი მიმოწერის მისამართს. მონაცემები ამ ნაწილში მოიყვანება იმ შემთხვევაში, თუ განმცხადებელი არ არის წარმოდგენილი რწმუნებულით.

ეს მისამართი შეიძლება დაემთხვეს განმცხადებლის მისამართს. ამასთან, თუ განმცხადებელი ერთ პირზე მეტია, საკმარისია ერთი მისამართის ჩვენება, რომელიც გამოიყენება უწყებასა და განმცხადებლებს შორის მიმოწერისათვის. საქპატენტის მიერ დამტკიცებული ბლანკის ფორმა ამ ნაწილს არ ითვალისწინებს და, ალბათ, ახლო მომავალში გადაუშავდება აღნიშნული ნაკლის გამოსწორების თვალსაზრისით.

– განცხადებას ადრე მიწოდებული პირველი განაცხადის საფუძველზე საკონვენციო პრიორიტეტის მოთხოვნის თაობაზე (პარიზის კონვენციის პირობების თანახმად) და შესაბამის მონაცემებს.

განცხადება შეიძლება იყოს წარმოდგენილი შემდეგი სახით: “მოვითხოვთ შემდეგი პრიორიტეტით სარგებლობის უფლებას” და მოიყვანება მონაცემები, მაგალითად:

ა) ქვეყანა, სადაც იქნა წარდგენილი პირველი განაცხადი, რომელიც გახდა საკონვენციო პრიორიტეტის მოთხოვნის საფუძველი. თუ განაცხადი პირველად იქნა მიწოდებული რეგიონალურ უწყებაში, მაშინ მიეთითება ამ რეგიონალური უწყების დასახელება;

ბ) პირველი განაცხადის მიწოდების თარიღი;

გ) პირველი განაცხადის ნომერი;

დ) მონაცემები იმის შესახებ თან ახლავს თუ არა განაცხადს პირველი განაცხადის შესაბამისი უწყების მიერ დამოწმებული ასლი;

ე) მონაცემები პირველი განაცხადის თარგმანის წარმოდგენის თაობაზე.

საქპატენტის მიერ დამტკიცებული ბლანკი ამ მონაცემთაგან ითვალისწინებს მხოლოდ მონაცემს პირველი განაცხადის ასლის წარმოდგენის შესახებ. ამდენად, თუ მოითხოვება საკონვენციო პრიორიტეტით სარგებლობის უფლება, მაშინ ზემოთ აღნიშნული მონაცემები უნდა იქნეს მოყვანილი ბლანკის ნაწილში “დამატებითი ცნობები” ან მიეთითოს ამის შესახებ ცალკე გაკეთებული განცხადებით.

— მონაცემს, წარმოშობის ქვეყანაში სასაქონლო (მომსახურების) ნიშნის რეგისტრაციის შესახებ (ეს მონაცემი მოიყვანება, თუ განმცხადებელს სურს გაატაროს ნიშანი რეგისტრაციაში პარიზის კონვენციით დადგენილი “ტელ-კელის” პრინციპით). აქვე მიეთითება იმის შესახებ, რომ წარმოშობის ქვეყანაში გაცემული მოწმობა განაცხადს თან ერთვის;

— მონაცემებს საერთაშორისო გამოგონაზე ექსპონირების შესახებ, თუ განმცხადებელს სურს ისარგებლოს საგამოგონო პრიორიტეტის უფლებით. როგორც წესი, ეს მონაცემები განაცხადის თანდართულ ფურცელზე მოიყვანება. ამ და ზემოთ აღნიშნულ მონაცემებს საქპატენტის მიერ დადგენილი ბლანკი არ ითვალისწინებს;

— ნიშნის გამოსახულება.

უნდა იყოს წარმოდგენილი სპეციალურად გათვალისწინებულ

ადგილზე. გამოსახულება საქპატენტის მოთხოვნების თანახმად არ უნდა იყოს 5×5 სმ მეტი ზომისა. მხოლოდ ეტიკეტებისათვის დაიშვება გამონაკლისი. მათი წარმოდგენა ნატურალური ზომით დასაშვებია;

— მონაცემები ფერების შესახებ.

თუ განმცხადებელს სურს განმასხვავებელ ელემენტად გარკვეული ფერის რეგისტრაცია, კეთდება სპეციალური მინიშნება. სხვა შემთხვევაში აღინიშნება, რომ დაცვა მოითხოვება შავ-თეთრ ფერში;

— მონაცემები მოცულობითი ნიშნის შესახებ, თუ განცხადებულია მოცულობითი ნიშანი.

უნდა იყოს წარმოდგენილი ნიშნის შავ-თეთრი ან ფერადი სხვადასხვა ხედი. საქპატენტის ბლანკი ამ მონაცემებს არ ითვალისწინებს;

— სიტყვიერი ნიშნის ტრანსლიტერაცია და თარგმანი, თუ სიტყვა უცხოურია;

— საქონლის და/ან მომსახურების ჩამონათვალი.

ჩამონათვალი უნდა იყოს მოყვანილი საერთაშორისო ან ეროვნული კლასიფიკაციის მიხედვით. საქართველოში ნიშნის რეგისტრაციისათვის გამოიყენება საქონლის საერთაშორისო კლასიფიკაცია.

ბლანკი შეიძლება, აგრეთვე, ითვალისწინებდეს მონაცემებს ნიშნის გამოყენების ან გამოყენების განზრახვის შესახებ, თუ ასეთ და სხვა, მაგალითად, ენის შესახებ მონაცემების წარდგენის მოთხოვნას ითვალისწინებს ეროვნული კანონი. ბლანკი უნდა იყოს ხელმოწერილი წარმომადგენლის ან განმცხადებელის მიერ.

კოლექტიური ნიშნის წესდება

ეს დოკუმენტი აუცილებლად უნდა იყოს წარმოდგენილი, თუ განცხადებულია კოლექტიური ნიშანი. წესდებისადმი მოთხოვნებს ადგენს ეროვნული კანონმდებლობა. საქართველოში მოქმედი

კანონმდებლობის თანახმად, კოლექტიური ნიშნის წესდებაში მითითებული უნდა იქნეს გაერთიანების სახელწოდება, მიზნები და ადგილმდებარეობა, იმ პირთა წრე, რომლებსაც გააჩნიათ აღნიშნული კოლექტიური ნიშნით სარგებლობის უფლებამოსილება, მათი სამართლებრივი სტატუსი, კოლექტიური ნიშნით აღსანიშნავი საქონლის ნუსხა და ერთიანი ხარისხობრივი მახასიათებლები. აგრეთვე, წესდებაში უნდა იქნეს მითითებული კოლექტიური ნიშნის გამოყენების, მის გამოყენებაზე კონტროლის პირობები, სანქციები კოლექტიური ნიშნის წესდების დარღვევისათვის.

წარმომადგენლობის უფლების დამადასტურებელი საბუთი

ეს საბუთი უნდა იყოს მიწოდებული, თუ განმცხადებელმა აირჩია და დანიშნა წარმომადგენელი, რომელიც მისი სახელით გაუძღვება საქმიანობას უწყების წინაშე. წარმომადგენლობის გაწვევისათვის გაცემული საბუთი დავალების ხელშეკრულებას წარმოადგენს, რომელსაც აგრეთვე მინდობილობა ეწოდება. იგი უნდა იყოს შედგენილი იმ ქვეყნის მოთხოვნების თანახმად, სადაც ხდება მისი გაცემა. მაგალითად, თუ განმცხადებელი ინდოეთიდან არის, მინდობილობის შედგენა ინდოეთის კანონმდებლობის თანახმად საქართველოსთვის მისაღები უნდა იყოს. მინდობილობას ლეგალიზაცია ან რაიმე სხვა სახის დადასტურება და ფორმალური მოთხოვნების დაწესება მას არ ესაჭიროება.

განაცხადის დამოწმებული ასლი

ეს საგანაცხადო დოკუმენტი წარმოადგენს პირველი განაცხადის ზუსტ ასლს და უნდა იყოს დამოწმებული შესაბამისი ქვეყნის იმ უწყების მიერ, რომელმაც მიიღო განსახილველად აღნიშნული განაცხადი.

ეროვნული კანონმდებლობის თანახმად, ამ დოკუმენტის წარმოდგენა შეიძლება აუცილებელი არ იყოს. ამ შემთხვევაში ის შეიძლება იქნეს მოთხოვნილი, თუ მარეგისტრირებელ უწყებას ეჭვი აღედგა წარმოდგენილი მონაცემების მიმართ.

საფასურის გადახდის დამადასტურებელი საბუთი

ეს საბუთი შეიძლება იყოს როგორც საბანკო დავალება, ასევე უშუალოდ უწყებაში გადახდის დამადასტურებელი ქვითარი. ზოგიერთი უწყება, მაგ. გერმანიის, ავრცელებს სპეციალურ მარკებს და თუ განაცხადი წარმოდგენილია საჭირო რაოდენობის მარკით, მაშინ ითვლება, რომ საგანაცხადო საფასური გადახდილია.

ყველა აღნიშნული საჭირო საბუთის უშუალოდ მარეგისტრირებელ უწყებაში ჩაბარების, ან უწყების მიერ მათი ფოსტით მიღების შემდეგ იწყება სასაქონლო ნიშნის ექსპერტიზა.

სასაქონლო ნიშნების ექსპერტიზა

სასაქონლო ნიშნების რეგისტრაციის საკითხი დამოკიდებულია სასაქონლო ნიშნების სახელმწიფო ექსპერტიზაზე, რომელსაც ატარებს სახელმწიფოს მიერ უფლებამოსილი ორგანო. ეს ორგანო, როგორც წესი, ან საპატენტო უწყებაა, ან სპეციალური “სასაქონლო ნიშნების უწყება”. საქართველოში, როგორც უმეტეს ქვეყნებში, სასაქონლო ნიშნების რეგისტრაციას აწარმოებს საქართველოს ინტელექტუალური საკუთრების ეროვნული ცენტრი “საქპატენტი”. სასაქონლო ნიშნების ექსპერტიზა რეგისტრაციის უნარიანობაზე იწყება უწყებაში განაცხადის შესვლისთანავე. ექსპერტიზა წარმოადგენს აღმინის-ტრაციულ პროცედურას და იყოფა ორ ნაწილად (ეტაპად) – დადგენილი ფორმალური მოთხოვნების შემოწმება და არსობრივი შემოწმება.

ფორმალური მოთხოვნების ექსპერტიზა

ექსპერტიზის ამ სტადიის მიზანია განისაზღვროს შესრულებულია თუ არა ის ფორმალური ხასიათის მქონე მოთხოვნები, რაც ასახულია შესაბამისი ქვეყნის კანონმდებლობაში. უნდა აღინიშნოს, რომ ვერც ერთი ქვეყნის კანონი ვერ ასახავს ყველა პროცედურულ და ფორმალურ მოთხოვნას (კანონი აწესებს ზოგად პრინციპულ მოთხოვნებს), რის გამოც მოქმედებენ შესაბამისი წესით დამტკიცებული კანონქვემდებარე აქტები – განაცხადის გაფორმების წესები, ექსპერტიზის ჩატარების ინსტრუქციები.

შესაბამისად, სახელმწიფო ექსპერტიზა ხელმძღვანელობს როგორც კანონებით, ასევე აღნიშნული კანონქვემდებარე აქტებით.

როგორც არაერთხელ აღვნიშნეთ, ფორმალური მოთხოვნები ყველაზე მეტად არის უნიფიცირებული და მათი ექსპერტიზაც მსგავსი თავისებურებებით ხასიათდება.

ხსენებულისაგან გამომდინარე, საკითხს განვიხილავთ საქართველოში მოქმედი წესების შესაბამისად. ინსტრუქცია ნიშნებზე სახელმწიფო ექსპერტიზის ჩატარების თაობაზე, შეიცავს სპეციალურ თავს “განაცხადის დადგენილი ფორმის შემოწმება”, რომელიც აღგენს, რომ განაცხადის დადგენილი ფორმის ექსპერტიზა მოიცავს განაცხადის კომპლექტურობის, განაცხადის თანდართული მასალების გაფორმების, საჭიონისა და მომსახურების ჩამონათვალის, მისი კლასიფიკაციის და გადახდილი საგანაცხადო საფასურის დადგენილთან შესაბამისობის შემოწმებას.

ფორმალური მოთხოვნების ექსპერტიზის შედეგად მიიღება შემდეგი გადაწყვეტილებები:

- განაცხადის დაბრუნების შესახებ;
- შეტყობინება-მოთხოვნის გაგზავნის შესახებ;
- განაცხადის განსახილველად მიღებისა და პრიორიტეტის დადგენის შესახებ.

გადაწყვეტილება განაცხადის დაბრუნების შესახებ

განაცხადი შეიძლება დაუბრუნდეს განმცხადებელს ფორმალური მოთხოვნების დარღვევის გამო. ასეთ შემთხვევაში განაცხადს, რომელიც იქნა შეტანილი საქპატენტში მიუხედავად იმისა, რომ მასზე გაიცა საკანცელარიო ცნობა შესაბამისი საბუთების ჩაბარების თაობაზე, პრიორიტეტი (ანუ განაცხადის მიწოდების თარიღი) ვერ დაუდგინდება. განმცხადებელს უბრუნდება ყველა წარდგენილი საბუთი. საკანცელარიო ცნობაში აღნიშნული საგანაცხადო მასალების საქპატენტის მიერ მიღების თარიღი არ უნდა იქნეს გაიგივებული განაცხადის შეტანის თარიღთან და პრიორიტეტთან. როდესაც მიეწოდება საგანაცხადო საბუთები, იგულისხმება “სავარაუდო განაცხადი”, რომელიც იძენს განაცხადის სტატუსს მხოლოდ მას შემდეგ, რაც ჩატარდება ფორმალური მოთხოვნების ექსპერტიზა და დადგინდება, რომ “სავარაუდო განაცხადი” გაფორმებულია ყველა იმ ფორმალური მოთხოვნის გათვალისწინებით, რაც საკმარისია, რომ განაცხადს დაუდგინდეს “მიწოდების თარიღი” ანუ პრიორიტეტი. ექსპერტიზის ასეთი გადაწყვეტილების შემდეგ “სავარაუდო განაცხადი” იქცევა “სწორად გაფორმებულ განაცხადად” და განმცხადებელი ისარგებლებს ყველა უფლებით, რაც წარმოიშობა აღნიშნული ფაქტის დადგენის შედეგად. ყველაზე მნიშვნელოვანი ამ უფლებათაგან არის პრიორიტეტით სარგებლობის უფლება, მათ შორის პარიზის კონვენციის პირობებით. ამავე დროს, განმცხადებელს ეკვეთება უფლებები თავის განაცხადში ცვლილებების შეტანის თაობაზე, მას მხოლოდ ექსპერტიზის თაობაზე ინსტრუქციის მოთხოვნათა შესაბამისი და არა არსებითი ხასიათის ცვლილებების შეტანა შეუძლია განაცხადში.

ფორმალური მოთხოვნების ექსპერტიზის შედეგად განაცხადი დაუბრუნდება განმცხადებელს, თუ განაცხადს აკლია დადგენილი ფორმის საგანაცხადო ბლანკი, ან თუ განაცხადის გაფორმებაში დაშვებულია არსებითი ხასიათის დარღვევები (ჩვენი აზრით, მი-

ზანშეწონილი იქნება ჩამოვთვალვით აღნიშნული დარღვევები ამჟამად მოქმედი ფორმალური მოთხოვნების ექსპერტიზის ინსტრუქციის შესაბამისად):

- განაცხადი არ არის შესრულებული ქართულ ენაზე;
- არ არის წარმოდგენილი სასაქონლო ნიშნის არც ერთი ასლი;

- განაცხადი არ არის ხელმოწერილი;
- განაცხადი შემოტანილია იურიდიული პირის მიერ და ხელმოწერა არ არის ბეჭდით დადასტურებული;

- სარეგისტრაციოდ წარდგენილი სასაქონლო ნიშანი მიეკუთვნება სიმბოლოებს, რომლებიც ბღალავს ეროვნულ ღირსებას, აღიზიანებს რელიგიურ გრძნობებს, ეწინააღმდეგება ჰუმანისტური მორალის ნორმებს, საზოგადოებრივ ზნეობას და ტრადიციებს. ასეთ ნიშნებს მიეკუთვნება პორნოგრაფიული ხასიათის გამოსახულებები და ტექსტები, ანტისახელმწიფოებრივი და რასისტული ლოზუნგები, უწმაწური სიტყვები, მოწოდებები არსებული სახელმწიფო წყობის ძალით დამხობის შესახებ და სხვ.

განაცხადი განმცხადებელს უბრუნდება იმ შემთხვევაშიც, თუ საგანაცხადო საფასურის გადახდის დამადასტურებელი საბუთი არ იქნა მოწოდებული განაცხადის წარდგენიდან ერთი თვის ვადაში და ღებრუნების მიზეზებში მიეთითება საქართველოს რესპუბლიკის მთავრობის 1992 წლის 23 ივნისის №44 “სასაქონლო ნიშნების სარეგისტრაციო საფასურის შესახებ” დებულების მე-6 მუხლი.

აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ მოთხოვნები სასაქონლო ნიშნის განაცხადის მიმართ უფრო მკაცრია, ვიდრე საპატენტო განაცხადის მიმართ. კერძოდ, განაცხადი პატენტის მიღების თაობაზე განმცხადებელმა შეიძლება წარადგინოს ნებისმიერ ენაზე შესრულებული და მას ეძლევა ერთი თვის ვადა, ქართულად სათარგმნელად. თუ სხვა ფორმალური მოთხოვნა იქნება დაკმაყოფილებული, ასეთ განაცხადს შეტანის თარიღად, ანუ პრიორიტეტად დაუდგინდება უცხო

ენაზე განაცხადის წარდგენის თარიღი. სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაციის თაობაზე წარდგენილი განაცხადი კი დასაბამიდანვე უნდა იყოს გაფორმებული ქართულად, წინააღმდეგ შემთხვევაში, ის ვერ მიიღებს პრიორიტეტს.

განაცხადის დაბრუნების ზოგიერთი საფუძველი მეტად მკაცრია, თანამედროვე საერთაშორისო მოთხოვნებს ვეღარ უპასუხებს და ჩვენი აზრით შესაცვლელია. მაგალითად, თუ განმცხადებელმა მექანიკური შეცდომის გამო არ მოაწერა ხელი განაცხადს, მას შეიძლება ეცნობოს ამის შესახებ და მიეცეს შესაძლებლობა, გამოასწოროს აღნიშნული ხარვეზი. ასეთი შეცდომის გამოსასწორებლად ყველა ქვეყნის კანონმდებლობა ითვალისწინებს გარკვეული დროის პერიოდს, არანაკლებ ერთი თვისა.

გარდა ამისა, არც ის არის მართებული, რომ განმცხადებელს აუცილებლად მოეთხოვოს თავისი ხელმოწერის დამოწმება ბეჭდით, თუ ის არის იურიდიული პირი. დღევანდელი საქართველოს კანონმდებლობა უკვე სრულიად შეესაბამება თანამედროვეობას და მეწარმისათვის მთავარ მოთხოვნად აწესებს ხელმოწერის პირობას. უფრო მეტიც, კანონი მეწარმეთა შესახებ არ ავალდებულებს მეწარმეს თუნდაც იურიდიული პირი იყოს, რომ იქონიოს ბეჭედი. ნებისმიერი ურთიერთობის განხორციელებისათვის საკმარისია მისი ხელმძღვანელის ხელმოწერა. ამდენად, შეიძლება დავასკვნათ, რომ მოქმედი ინსტრუქცია სასაქონლო ნიშნების ექსპერტიზის თაობაზე ეწინააღმდეგება საქართველოს კანონმდებლობას და ჩვენი აზრით, სადაო იქნება ასეთ საფუძველზე მიღებული გადაწყვეტილება.

გადაწყვეტილება შეტყობინება-მოთხოვნის გაგზავნის შესახებ

ექსპერტიზა ფორმალური მოთხოვნების შემოწმების დროს ხელმძღვანელობს იმ პრინციპით, რომ განმცხადებელს არ შეუქმნას ზედმეტი ხელოვნური დაბრკოლებანი განცხადებული ნიშნისთვის

პრიორიტეტისა და მასზე განსაკუთრებული უფლებების მოპოვების თვალსაზრისით. ამ პრინციპიდან გამომდინარე, განმცხადებელს არ დაუბრუნდება საგანაცხადო მასალები, როდესაც ისინი ჯერ კიდევ “სავარაუდო განაცხადს” წარმოადგენენ, თუ აღნიშნულ საბუთებში აღმოჩენილია მხოლოდ ისეთი ფორმულების დარღვევები, რომლებიც ხელს არ შეუშლის ექსპერტიზის ჩატარებას. ასეთ შემთხვევაში ექსპერტიზა განმცხადებელს შესთავაზებს ხარვეზების გამოსწორებას და თუ დადგენილი დროის ფარგლებში ეს მოთხოვნა შესრულდება, სავარაუდო განაცხადი განსახილველად მიიღება და ის იქცევა სწორად გაფორმებულ განაცხადად.

შეტყობინება-მოთხოვნა ამგვარი შეცდომის გამოსასწორებლად განმცხადებელს ეგზავნება, თუ სრულად არ არის წარმოდგენილი რომელიმე საბუთი. მაგალითად, 10 ეგზემპლარის ნაცვლად წარდგენილია მხოლოდ სასაქონლო ნიშნის გამოსახულების 3 ასლი, ან საბუთებში არ არის წარმოდგენილი მინდობილობა, თუ განაცხადი წარმომადგენლის (პატენტრწმუნებულის) მეშვეობით არის მიწოდებული. ასევე, თუ საქონლის ჩამონათვალი არ შეესაბამება საქონელსა და მომსახურების საერთაშორისო კლასიფიკაციას და ა.შ. ამ უკანასკნელ შემთხვევისთვის, ჩვენი აზრით, სწორი იქნება საქართველომ გაიზიაროს სხვა ქვეყნების გამოცდილება და საპატენტო უწყების ძალებით მოახდინოს ჩამონათვალის კლასიფიცირება, რისთვისაც შეიძლება დაწესდეს შესაბამისი საფასური. განმცხადებლისაგან საკმარისი იქნება მოთხოვნილ იქნეს საქონლისა ან მომსახურების ჩამონათვალის დასახელება მისი კლასიფიცირების გარეშე.

გადაწყვეტილება განაცხადის განსახილველად მაღლებისა და პრიორიტეტის დადგენას შესახებ

განაცხადის განსახილველად მიღების შესახებ გადაწყვეტილების გამოტანის შედეგად განაცხადს ენიჭება განაცხადის ნომერი

(რომელიც უნდა განეხილათ საკანცელარიო ცნობაზე აღნიშნულ ნომრისაგან) და ექსპერტიზა ადგენს განაცხადის მიწოდების, ანუ შესვლის თარიღს (ადასტურებს ამ თარიღად საკანცელარიო ცნობაზე აღნიშნულ თარიღს). ეს თარიღი, იმავდროულად, შემდგომში პრიორიტეტის თარიღად გამოიყენება და განმცხადებელს შეუძლია ისარგებლოს პარიზის კონვენციით დადგენილი პრიორიტეტის უფლებით. აღნიშნული გადაწყვეტილება მიიღება და ამის შესახებ ეცნობება განმცხადებელს შემდეგ შემთხვევაში:

– განაცხადი შეიტაცეს განაცხადის გაფორმებისა და წარდგენის წესის მოთხოვნების გათვალისწინებით გაფორმებულ, შემდგომი განხილვისათვის საჭირო ყველა საბუთს;

– განმცხადებელმა დროულად უპასუხა შეტყობინება-მოთხოვნის შეკითხვებს და განაცხადში შეიტანა შესწორებები, რომლებიც არ ცვლის მის არსს, ან წარადგინა საბუთები, რომლებიც აკლდა განაცხადს;

– თუ ერთსა და იმავე სასაქონლო ნიშანზე სხვადასხვა დროს შევიდა ორი ან მეტი განაცხადი, მაშინ, გამოტანილი გადაწყვეტილების თანახმად, პრიორიტეტით ისარგებლებს ის განაცხადი, რომელსაც უფრო ადრინდელი მიწოდების თარიღი გააჩნია.

საყურადღებოა საქართველოს კანონმდებლობით დადგენილი წესი პრიორიტეტის მინიჭების თაობაზე, როდესაც ერთსა და იმავე სასაქონლო ნიშანზე ორი ან მეტი განაცხადი (სხვადასხვა განმცხადებლისგან) შევა საქპატენტში ერთსა და იმავე დღეს. თუ წარმოვიდგენთ, რომ ყველა განაცხადი ფორმალურ მოთხოვნებს სრულად უპასუხებს, მაშინ მათ მიენიჭებათ შესვლის თარიღად ერთი და იგივე დღე. იქნება პარადოქსული სიტუაცია, როდესაც საჭიროა რეგისტრირებულ იქნეს მხოლოდ ერთი – “უფროსი” განაცხადით შესული სასაქონლო ნიშანი, ხოლო უფროსობა კერ დგინდება. რადგან საათები და წუთები მხედველობაში არ მიიღება, სახეზე გვაქვს ერთი ასაკის მქონე ორი ან მეტი “ტყუპისცალი” განაცხა-

დი. რა თქმა უნდა, საკითხის გადაწყვეტა შეიძლებოდა სასამართლოს დაკისრებოდა. ამ შემთხვევისთვის ვერ გამოდგება გამოგონების შესახებ 1992 წლის დებულების 43-ე მუხლის პირობა, რომლის თანახმადაც თუ ერთსა და იმავე გამოგონებაზე განაცხადები ერთსა და იმავე დღეს არის შესული, მაშინ პატენტი მხოლოდ განმცხადებელთა შეთანხმებით მითითებულ პირზე გაიცემა. თუ განმცხადებლები ვერ შეთანხმდნენ, მაშინ პატენტი არ გაიცემა. გასაგებია, რომ ერთ სასაქონლო ნიშანს თუ ორი ან მეტი მფლობელი ეყოლება და ისინი საქონელს ბაზარზე გამოიტანენ, მაშინ მომხმარებელი შეცდომაში იქნება შეყვანილი, რაც დაუშვებელია. კანონმდებელმა თავისი პირველივე ეროვნული საკანონმდებლო აქტით – 1992 წლის სასაქონლო ნიშნების შესახებ დებულებით მიაგნო და საკმაოდ ორიგინალური ნორმა გაითვალისწინა. დაწესდა, რომ პრიორიტეტის მინიჭებისათვის მხედველობაში იქნეს მიღებული არა მხოლოდ განაცხადის საპატენტო უწყებაში წარდგენის ფაქტი, არამედ ნიშნის პირველად გამოყენების ფაქტი. ამდენად, საპატენტი ასეთ შემთხვევაში პრიორიტეტს დაადგენს აღნიშნული გამოყენების ფაქტის გათვალისწინებით და გადაწყვეტილებას, განაცხადის განსახილველად მიღების თაობაზე, გაუგზავნის იმ განმცხადებელს, რომელსაც მიანიჭებს პრიორიტეტს, ანუ რომელსაც დაუმტკიცებს პირველად გამოყენების ფაქტს. ამგვარი წესით დაინტერესდნენ სასაქონლო ნიშნების კანონმდებლობის ფუძემდებელი ისეთი ქვეყნის სპეციალისტები, როგორიცაა საფრანგეთი. ამ ნორმას ერთი ნაკლი აქვს, რაც იმაში გამოიხატება, რომ სიტუაციას სრულად მაინც ვერ აწესრიგებს. კერძოდ, იმ შემთხვევაში, როდესაც არც ერთი საპატენტოში ერთდროულად განცხადებული განაცხადის მიხედვით სარეგისტრაციოდ წარდგენილი სასაქონლო ნიშანი ფაქტობრივად გამოყენებული არ არის. ეს ის შემთხვევაა, როდესაც სიტუაციას მოწესრიგება არ უჩანს. სასამართლომ, თუ მას მოუხდა ამგვარი ღავის გადაწყვეტა, ჩვენის აზრით, უნდა შესთავაზოს გან-

მცხადებლებს თავად შეეცადონ საქონლის ჩამონათვალი განასხვაონ ერთმანეთისაგან, რაც საშუალებას მისცემს საქპატენტს რეგისტრაციაში გაატაროს ყველა განცხადებული ნიშანი.

თუ უცხოელ განმცხადებელს სურს ისარგებლოს კონვენციური პრიორიტეტით, განაცხადთან ერთად მან უნდა შეიტანოს განცხადება პრიორიტეტის მოთხოვნაზე იმ ქვეყნის მითითებით, რომელშიც სასაქონლო ნიშანი პირველად იყო განცხადებული. თუ პირველი განაცხადის ასლი და სხვა მასალები, რომლებიც აუცილებელია პრიორიტეტის დასადგენად, განმცხადებელმა არ წარადგინა განაცხადის შეტანის დღიდან სამი თვის ვადაში, სასაქონლო ნიშნის პრიორიტეტი დგინდება “საქპატენტში” განაცხადის შემოტანის დღიდან.

ასევე, ოფიციალურ, ან ოფიციალურად მიჩნეულ საერთაშორისო გამოყენაზე გამოყენებული სასაქონლო ნიშნის პრიორიტეტი შეიძლება დადგინდეს გამოყენაზე ამ სასაქონლო ნიშნით მონიშნული ექსპონატის მოთავსების თარიღიდან. თუ განმცხადებელს სურს ისარგებლოს საგამოყენო პრიორიტეტით, განაცხადს თან უნდა დაერთოს გამოყენის ადმინისტრაციის, ან საორგანიზაციო კომიტეტის მიერ გაცემული ცნობა სარეგისტრაციო სასაქონლო ნიშნის გამოყენის ექსპონატზე გამოყენებისა და ექსპონირების თარიღის შესახებ. აღნიშნული ცნობა განმცხადებელმა შეიძლება წარადგინოს განაცხადის შეტანის დღიდან ერთი თვის ვადაში. თუ განმცხადებელმა ცნობა არ წარადგინა აღნიშნულ ვადაში, სასაქონლო ნიშნის პრიორიტეტი დგინდება განაცხადის “საქპატენტში” შეტანის თარიღით.

ყველა აღნიშნული შემთხვევების განხილვისას, თუ მტკიცდება შესაბამისობა ფორმალური მოთხოვნებისადმი, განმცხადებელს ეგზავნება შეტყობინება განაცხადის განსახილველად მიღების შესახებ. მასში მითითებულია განაცხადისათვის მინიჭებული ნომერი, პრიორიტეტი, საქონლის კლასები, ექსპერტიზის შემდგომი ეტა-

პისათვის განკუთვნილი გადასახდელი საფასურის ოდენობა, და თუ აუცილებელია, დამატებით წარსადგენი ცნობებისა და დოკუმენტების ნუსხა.

არსობრივი ექსპერტიზა

სასაქონლო ნიშნების ექსპერტიზა, გარდა განხილული ფორმალური მოთხოვნების შემოწმებისა, მოიცავს აგრეთვე არსობრივი ხასიათის შემოწმებას დაცვითუნარიანობაზე. ამგვარ შემოწმებას მთლიანად ან ნაწილობრივ აწარმოებენ მრავალი ქვეყნის შესაბამისი უწყებები. არსობრივი ექსპერტიზის შედეგად დგინდება, უპასუხებს თუ არა სარეგისტრაციოდ წარდგენილი სიმბოლო იმ მოთხოვნებს, რომ მიჩნეულ იქნეს ის სასაქონლო ნიშნის ფუნქციათა მატარებლად. ამასთანავე დგინდება, ზომ არ არის განცხადებული აღნიშვნა იდენტური ან იმდენად მსგავსი უკვე არსებული სასაქონლო ნიშნისა, რომ სახეზე იყოს ამ უკანასკნელის მფლობელის განსაკუთრებული უფლებების დარღვევა.

არსობრივი ექსპერტიზის ჩატარების საჭიროება დაფუძნებულია იმ პრინციპზე, რომ სრულად იქნას დაცული საქონელბრუნვაში მონაწილე მხარეთა ინტერესები. უპირველესად, მხედველობაში მიიღება საზოგადოებისა და იმ მეწარმე (ან მოვაჭრე, ან მომსახურების გამწვევი) პირების ინტერესები, რომლებიც ერთმანეთთან კონკურენტულ შეჯიბრში იმყოფებიან.

როგორც წინა თავებში აღინიშნა, არსობრივი ექსპერტიზა მოიცავს ორი ტიპის შემოწმებას. პირველი ტარდება ე.წ. აბსოლუტურ საფუძველზე დაყრდნობით. შემოწმება ტარდება ნიშნის განმასხვავებელუნარიანობაზე, შეისწავლება ზომ არ არის განცხადებული აღნიშვნა შეცდომაში შემყვანი, ამორალური ან ზომ არ ეწინააღმდეგება საზოგადოებრივ წესრიგს და ა.შ. ასეთი ხასიათის ექსპერტიზისას ნიშანი ედარება მხოლოდ “საკუთარ თავს” მასში გამოხატული თვისებების შესწავლის თვალსაზრისით. როგორც სპეციალურ

ლიტერატურაში აღინიშნება, ასეთი ხასიათის ექსპერტიზა ძალზე სასარგებლოა არა მარტო მომხმარებლის უფლებათა დაცვის კუთხით, არამედ საქონელბრუნვაში მონაწილე კონკურენტების უფლებათა დაცვის კუთხითაც. კერძოდ, ხაზგასმით აღინიშნება, თუ რაოდენ მნიშვნელოვანია, რომ არავის არ მიეცეს შესაძლებლობა, ერთპიროვნულად დაეპატრონოს აღწერილობითი ხასიათის ტერმინს ან გვარეობით ცნებას. ეს ვითარება უნდა აკონტროლოს შესაბამისმა ორგანომ (საპატენტო უწყებამ), მაგრამ მის ნებაზე არ უნდა იყოს დამოკიდებული აღნიშნული საკითხის ადმინისტრაციული აქტით გადაწყვეტა. პირიქით, უწყებამ მკაცრად უნდა დაიცვას კანონმდებლობით დადგენილი მოთხოვნები, რაც მოაწესრიგებს ბაზარზე არსებულ სიტუაციას.

მეორე ტიპის შემოწმებისას განცხადებული სიმბოლო ედარება სხვა სასაქონლო ნიშნებს, რომლებზეც უკვე მოპოვებულია განსაკუთრებული უფლებები. ასეთი შემოწმება ტარდება ფარდობით საფუძველზე დაყრდნობით და შედარება ხდება იმ მიზნით, რომ დადგინდეს ხომ არ შეიბალება იდენტური ან მსგავსი ნიშნის მფლობელის უფლებები. მასთან, ითვალისწინებენ საქონლისა ან მომხმარებლების იდენტურობასა და მსგავსებას. ინტელექტუალური საკუთრების მსოფლიო ორგანიზაციის მიერ გამოცემულ სპეციალურ ლიტერატურაში აღნიშნულია, რომ ამ ტიპის ექსპერტიზის ჩატარებისათვის საჭიროა შესაბამისი ძვირადღირებული საბიუჯეტო სისტემები და მაღალი კვალიფიკაციის ექსპერტები. სასაქონლო ნიშნების ექსპერტიზის ჩატარებისათვის მეტად სასურველია, რომ ექსპერტები იურისტები იყვნენ. ამიტომ არის იურისტებით დაკომპლექტებული დასავლეთის ქვეყნების საპატენტო უწყებების სასაქონლო ნიშნების ექსპერტიზის განყოფილებები. მიუხედავად აღნიშნულისა, ამ ტიპის ექსპერტიზის ჩატარება დიდ სირთულეებთან არის დაკავშირებული, რადგან ექსპერტმა მრავალი ასპექტი უნდა გაითვალისწინოს და პირუთვნელად, მაღალი პროფე-

სიონალიზმის გამოვლენით მიიღოს ობიექტური გადაწყვეტილება. მაგალითად, ექსპერტმა უნდა გაითვალისწინოს ადრინდელი ნიშნის მიხედვით მოპოვებული განსაკუთრებული უფლებები ძალაშია თუ უკვე ბათილია. ექსპერტმა შეიძლება მიიჩნიოს სასაქონლო ნიშნები ერთმანეთის მსგავსად და გამოიტანოს უარყოფითი გადაწყვეტილება რეგისტრაციაზე. ამ დროს კი შეიძლება ეს ნიშნები მომხმარებლისათვის და კონკურენტისათვის ამგვარ ასოციაციას სულაც არ იწვევდეს. აღნიშნული სიტუაციების მსგავსი კიდევ შეიძლება ბევრი მოიძებნოს. ამგვარმა სირთულეებმა მისცა ბიძგი ისეთი ექსპერტიზის სისტემის ჩამოყალიბებას, რომელიც შესაბამისი პროცედურული ნორმების დაწესებით საკითხის გადაწყვეტას ანდობს თავად კონკურენტებს; ამ უკანასკნელთ ეძლევა შესაძლებლობა, წინ აღუდგნენ რეგისტრაციას, თუ მიიჩნევენ, რომ მათი უფლებები შეიძლება შეილახოს.

ცნობილმა ერთმანეთისაგან განსხვავებული შემდეგი ექსპერტიზის ჩატარების პროცედურული სისტემები:

— ინგლისის მიერ აპრობირებული ექსპერტიზის სისტემა, რომელიც ითვალისწინებს შემოწმებას როგორც აბსოლუტურ საფუძველზე, ასევე ფარდობით საფუძველზე დაყრდნობით. გარდა ამისა, უწყების მიერ გადაწყვეტილების გამოტანის შემდეგ უფლება ეძლევათ მესამე პირებს, რომ შეედავონ მომავალი ნიშნის რეგისტრაციას უშუალოდ უწყების წინაშე. ასეთი წესი საშუალებას აძლევს უწყებას გამოასწოროს საკუთარი შეცდომა და შეცვალოს გამოტანილი გადაწყვეტილება, თუ დადგინდება შემდავებელი მხარის არგუმენტების ჭეშმარიტება. ამ სისტემას მისდევდა ესპანეთი, სკანდინავიური ქვეყნები, პორტუგალია და სხვ.

— ექსპერტიზის მეორე სისტემა, რომლის ფუძემდებელიც საფრანგეთია, ზოგადი წინადადება ფორმალური მოთხოვნების გარდა შემოწმებას მხოლოდ აბსოლუტურ საფუძველზე დაყრდნობით, რის შედეგადაც მიიღება შესაბამისი გადაწყვეტილება რეგისტრაციის

თაობაზე. ეს სისტემა არ ითვალისწინებს შემოწმებას ფარდობით საფუძველზე და ამიტომ უწყება არ ახდენს შედარებას სხვა ადრინდელ ნიშნებთან. ასეთი სისტემის პლუსია ოპერატიულობა, კვალიფიცირებული ექსპერტების რაოდენობის სიმცირე, არ არის აუცილებელი განვითარებული საძიებო სისტემების შექმნა და ექსპლუატაცია და ა.შ. მთავარი მინუსი ამ სისტემისა ის არის, რომ განმცხადებელმა – მომავალმა ნიშნის მფლობელმა, არ იცის, რა ბედი ელის რეგისტრაციას მისი ნიშნის გამოყენების შედეგად სხვა ნიშნის მფლობელის უფლებების შესაძლო დარღვევის შესახებ დავის წარმოქმნისას. აღნიშნული ექსპერტიზის სისტემა, გარდა ამისა, არ იძლევა საშუალებას, რომ მესამე პირებმა რეგისტრაციამდე მიიღონ ზომები და წინ აღუდგნენ რეგისტრაციას უშუალოდ უწყებაში შეღავებით, ანუ გამოიყენონ უფრო ოპერატიული და ეკონომიკურად ხელსაყრელი რეგისტრაციის ადმინისტრაციული წესით გაპროტესტების შესაძლებლობა. მათ მხოლოდ სასამართლო წესით შეუძლიათ აღძრან საქმე უკვე რეგისტრირებული ნიშნის მთლიანად ან ნაწილობრივ გაუქმების თაობაზე. ექსპერტიზის ამ სისტემაზე განსაკუთრებით 90-იანი წლების დასაწყისიდან უარს ამბობს მისი ტრადიციულად მიმდევარი ქვეყნების უმეტესობა. მაგალითად შვეიცარიამ შეიქცარია და თავად საფრანგეთი მოვიყვანოთ.

– ექსპერტიზის შემდეგი სისტემა დაფუძნებულია გერმანიის მიერ. იგი აღწერილი სისტემების გარკვეულ კომპრომისს წარმოადგენს მათი დადებითი და უარყოფითი მხარეების გათვალისწინებით. ექსპერტიზას საპატენტო უწყება ატარებს ფორმალური მოთხოვნების მიმართ, ხოლო არსობრივ შემოწმებას ნაწილობრივად – აბსოლუტურ საფუძველზე დაყრდნობით. გარდა ამისა, კანონმდებლობით დადგენილია შეღავების შესაძლებლობა ნიშნის რეგისტრაციამდე საპატენტო უწყების წინაშე. სხვაგვარად რომ ითქვას, მესამე პირს შედარებით იაფი ადმინისტრაციული პროცედურის გამოყენება შეუძლია, რომელიც ამასთანავე ოპერატიულადაც

წარიმართება. ამ სისტემაზე ამჟამად მიმდინარე საკანონმდებლო რეფორმის შედეგად ბევრი ქვეყანა გადადის. საფრანგეთის თანამედროვე კანონმდებლობა, ევროპის გაერთიანების კანონი სასაქონლო ნიშნების შესახებ ამ სისტემის უპირატესობების აღიარების თვალსაჩინო მაგალითია. საქართველოში დღევანდელი კანონპროექტი ბრიტანული ექსპერტიზის სისტემის მიმდევარია და არ ითვალისწინებს რეგისტრაციამდე შედავების შესაძლებლობას. ვფიქრობთ, ჯერ კიდევ შეიძლება ამ პირობის ჩართვა მომავალ კანონში (ამის თაობაზე ავტორმა არაერთხელ გამოთქვა აზრი, მაგალითად, წიგნში “სერგო ჯორბენაძე. საიუბილეო კრებული”), რაც თანამედროვე მოთხოვნების შესაბამისი იქნებოდა. ამგვარი შესაძლებლობის არსებობა უპრიანი და ხელსაყრელი იქნება განმცხადებლებისა და მათი კონკურენტებისათვის, თუ უწყება განმცხადებელს მიაწვდის და ხელმისაწვდომს გახდის (სასაქონლო ნიშნების შედარებითი ანალიზისათვის) მის მიერ ჩატარებული ძიების შედეგებს.

საქართველოში მოქმედი დღევანდელი კანონმდებლობა, რომლის პრინციპებსა და ძირითად დებულებებს იზიარებს ამჟამინდელი კანონპროექტი, აგებულია სასაქონლო ნიშნებისათვის დაწესებული ყველა მოთხოვნის შემოწმებაზე და არ ითვალისწინებს წინასწარ რეგისტრაციო შედავებას მესამე პირთა მხრიდან.

არსობრივი ექსპერტიზის შინაარსი საკმაოდ დაწერილებით არის გადმოცემული სასაქონლო ნიშნების ექსპერტიზის ინსტრუქციაში, რომლის ძირითადი დებულებანი კომენტარს არ მოითხოვს. ინსტრუქცია თანამიმდევრობით აშუქებს იმ საკითხებს, რომლებიც ექვემდებარება შემოწმებას. კერძოდ, მოწმდება:

— ხომ არ განეკუთვნება განცხადებული სიმბოლო ისეთთა რიცხვს, რომელიც საყოველთაოდ გამოიყენება, როგორც გარკვეული სახის ნაწარმის გვარობითი ცნება. თუ ეს ფაქტი დადგინდა, მაშინ სარეგისტრაციოდ შეტანილი სიმბოლო სასაქონლო ნიშნად ვერ დარეგისტრირდება. ინსტრუქცია ამგვარი სიმბოლოების მაგალით-

ად, მოიხსენიებს სიტყვებს “ჯურჯხელა”, “მაჟონი”, “აჯიკა”. მათ რიცხვს შეიძლება დაემატოს მრავალი ამგვარი ტერმინი, რომლებიც ტრადიციულად გამოიყენება გეარეობით ცნებად. გარდა ასეთებისა, არსებობს ისეთი სიტყვები, რომლებიც ერთმანეთისაგან დამოუკიდებელი მესამე პირების მიერ მრავალჯერადი, ინტენსიური გამოყენების შედეგად, ღრთა განმავლობაში იქცა გეარეობით ცნებად. მაგალითები მრავალია. ერთ ღრთს სასაქონლო ნიშნად რეგისტრირებული და გამოქვეყნებული სიტყვები “არიმუსი”, “ბრამი-ჟონი”, “ტეფლონი”, “ცელოფანი”, “ასპირინი” და სხვ., ნათლად ადასტურებს გამოთქმულ აზრს.

– ხომ არ განეკუთვნება განცხადებული სიმბოლო ისეთ სიმბოლოთა რიცხვს, რომლებსაც განმასხვავებელუნარიანობა არ აქვს. ინსტრუქციის მიხედვით ასეთი შეიძლება იყოს:

ა) აღნიშვნები, რომლებიც შედგება მხოლოდ ერთი არასტილიზებული ასოსა ან ციფრისაგან, მარტივი ფიგურის ან მათი მარტივი კომბინაციისაგან. მიდგომა ასოთა და ციფრების მიმართ გასაგებია. არავის არ აქვს უფლება მონოპოლიურად გამოიყენოს სასაქონლო ნიშნად ჩვეულებრივად დაწერილი ასო, მაგალითად, “დ”; “M”; “7” და ა.შ. ასევე გასაგებია ისეთი ჩვეულებრივად გამოსახული მარტივი გეომეტრიული ფიგურის აკრძალვა სასაქონლო ნიშნად, როგორცაა, მაგალითად: სამკუთხედი, წირი, წრფე და ა.შ. მაგრამ ვერ გავიზიარებთ იმ აზრს, რომ ამ ფიგურათა კომბინაციისაგან შემდგარი აღნიშვნა არ შეიძლება იქნეს რეგისტრირებული სასაქონლო ნიშნად. კომბინაციამ, თუნდაც მარტივმა (აქვე საკითხავია, რა არის მარტივი კომბინაცია – ინსტრუქცია ამ საკითხს გვერდს უვლის) არ შეიძლება აღნიშვნას არ შესძინოს გარკვეული ღონის ორიგინალობა, რაც საკმარისი იქნება, რომ ნიშანი განმასხვავებელუნარიანი იყოს.

ბ) თვით საქონლის მარტივი გამოსახულება; მაგალითად, ფეხსაცმელი, სათვალე, ბურთი და ა.შ.

გ) საწარმოს ორგანიზაციული ფორმის აღმნიშვნელი სიტყვები, ისევე როგორც საწარმოს სახის და დანიშნულებისა. მაგალითად, სასაქონლო ნიშნად ვერ დარეგისტრირდება აღნიშვნები: “შპს”, “სს”, “ქარხანა”, “LTD”, “LLC”, “სააპცო საზოგადოება”, “კვლევითი ლაბორატორია” და სხვ.

დ) საყოველთაოდ მიღებული სიტყვიერი მინიშნებები, მაგალითად “სამართაშორისო”, “International”, “Нашиональнхй” და ა.შ.

ე) ფულის ნიშნების აღმნიშვნელი სიმბოლოები, მაგალითად “დოლარი” ან “\$” და სხვ.

– ხომ არ განეკუთვნება განცხადებული სიმბოლო აღწერილობითი ხასიათის აღნიშვნებს, როგორიცაა:

ა) ტერმინები, რომლებიც მიუთითებენ მხოლოდ საქონლის ან ნაწარმის თვისებებზე (შესაქები სიტყვების ჩათვლით), აგრეთვე შემადგენლობაზე, რაოდენობაზე, ნაწარმის ხერხზე, დანიშნულებაზე, ღირებულებაზე, წარმოების ან გასაღების ადგილსა და დროზე, მასალასა და ნედლეულზე, მაგალითად:

თბილისი 1968 – საქონლის წარმოების ადგილი და დრო.

მესტრა – ხარისხის შესაქები სიტყვა.

MADE IN GEORGIA – საქონლის წარმოების ადგილი.

სინთეზი – საქონლის წარმოების ხერხი.

სუფთა შალი – მასალა.

შპსი – 200 ლარი – ღირებულება.

FOR CHILDREN – საბავშვო – დანიშნულება და ა.შ.

ვ) საქონლის ან მომსახურების საყოველთაოდ მიღებული დასახელებები, რომლებიც აღნიშნავს საქონლის ან მომსახურების გვარობას ან სახეობას, მაგალითად: ხილი, კანფი, შანქარი, შპს საცმის კარვა, შპს შპსა და სხვ.

ზ) ისეთი სახის მოგონილი აღნიშვნები, რომლებიც შექმნილია (ხელოვნურად) მრეწველობის ან მომსახურების ამა თუ იმ დარგის დასახელებისა და გეოგრაფიული აღნიშვნის შემოკლებებისაგან. ამ

ხასიათის აღნიშვნების მაგალითებია: “თბილთაგაჟო”, “საქენერ-
გო”, “თბილრაჟი”, “საქსტანდარტი”, “საქათენტი”, “საქინ-
ჯორაჟი” და ა.შ.

– ექსპერტიზა შეისწავლის, ხომ არ წარმოადგენს განცხადებული
აღნიშვნა გეოგრაფიულ დასახელებას ან აღნიშვნას. თუ ექსპერტიზა
დარწმუნდა, რომ სარეგისტრაციოდ განცხადებული სიმბოლო
წარმოადგენს საქართველოს რომელიმე ნაწილის, ადგილის, მდინარის,
მთის ქელის ან მწვერვალის, ტბის და ა.შ. დასახელებას, მაშინ
გამოიტანს უარყოფით გადაწყვეტილებას რეგისტრაციაზე. უფრო
რთულია შემოწმება იმისა, ხომ არ არის სიმბოლო მსოფლიოს სხვა
ქვეყნის გეოგრაფიული დასახელება. აქ მიდგომა შემდეგია: შეისწავ-
ლება, არის თუ არა აღნიშვნა ცნობილი გეოგრაფიული დასახელება,
მაგალითად პარიზი, კიევი, მანჩესტერი და ა.შ. თუ აღნიშვნა
მცირე დასახლებული პუნქტია, რომლის რუკაზე მოძებნაც კი ჭირს,
მაშინ შეიძლება საბოლოო დარეგისტრირდეს სასაქონლო ნიშნად.

იმ შემთხვევაში, როდესაც სიმბოლო კომბინირებულია ორიგინალურ
სხვა სიტყვასთან ან გამოსახულებასთან, და ამასთან, გეოგრაფიული
აღნიშვნა ნიშნის აღქმის თვალსაზრისით არ დომინირებს, მაშინ განცხადებული სიმბოლო შეიძლება დარეგისტრირდეს
მთლიანობაში. ამასთან, საქონელს ამ ადგილთან უნდა ჰქონდეს
პირდაპირი კავშირი.

თუ სიმბოლო წარმოდგენილია ცნობილი გეოგრაფიული
გამოსახულებით, ან ამ გეოგრაფიულ ადგილთან ასოცირებული
აღნიშვნით, ექსპერტიზა იხელმძღვანელებს ზემოთ აღნიშნული წესით.
მაგალითად, უარი ეთქმის ქართლის ღვინის, ვიშნის კოშკის,
კრემლის, იალბუზის, არარატის და სხვა გამოსახულებების
რეგისტრაციას.

– ექსპერტიზას არ შეუძლია რეგისტრაციაში გაატაროს ისეთი
ხასიათის სიმბოლოები, რომლებიც შეიძლება ერთდროულად მრავ-
ალი პირის უფლებების წარმოშობას ადასტურებდეს. ამ აღნიშვნა-

თა რიცხვს მიეკუთვნება ჯილდოების გამოსახულება, რადგან ერთ-ნაირი ჯილდოთი შეიძლება დაჯილდოებული იყოს სხვადასხვა მწარმოებლის საქონელი, რის გამოც მათ ვერ მიეცემა განსაკუთრებული უფლებებით დაცვის შესაძლებლობა. ამგვარი ხასიათის მაგალითია რომელიმე საერთაშორისო კონკურსზე მიღებული ჯილდო.

— იკრძალება “ცალკეულ პიროვნებათა სახელების, გვარების, ფსევდონიმების, ფაქსიმილების და პორტრეტების რეგისტრაცია მათი თანხმობის გარეშე. გარდაცვლილი პიროვნების სახელის (სრული სახელი) გვარის, ფსევდონიმის, პორტრეტის, ფაქსიმილუს, რეგისტრაცია გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც მათ რეგისტრაციას ითხოვს აღნიშნული პირის მემკვიდრე იმ საქონლისათვის, რომლის წარმოება ოჯახური ტრადიციაა და რომლის ინდივიდუალიზაციისათვის ტრადიციულად გამოიყენებოდა სარეგისტრაციოდ წარდგენილი ნიშანი”. ინსტრუქციიდან მოტანილი ეს ფრაზები მცირე კომენტარს საჭიროებს. სადღეისოდ საქართველოს სამრეწველო საკუთრების ოფიციალურ ბიულეტენში მრავლად არის გამოქვეყნებული სახელების, გვარების და ა.შ. რეგისტრაციის ფაქტი. მაგალითად, “FORD”, “NINA RICHI” და ა.შ. ამ ნიშნების რეგისტრაცია შეიძლება არ ჩაითვალოს საქართველოს მოქმედი კანონმდებლობის დარღვევად, რადგან ძალაშია პარიზის კონვენციის პირობა, რომ უცხოელ განმცხადებელს, თუ საკუთარ ქვეყანაში რეგისტრირებული აქვს იგივე აღნიშვნა, მაშინ ის მოითხოვს (საქართველო ვალდებულია დაემორჩილოს) ტელ-კელის პრინციპის გამოყენებას. ასეთივე მოთხოვნის უფლება აქვთ განმცხადებლებს სხვა სახის აღნიშვნებთან მიმართებაშიც. ამ შემთხვევაში ექსპერტიზამ უნდა გაატაროს რეგისტრაციაში სიმბოლო იმ სახით, რა სახითაც არის ის დაცული წარმოშობის ქვეყანაში. ამასთან უარი შეიძლება ეთქვას რეგისტრაციას მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ განცხადებულმა აღნიშვნამ, საქართველოში არსებული ენობრივი, სოციალური და სხვა თავისებურებების გამო, შეიძლება გამოიწვიოს მომხმარებლის შეც-

დომაში შეყვანა ან ეწინააღმდეგებოდეს საზოგადოებრივ წესრიგს, ან მორალს. გარდა აღნიშნულისა, არის ისეთი ფაქტები, როდესაც ნიშანი წარმოადგენს საქართველოში გავრცელებულ სიბრალეებს, მაგრამ მაინც რეგისტრირებულია ამ სახელის მატარებელი პირის თანხმობის გარეშე. ასეთი მაგალითებია სახელების — “მარიამ”, “ლია” და სხვათა რეგისტრაცია. ექსპერტიზას უნდა მოეთხოვა, მაგალითად, საქართველოში მცხოვრები ყველა “ლიას” თანხმობა. გასაგებია, რომ ამ წესის განხორციელება რთულია და გარკვეული დროის პერიოდს მოითხოვს, მაგრამ ასეთია კანონმდებლობით დადგენილი წესი და მისი შეცვლა, ან უგულებელყოფა არავის არ უნდა შეეძლოს. ამ მოთხოვნის განხორციელების ერთ-ერთი საშუალებაა საჯაროდ გამოცხადება და განსაზღვრული დროის მონაკვეთის დაწესება შეპასუხებისათვის. თუ არც ერთი გამოცხადებული სახელის მქონე პირი პრეტენზიას არ გამოთქვამს, მაშინ ნიშანი მართებულიად იქნება რეგისტრირებული.

— ექსპერტიზა ვალდებულია შეამოწმოს სარეგისტრაციოდ წარდგენილი სიმბოლოს შესაბამისობა პარიზის კონვენციის 6^მ და 8^მ მუხლების მოთხოვნებთან.

ეს მუხლები აწესებს აკრძალვებს რეგისტრაციაზე როგორც აბსოლუტურ, ასევე ფარდობით საფუძველზე დაყრდნობით. აბსოლუტური საფუძველებით უარი უნდა ეთქვას რეგისტრაციას თუ სიმბოლოები, მთლიანად, ან ნაწილობრივ შედგება სახელმწიფოებრივი, ან საერთაშორისო ორგანიზაციების ოფიციალური აღნიშვნების, დროშების, ჰიმნების, პერალდიკური გამოსახულებების, ოფიციალური საგარანტიო და საკონტროლო დამლების და ბეჭდებისაგან.

ამ მუხლების სხვა მოთხოვნები ფარდობით საფუძველზე დაყრდნობით კრძალავს ნიშნის რეგისტრაციას, თუ ის არის მსგავსი სხვა უკვე მოქმედი ნიშნისა იმდენად, რომ შეიძლება მოხდეს მომხმარებლის შეცდომაში შეყვანა ან ამ ნიშნების ერთმანეთთან

აღრევა. ეს მოთხოვნები ემსახურება არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აღკვეთას. ამ მიმართებაში განსაკუთრებით გამოსაყოფია რეგისტრაციის აკრძალვა იმ ნიშნებისა, რომლებსაც აქვს საერთო ელემენტები ადრე რეგისტრირებულ, ან საყოველთაოდ ცნობილ სასაქონლო ნიშნებთან, იმეორებს ან ბაძავს ამ უკანასკნელს, ან მის ნაწილს, ან სხვაგვარად შეუძლია მოახდინოს აღრევა აღნიშნული ნიშნებისა. გადაწყვეტილებას, სასაქონლო ნიშნის საყოველთაოდ ცნობილობის თაობაზე, იღებს შესაბამისი კომპეტენტური ორგანო. საქართველოში ეს ორგანოებია საქპატენტი ან სასამართლო. საკითხის გადაწყვეტისას საფუძვლად უნდა იქნეს აღებული მტკიცება, რომელიც ადასტურებს ნიშნის ცნობილობის ამა თუ იმ ქვეყნის ფარგლებში, კერძოდ, ჩვენს ქვეყანას თუ ეხება საკითხი, მხედველობაში მიიღება ცნობილობა საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე.

გარდა აღნიშნულისა, შედარება ტარდება ყველა იმ რეგისტრირებულ ნიშანთან, რომლებსაც აქვთ საქპატენტში განაცხადის შეტანის უფრო ადრინდელი თარიღი. მოქმედი ინსტრუქცია სასაქონლო ნიშნების ექსპერტიზის თაობაზე ეხება ამ საკითხს, სარეგისტრაციოდ წარდგენილ ნიშანს ადარებენ:

— სასაქონლო ნიშანთან, რომელიც ადრე იყო რეგისტრირებული საქართველოს საპატენტო უწყებაში იმავე გვარეობის საქონლისათვის და ექსპერტიზის მომენტიდან დასაწყისამდე ან რეგისტრაციის გაუქმებიდან ჯერ კიდევ არაა გასული სამი წელი.

— გამოსახულებასთან, რომელიც ადრე იყო განცხადებული სარეგისტრაციოდ იმავე გვარეობის საქონლისათვის სასაქონლო ნიშანზე და რომელზედაც არ არის გამოტანილი უარყოფითი გადაწყვეტილება.

— გამოსახულებასთან, რომელიც დაცულია საქართველოს რესპუბლიკაში იმ საერთაშორისო შეთანხმებების თანახმად, რომლის მონაწილეც არის საქართველოს რესპუბლიკა.

აქ გამოყენებული ტერმინი “გამოსახულება” გულისხმობს

სიტუასაც და აგრეთვე, სხვა ხასიათის აღნიშვნას, მაგალითად, ბგერითს, მათი გრაფიკული გამოსახვა ხომ შესაძლებელია.

აღსანიშნავია, რომ თუ ჩვეულებრივად ნიშნების შედარებისას, რომელთაგან არც ერთი არ არის საყოველთაოდ ცნობილი საქართველოში, მხედველობაში მიიღება საქონლის ან მომსახურების ჩამონათვალი, რომლისთვისაც მოითხოვება ნიშნის რეგისტრაცია. თუ კი შედარებისას განცხადებული ნიშანი წინააღმდეგობაში მოდის საყოველთაოდ ცნობილ ნიშანთან, მაშინ საქართველოს კანონმდებლობის თანახმად, არ არის საჭირო საქონლის ჩამონათვალის შედარება. საკმარისია ექსპერტიზა დარწმუნდეს, რომ განცხადებული ნიშანი მსგავსი ან იდენტურია ცნობილისა, რათა მიუხედავად საქონლის ჩამონათვალისა, მიღებულ იქნეს უარყოფითი გადაწყვეტილება რეგისტრაციაზე. ხაზი უნდა გაესვას იმ ფაქტს, რომ ინტელექტუალური საკუთრების მსოფლიო ორგანიზაცია დიდ ყურადღებას უთმობს საყოველთაოდ ცნობილი ნიშნების დაცვის მოწესრიგებას და ცდილობს, რეკომენდაციები შეიმუშავოს ამ მიმართებით. საყოველთაოდ ცნობილი ნიშნები ფართოდ არის დაცული საქართველოში მოქმედი საკანონმდებლო წესებით. ამის დასტურია ინსტრუქციის პირდაპირი მოთხოვნა: “თუ სარეგისტრაციოდ შემოტანილი ნაშინი საყოველთაოდ ცნობილი ნიშნის მსგავსია, იგი არ რეგისტრირდება იმ შემთხვევაშიც კი, როდესაც ამ გამოსახულებით მონიშნული სხვადასხვა საქონელი არ არის ერთგვაროვანი...” ინსტრუქცია სასაქონლო ნიშნების ექსპერტიზის თაობაზე განმარტავს ერთგვაროვან საქონელს. მის თანახმად ერთგვაროვან საქონელში იგულისხმება საქონლისა და მომსახურების საერთაშორისო კლასიფიკაციის ერთსა და იმავე კლასში შემავალი ან სხვადასხვა კლასში გაერთიანებული ერთი და იგივე სახის, დანიშნულების და გასაღების პირობების (რეალიზაციის წესი და გასაღების სფერო) მქონე საქონელი. აქედან გამომდინარე, იმ შემთხვევაში, როდესაც დადგინდება სასაქონლო ნიშნის მსგავსება და იდენტურობა, ექსპერტმა უშუალოდ

უნდა მიმართოს საქონლის ჩამონათვალს მიუხედავად იმ კლასებისა, რომლებსაც განეკუთვნება ეს სასაქონლო ნიშანი. მაგალითად: ჩანთა ტყავის – 18 კლასი, ჩანთა ქსოვილის – 24 კლასი.

ინსტრუქცია იძლევა, აგრეთვე, მითითებებს, თუ რითი უნდა იხელმძღვანელოს ექსპერტიზამ სასაქონლო ნიშნების მსგავსების დადგენისას. კერძოდ, სასაქონლო ნიშნების მსგავსების საფუძველად არის მიჩნეული მომხმარებლის მიერ მათი აღრევის შესაძლებლობა. გარდა ამისა, ინსტრუქცია აღნიშნავს, რომ გამოსახულების მსგავსებას განაპირობებს მათში ერთნაირი ელემენტების არსებობა. ნიშნების მსგავსებაზე შემოწმების დროს გათვალისწინებული უნდა იყოს ნიშანში შესული ერთნაირი და განსხვავებული ელემენტების თანაფარდობა და აგრეთვე, მათი მნიშვნელობა გამოსახულების კომპოზიციაში.

ნიშნების მსგავსების განსაზღვრის დროს ექსპერტიზამ უნდა გაითვალისწინოს, რომ მომხმარებელს, როგორც წესი, არა აქვს ნიშნების შედარების შესაძლებლობა და იგი ხელმძღვანელობს მხოლოდ საერთო შთაბეჭდილებით. ამიტომ ექსპერტიზის ჩატარებისას, გადამწყვეტი მნიშვნელობა ენიჭება საერთო შთაბეჭდილებას: ნიშნების აღრევის საშიშროება დიდია იმ ნიშნებისათვის, რომლებიც განკუთვნილია ფარმაცევტული, კვების და ქიმიური საქონლის მოსანიშნავად. ამიტომ, ჩვენი აზრით, დაუშვებელია აღნიშნული სახის საქონლის მწარმოებლის ამოსაცნობი აღნიშვნის გარეშე შეთავაზება მომხმარებლისათვის. ერთ-ერთი ძლიერი ამოსაცნობი აღნიშვნა სწორედ სასაქონლო ნიშანია.

შემდეგ ინსტრუქცია ეხება მსგავსების დადგენის თავისებურებებს, იმის მიხედვით, თუ რა სახის ნიშნის ექსპერტიზა ტარდება და რა კუთხით. სიტყვიერი ნიშნის მსგავსება დგინდება ჟღერადობით, გრაფიკულად და აზრობრივად.

როგორც წესი, მსგავსება წარმოიქმნება ამ ფაქტორების ერთობლივი აღქმის შედეგად.

სიტყვიერი ნიშნების ბგერითი მსგავსება ღვინდება შემდეგი კრიტერიუმების საფუძველზე:

– ახლობელი ბგერების და ბგერათშეწყობების განლაგება ერთმანეთის მიმართ;

– მარცვლების დამთხვევა;

– მარცვლების რაოდენობა ნიშანში;

– ერთნაირი და ახლობელი ბგერათშეწყობების ადგილი ნიშნის შემადგენლობაში;

– ერთი ნიშნის შესვლა მეორეში;

– ახლობელი ან ერთნაირი ბგერების არსებობა.

ექსპერტიზის დროს ეს კრიტერიუმები შეიძლება გათვალისწინებული იყოს როგორც ცალ-ცალკე, ასევე ურთიერთკავშირში.

ნიშანი ჩაითვლება როგორც მსგავსი, თუ დაემთხვა საწყისი ან ბოლო ნაწილები, ან ორივე ერთად. შესაძლებელია, აგრეთვე დაემთხვეს მხოლოდ შუა ნაწილები.

სიტყვების ელემენტები არატოლფასია, მათ შორის არის ძლიერი და სუსტი ელემენტები. ძლიერ ელემენტებს ახასიათებს ორიგინალობა, ჟღერადობის თავისებურება. ამ ელემენტების დამთხვევა, როგორც წესი, იწვევს სიტყვის მსგავსების წარმოქმნას; სუსტი ელემენტები მსგავსებას არ იწვევს, მაგრამ შეუძლია მსგავსების გაძლიერება სხვა მსგავს ელემენტთან ერთობლიობაში. ასეთ სუსტ ელემენტებს განეკუთვნება ფორმანტი, რომელიც მუდმივად ხვდება სასაქონლო ნიშანში და ამიტომ დაკარგული აქვს განმასხვავებელუნარიანობა. ფორმანტი არის ასოთა წყობა, რომელიც რეგულარულად მეორდება სხვადასხვა მფლობელის სასაქონლო ნიშანში, მაგრამ არ იწვევს ნიშნების კოლიზიას (დაპირისპირებას). მათ რიცხვს ეკუთვნის ისეთი ელემენტები, როგორიცაა –(ოლ, –ცილინი, –მი-ცინი, –ტრინი.

ფორმანტებს შეიძლება მიეკუთვნოს, აგრეთვე ნივთიერებების ან ორგანიზმის ნაწილების შემოკლებული სახელწოდებები, მაგალ-

ითად, კიდევონში, კარდი, ჰერ, ღმტი. ფორმანტებს მიეკუთვნება რიგი სიტყვებისა, რომლებმაც მრავალჯერადი გამოყენების გამო სხვადასხვა მფლობელის ნიშნებში მთლიანად დაკარგა განმასხვავებელი ფუნქციები, მაგალითად: SYSTEM, TEST, CLUB და ა.შ.

ძლიერი ელემენტები შეიძლება გამოყენებული იყოს, როგორც საერთო ელემენტები სასაქონლო ნიშნების სერიების შექმნისას.

სერია ეწოდება ერთი მფლობელის სასაქონლო ნიშნების ჯგუფს, რომლებსაც აქვს საერთო ელემენტი.

თუ განცხადებული ნიშანი შეიცავს ადრე რეგისტრირებულ, სერიის ძირითადი ელემენტის მსგავს ელემენტს, მას უარი უნდა ეთქვას რეგისტრაციაზე, რადგან მომხმარებლის მიერ იგი აღიქმება, როგორც სერიაში შემავალი და სერიის მფლობელის კუთვნილება.

საერთო ელემენტები შეიძლება იყოს აზრობრივი, ასოითი, გამოსახულებითი.

სერიის მაგალითი: DOLOMAT, DOLOTRON, DOLOPOL.

გრაფიკული მსგავსება სიტყვიერ გამოსახულებაში განისაზღვრება:

- საერთო მხედველობითი შთაბეჭდილებით;
- ასოების გრაფიკული ხასიათის გათვალისწინებით (დამწერლობის სახე, შრიფტი, ხელნაწერი);
- ასოების ერთიერთგანლაგებით;
- ფერთა გამოით.

გრაფიკული და ბგერითი მსგავსება ერთიერთკავშირშია. გრაფიკულ შთაბეჭდილებას შეუძლია გააძლიეროს გამოსახულების მსგავსება ან პირიქით, ხაზი გაუსვას განსხვავებას.

გამოსახულებების აზრობრივ მსგავსებას განაპირობებს მათში ჩადებული საერთო ურთიერთგამომრიცხავი იდეები.

გამოსახულებითი, მოცულობითი და კომბინირებული სასაქონლო ნიშნის მსგავსების მთავარი კრიტერიუმი არის მის მიერ შექმნილი საერთო მხედველობითი შთაბეჭდილება.

გამოსახულებითი აღნიშვნების მსგავსება დაკავშირებულია:

– გამოსახულების შესახედაობასთან და ხასიათთან (კონკრეტული, სტილიზებული, კარიკატურული, აბსტრაქტული და ა.შ.).

– მის გეომეტრიულ ფორმებთან (სილუეტი, მონახაზი, ხაზები).

– ფერების შეხამებასთან.

მოცულობითი ნიშანი წარმოადგენს სამგანზომილებიან სხეულს და ამ თავისებურებიდან გამომდინარე, ინსტრუქცია ითხოვს, რომ ასეთი ნიშანი შეიძლება დარეგისტრირდეს მხოლოდ ერთი სახის საქონლისათვის. მაგალითად: სუნამოს ფლაკონი – მხოლოდ სუნამოსთვის, მინერალური წყლისთვის განკუთვნილი ყუთი მხოლოდ მინერალური წყლისთვის.

სიტყვიერი, გამოსახულებითი, კომბინირებული და მოცულობითი ნიშნების იდენტურობაზე და მათ მსგავსებაზე ექსპერტიზის ჩატარებისას, განცხადებული ნიშანი უნდა შედარდეს:

სიტყვიერი – სიტყვიერსა და კომბინირებულ ნიშნებს.

გამოსახულებითი – გამოსახულებით, კომბინირებულ და მოცულობით ნიშნებს.

კომბინირებული – კომბინირებულ, გამოსახულებით, მოცულობით და სიტყვიერ ნიშნებს.

მოცულობითი – მოცულობით, გამოსახულებით, კომბინირებულ ნიშნებს და საქაატენტში რეგისტრირებულ სამრეწველო ნიშნებს.

ორიგინალობის ექსპერტიზის მსვლელობის დროს ექსპერტი უფლებამოსილია განმცხადებელს მოსთხოვოს განაცხადზე საბოლოო გადაწყვეტილების მიღებისათვის აუცილებელი დამატებითი მონაცემები. ამის შესახებ განმცხადებელს ეგზავნება შეტყობინება.

სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაციისათვის შემოტანილ განაცხადზე გამოიტანება შემდეგი სახის გადაწყვეტილება:

ა) სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაციის შესახებ;

ბ) უარყოფითი გადაწყვეტილება სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაციაზე, მიზეზების მითითებით.

სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაციაზე დადებითი გადაწყვეტილება გამოიტანება, თუ განცხადებული ნიშანი აკმაყოფილებს ყველა ნორმატიული აქტის მოთხოვნებს, გადაწყვეტილებაში მითითებულია: განაცხადის ნომერი, პრიორიტეტის თარიღი, სასაქონლო ნიშნის მფლობელის დასახელება, მისი სრული მისამართი, საქონლის ან მომსახურების ჩამონათვალი კლასების მითითებით, საერთაშორისო კლასიფიკაციის თანახმად, სასაქონლო ნიშნის გამოსახულება და სხვა საჭირო მონაცემები.

არსობრივი ექსპერტიზის გაშუქებული თავისებურებები, რა თქმა უნდა, ყველა შესაძლო საკითხს ვერ ამოწურავს და ცალკეული საკითხი შემდგომი უფრო დეტალური ანალიზის საგანი შეიძლება იყოს.

ექსპერტიზის გადაწყვეტილების საფუძველზე საქატენტს შეაქვს შესაბამისი მონაცემები სახელმწიფო რეესტრში და აქვეყნებს ინფორმაციას რეგისტრირებული ნიშნის თაობაზე სამრეწველო საკუთრების ბიულეტენში. მესამე პირებს შეუძლიათ შეედავონ ნიშნის რეგისტრაციას სააპელაციო პალატაში ან სასამართლოში.

საქართველოში მოქმედ რეგისტრაციის და შემდგომ გამოქვეყნების წესს სერიოზული იურიდიული შედეგების მომტანი ხარვეზი გააჩნია. დაწესებულია, რომ ჯერ ხდება რეგისტრაცია და ამის შემდეგ არა უმეტეს ცხრა თვისა, გამოქვეყნება. საკითხავია, როდის შედის ძალაში რეგისტრირებული სასაქონლო ნიშანი. ოფიციალური რეგისტრაცია, ერთი მხრივ, საკმარისი უნდა იყოს განსაკუთრებული უფლებების წარმოშობისათვის. მაგრამ სამრეწველო საკუთრების ობიექტზე განსაკუთრებული უფლება შეიძლება განხორციელდეს და მესამე პირებს რაიმე მოთხოვნა წაეყენოს მხოლოდ გამოქვეყნების შემდგომ. თუ კი მოხდა ისე, რომ ნიშნის რეგისტრაციისა და გამოქვეყნების მომენტამდე ორი ნიშანი ერთმანეთს დაუპირისპირდა. რა გადაწყვეტილება და რა არგუმენტზე დაყრდნობით შეიძლება იქნეს გამოტანილი სასამართლოს მიერ დადგენილება – გაუგე-

ბარია. ამდენად, აღნიშნული ხარვეზი მომავალ კანონმდებლობაში უნდა გამოსწორდეს და დაწესდეს ზუსტი ნორმა, რომელიც შესაძლებელს გახდის განისაზღვროს, თუ რა მომენტიდან არის დაცული რეგისტრირებული ნიშნის მფლობელის განსაკუთრებული უფლებები.

9. განსაკუთრებული უფლებების ფარგლები

ინტელექტუალური საკუთრების სამართლის სფეროში მოქმედი კანონმდებლობით დაცული განსაკუთრებული უფლებები განეკუთვნება აბსოლუტურ უფლებათა რიცხვს. ამ უფლებათა “აბსოლუტურობა” იმაში გამოიხატება, რომ მათ მფლობელს შეუძლია წაუყენოს მოთხოვნა და ნებისმიერ პირს აუკრძალოს განსაკუთრებული უფლებით დაცული ობიექტის უნებართვოდ გამოყენება. რადგან სასაქონლო ნიშანი ინტელექტუალური სამართლის, კერძოდ კი სამრეწველო საკუთრების სამართლის დაცვის ობიექტია, განსაკუთრებული უფლება მასზე, ბუნებრივია, ასევე აბსოლუტური ხასიათისა იქნება. როგორც სამრეწველო საკუთრების სხვა ობიექტებისათვის, ასევე სასაქონლო ნიშნებისათვისაც მოქმედებს პრინციპი, რომ განსაკუთრებული უფლების მფლობელს შეუძლია გამოიყენოს აღნიშნული აკრძალვის ფუნქცია მხოლოდ ნიშნის კომერციული მიზნებისათვის გამოყენების ან გამოყენების მცდელობის შემთხვევაში. საკანონმდებლო აქტები ხან შეიცავენ ამ განმარტებებს და ხანაც არა. საქართველოს კანონმდებლობა არ შეიცავს განსაკუთრებული უფლების დეფინიციას. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1102-ე მუხლი მხოლოდ მიუთითებს განსაკუთრებული უფლების დაცვის არსებობაზე სპეციალური საკანონმდებლო აქტების საფუძველზე. შედეგად განსაკუთრებული უფლების შინაარსი უნდა განიმარტოს კანონმდებლობის შესაბამისი ნორმების მთლიანობაში ანალიზის

საფუძველზე. განსაკუთრებული უფლება ხასიათდება არა მარტო ხსენებული ამკრძალავი ფუნქციით, არამედ პოზიტიური ფუნქციითაც, რომლის თანახმადაც სასაქონლო ნიშნის მფლობელს შეუძლია (და მხოლოდ მას) თავისი ნებით გამოიყენოს და ისარგებლოს ამ ნიშნით. ხოლო გამოყენებისა და სარგებლობის ფარგლებს ადგენს შესაბამისი სამართლებრივი ნორმები.

როგორც მიღებულია, განსაკუთრებულ უფლებებს სასაქონლო ნიშანზე განიხილავენ დროსა და სივრცეში მოქმედების მხრით, გარდა ამისა, განისაზღვრება მოქმედების სფერო, ანუ ის საქონელი, რომელზეც ვრცელდება უფლება სასაქონლო ნიშანზე.

სასაქონლო ნიშანზე განსაკუთრებული უფლება მოქმედებს პრაქტიკულად განუსაზღვრელი ვადით. მაგრამ იმისათვის, რომ ეს უფლება მოქმედებს, ნიშნის მფლობელი, ყოველი 10 წლის გასვლისას ვალდებულია, განცხადებით მიმართოს შესაბამისი ქვეყნის საპატენტო უწყებას. ამასთანავე, აუცილებელია, გაგრძელებისათვის და ყოველი 10 წლის განმავლობაში მოქმედებისათვის დაწესებული საფასურის გადახდა. ზოგ ქვეყანაში, მაგ. იაპონიაში გაგრძელებაზე განცხადების მიღების შემდეგ გარკვეული გამოკვლევა ტარდება, რომლის დროსაც ითხოვენ მტკიცებულებას ნიშნის ნამდვილად გამოყენების თაობაზე. თუ დადასტურდა, რომ რომელიმე საქონელზე, რომელიც მითითებული იყო განაცხადში და შემდგომ შეტანილ იქნა რეესტრში, სასაქონლო ნიშანი არ იქნა გამოყენებული, მაშინ განსაკუთრებული უფლება შესაბამისად იკვეცება. თუკი ნიშანი ამ პერიოდში საერთოდ არ იყო გამოყენებული, მაშინ განსაკუთრებული უფლებების მოქმედების გაგრძელებაზე უარი ითქმის. ყოველივე აღნიშნული ეხება რეგისტრირებულ სასაქონლო ნიშანს.

თუკი განსაკუთრებული უფლება მოპოვებულია გამოყენებით, მაშინ განსაკუთრებული უფლება შეწყდება მხოლოდ ამ ნიშნის ფაქტობრივად გამოყენების შეწყვეტის მომენტიდან. ეს კი დამოკიდებულია მხოლოდ განმცხადებლის სურვილსა და არსებულ ეკონო-

მიკურ გარემოებებზე და არა რომელიმე ადმინისტრაციული ორგანოს ნებასა და კომპეტენციაზე.

თავისებურია სივრცეში განსაკუთრებული უფლებების მოქმედება. ჩვეულებრივად, განსაკუთრებული უფლების მოქმედება შემოფარგლულია იმ ქვეყნის ტერიტორიით, სადაც მოხდა, მაგალითად, პატენტის გაცემა. სასაქონლო ნიშნების შემთხვევაში ეს წესი მართებულია და ამასთან, დამოკიდებულია, თუ რა კატეგორიის ნიშანთან გვაქვს საქმე. ჩვეულებრივ, სამოქალაქო ბრუნვაში ახლად ჩართული ნიშანი, რომელზეც განსაკუთრებული უფლება მოიპოვება გამოყენების გზით აღნიშნული უფლების მოქმედება შემოიფარგლება ქვეყნის იმ ტერიტორიით, რომლითაც არის შემოსაზღვრული ამ ნიშნის გამოყენება. ანუ, იმისათვის, რომ ასეთმა ნიშანმა მფლობელს მოუპოვოს განსაკუთრებული უფლება, რომელიც მთელი ქვეყნის ტერიტორიაზე გავრცელდება. უნდა გავიღეს გარკვეული დრო, სანამ ნიშანი არ გახდება ცნობილი ამ ქვეყანაში. რეგისტრირებული სასაქონლო ნიშანი კი ყოველთვის წარმოშობს განსაკუთრებულ უფლებას ქვეყნის მთელ ტერიტორიაზე. ეს იმით არის განმტკიცებული, რომ რეგისტრაციის ფაქტს შესაბამისი საპატენტო უწყება აუცილებლად აქვეყნებს, რის შედეგადაც ეს ნიშანი მთელ სახელმწიფოში ხდება ცნობილი.

გამოგონების შემთხვევაში განსაკუთრებული უფლება მხოლოდ გამოყენების საფუძველზე ვერ წარმოიშობა.

გარკვეული პირობების შექმნისას განსაკუთრებული უფლების მოქმედება შეიძლება გასცდეს ერთი ქვეყნის ტერიტორიას. აქ ორი შემთხვევაა გამოსაყოფი.

პირველი: როდესაც სასაქონლო ნიშანი რეგისტრირებულია რეგიონალური ორგანიზაციის უწყებაში. განსაკუთრებული უფლება იმოქმედებს ამ ორგანიზაციაში შემავალი ყველა ქვეყნის ტერიტორიაზე, თუ თავად მფლობელმა სხვაგვარად არ ისურვა.

მეორე: როდესაც ნიშნის ცნობილობა გასცდება ერთი ქვეყნის ფარგლებს. ამ ფაქტს ადგილი აქვს განსაკუთრებით თანამედროვე

პირობებში, საინფორმაციო საშუალებების არნახული განვითარების გამო. როგორც წესი, ნიშნის რეკლამირება მისი ნომინალური გამოყენების ფაქტად ითვლება. ინტენსიური რეკლამა კი, მაგალითად, ტელევიზიით, ცნობილს ხდის ამ ნიშანს, თუნდაც ის არ გამოიყენებოდეს მოცემულ სახელმწიფოში ფაქტიურად. ამდენად, ნიშანი ხდება მსოფლიოში აღიარებული, ანუ საკმარისად სრულდება ის პირობა, რომ ნიშანი ამ ქვეყანაშიც საყოველთაოდ ცნობილად იქნეს მიჩნეული. მაშასადამე, თუ ნიშნის მფლობელი დაამტკიცებს, რომ მისი ნიშანი მსოფლიოს მრავალ ქვეყანაში არის ცნობილი, განსაკუთრებული უფლებებიც იმოქმედებს შესაბამის ქვეყნებში. მაგალითისათვის შეიძლება ითქვას, რომ “COCA-COLA” ცნობილობის საფუძველზე დაცულია მთელ მსოფლიოში, მისი ყოველგვარი რეგისტრაციის გარეშე.

განსაკუთრებული უფლებების მოქმედების სფერო შემოფარგლულია იმ საქონლით, რომელიც არის მოცემული განცხადებულ ჩამონათვალში და მისი მსგავსი საქონლით. მაგალითად, თუ ნიშანი რეგისტრირებულია მსუბუქი ავტომობილებისათვის, განსაკუთრებული უფლება სათამაშოებზე ან ალკოჰოლურ პროდუქტზე ვერ გავრცელდება. ასევე, თუ ნიშანი გამოიყენება მხოლოდ ერთი სახის საქონლისათვის, განსაკუთრებული უფლება მხოლოდ ამ საქონელზე გავრცელდება.

გამონაკლისი დაიშვება ისეთი ნიშნების შემთხვევაში, როდესაც საყოველთაოდ ცნობილ ნიშანთან გვაქვს საქმე.

როგორც აღრე აღინიშნა, დაუშვებელია რეგისტრაცია ისეთი ნიშნისა, რომელიც უპირისპირდება საყოველთაოდ ცნობილ ნიშანს, მიუხედავად საქონლის დამთხვევისა. ეს წესი ანალოგიით შეიძლება გავრცელდეს განსაკუთრებულ უფლებათა გამოყენებაზეც. კერძოდ, საქართველოში, სადაც კანონმდებლობა პირდაპირ შეიცავს ასეთ ამკრძალავ ნორმას, საყოველთაოდ ცნობილი ნიშნის მფლობელს უფლება აქვს მოითხოვოს არა მარტო რეგისტრაციის აკრ-

ძალვა, არამედ გამოყენებისაც. ამგვარი აკრძალვის გარდა, დასადგენია, სხვა რა ხასიათის მოთხოვნა შეიძლება დაკმაყოფილდეს.

თუ შევაჯამებთ ზემოთ მოყვანილს, შეიძლება დავასკვნათ, რომ განსაკუთრებული უფლების მოქმედება სასაქონლო ნიშანზე, პრაქტიკულად დროით შემოსაზღვრული არ არის, სიერცეში შემოიფარგლება ქვეყნის ან მისი ნაწილის ტერიტორიით ჩვეულებრივი ნიშნისათვის, ხოლო საყოველთაოდ ცნობილი ნიშნისათვის ტერიტორიით იმ ქვეყანათა რიცხვის მიხედვით, სადაც ის საყოველთაოდ არის აღიარებული. საქონლის მიხედვით მოქმედების სფერო შემოიფარგლება მისი ჩამონათვლით.

ნიშნის მფლობელმა შეიძლება წამოაყენოს მოთხოვნა მისი განსაკუთრებული უფლებების დარღვევის თაობაზე, თუ დადასტურდა, რომ გამოყენებულია იდენტური ან იმდენად მსგავსი ნიშანი, რომ მოსალოდნელია აღრევა ან მომხმარებლის შეცდომაში შეყვანა.

განსაკუთრებული უფლება ვერ განხორციელდება ზოგიერთ შემთხვევაში; როდესაც სახეზეა ნიშნის უნებართვო გამოყენება. მაგალითად, თუ სასაქონლო ნიშნად რეგისტრირებულია საკუთარი სახელი და მას იყენებს ამავე სამოქალაქო სახელის მქონე პირი. ასევე ვერ აიკრძალება გეოგრაფიული სახელწოდების გამოყენება, რომლის მინიშნებაც გარკვეულ შემთხვევაში აუცილებელია მოცემული საქმიანობის ან საქონლის აღსანიშნავად.

სურათის სრულად გაშუქებისათვის საჭიროა სასაქონლო ნიშნების დაცვის ერთ-ერთ სამართლებრივად რთულ სამართლებრივ საკითხს შევხვით, რომელსაც “უფლებათა ამოწურვის პრინციპი” ეწოდება. აქ საკითხი ორგვარად წარმოსდგება.

როდესაც ნიშნის მფლობელი საქმიანობს ან ყიდის საკუთარ პროდუქციას ერთი ქვეყნის ტერიტორიაზე, მაშინ მის მიერ სამოქალაქო ბრუნვაში ერთხელ ჩართვის შემდეგ (ან მის მიერ უფლებამოსილი პირის მიერ) ამავე ნიშნით მონიშნულ ამავე საქონელზე, რომელიც კანონზომიერად ვრცელდება სამომხმარებ-

ლო ბაზარზე გადაყიდველის მიერ, განსაკუთრებული უფლება ევლარ გაერცელდება. ანუ სასაქონლო ნიშნის მფლობელს არ აქვს უფლება, აუკრძალოს კეთილსინდისიერ გადაყიდველს მისი სასაქონლო ნიშნის მქონე საქონლის შემდგომი ხელახალი გაყიდვა. საკითხის ამგვარი გადაწყვეტა მართებული და სამართლიანია, რადგან სრულად ითვალისწინებს საზოგადოებისა და მეწარმეთა ინტერესებს.

უფრო რთულად წყდება ასეთივე პრობლემა სასაქონლო ნიშნის მფლობელის მიერ, ან მისი ნებართვით საზღვარგარეთ რომელიმე ქვეყანაში საქონელბრუნვაში ჩართული მისი სასაქონლო ნიშნით მონიშნული საქონლის საკუთარ ქვეყანაში შემოტანის შემთხვევაში.

სასაქონლო ნიშნების დაცვის სამართალი ამ შემთხვევას “პარალელურ იმპორტად” იცნობს.

სამართლიანი წესის შეთავაზება კანონმდებლობას უჭირს და უმთავრესად საკითხის გადაწყვეტას სასამართლოს ანდობს. სასამართლომ რომ გადაწყვეტილება გამოიტანოს, უნდა გაითვალისწინოს მრავალი, მათ შორის, საკმაოდ ფაქიზი პირობები, რომლებიც ქვეყნის ეროვნულ და სოციალურ თვისებებზეც იქნება დამოკიდებული. მაგალითად, თუ ქართველი მეწარმე საქონელს ამზადებს თურქეთში გასაყიდად, ის გაითვალისწინებს თურქეთში არსებულ თავისებურებებს და პროდუქციას, მის შეფუთვას განსხვავებულ იერსახეს მიმსცემს. თუ იგივე საქონელი დაბრუნდება საქართველოში, ამან მეწარმის საქმიანობაზე და მის სახელზე შეიძლება უარყოფითად იმოქმედოს. ამდენად, ასეთ შემთხვევაში მართებული იქნებოდა ნიშნის მფლობელი ფლობდეს განსაკუთრებულ უფლებას, ანუ სასამართლო არ უნდა დაეყრდნოს უფლებათა ამოწურვის პრინციპს. სხვა შემთხვევაში, თუ ნიშნის მფლობელის უფლებები ასეთნაირად არ ილახება, “უფლებათა ამოწურვის” პრინციპი სრული მოცულობით იმოქმედებს. ეს შეიძლება ითქვას ერთიან ეკონომიკურ სივრცეში

გაერთიანებული ქვეყნების პრაქტიკისათვისაც. ამის მკაფიო მაგალითი ევროპის გაერთიანების ქვეყნებია. აქ ერთი ქვეყნიდან მეორეში საქონლის შეტანა უნდა იწვევდეს უფლებათა ამოწურვას, თუ რა თქმა უნდა, ამ პრინციპისათვის საჭირო ყველა პირობა იქნა დაკმაყოფილებული.

10. სასაქონლო ნიშნის მფლობელის

უფლება-მოვალეობანი

სანამ განმცხადებელი რეგისტრირებული ნიშნის მფლობელია, მას უფლება-მოვალეობებიც შესაბამისად განსხვავებული აქვს იმისგან, რაც ნიშნის რეგისტრაციის შემდეგ არის წარმოშობილი. განმცხადებლის უფლება-მოვალეობანი ძირითადად მარეგისტრირებელ ორგანოსთან ურთიერთობით შემოიფარგლება. მას უფლება აქვს, შეიტანოს ცვლილებები განაცხადში, მოთხოვნა წაუყენოს საპატენტო უწყებას, თუ ეს უკანასკნელი რეგისტრაციის პროცედურასთან დაკავშირებით რაიმე პირობას დაარღვევს. განმცხადებლის მოვალეობაა, შეასრულოს უწყების პროცედურული მოთხოვნები, გადაიხადოს დადგენილი საფასურები დროულად. მას შემდეგ რაც განაცხადს მიწოდების თარიღი (პრიორიტეტი) დაუდგინდება, განმცხადებელს წარმოეშვება უფლება, ისარგებლოს საკონვენციო პრიორიტეტით პარიზის კონვენციის მონაწილე სხვა ქვეყანაში იმავე ნიშნის რეგისტრაციისათვის. ასევე, განმცხადებელს უფლება აქვს გააუქმოს ან უკან გამოიხმოს განაცხადი და ა.შ. მიუხედავად იმისა, რომ ნიშანი ჯერ კიდევ რეგისტრირებული არ არის, განმცხადებელს შეუძლია სასამართლოს მიმართოს, თუ მას დავა მოუვიდა მარეგისტრირებელ უწყებასთან.

ნიშნის მფლობელის უფლება-მოვალეობანი გარკვეულად განს-

ზეპეებულაა განმცხადებლის უფლება-მოვალეობებისაგან. ძირითადი უფლება ის არის, რომ ნიშნის მფლობელს შეუძლია მიიღოს ნებისმიერი კანონით დადგენილი ზომები მისი განსაკუთრებული უფლებების დარღვევის აღსაქვეთად. მას უფლება აქვს თავად გამოიყენოს სასაქონლო ნიშანი და, ან სხვას გადასცეს ეს უფლება მთლიანად, ან ნაწილობრივად.

განსაკუთრებული უფლება შეიძლება გადაეცეს პირს კანონისმიერად, ან მფლობელსა და სხვა პირს შორის არსებული შეთანხმების თანახმად. პირველ შემთხვევაში უფლება გადადის მემკვიდრეზე, მაგალითად, იურიდიული პირის გაუქმების და მის სანაცვლოდ სხვა პირის წარმოქმნის შემთხვევაში. თუ მეწარმე ფიზიკური პირია, მაშინ განსაკუთრებული უფლება ნიშანზე გადაეცემა მემკვიდრეს საოჯახო სამართლით დადგენილი ნორმების გათვალისწინებით. ასეთი უფლებამონაცვლე თავად ზდება ნიშნის მფლობელი და მასზე გადადის ყველა არსებული ვალდებულებისა თუ მოთხოვნის შესრულება. იგი, ნიშნის მფლობელის მაგივრად, კრედიტორების წინაშე პასუხს აგებს სრული მოცულობით. უფლებათა გადაცემა შეიძლება მოხდეს ჩუქებითაც.

განსაკუთრებული უფლების გადაცემა გარიგების საფუძველზე შეიძლება განხორციელდეს როგორც სრული მოცულობით, ასევე ნაწილობრივად. ნაწილობრივი უფლებების გადაცემა სალიცენზიო ხელშეკრულებით, ფრენჩაიზინგით, ან უშუალოდ კონტრაქტით, უფლებათა გადაცემის საფუძველზე. ნაწილობრივია უფლებათა გადაცემა, თუ ნიშნის მფლობელი უთმობს სხვა პირს უფლებას მის სასაქონლო ნიშანზე რომელიმე ერთი სახის საქონელზე გამოყენებისათვის. მაშინ თვითონ ამავე საქონელზე კელარ გამოიყენებს ნიშანს. უფლებების ნაწილობრივად გადაცემა ზდება სალიცენზიო ხელშეკრულების საფუძველზეც, რომელიც შეიძლება იყოს განსაკუთრებული, სრული ან მარტივი. უკანასკნელ შემთხვევაში ნიშნის მფლობელსაც რჩება ნიშნის გამოყენების უფლება იმავე პირობებით. სრული ლიცენზიის

გაცემისას ნიშნის მფლობელს რჩება მხოლოდ ტიტულის ფლობის უფლება.

აღსანიშნავია, რომ მსოფლიოში ამჟამად უკვე მიღებულ წესად იქცა უფლებების გადაცემა საწარმოს გარეშე. საქართველოს კანონმდებლობით ეს ნორმა დასაბამიდანვე დაწესდა (1992 წელს, მაშინ, როდესაც საერთაშორისო დონეზე ამ საკითხზე თანხმობა სპეციალისტთა შორის მიღწეული არ იყო). მთავარი ინიციატორი ხსენებული ნორმის ამოქმედებისა, იყო ღვაწლმოსილი ქართველი მეცნიერ-იურისტი – ბატონი სმრბო ჯორბენაძე.

ნიშნის მფლობელის მოვალეობანი ძირითადად იმაში გამოიხატება, რომ მან მიიღოს ზომები განსაკუთრებული უფლებების შენარჩუნებისათვის. აქედან მთავარია ნიშნის გამოყენების მოვალეობა. თუ ადრე, 90-იან წლებამდე ნიშნის გამოყენება ფაქულტატიურად იყო ცნობილი, ამჟამად პრაქტიკულად ყველა ახალი საკანონმდებლო აქტი აწესებს ნიშნის აუცილებლად გამოყენების პირობას. თუ გარკვეული დროის პერიოდში ნიშანი არ იქნა გამოყენებული, მაშინ განსაკუთრებული უფლება იკარგება (საქართველოს კანონმდებლობით ეს ნორმა დადგენილი არ არის). ეს პერიოდი, როგორც წესი, ხუთ წელიწადს შეადგენს. აქვე გვინდა აღვნიშნოთ, რომ თუ ნიშნის მფლობელმა ეს მოვალეობა შეასრულა, მაშინ 5 წლის შემდეგ აღნიშნულ საფუძველზე მისი ნიშნის რეგისტრაციის გაბათილებას ვეღარავინ განახორციელებს.

ფაქულტატიურია მოვალეობა ნიშნის გამოყენებისას გამაფრთხილებელი ან განმარტებითი მინიშნებებით მისი აღჭურვის შესახებ. ასეთი სახის მონიშნებებია, მაგალითად, “ნიშანი რეგისტრირებულია”. თუ ის ჯერ რეგისტრირებული არ არის, მაშინ იყენებენ შემდეგ აღნიშვნას “ნიშანი შეტანილია სარეგისტრაციოდ”. ასეთი მონიშვნების გაკეთება ზოგ შემთხვევაში აუცილებელია, რათა სარჩელი უფლებათა დარღვევაზე მიღებული იქნეს განსაზღვრულად, ან იმისათვის, რომ განმტკიცდეს უფლება ზიანის ანაზღაურებაზე.

11. სასაქონლო ნიშანთან დაკავშირებული ღაფები

სასაქონლო ნიშანთან დაკავშირებული ღაფები შეიძლება ორ ჯგუფად გაიყოს. პირველი ჯგუფის ღაფები წარმოიშობა განმცხადებელსა ან სასაქონლო ნიშნის მფლობელსა და მარეგისტრირებელ უწყებას შორის. მეორე ჯგუფის ღაფები კი წარმოიშობა ნიშნის გამოყენების შედეგად და დაკავშირებულია განსაკუთრებული უფლებების დარღვევებთან.

1. ღაფები საპატენტო უწყებასთან და მათი განხილვა.

სანამ ნიშანი საპატენტო უწყებაში იმყოფება განხილვის სტადიაზე, ღაფები წარმოიშობა განმცხადებლის უთანხმოების შედეგად საპატენტო უწყების გადაწყვეტილებაზე. საპატენტო უწყება თავად არ გამოვა ღავის დამწყებ მხარედ, რადგან ის ადმინისტრაციული ორგანოა, ხელმძღვანელობს კანონმდებლობითა და საპროცედურო წესებით, რომელთა თანახმადაც საპატენტო უწყების გადაწყვეტილება აუცილებელია შესასრულებლად განმცხადებლისათვის. ამდენად, ამ პროცესში შეიძლება შეიღახოს მხოლოდ განმცხადებლის უფლებები. აქედან გამომდინარე, ცხადია, რომ განმცხადებელს საკითხის სამართლიანად გადაწყვეტის მიზნით უნდა ჰქონდეს შეღავების უფლება. განმცხადებელს შეუძლია აღძრას შეღავება განაცხადის განხილვასთან დაკავშირებულ ნებისმიერ საკითხზე. მაგალითად:

- განაცხადის შეტანის თარიღის დადგენაზე და უარყოფით გადაწყვეტილებაზე ფორმალური მოთხოვნების ექსპერტიზის შედეგად;
- უარყოფით გადაწყვეტილებაზე არსობრივი ექსპერტიზის შედეგად; განაცხადის ნაწილობრივად უარყოფაზე და სხვ.

იმ უწყებებში, სადაც კანონმდებლობით არის გათვალისწინებული სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაციის წინააღმდეგ მესამე პირების მიერ შეღავების პროცედურა, სანამ ნიშანი რეგისტრირებულია,

საპატენტო უწყებას შეიძლება ედავოს განმცხადებლის გარდა სხვა დაინტერესებული პირიც.

გარდა აღნიშნულისა, საპატენტო უწყებასთან დავა შეიძლება წარმოეშვას ნიშნის მფლობელს ნიშნის რეგისტრაციის შემდეგ, მაგალითად, უფლებათა შენარჩუნების თაობაზე. ეს შეიძლება მოხდეს მაშინ, როდესაც უწყება გამოაცხადებს განსაკუთრებულ უფლებებს შეწყვეტილად, მაგალითად, დაწესებული საფასურის გადაუხდელობის გამო.

სხვაგვარი დავაც შეიძლება მოხდეს უწყებასა და ნიშნის მფლობელს შორის. მაგალითად, საქართველოში სალიცენზიო ხელშეკრულება თუ უწყებაში რეგისტრირებულ არ იქნა, ის ბათილია. შესაბამისად შეიძლება მოხდეს, რომ საპატენტო უწყებამ რაღაც მიზეზის გამო დროზე არ მოახდინოს ამ ხელშეკრულების რეგისტრაცია და შედეგად მოუხდეს დავა.

ყოველივე აღნიშნულის გათვალისწინებით და იმისათვის, რომ შეიქმნას დავების ოპერატიული და მოდავე მხარისათვის ეკონომიკურად უფრო ხელსაყრელი პირობები, თითქმის ნებისმიერი ქვეყნის კანონი აწესებს სააპელაციო პროცედურას, რომელიც ხორციელდება უშუალოდ საპატენტო უწყებაში ან მის ზემდგომ ორგანიზაციაში. საქართველოს კანონმდებლობამ თავიდანვე გაითვალისწინა ასეთი წესი და დაადგინა სააპელაციო პალატის არსებობა მეცნიერებისა და ტექნიკის სამინისტროსთან. ამჟამად სააპელაციო პალატა საქპატენტთან არსებობს. სააპელაციო პალატაში დავების განხილვის პრაქტიკა საქართველოში ჯერ არ დაგროვილა. ვფიქრობთ, ეს ვითარება ქართული მენტალიტეტიდან გამომდინარეობს, როდესაც განმცხადებელი საკუთარი უფლებების დაცვას ცდილობს ორგანიზაციის ხელმძღვანელისადმი მიმართვით და არ იყენებს სააპელაციო ან სასამართლო პროცედურას.

სააპელაციო პალატაში დავის განხილვის პროცედურა რეგულირდება ან სამოქალაქო სამართლის საპროცესო კოდექსით –

კონტინენტური ევროპის ქვეყნები, იაპონია, ან შესაბამის სასამართლოში არსებული პროცესით – საერთო სამართლის ქვეყნები, კერძოდ, ინგლისი, კანადა. სააპელაციო პალატაში დადების განხილვა წინასწარ მზადდება, ეგ ზავნებათ შეტყობინება მოდავეებს და მათი დასწრებით იმართება მოსმენა. დაეა შეიძლება მოდავე მხარის დასწრების გარეშეც განიხილოს. სასაქონლო ნიშნების განსახილველად იქმნება კოლეგიები არანაკლებ 3 სპეციალისტისგან შემდგარი, რომლებიც იურისტები უნდა იყვნენ. მოდავე მხარემ უნდა წარმოადგინოს მტკიცებულებანი, რომლებიც შეიძლება იყოს დოკუმენტური, რეალური ან ექსპერტთა დასკვნა.

სააპელაციო პროცედურის შედეგად გამოტანილ გადაწყვეტილებაზე დაეა შეიძლება გაგრძელდეს სასამართლოში. უნდა ითქვას, რომ ისევე, როგორც სხვა მრავალი ქვეყნის პრაქტიკით არის დადგენილი, საქართველოშიც მოდავე მხარეს თავისი შეხედულებით შეუძლია პირდაპირ მიმართოს სასამართლოს, სააპელაციო პალატისათვის მიმართვის გარეშე. სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაციისა და უფლებათა შენარჩუნების შესახებ დაეები უწყებასთან, საქართველოში ამჟამინდელი სამოქალაქო საპროცესო კოდექსის თანახმად შეიძლება განიხილოს თბილისის საოლქო სასამართლომ პირველი ინსტანციით და სააპელაციო სასამართლომ – ის ბოლო ინსტანციაა.

2. განსაკუთრებული უფლებების დარღვევა და დაეების განხილვა.

მას შემდეგ, რაც ნიშნის მფლობელი მოიპოვებს განსაკუთრებულ უფლებებს მისთვის ყველაზე მნიშვნელოვანია კონტროლი გაუწიოს ბაზარს, რომ არ დაუშვას, ან დროზე გამოავლინოს მისი უფლებების დარღვევა. ეს საკითხი განსაკუთრებულად აქტუალურია ჯერ კიდევ მოუწესრიგებელი ბაზრის მქონე ქვეყნებში, რომელთა რიცხვს სხვა პოსტსოციალისტურ ქვეყნებთან ერთად საქართველოც განეკუთვნება. სასაქონლო ნიშანზე განსაკუთრებული უფლებების დარღვევად

ითვლება იდენტური ან მსგავსი სასაქონლო ნიშნის უნებართვო გამოყენება იმავე სახის ან მსგავსი საქონლისათვის. დარღვევად ითვლება, აგრეთვე რეკლამისათვის გამოყენება იდენტური ან მსგავსი სასაქონლო ნიშნისა. როგორც აქედან გამომდინარეობს, დარღვევის დამტკიცებისათვის საჭიროა უეჭვო იყოს გამოყენების ფაქტი. ნიშნის ფაქტიური გამოყენება გულისხმობს მოცემული ნიშნის განმეორებას, რაც შეიძლება იყოს პირდაპირი (იდენტური ნიშნის გამოყენება) ან მიმსგავსებითი.

პირველი სახის უნებართვო გამოყენება ინტელექტუალური საკუთრების სამართალში ცნობილია როგორც კონტრაფაქცია. ეს სიტყვა ლათინური წარმომავლობისაა და შეიცავს ორ ნაწილს “Contra” – წინააღმდეგ და “Facere” – კეთება. ამდენად, კონტრაფაქცია შეიძლება ითარგმნოს, როგორც ქმედება, მიმართული განსაკუთრებული უფლების მფლობელის საწინააღმდეგოდ. ფრანგულიდან თუ ვთარგმნით, “Contrefaction” გაყალბებას ნიშნავს. იმავე მნიშვნელობა აქვს ინგლისურ სიტყვას “Counterfaiting”. ამდენად, კონტრაფაქცია შეიძლება განიმარტოს, როგორც გაყალბებული ნიშნის გამოყენება განსაკუთრებული უფლებების მფლობელის ნების საწინააღმდეგოდ. ჩვეულებრივ, კონტრაფაქციად ითვლება ზუსტად იმავე ნიშნის (იდენტური) გამოყენება უნებართვოდ. ბოლო ხანს იურისპრუდენცია აფართოებს მის შინაარსს და კონტრაფაქციად მიიჩნევს ნიშნის ძირითადი ელემენტების უნებართვოდ გამეორებასა და გამოყენებას.

მეორე სახის დარღვევაა – მიმსგავსება, რასაც იურიდიული მეცნიერება უწოდებს იმიტაციას. ამ შემთხვევაში ნიშანი განიცდის სერიოზულ ცვლილებებს, მაგრამ სახეზე რჩება საერთო შთაბეჭდილება და იდეური შინაარსი.

კონტრაფაქციის ერთ-ერთი მაგალითი შეიძლება იყოს: “ნესკაფე” – ორიგინალური ნიშანი და “მესკაფე” – გაყალბებული.

იმიტაციის მაგალითად გამოდგება: “უშუალო შეხება” –

ორიგინალური ნიშანი და “ჩვეულებრივი შეხება” — იმიტირებული. საქონელი, რომლისთვისაც გამოიყენებოდა ორივე ნიშანი, თეთრეულია. სასამართლო პრაქტიკას, როგორც წესი, უჭირს ზუსტი ზღვრის გაკლება კონტრაფაქციასა და იმიტაციას შორის, ამიტომ ხშირად კანონმდებლობა და პრაქტიკა სასაქონლო ნიშნის ნებისმიერი სახით უნებართვო გამოყენებას კონტრაფაქციას უწოდებს. სასამართლო, დაეების განხილვისას ნიშნების მსგავსების დასადგენად (ისევე, როგორც საქონლისა) იყენებს ე.წ. “საშუალო მომხმარებლის” შეხედულებას. საქართველოს პირობებში, როდესაც გამოყენებული ნიშნების უმეტესობა უცხოურია და ლათინური დამწერლობით წარმოდგება, სიტყვიერი ნიშნების მსგავსების დადგენა საშუალო ქართველი მომხმარებლის შეხედულებაზე დაყრდნობით კორექტული ვერ იქნება. ეს გარემოება განსაკუთრებით იჩენს თავს, როდესაც უნდა შემოწმდეს სიტყვიერი ნიშნის ჟღერადობა. რა წესით წაიკითხავს ლათინური ასოებით დაწერილ ნიშანს საშუალო ქართველი მომხმარებელი, მოეთხოვება კი მას ზუსტი წაკითხვა შესაბამისი ენის მიხედვით, ეთქვამთ ფრანგული, ინგლისური, გერმანული, ესპანური და ა.შ.

გამოსახულების ანალიზისას საშუალო მომხმარებლის შეხედულება რაიმე ეროვნულ თავისებურებებზე იმდენად არ არის დამოკიდებული, რომ აღნიშნულის მაგვარი სირთულე წარმოქმნას.

შევეხებით კიდევ ერთ პრაქტიკულ საკითხს. მიჩნეულია, რომ დარღვევად ითვლება, აგრეთვე სიტყვიერი ნიშნის თარგმნის უნებართვოდ გამოყენება. კვლავ თუ გავითვალისწინებთ ქართული ენის განსხვავებულობას სხვა ენებისაგან, მაშინ დასადგენია, ჩაითვლება თუ არა დარღვევად ქართველი მომხმარებლის შეხედულებიდან გამომდინარე, ორი შემდეგი ნიშნის გამოყენება: “Spring” — ინგლისური და “გაზაფხული” ქართული. იმავე კითხვასთან გვაქვს საქმე, თუ რუსულ სიტყვას “Бежа” გავითვალისწინებთ. თვალსაჩინოებისათვის კიდევ ერთ მაგალითს მოვიყვანო. აქვთ თუ არა რაიმე საერთო ერთმანეთთან შემდეგ ნიშნებს (ქართველი მომხმა-

რებლის თვალთახედვიდან), მკითხველმა თავად განსაჯოს: “Sunset”, “Закат” და “დაისი”. ჩვენი აზრით, ხსენებული ნიშნების გამოყენება დარღვევად არ უნდა ჩაითვალოს, რადგან ვერ ითქმის, რომ ქართველი მომხმარებლისათვის ეს ნიშნები ერთი და იგივეა.

ერთი და იმავე ნიშნის გამოყენება ერთმანეთისაგან განსხვავებული საქონლისათვის დარღვევად არ ჩაითვლება და ეს გასაგებია, თუ საქმე გვაქვს ნიშანთან, რომელიც ჯერ კიდევ საყოველთაოდ ცნობილი არ გამხდარა. მაგრამ თუ საქონლის ან მომსახურების მსგავსება მტკიცდება, მაშინ დარღვევა სახეზე იქნება. მაგალითად, პარიზის სააპელაციო სასამართლომ გადაწყვიტა, რომ ნიშნის “Technica” მფლობელის განსაკუთრებული უფლება დაირღვა სხვა პირის მიერ იმავე ნიშნის გამოყენებით. მოტივი ის არის, რომ სასამართლომ ერთმანეთის მსგავსად მიიჩნია მომსახურება შენობების, ნაგებობების და წყალგაყვანილობის აგების სფეროში და მომსახურება შენობებისა და ნაგებობების მოვლა-პატრონობის სფეროში.

სასაქონლო ნიშნის მფლობელის უფლებათა დარღვევის კიდევ ერთი სახეა სხვისი ნიშნის რეპუტაციის გამოყენება საკუთარი საქმიანობისათვის (Passing off). ამ დარღვევის შინაარსი ადრე უკვე გადმოვეცით”. მხოლოდ აღვნიშნაეთ, როდესაც ამგვარი ქმედებაა სახეზე, ნათელია, რომ დამრღვევი პირი იყენებს საყოველთაოდ ცნობილ ნიშანს, ანუ ისეთ ნიშანს, რომელსაც სტაბილური და ძლიერი რეპუტაცია გააჩნია მოცემულ ქვეყანაში. კონკრეტულ შემთხვევაში, ჩვენი აზრით, საქონელს არსებითი მნიშვნელობა არ ექნება. მართლაც წარმოვიდგინოთ, რომ ვიღაცა პირი უნებართვოდ იყენებს ნიშანს “Mercedes”, ვთქვათ, საქართველოში ტანსაცმლის საწარმოებლად და გასაყიდად, განა მყიდველი შეცდომაში არ შევა და უნებლიეთ არ დაუკავშირებს ამ საქონლის მწარმოებელს ცნობილ გერმანული ავტომანქანების მწარმოებელს?

ყოველივე ზემოაღნიშნული მოწმობს, რომ დავები სასაქონლო ნიშნის დარღვევაზე რთულად გადასაწყვეტ დავებს წარმოადგენს

და პრაქტიკა ერთი და იგივე საკითხზე განსხვავდება ქვეყნიდან ქვეყნამდე.

საქართველოს ამ სფეროში სასამართლო პრაქტიკა ჯერ არ გააჩნია, მაგრამ თუ გავითვალისწინებთ, რომ უკვე მოქმედი ნიშნების რიცხვი 8000-ზე მეტია, შეიძლება დავასკვნათ, რომ სულ ახლო მომავალში მოსალოდნელია დავები. ამიტომ საქართველოს მეწარმენი ყურადღებით უნდა იყვნენ და დროულად მოიპოვონ და დაიცვან უფლებები როგორც ქვეყნის შიგნით, ასევე მის გარეთ, განსაკუთრებით ყოფილი საბჭოთა კავშირის ფარგლებში. ნათქვამის გასაძლიერებლად მოვიყვანთ ერთ ცნობილ ფაქტს. 60-იან წლებში ჩეხოსლოვაკიიდან არგენტინაში უნდა მიეწოდებინათ ავტომანქანები ნიშნის "TATRA" გამოყენებით. ექსპორტიორმა არ შეისწავლა არგენტინის ბაზარი და წააწყდა იმ ფაქტს, რომ ვინმე Rousek-მა მოასწრო თავის სახელზე დაერეგისტრირებინა აღნიშნული ნიშანი. შედეგად ექსპორტიორს მოუხდა ნიშნის შეცვლა. შემდეგ, არგენტინაში მანქანები შეტანილ იქნა ნიშნით "SKODA". გასაგებია, რომ ექსპორტიორი დაკარგავდა დროს, და გაიღებდა სერიოზულ ფულად სახსრებს მდგომარეობის გამოსასწორებლად. ამ შემთხვევაში, ჩეხეთის ავტოქარხანამ შესძლო თავიდან აერიდებინა სასაქონლო ნიშანზე უფლების დარღვევა და არ მოუხდა სასამართლო პროცესებზე გამოსვლა. მაგრამ როდესაც ნიშნის მფლობელის უფლებები დარღვეულია, როგორ უნდა გადაწყდეს დავა?

განსაკუთრებული უფლებების დარღვევისას დავის გადაწყვეტა შეიძლება მოხდეს შემდეგი გზებით:

- ერთმანეთში მორიგებით;
- სასამართლოში სამოქალაქო საქმის აღძვრით;
- სამედიატორო სასამართლოში (არბიტრაჟი) საქმის განხილვით;
- სისხლის სამართლის საქმის აღძვრით.

მხარეთათვის ყველაზე ხელსაყრელია ერთმანეთში მორიგება, მაგრამ თუ ეს ვერ მოხერხდა, მაშინ მიმართავენ არბიტრაჟს ან

სასამართლოს. სადღეისოდ, საქართველოში უკვე შეიქმნა კერძო არბიტრაჟები, რომლებიც შეეცდებიან, საქმე მაქსიმალური ობიექტურობით გადაწყვიტონ, რათა დაიმკვიდრონ კარგი სახელი და წარმატებით ისაქმიანონ მომავალში. ამასთან, არბიტრაჟი გაცილებით უფრო სწრაფად განიხილავს სარჩელს და უფრო ნაკლები ფინანსური ხარჯებით, ვიდრე სასამართლო.

თუ მხარეები სხვაგვარად არ ისურვებენ, მათ მოუხდებათ მიმართონ სასამართლოს. სარჩელი განიხილება სამოქალაქო საპროცესო კოდექსით დადგენილი განსჯადობის წესით, ან სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსით დადგენილი წესით. სასამართლოში მიმართვისას უფლებათა დარღვევის ფაქტი უნდა დაამტკიცოს ნიშნის მფლობელმა. ყველაზე თვალსაჩინოა ნივთიერი მტკიცებულების წარმოდგენა. ყურადღება ექცევა დოკუმენტურ მტკიცებულებებსაც, რომელთაგანაც მნიშვნელოვანია ნიშნის სარეგისტრაციო დოკუმენტები, სარეკლამო მასალები, სხვადასხვა სახის ზედღებულები და ა.შ. მხედველობაში მიიღება მოწმეთა ჩვენებებიც. უნდა აღინიშნოს, რომ მტკიცებულებათა მოპოვება ერთ-ერთი რთული საკითხია. შესაბამისი საკანონმდებლო ნორმების არსებობას დიდ ყურადღებას უთმობს თანამედროვე საერთაშორისო ხელშეკრულებები და ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაციის მოთხოვნები. საქართველოს დღევანდელი სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი შეიცავს საკმარის ზომებს მტკიცებულებათა უზრუნველყოფის მიზნით. ერთ-ერთი ასეთი ღონისძიებაა დაყადაღება საქონლისა, რომელზეც არის დატანილი ყალბი ნიშანი. მოსარჩელემ სასამართლოს ამ ღონისძიების გატარების მიზნით შეიძლება მიმართოს სასამართლო პროცესის დაწყებამდე ან მის შემდეგ.

სამწუხაროდ, პარიზის კონვენციის ხსენებული მოთხოვნის უზრუნველყოფა საქართველოში სრულად ვერ მოხერხდება, რადგან სასაქონლო ნიშნების შესახებ კანონმდებლობისაგან და სამოქალაქო სამართლის საპროცესო კოდექსისგან განსხვავებით ახლად მიღებული

საბაჟო კოდექსი არ იძლევა საშუალებას საქონლის საზღვარზე დაყადაღებისა.

მოპასუხე მხარე თავის დასაცავად, როგორც წესი, საკმის იწყებს იმით, რომ ეჭვქვეშ აყენებს სასაქონლო ნიშანზე განსაკუთრებული უფლებების ნამდვილად არსებობის ფაქტს. ამასთან, ეჭვქვეშ შეიძლება იქნეს დაყენებული ნიშნის რეგისტრაციის ფაქტი დასაბამიდანვე. ნიშნის რეგისტრაციის გაუქმება შეიძლება იქნეს მოთხოვნილი როგორც აბსოლუტურ, ისე ფარდობით საფუძველზე დაყრდნობით.

გარდა ამისა, მოპასუხეს შეუძლია ამტკიცოს, რომ სინამდვილეში დარღვევას ადგილი არ ჰქონია. ამ შემთხვევაში საჭირო იქნება ექსპერტების მონაწილეობა, რომლებიც შეაფასებენ იდენტური, ან მსგავსია თუ არა ნიშნები ან საქონელი, რაც დიდ სირთულეებთან, დროისა და ფულადი სახსრების დანახარჯებთან იქნება დაკავშირებული.

მოპასუხე შეიძლება თავისი ქმედების გამართლებას შეეცადოს იმის მტკიცებით, რომ მოსარჩლემ ხანგრძლივი დროის განმავლობაში არ მიიღო ზომები დარღვეული უფლებების დასაცავად, რაც შეიძლება გათანაბრებული იქნეს საკუთარ უფლებებზე უარის თქმასთან.

საქართველოში მოქმედი კანონმდებლობით სასამართლომ სარჩელის განხილვის შედეგად შეიძლება მიიღოს გადაწყვეტილება და დააკისროს დამრღვევს შემდეგი ხასიათის სანქციები:

- დარღვევის გამომწვევი ქმედების შეწყვეტა;
- მიყენებული ზიანის ანაზღაურება;
- ეტიკეტების, ნახატების, ანაბეჭდების, პაკეტის, შეფუთვის და სარეკლამო განცხადების განადგურება;
- ნიშნის დასამზადებლად მომარჯვებული პლატების, მატრიცების განადგურება;
- საქონლის განადგურება, თუ ამ საქონლისგან ნიშნის

განცალკევება შეუძლებელია;

– სასამართლო გადაწყვეტილების გამოქვეყნება საკუთარი ხარჯებით.

საქმე შეიძლება განხილული იყოს, აგრეთვე სისხლის სამართლის წესით და დამნაშავე პირს დაეკისროს ჯარიმა, ან დაპატიმრება 5 წლამდე.

უნდა აღინიშნოს, რომ ამჟამად მიმდინარეობს ახალი სისხლის სამართლის კოდექსისა და სხვა კანონების შემუშავება, მათ შორის სამრეწველო საკუთრების სფეროში და აღმკვეთი ზომები შეიძლება შეიცვალოს, იმედია, განსაკუთრებული უფლებების მფლობელის უფლებათა განმტკიცებისაკენ.

**საქართველოში
რეგისტრირებული სასაქონლო
ნიშნების მატალიტები**

სიტყვისაგან, ასოებისაგან, ციფრებისაგან
შემდგარი ნიშნები

მარს

ШЁЛКОВАЯ ДОРОГА

PANTENE PRO-V

THE WORLD OF INTERIORS

ABB

VRV

SEIBERLING SL-400

პური & COMPANY

GLISS

KUR

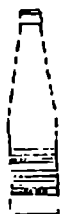
ვიტროპალი

კომბინირებული ნიშნები

საგაჭრო კაზემულობა, რეგისტრირებული სასაქონლო ნიშნად

თავი II

სამრეწველო საკუთრების
დაცვის სხვა ობიექტები

სასაქონლო ნიშნების გარდა, რომელიც კომერციული აღნიშვნების უმნიშვნელოვანეს სახეს წარმოადგენს, არსებობს სამრეწველო საკუთრების სხვა სახის ობიექტები, რომელთა განხილვაც მიზანშეწონილად მიგვაჩნია წიგნის წინამდებარე თავში. გეოგრაფიული აღნიშვნებისა და საფირმო სახელწოდების განხილვით დავასრულებთ კომერციული აღნიშვნების გაშუქებას და წარმოვადგენთ სამრეწველო საკუთრების დანარჩენ ობიექტებს – სასელექციო მიღწევასა და არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აღკვეთას.

12. გეოგრაფიული აღნიშვნები

თანამედროვე პირობებში, როდესაც სამომხმარებლო ბაზარი სულ უფრო გაჯერებული ხდება საქონლით, მეწარმეს განსაკუთრებული ნიჭის გამოვლენა და ღონისძიებების გატარება უხდება, რომ საქონელი წარმატებით და სტაბილურად ჩართოს სამეურნეო მოქცევაში. მომხმარებელი ამ ვითარებაში განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობს საქონლის სპეციფიკურ თვისებებს, მის განსაკუთრებულ ხარისხსა და იმ გარემოს – გეოგრაფიულსა თუ ადამიანურს, რომელიც უშუალო გავლენას ახდენს პროდუქციაზე. ამ მიზნით, მეწარმენი ცდილობენ, ისეთი სახის აღნიშვნებით აღჭურვონ საქონელი, რომლებიც პირდაპირ თუ ირიბად მიანიშნებენ მომხმარებელს საქონლის წარმოშობის წყაროზე და მასთან დაკავშირებულ სხვა განსაკუთრებულ გარემოებებზე. როგორც წესი, ასეთი აღნიშვნები მიუთითებენ ნატურალურ წარმოშობაზე, ტექნოლოგიაზე და სხვა. ამ ხასიათის აღნიშვნების მაგალითია “Cotton 100%” (ბამბა 100%), “Pure wool” (სუფთა მატყლი), “Lether” (ტყავი), “ბორჯომი”, “საირმე”, “ატენური”, “Pilsen”, “წარმოებულია საქართველოში”, “Swiss made” (შვეიცარული ნაწარმი).

არაპირდაპირ აღნიშვნებს განეკუთვნება, მაგალითად, მთაწმინდ-

ის სტილიზებული გამოსახულება, ქართლის დედის გამოსახულება, ეიფელის კოშკის, კოლიზეუმის, კრემლისა ან თავისუფლების ქანდაკების გამოსახულება და სხვ.

ნაწარმის ხასიათზე მიმანიშნებელი აღნიშვნები გეოგრაფიულ აღნიშვნებს არ წარმოადგენენ და სპეციალურ დაცვას არ ექვემდებარება.

გეოგრაფიული აღნიშვნების დაცვას დიდი ხნის ისტორია აქვს. ინტელექტუალური საკუთრების მსოფლიო ორგანიზაცია 100 წელიწადზე მეტია, რაც ატარებს სხვადასხვა ღონისძიებებს ამ ობიექტების საერთაშორისო დაცვის გაძლიერების მიზნით. პარიზის კონვენცია, უკვე 1883 წლის რედაქციიდან მოყოლებული, შეიცავს საჭონლის წარმოშობაზე და ადგილწარმოშობაზე მითითების დაცვის ნორმებს, ამასთან, მათ მიაკუთვნებს სამრეწველო საკუთრების ობიექტებს.

გეოგრაფიული აღნიშვნების დაცვა სამართლებრივად რთულად მოსაგვარებელ პრობლემას წარმოადგენს. ამის დასტურია ის, რომ გეოგრაფიული აღნიშვნების დაცვას მიეძღვნა სპეციალური სიმპოზიუმები საფრანგეთში 1988 და 1989 წელს – ბორდო და ბურგუნდია, გერმანიაში 1991 წელს – ვისბადენი, პორტუგალიაში 1993 წელს – მადეირა, ავსტრალიაში 1995 წელს – მელბურნი.

ამ საკითხისადმი სპეციალური მოთხოვნები ჩამოაყალიბა ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაციისა და ინტელექტუალური საკუთრების მსოფლიო ორგანიზაციის შეთანხმებამ, რომელიც მიეძღვნა ვაჭრობის თანხვედრი ინტელექტუალური საკუთრების დაცვის საკითხებს.

ტერმინი, “გეოგრაფიული აღნიშვნა”, ამ უკანასკნელმა შეთანხმებამ აქცია საერთაშორისო პრაქტიკაში მისაღებ ტერმინად, მანამდე იგი მოიხსენიებოდა მხოლოდ სპეციალურ ლიტერატურაში. პარიზის კონვენციისათვის ეს ტერმინი ცნობილი არ არის. საკანონმდებლო პრაქტიკაში გეოგრაფიული აღნიშვნა მკვიდრდება

TRIPS-ის შეთანხმების შემდგომ პერიოდში, ანუ ბოლო ხუთი წლის განმავლობაში. ამ პერიოდში თითქმის ყველა ქვეყანა, მათ შორის განვითარებული, ახდენს კანონმდებლობის რევიზიას ხსენებული ხელშეკრულებებისადმი თანალობაში მოყვანის მიზნით. ამგვარი ღონისძიებების განხორციელება საეაღლებულა ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაციაში გაწვევრიანებისათვის.

გეოგრაფიული აღნიშვნა, როგორც ტერმინი, გამოიყენება პარიზის კონვენციის მიერ გათვალისწინებული ორი ობიექტის – საქონლის წარმოშობის და საქონლის ადგილწარმოშობის აღსანიშნავ ჯამურ ტერმინად. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსმაც გამოიყენა ეს ტერმინი.

ა. წარმოშობის აღნიშვნა

ტერმინი გეოგრაფიული აღნიშვნა საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში შემდეგნაირად არის გადმოცემული (მუხლი 1103): “წარმოშობის გეოგრაფიული აღნიშვნისა და ადგილწარმოშობის დასახელების უფლება.

საქონელზე (მომსახურებაზე) ადგილწარმოშობის დასახელებისა და წარმოშობის გეოგრაფიული აღნიშვნის უფლება წესრიგდება შესაბამისი კანონით”.

როგორც ვხედავთ, ამ ნორმის თანახმად ორი სხვადასხვა ობიექტის დაცვასთანა გვაქვს საქმე და ტერმინი – “გეოგრაფიული აღნიშვნა” ჯამურ ტერმინს არ წარმოადგენს. თუ რა იგულისხმება “წარმოშობის გეოგრაფიული აღნიშვნის” ქვეშ, არ არის კოდექსში გადმოცემული. რადგან არც სხვა კანონი არსებობს საქართველოში, რომელიც საკითხში გაგვარკვევდა, გამოვქვამთ აზრს, რომ სამოქალაქო კოდექსი ამ ტერმინში გულისხმობს იმავეს, რასაც გულისხმობს პარიზის კონვენციის შესაბამისი მუხლი. მაგრამ პარიზის კონვენციის მუხლთან ციტირებული სამოქალაქო კოდექსის მუხლი არ არის სრულ შესაბამისობაში.

პარიზის კონვენციის 1(2)-ე მუხლი შემდეგი რედაქციის სახით არის წარმოდგენილი: “სამრეწველო საკუთრების დაცვის ობიექტებია: პატენტები, სასარგებლო მოდელები, სამრეწველო ნიმუშები, სასაქონლო და მომსახურების ნიშნები, წარმოშობის (წყაროს) ან ადგილწარმოშობის დასახელების აღნიშვნა და არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აღკვეთა”. ამ მუხლიდან გამომდინარეობს, რომ სამრეწველო საკუთრების ობიექტად ან წარმოშობის აღნიშვნა უნდა იყოს, ან ადგილწარმოშობის დასახელების აღნიშვნა. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი კი ორივე ობიექტს ცნობს და თან პარიზის კონვენციისაგან განსხვავებით, ასახელებს “წარმოშობის გეოგრაფიულ აღნიშვნას”. პარიზის კონვენცია გაცილებით ფართო ტერმინს იყენებს – “წარმოშობის აღნიშვნა”. ამ ტერმინს იყენებს აგრეთვე, საქონლის ადგილწარმოშობის დაცვისა და მისი საერთაშორისო რეგისტრაციის შესახებ არსებული ლისაბონის ხელშეკრულება.

პარიზის კონვენციისა და ხსენებული ლისაბონის ხელშეკრულებების გათვალისწინებით, ისმო-მ განვითარებადი ქვეყნებისათვის შეიმუშავა სანიმუშო კანონი ადგილწარმოშობის დასახელებისა და წარმოშობის აღნიშვნის შესახებ (MODEL LAW FOR DEVELOPING COUNTRIES ON APPELLATIONS OF ORIGIN AND INDICATIONS OF SOURCE). ამ კანონის და ლისაბონის ხელშეკრულების განმარტებები ერთმანეთის სინონიმურია. ისინი არც პარიზის კონვენციის განმარტებას ეწინააღმდეგება. წარმოშობის აღნიშვნის ქვეშ ციტირებულ დოკუმენტებში იგულისხმება ნებისმიერი სახის გამოთქმა ან რაიმე სხვა სიმბოლო, რომელიც საშუალებას იძლევა, მომხმარებელმა დაასკვნას, თუ რომელ ქვეყანაში, ან სხვა გეოგრაფიულ ადგილზე არის წარმოებული მოცემული ნაწარმი. საქონლის წარმოშობის აღნიშვნისათვის გამოიყენება გამოთქმა “წარმოებულია ... (ქვეყანაში)”, ხოლო სხვაგვარი აღნიშვნა შეიძლება იყოს, მაგალითად, რომელიმე ქვეყნის ეროვნული სიმბოლიკის გამოყენება, როგორც ოფიციალური, ასევე არაოფიციალური. ოფიციალურ სიმბოლოებს

განეკუთვნება: დროშები, გერბები და სხვ., ხოლო არაოფიციალურს წარმოადგენს ისეთი გამოსახულება (სიმბოლო), რომელიც მოცემულ ქვეყანასთან ასოცირდება (მაგ., კრემლი – რუსეთისათვის, ეიფელის კოშკი – საფრანგეთისთვის).

თუ დაეუბრუნდებით საქართველოს სამოქალაქო კოდექსს, შევნიშნავთ, რომ ამგვარი აღნიშვნებისათვის გამოყენებული ტერმინი – “წარმოშობის გეოგრაფიული აღნიშვნა” უფრო ვიწროა, ვიდრე ამას მოითხოვს საერთაშორისო ნორმები. სიტყვა “გეოგრაფიული”, რომელიც დაემატა ტრადიციულ ფრაზას “წარმოშობის აღნიშვნა”, გამორიცხავს ხსენებული გამოსახულებითი სიმბოლოების გამოყენებას. გარდა ამისა, მოცემული ფორმულირება მუხლის შინაარსს ტაქტოლოგიურს ხდის, რადგან მეორე ტერმინი “ადგილწარმოშობის დასახელება”, ზუსტად იმავე მნიშვნელობისა არის. იგი აღნიშნულის მსგავსად გულისხმობს გეოგრაფიული ადგილის მინიშნებას ან დასახელებას.

ბ. ადგილწარმოშობის დასახელება

საქონლის ადგილწარმოშობის დასახელება თავისი მოთხოვნებით გაცილებით უფრო მკაცრია ნაწარმის სპეციფიკურ ხარისხზე მინიშნების თვალსაზრისით, ვიდრე წარმოშობის აღნიშვნა. ეს იმით აიხსნება, რომ წარმოშობის აღნიშვნისათვის არ არის აუცილებელი, რომ ნაწარმის ხარისხი იყოს დამოკიდებული მოცემულ გეოგრაფიულ ადგილთან მაშინ, როცა ადგილწარმოშობის დასახელება ამას უპირობოდ გულისხმობს.

ადგილწარმოშობის დასახელება განიმარტება, როგორც გეოგრაფიული სახელწოდება ქვეყნისა, რეგიონისა ან სპეციფიკური ადგილისა, რომელიც აღნიშნავს, რომ ნაწარმი წარმოშობილია ამ ქვეყნიდან, რეგიონიდან ან ადგილიდან და, რომ ნაწარმის ხარისხი დამოკიდებულია ან მხოლოდ, ან ძირითადად კონკრეტული ადგილის გარემოსაგან (ბუნებრივი პირობების ან ადამიანური ფაქტო-

რების ჩათვლით). ამასთან საკმარისია, რომ სახეზე იყოს ერთ-ერთი — ბუნებრივი პირობებით გამოწვეული განსაკუთრებული ხარისხი, ან ადამიანური ფაქტორებით (ტრადიციებით) განპირობებული ხარისხი.

დასახელება ზოგ შემთხვევაში შეიძლება აუცილებლად არ იყოს გეოგრაფიული სახელწოდება. მაგალითად, “Xtabentun” — არ არის რაიმე გეოგრაფიული სახელწოდება, მაგრამ ამ სახელით მხოლოდ მექსიკური სასმელია ცნობილი, ქართველი მომხმარებლისათვის უფრო ნათელი გახდება, თუ მაგალითისათვის “ჩურჩხელას”, “სულგუნს” ან “მაწონს” მოვიყვანთ. ეს ნაწარმი პირდაპირ ასოცირდება საქართველოსთან და საჭიროა სახელმწიფოებრივი ზომების მიღება, რომ მრავალსაუკუნოვანი ქართული ტრადიციული ნაწარმის დასახელება არ “გაუბრალოდეს” და ჩვეულებრივი გეარეობითი ცნება გახდეს. ამის საშიშროება აშკარად იგრძნობა და მაგალითისათვის რუსეთში წარმოებული ყველი “Сулгун” გამოდგება.

აღნიშნული კონცეფცია, რომელიც ფართოდ განმარტავს ადგილწარმოშობის დასახელებას, გაიზიარა ლისაბონის ხელშეკრულების ეგიდით 1970 წელს მოწვეულმა საბჭოს სხდომამ. გადმოცემული ფართო გაგება არ ნიშნავს იმას, რომ ადგილწარმოშობის დასახელებად შეიძლება იქნეს გამოყენებული ქვეყნის ოფიციალური სიმბოლო. ტერმინი ითხოვს, რომ მასში აუცილებლად იყოს წარმოდგენილი გეოგრაფიული სახელწოდება. გამონაკლისის სახით დაშვებულია, რომ გამოყენებულ იქნეს სხვა სახელი. ეს სახელი, მისი მრავალჯერადი გამოყენებით, უკვე უნდა იყოს მომხმარებლის თვალში განუყოფელად დაკავშირებული გეოგრაფიულ სახელწოდებებთან, როგორც “ჩურჩხელა” არის გაიგივებული საქართველოდან წარმოშობილ პროდუქტთან.

ადგილწარმოშობის დასახელების პირდაპირ მაგალითს წარმოადგენს სახელწოდებები — “ბორჯომი”, “საირმე”, “ხვანჭყარა”, “წინანდალი”, “გურჯაანი” და სხვ.

გვინდა აღვნიშნოთ, რომ ზოგ შემთხვევაში, როცა საქმე გვაქვს ისეთ ნაწარმთან, რომელიც ამა თუ იმ გეოგრაფიული ადგილის ადამიანურ ფაქტორთან არის დაკავშირებული, არ არის აუცილებელი, რომ მასალაც ამავე რაიონიდან იყოს წარმოშობილი. მაგალითად, კახური ქუდის წარმოებისათვის საქართველოს სხვა რაიონიდან წარმოშობილი მასალის გამოყენების ფაქტს გადამწყვეტი მნიშვნელობა არ აქვს და სპეციფიკურ ხარისხობრივ თვისებებზე გადამწყვეტ გავლენას ვერ იქონიებს. ასეთ შემთხვევაში, “ადგილწარმოშობის დასახელების” გამოყენების მართებულად მისაჩნევად საკმარისი იქნება, რომ სახეზე იყოს ნაწარმის დამზადების სპეციფიურობის კავშირი მოცემულ რაიონში არსებულ პროფესიულ ტრადიციებთან. ხსენებული მართლზომიერია არა მარტო ხალხური ნაწარმის მიმართ, არამედ ხელოვნების ნიმუშების მიმართაც – განსაკუთრებით მოხატულობა, ორნამენტი, გარეგნული სახე (მაგალითად, გუგელის ჭურჭელი, სვანური ტანსაცმელი და სხვ.).

ყოველივე აღნიშნულიდან გამომდინარე შეიძლება გაკეთდეს დასკვნა, რომ საკმარისია ორი ტერმინის ნაცვლად გამოყენებულ იქნეს ტერმინი “საქონლის წარმოშობის აღნიშვნა”, რადგან თავისი ფართო შინაარსით ტერმინი მოიცავს გეოგრაფიულ სახელწოდებასთან ერთად სხვაგვარი სიმბოლოების გამოყენებასაც.

ორი, პრაქტიკულად ურთიერთშემცველი ტერმინის არსებობა კარგად იყო ცნობილი სპეციალისტებისათვის და ისმო-ს ძალისხმევით შემოღებულ იქნა განსაკუთრებული ტერმინი – “გეოგრაფიული აღნიშვნა”.

ეს ტერმინი უკვე გამოიყენება საერთაშორისო შეთანხმებებში ან სხვა დოკუმენტებში – TRIPS-ის ხელშეკრულების გარდა ევროპის გაერთიანების საბჭოს 1992 წლის №2081/92 დეკრეტში კვების პროდუქტებისა და სოფლის მეურნეობის პროდუქტების წარმოშობის დასახელებისა და გეოგრაფიული აღნიშვნების დაცვის შესახებ. ორივე დოკუმენტი ეხება გეოგრაფიული აღნიშვნების დაცვას იმ

პროდუქტებისათვის, რომელთა ხარისხი და თვისება დამოუკიდებელია გეოგრაფიულ წარმოშობაზე. ეს დოკუმენტები არ ითვალისწინებენ უბრალო აღნიშვნებს, რომლებიც მიუთითებენ მხოლოდ ნაწარმის წარმოშობის გეოგრაფიულ ადგილს, ანუ “წარმოშობის აღნიშვნას” არ ეხებიან.

გეოგრაფიული აღნიშვნების დაცვა ეროვნული კანონების დონეზე ხორციელდება სხვადასხვა გზით.

1. როდესაც უფლებათა დაცვის მიზნით გამოიყენება საერთოდ არსებული კანონმდებლობის ნორმები ან სამართლებრივი პრინციპები, და არა რაიმე სახელმწიფო ორგანოს გადაწყვეტილებანი.

2. კოლექტიურ ნიშნად რეგისტრაციის გზით, მათ შორის, სასერთიფიკაციო ნიშნად.

3. სპეციალური წესით, რომელიც დამოკიდებულია სახელმწიფო ორგანოს გადაწყვეტილებაზე.

საერთო სამართლის მიმდევარი ქვეყნები, იზიარებენ რა ახალ საერთოშორისო მოთხოვნებს, ამჟამად უკვე სპეციალურ ან ტრადიციულისაგან განსხვავებით სხვა სამართლებრივ წესებს ამტკიცებენ გეოგრაფიული აღნიშვნების დასაცავად. ჩვეულებრივ, ინგლისში, ამერიკის შეერთებულ შტატებსა და კანადაში ამ ობიექტის დასაცავად გამოიყენება არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აღკვეთის ნორმები და “PASSING-OFF“-ის შესახებ საკანონმდებლო ნორმები, რომლებიც კრძალავენ მოტყუებითი, ან ცრუ აღნიშვნების გამოყენებას.

ამასთან, რადგან გეოგრაფიული აღნიშვნის უფლება (განხილული შინაარსიდან გამომდინარე) შეიძლება ეკუთვნოდეს მოცემულ გეოგრაფიულ რაიონში მოქმედ მეწარმეებს, ამ ობიექტის სამართლებრივი დაცვა ხორციელდება აგრეთვე კოლექტიური ან სასერთიფიკაციო ნიშნის გამოყენებით. მაგალითად, ნიშანი “FJ” – გამოიყენება ხილის წვენის აღსანიშნავად და მიუთითებს, რომ წვენი წარმოებულია ფლორიდაში. ამ შტატის ნებისმიერი მეწარმე, რომელიც უშვებს წვენებს და აკმაყოფილებს ამ ნიშნის გამოყენებისათვის დადგენილ

მოთხოვნებს, უფლებამოსილია, თავისი წევნები აღნიშნოს მოცემული ნიშნით. აშშ-ში ითვლება, რომ გეოგრაფიული აღნიშვნის ამ წესით დაცვა საკლებით მისაღებია და ზედმეტად ითვლება სხვა სპეციალური კანონის მიღება. ამ თეზისის მართებულობა იმით აიხსნება, რომ პარიზის კონვენციის თანახმად კოლექტიურ ნიშანს ყველა მონაწილე ქვეყანამ უნდა დაუწესოს დაცვა. ამგვარი დაცვის მოპოვება შეუძლიათ როგორც ადგილობრივ, ისე უცხოელ პირებს. ამგვარად იქნა დაცული აშშ-ში აღნიშვნა “Roquefort”. სასერთიფიკაციო სახის კოლექტიური ნიშანი დარეგისტრირდა განთქმული ფრანგული ყველის მეწარმე ასოციაციის სახელზე.

გეოგრაფიული აღნიშვნების დაცვა სპეციალური კანონმდებლობით პირველად შემოღებულ იქნა საფრანგეთის მიერ 1979 წლის კანონით ადგილწარმოშობის დასახელების შესახებ. ამჟამად, მათ პრაქტიკას სხვა ქვეყნებიც მისდევენ, მათ შორის არის დსთ-ს ბევრი ქვეყანა, საქართველოს გარდა, რომელსაც სპეციალური კანონი ჯერ არ მიუღია (მიმდინარეობს კანონპროექტის შემუშავება და მოსამზადებელი სამუშაოები სათანადო მექანიზმის ჩამოყალიბებისათვის. ამ საქმიანობას სათავეში საქპატენტი უდგას.). საფრანგეთის აღნიშნული კანონმდებლობის თანახმად, ადგილწარმოშობის დასახელებას წარმოადგენს ქვეყნის, რეგიონის, ან სხვა ადგილმდებარეობის სახელწოდება, რომლითაც აღინიშნება ამ ადგილებიდან წარმოშობილი პროდუქტი, რომლის ხარისხი და თვისებები დამოკიდებულია მოცემულ გეოგრაფიულ გარემოზე, მის ბუნებრივ და ადამიანურ ფაქტორებზე. ამ მოთხოვნიდან გამომდინარე, ადგილწარმოშობის დასახელებით დაცვა ვერ მოხდება იმ პროდუქტისა, რომელიც ორივე პირობას არ დააკმაყოფილებს. ეს არის იმის მიზეზი, რომ საფრანგეთი სასაქონლო ნიშნით იცავს ზოგიერთ პროდუქტს – ყველი იქნება ეს, ღვინო, თუ მინერალური წყალი. როდესაც ვერ დასტურდება ორივე მოთხოვნის პირობა.

ამასთან, ადგილწარმოშობის დასახელების დაცვა ხორციელდება

მხოლოდ შესაბამის სახელმწიფო რეესტრში რეგისტრაციის საფუძველზე. ეს რეესტრი, როგორც წესი, საპატენტო უწყებაშია, ასეა რუსეთში და ღსთ-ს სხვა ქვეყნებში. მრავალ ქვეყანაში სხვა ორგანოებია უფლებამოსილი რეესტრის წარმოებაზე, მაგალითად, სოფლის მეურნეობის სამინისტროს (იტალია). რეგისტრაციისათვის მიეწოდება სათანადო მოთხოვნების დაცვით გაფორმებული განაცხადი და თუ ექსპერტიზის შედეგად აღმოჩნდა, რომ ყველა მოთხოვნა დაკმაყოფილებულია, მიიღება გადაწყვეტილება დასახელების ადგილწარმოშობად რეგისტრაციის თაობაზე. როგორც ვხედავთ, ამ შემთხვევაში სახელმწიფოს ორგანოს გადაწყვეტილებაზეა დამოკიდებული დასახელების ადგილწარმოშობად ცნობის ბედი.

ადგილწარმოშობის დასახელებას იცავს, აგრეთვე ევროპის გაერთიანების სპეციალური გადაწყვეტილებები (დირექტივები).

გეოგრაფიული აღნიშვნის განსაკუთრებული დაცვა საფრანგეთის პრაქტიკით კოლექტიური ნიშნის დაცვის პრინციპის გამოყენებით არის გათვალისწინებული კვების პროდუქტების ან “არასაკვები” და “არაგადასამუშავებელი” სოფლის მეურნეობის პროდუქტისათვის (მაგალითად, მარცვლეულის თესლი). ეს დაცვა დაფუძნებულია 1983 წლის დეკრეტზე (1990 წელს გადამოწმდა) სოფლის მეურნეობის ეტიკეტის (იარლიყის) შესახებ, (“AGRICULTURAL LABEL” ინგლისურად, ფრანგულად “LABEL AGRICOLE”). ამგვარი ეტიკეტი შეიძლება იყოს ეროვნული ეტიკეტი, რომელიც თან ახლავს პროდუქტს, რომლის თვისება და ხარისხი აღემატება ასეთივე პროდუქტის ჩვეულებრივ თვისებებსა და ხარისხს. ასეთი ეროვნული ეტიკეტი ცნობილია, როგორც “წითელი ეტიკეტი” (RED LABEL). ხსენებული ხასიათის დაცვით ვერ ისარგებლებს პროდუქტი, რომელიც ადგილწარმოშობის დასახელებით არის დაცული, აგრეთვე ზოგიერთი კატეგორიის ღვინო. ეს ეტიკეტი რეგისტრირდება ერთი პირის სახელზე, რომელიც მხოლოდ კონტროლს უწევს შესაბამის პროდუქტს. ამ ეტიკეტით დაცვას შეიძლება მიმართოს უცხოელმაც.

მაგალითად, შოტლანდიელმა მეწარმეებმა მოიპოვეს აღნიშნული ფრანგული ეტიკეტი შოტლანდიური ორაგულისათვის. ამგვარი მაგალითი შეიძლება იყოს მიზანშეწონილი საქართველოსთვისაც თუნდაც განთქმული “ცოცხალის”, “ზრამულის”, “ჭოპორტის პომიდურის” და სოფლის მეურნეობის სხვა პროდუქტისათვის, რომელთა სამართლებრივი დაცვა დღემდე არ ზორციელდება.

13. საფირმო სახელწოდება

საფირმო სახელწოდება, თავისი შინაარსით, სამოქალაქო სახელის მსგავსია და ზოგიერთი ასპექტით შეიძლება მის ნაირსახეობადაც იქნეს განხილული. ცნობილია, რომ სამოქალაქო სახელი უკავშირდება უფლებაუნარიან პირს, რომელიც იმის გარდა, რომ სარგებლობს უფლებით (მას უფლება აქვს იქონიოს სახელი), ვალდებულიცაა საქმიან თუ სხვაგვარ სამოქალაქო, ან საზოგადოებრივ ურთიერთობებში გამოვიდეს საკუთარი სახელით. პირის ეს ვალდებულება უპირველესად იქიდან მომდინარეობს, რომ სახელი ის საშუალებაა, რომელიც იძლევა მოცემული კონკრეტული პირის სხვებისგან გარჩევის შესაძლებლობას. ეს თვისება იმდენად მნიშვნელოვანია კერძო სამართლისათვის (და არა მარტო სამართლის ამ დარგისათვის), რომ სამოქალაქო სამართალი მას განსაკუთრებული დაცვის ობიექტად თვლის. ასეა საქართველოშიც. აღნიშნული თვისება – მოახდინოს კონკრეტული პირის იდენტიფიცირება (სახელის უმთავრესი თვისება), საფირმო სახელწოდების ძირითადი თვისებაც არის. პირის ზუსტი იდენტიფიცირება კი, საშუალებას იძლევა, თავიდან იქნეს აცილებული სხვადასხვა პირთა აღრევა მათი საქმიანობის ჩათვლით. ანალოგიურად, მეწარმე პირიც ვალდებულია იქონიოს საკუთარი სახელწოდება და ამას, პრაქტიკულად, ნებისმიერი ქვეყნის კანონმდებლობა ითხოვს. საფირმო სახელწოდებას არც პარიზის კონვენცია უვლის გვერდს

და მას სამრეწველო საკუთრების დაცვის ობიექტების რიცხვში მოიხსენიებს.

თავისი ბუნებით, სამოქალაქო სახელს თანამედროვე სამართალი ორი თვალთახედვით განიხილავს. პირველი და ამჟამად გაბატონებული შეხედულება სამოქალაქო სახელის უფლებას განიხილავს პირად უფლებად. სამოქალაქო სამართალი სამოქალაქო სახელის უფლებას პირთა პირადი არაქონებრივი უფლებისადმი მიძღვნილი სამართლებრივი ნორმებით აწესრიგებს. ამასთან, დღევანდელი მეცნიერები, მათ შორის პროფესორი ლადო ჭანტურია, ხაზგასმით მოიხსენიებენ სახელის არამატერიალურ ქონებრივ ბუნებას, რასაც განსაკუთრებულად მნიშვნელოვნად მიიჩნევენ კომერციული ურთიერთობების წარმართვისათვის. მეცნიერთა გარკვეული წრე თვლის, რომ სახელის უფლება არის როგორც პირადი არაქონებრივი უფლება წმინდა სახით, ასევე არამატერიალური ქონებრივი უფლებაც (საქმიან ურთიერთობებში გამოსაყენებლად). ამგვარად, მეცნიერები სამოქალაქო სახელს ორგვარი ბუნების მქონედ მიიჩნევენ. აღნიშნული ორგვარი ბუნება არც საფირმო სახელწოდებისათვის არის უცხო. ჩვენ გვინდა ხაზი გავუსვათ იმას, რომ საფირმო სახელწოდების მატარებელ პირს (საწარმოს, კავშირს, ამხანაგობას) თავისი უფლებების დაცვისას შეუძლია მოითხოვოს ღირსების დაცვა (როდესაც მას სახელს უტეხენ), მისი სახელის გამოყენებასთან დაკავშირებით წარმოქმნილი ზიანის ანაზღაურება, ან ორივე ერთად.

საფირმო სახელწოდება თანამედროვე კერძო სამართალში ერთგვაროვნად განიმარტება და მნიშვნელოვანწილად უკავშირდება სამოქალაქო სახელს. საქართველოს მეწარმეთა შესახებ კანონის მე-6.1 მუხლის თანახმად, საფირმო სახელწოდება, ანუ ფირმა არის სახელი, რომლითაც საქმიანობს საწარმო. ამ მუხლის მიხედვით ყოველი საწარმო საქმიან ურთიერთობებს ამყარებს საკუთარი სახელწოდებით, რასაც, აგრეთვე ფირმაც ეწოდება. მეწარმეთა შესახებ კანონის კომენტარებში მართებულად არის აღნიშნული, რომ

არაკორექტულია საყოფაცხოვრებო პრაქტიკაში გაერცელებული ჩვევა, როდესაც ფირმას აიგივებენ საწარმოსთან და ხშირად მას ტერმინ “საწარმოს” ნაცვლად იყენებენ.

საფირმო სახელწოდების აღსანიშნავად გამოიყენება შემდეგი ტერმინები:

ინგლისურად – FIRM, TRADE NAME,

გერმანულად – FIRMA, HANDELSNAME,

ფრანგულად – FIRME, MAISON, NOM COMMERCIAL, RAISON DE COMMERCE, RAISON SOCIALE,

ესპანურად – FIRMA, CASA de COMMERCCIO, RAZON SOCIAL, NOMBRE COMMERCIAL,

რუსულად – ФИРМА, ФИРМЕННОЕ НАИМЕНОВАНИЕ.

საფირმო სახელწოდების გამოყენებით, საქმიან ურთიერთობებში მყოფი სუბიექტები დებენ და ასრულებენ ხელშეკრულებებს, მათ მიერ წარმოებულ საქონელსა და მომსახურებას უწევენ რეკლამას, აწარმოებენ საფინანსო ოპერაციებს, გამოდიან სასამართლოს წინაშე მოსარჩელედ ან მოპასუხედ და ა.შ.

გვინდა გამოვხმაუროთ პროფესორ ლადო ჭანტურიას აზრს იმის შესახებ, რომ სამოქალაქო სახელისგან უნდა განვასხვავოთ იურიდიული პირის სახელი, რომელსაც მოქმედი კანონმდებლობა სახელწოდებას (საფირმო სახელწოდებას) უწოდებს, რაც *მოწესრიგებულია როგორც სამოქალაქო კოდექსში, ასევე კანონში მეწარმეთა შესახებ*. საფირმო სახელწოდება იურიდიული პირების იდენტიფიკაციის, მათი თავისთავადობის დადგენის საშუალებაა და მისი ტარებაც სავალდებულოა – *შეუძლებელია არსებობდეს იურიდიული პირი საფირმო სახელწოდების გარეშე*. ამ შეხედულებით საფირმო სახელწოდება დაკავშირებულია მხოლოდ იურიდიულ პირთან. კანონი მეწარმეთა შესახებ კი ითხოვს, რომ საფირმო სახელწოდება ინდივიდუალურ მეწარმესაც გააჩნდეს. რა ვუყოთ იმ ფაქტს, რომ ინდივიდუალური მეწარმე იურიდიული პირი

არ არის, ის ზომ ფიზიკური პირია. იგივე ითქმის ამხანაგობებზე, რომლებსაც ასევე აქვთ უფლება და ალბათ მოვალენიც არიან, იქონიონ საფირმო სახელწოდება. ამხანაგობები იურიდიული პირები არ არიან. ამდენად, მართებული იქნება, საფირმო სახელწოდება დაეუკავშიროთ ნებისმიერ ორგანიზებულ წარმონაქმს, რომელიც ურთიერთობებში საკუთარი საფირმო სახელწოდებით გამოვა.

აქვე გვინდა აღვნიშნოთ ისიც, რომ საფირმო სახელწოდება სრულად მოწესრიგებული არ არის საქართველოს კანონმდებლობით. კერძოდ, არ არის დადგენილი, თუ რა წესით მოიპოვება უფლება საფირმო სახელწოდებაზე — რეგისტრაციით, თუ გამოყენებით. მეწარმეთა კანონის თანახმად უნდა ვივარაუდოთ, რომ უფლება მოიპოვება საწარმოს რეგისტრაციით, რადგან იმავედროულად ხდება ფირმის რეგისტრაციაც. არ იქნება სწორი, რომ ვივარაუდოთ თითქოს ამგვარად რეგისტრირებული საფირმო სახელწოდების მფლობელი პირი ვერ გამოიყენებს თავის განსაკუთრებულ უფლებას მხოლოდ რეგისტრაციის ფაქტიდან გამომდინარე და, რომ ამ უფლების გამოყენება შეიძლება მხოლოდ საფირმო სახელწოდების რეალურად გამოყენების შემდეგ. ეს შეიძლება მართებული იყოს ცალკეულ შემთხვევებში, მაგრამ სხვა დანარჩენ შემთხვევებში არაა. მაგალითად, ვფიქრობთ, მართებული იქნება, თუ რეგისტრირებული ფირმის მფლობელი, რომლის საქმიანობის საგანი მომსახურებაა, წინ აღუდგება ამავე სახის მომსახურებაზე სასაქონლო ნიშნების შესახებ კანონმდებლობის თანახმად სხვა პირზე იდენტური სახელის მომსახურების ნიშნად რეგისტრაციას.

ამასთან, რა თქმა უნდა, მართებულია ითქვას, რომ საფირმო სახელწოდებაზე უფლება მოიპოვება გამოყენების გზით. ამის ნათელი დასტურია სამოქალაქო კოდექსის 45-ე მუხლის თანახმად გათვალისწინებული არარეგისტრირებული კავშირების, 930-ე მუხლით გათვალისწინებული მისი მსგავსი ორგანიზებული წარმონაქმნის — ამხანაგობის არსებობა. ეს უკანასკნელიც არ საჭიროებს რეგისტ-

რაციას. ორივე წარმონაქმნის კანონზომიერად არსებობისთვის საკმარისია ხელშეკრულება მათ შემქმნელ პირებს შორის. შესაბამისად, არ საჭიროებს რეგისტრაციას მათი საფირმო სახელწოდებაც, რაც არ ათავისუფლებს მათ ვალდებულებისაგან, იქონიონ საკუთარი ფირმა. განხილული საკითხის მოწესრიგებას ძალზე დიდი პრაქტიკული მნიშვნელობა გააჩნია, რაზედაც დამატებით ქვემოთ გვექნება საუბარი.

საფირმო სახელწოდების სამართლებრივი მოწესრიგება არ არის უნიფიცირებული და ერთგვაროვანი არა მარტო სამართლებრივი სისტემების მიხედვით, არამედ სახელმწიფოების შიგნითაც კი, კერძოდ, ფედერალური მოწყობის სახელმწიფოებში. ასე, მაგალითად, აშშ-ში ამ საკითხს აწესრიგებს შტატების კანონმდებლობა და არა ფედერალური კანონი, ხოლო როგორც ვიცით, შტატების კანონები ერთმანეთისგან ხშირად მკვეთრად განსხვავდება.

ამასთან, როგორც ცნობილია, ყოველი ქვეყანა სამართლებრივად აწესრიგებს შემდეგ საკითხებს:

ა. რა სახის აღნიშვნები შეიძლება იყოს რეგისტრირებული ან გამოყენებული საფირმო სახელწოდებად;

ბ. რა უფლება-მოვალეობანი გააჩნია ფირმის მფლობელებს;

დ. როგორ დაიცევა უფლება საფირმო სახელწოდებაზე;

ე. როდის წყდება უფლება ფირმაზე;

საერთო სამართლის ქვეყნების კანონმდებლობის მიხედვით (ინგლისი, აშშ, კანადა და სხვ.), აგრეთვე იაპონიის კანონმდებლობის თანახმად, საფირმო სახელწოდებად შეიძლება გამოყენებულ იქნეს თავისუფლად შერჩეული აღნიშვნები. აღნიშვნების ქვეშ იგულისხმება ნებისმიერი სიტყვა ან ფრაზა. ეს გასაგებიცაა, რადგან საფირმო სახელწოდებად გამოსახულებითი ხასიათის აღნიშვნა ვერ გამოდგება. მეწარმე თავისუფალია საფირმო სახელწოდების შერჩევაში მაშინაც კი, როდესაც საქმე გვაქვს ინდივიდუალურ საწარმოსთან. მეწარმეთა თავისუფლება შეზღუდულია მხოლოდ ისეთი სახელ-

წოდებების გამოყენების აკრძალვით, რომლებიც შეურაცხყოფელ ან ამორალურ სიტყვას წარმოადგენს. არ არის, აგრეთვე დაშვებული სიტყვების, “საერთაშორისო”, “ცენტრალური”, “სამეფო” და სხვათა გამოყენება. კანონმდებლობა, აგრეთვე ავალდებულებს მეწარმეებს, რომ საფირმო სახელწოდებაში გამოყენებულ იქნეს მეწარმეობის ორგანიზაციულ სამართლებრივი ფორმის გამომხატველი აღნიშვნები, როგორიცაა: შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოება, სააქციო საზოგადოება, სოლიდარული პასუხისმგებლობა და ა. შ.

კონტინენტური ევროპის სამართლის ქვეყნებში ამგვარი მოთხოვნების შესრულება კანონის ძალით ასევე სავალდებულოა. საერთო სამართლისაგან განსხვავებით, კონტინენტური ევროპის სამართალი მეწარმეს არ აძლევს სრულ თავისუფლებას საფირმო სახელწოდების არჩევაში. პირიქით, საფირმო სახელწოდების შერჩევა დამოკიდებულია საწარმოს ორგანიზაციულ-სამართლებრივ ფორმაზე. ინდივიდუალური მეწარმე ვალდებულია, საფირმო სახელწოდებად აირჩიოს საკუთარი სამოქალაქო სახელი. ეს წესი გამომდინარეობს ზოგადი პრინციპიდან – ფირმის ჭეშმარიტების თაობაზე. ამავე პრინციპიდან გამომდინარეობს მოთხოვნა საწარმოს საქმიანობის საგნისა და ორგანიზაციულ სამართლებრივი ფორმის აღნიშვნის გამოყენებაზე საფირმო სახელწოდების ელემენტად. რადგან საქართველოს კანონმდებლობა კონტინენტური ევროპის სამართლის პრინციპებზეა აგებული, მიზანშეწონილია, ეს საკითხი უფრო დაწვრილებით განვიხილოთ საქართველოს მეწარმეთა შესახებ კანონის მაგალითზე. ინდივიდუალური მეწარმე ვალდებულია, თავისი სახელით ისაქმიანოს და გამოვიდეს მესამე პირებთან ურთიერთობებში. რადგან საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის შესაბამისად, ფიზიკური პირის სრული სახელი შედგება სახელისა და გვარისაგან, ინდივიდუალური მეწარმე ვალდებულია, დაიცვას ეს მოთხოვნა საფირმო სახელწოდებისთვისაც. ამასთან, მას შეუძლია, აგრეთვე მიანიშნოს საქმიანობის საგანიც. ამდენად, ინდივიდუალური საწარმოს საფირმო სახელწოდება შეიძ-

ლება იყოს: “თამაზ ხატიაშვილი” ან “თამაზ ხატიაშვილის ავტოფარეხი”.

სოლიდარული პასუხისმგებლობის საზოგადოების (შემოკლებით სპს) საფირმო სახელწოდება უნდა შეიცავდეს აუცილებლად ერთი პარტნიორის სრულ სახელს, რასაც უნდა დაემატოს ამ საზოგადოების აბრევიატურა “სპს”. დასაშვებია, საფირმო სახელწოდება შედგებოდეს ყველა პარტნიორის სრული სახელისაგან, ამ შემთხვევაში “სპს”-ს დამატება აუცილებელი არ არის. შესაბამისად, სოლიდარული პასუხისმგებლობის საზოგადოების საფირმო სახელწოდების მაგალითებია: “ლევან გაბეხაძე”, “ლევან გაბეხაძე და სხვები”, “ლევან გაბეხაძე და კომპანია”, “ლევან გაბეხაძე და ნადეჟდა კოპაძე”. დასაშვებია, აგრეთვე შემდეგი ხასიათის სახელწოდება: “თამაზ ხატიაშვილი და შვილიშვილი”.

კომანდიტური საზოგადოების (შემოკლებით “კს”, საფირმო სახელწოდება უნდა შეიცავდეს კომპლემენტარის სრულ სახელს მაინც “კს”-ის დამატებით. მაგალითად, “ირაკლი ძამუკაშვილი და კს”, ან “სოფიკო ძამუკაშვილი და შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოება “მართვე”.

შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოება, (“შპს”), სააქციო საზოგადოებას (“სს”), რეგისტრირებულ კოოპერატივს (“რკ”), სახაზინო საწარმოს უფლება აქვთ, საფირმო სახელწოდებად აირჩიონ მათი საქმიანობის საგნის გამომხატველი სახელწოდება და აუცილებელი მინიშნებით საწარმოს ორგანიზაციულ სამართლებრივ ფორმაზე. საწარმოთა საფირმო სახელწოდება შეიძლება შედგებოდეს დამფუძნებელთა სრული სახელისაგანაც (გარდა სახაზინო საწარმოსი), აგრეთვე, იგი შეიძლება იყოს მოგონილი ან ჩვეულებრივად გამოყენებული სიტყვა. ყველა შემთხვევაში აუცილებელია ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმის აღმნიშვნელი დამატების გამოყენება.

ამგვარი საფირმო სახელწოდებების მაგალითებია: სახაზინო საწარმო “არსენიკუმი” ან “ნავთობის გადამამუშავებელი ქარხანა

— სახაზინო საწარმო”, “გუთანი რკ”, “რეგისტრირებული კოოპერატივი — ხნული”, “შპს მართვე”, “შპს ნოშრევან მჭედლიძე”, “სააქციო საზოგადოება ბარაქა”, “სს კალათა” და ა. შ.

თუ საწარმო შეიძინა სხვა პირმა, მას შეუძლია ადრინდელი სახელწოდება გამოიყენოს ადრინდელ მფლობელთან შეთანხმებით.

გარდა აღნიშნულისა, საქართველოს მეწარმეთა შესახებ კანონი მე-ნ მუხლით აწესებს შეზღუდვას საფირმო სახელწოდების მიმართ. არ შეიძლება საფირმო სახელწოდებად გამოყენებულ იქნეს ისეთი სახელი ან დამატება, რომელმაც შესაძლოა, შეცდომაში შეიყვანოს მესამე პირი, ან გამოიწვიოს გაუგებრობა, მაგ. საწარმოს ფორმისა და საქმიანობის შესახებ, ან საქმიანობის მოცულობასა, ანდა პარტნიორთა ურთიერთობების თაობაზე.

მოყვანილი აკრძალვების ჩამონათვალი ამომწურავია. ამასთან დაკავშირებით მიზანშეწონილად მიგვაჩნია მცირედი კომენტარის გაკეთება. თუ საწარმო ლუდის გამოშვებისათვის არის დაფუძნებული, ხოლო საფირმო სახელწოდებად არჩეულ იქნა სიტყვა “აფთიაქი”, ეს შეცდომის გამომწვევი იქნება და რეგისტრაციაში ვერ გატარდება. ასევე — “შპს უაღკოპოლო სასმელების საწარმო”, თუ ის სინამდვილეში ინდივიდუალური საწარმოა და ა. შ. ამგვარი სახელწოდებების ანალიზი ხსენებული აკრძალვების ჭრილში სირთულეს არ წარმოადგენს არც დამფუძნებლებისათვის და არც მარეგისტრირებული ორგანოსათვის. ძნელია რეალურად წარმოვიდგინოთ სიტუაცია, რომ რომელიმე მხარემ ყურადღება არ მიაქციოს და დაუდევრობით აიჩიოს, ან რეგისტრაციაში გაატაროს ანალოგიური შეცდომის გამომწვევი საფირმო სახელწოდება. სამაგიეროდ, პრაქტიკაში გვაქვს მრავალი შემთხვევა სხვაგვარი შეუსაბამობებისა, განსაკუთრებით, როდესაც გამოიყენება გეოგრაფიული, ისტორიული, ან ოფიციალური დასახელებები. მაგალითად, “საქართველოს ინტელექტუალური საკუთრების სააგენტო, შპს”. სიტყვა “საქართველოს” გამოყენება უმართებულოა, რადგან ამგვარი შპს მრავალი შეიძლება

იყოს, ხოლო ამ დასახელებას სახელმწიფო ორგანოსადმი ცრუ-მინიშნებასთან ერთად მისი საქართველოში ერთადერთობის პრეტენზიაც გააჩნია. ასეთი სახელწოდების გამოყენება შპს-თვის სახელმწიფოსაგან ნებართვის გარეშე მიუღებლად გვესახება. მიუღებელია, აგრეთვე შემდეგი სახელწოდება: “ცენტრალური სამეცნიერო-კვლევითი ლაბორატორია, “კს”. აქ შეცდომაში შემყვანია სიტყვა “ცენტრალური”. პრაქტიკაში ხშირია, განსაკუთრებით შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოებათა შემთხვევაში, სახელწოდებები: “არაგვი”, ან “სამგორი” და სხვ., როდესაც ეს საწარმოები არაერთარ კავშირში არ არიან მოცემულ გეოგრაფიულ ადგილთან. მოუხდავად იმისა, რომ უეჭვოდ გვესახება, რომ აღნიშნული სახელწოდებებიც შეცდომის გამომწვევია, უმჯობესი იქნებოდა, პირდაპირი ამკრძალავი ხასიათის ნორმები არსებობდეს. გასარკვევია, აგრეთვე, დასაშვებია თუ არა იმ სახელების გამოყენება ფირმაში, რომლებიც საწარმოს დამფუძნებლების სახელს არ ემთხვევა. მრავალია სხვა მოსაგვარებელი საკითხიც და მიგვაჩნია, რომ საფირმო სახელწოდების სრული მოწესრიგებისათვის საჭიროა სპეციალური საკანონმდებლო აქტის მიღება. მასში უნდა აისახოს, აგრეთვე მოთხოვნები არარეგისტრირებული კავშირების, ამხანაგობების, ფონდების და სხვა არაკომერციული გაერთიანებების საფირმო სახელწოდებების მიმართ. ამ საწარმოთა რიგში შეიძლება მოხსენებულ იქნეს სახაზინო საწარმოც, რადგან მისი რეგისტრაცია სავალდებულო არ არის – საკმარისია შესაბამისი ორგანოს დამაფუძნებელი აქტი, რომ სახაზინო საწარმომ მოქმედება დაიწყოს.

ჩვეულებრივ, საფირმო სახელწოდებაზე უფლება წარმოიშობა საწარმოს დაფუძნებასთან ერთად. ზოგ ქვეყანაში უფლება ფირმაზე წარმოიშობა მისი გამოყენების ფაქტიდან. მაგალითად, არგენტინაში სასამართლომ უარყო რეგისტრაცია სახელწოდებისა იმ არგუმენტით, რომ სხვა პირს უკვე დაწყებული ჰქონდა საქმიანობა იდენტური ფირმით. ესპანეთში მოქმედი წესის თანახმად, თუ ფირმად

გამოყენებულია დამფუძნებლის სახელი, მაშინ უფლების წარმოშობა რეგისტრაციაზე დამოკიდებული არ არის, ხოლო თუ სახელი რაიმე სხვა სიტყვაა, მაშინ საჭიროა მისი რეგისტრაცია. უმეტესი ქვეყნების კანონმდებლობა ფირმაზე უფლების მოპოვებას აკავშირებს მის რეგისტრაციასთან. ამ პრინციპს ემყარება კონტინენტური ევროპის სამართალი. საქართველოს კანონმა, მეწარმეთა შესახებ კომერციული მიზნებისათვის (მოგებაზე გამიზნული) შექმნილ საწარმოთათვის დააწესა ხსენებული პრინციპის შესაბამისი მოთხოვნა, ანუ ხსენებული კანონით, გათვალისწინებულ საწარმოთა საფირმო სახელწოდებაზე უფლების მოპოვება დაკავშირებულია რეგისტრაციაზე, რადგან სავალდებულოდ მოითხოვება საფირმო სახელწოდების რეგისტრაცია. მაგრამ როგორც უკვე აღვნიშნეთ, არსებობს სხვა სახის სამოქალაქო სამართლის სუბიექტები, რომელთა საქმიანობა, მათ შორის სამეწარმეო, არ მოითხოვს რეგისტრაციას. შესაბამისად, ეს სუბიექტები საქმიან ურთიერთობებში გამოდიან საფირმო სახელწოდებით, რომელიც არ მოითხოვს სპეციალურ რეგისტრაციას. უეჭველია, რომ ასეთ შემთხვევაში უფლება საფირმო სახელწოდებაზე მოიპოვება ფაქტობრივი გამოყენების გზით. თუ გავიზიარებთ ამ დასკვნას, მაშინ შეგვიძლია აღვნიშნოთ, რომ საქართველოში ერთ შემთხვევაში საფირმო სახელწოდებაზე უფლება მოიპოვება რეგისტრაციის ფაქტით, ხოლო მეორე შემთხვევაში ფაქტობრივი გამოყენებით. გამოთქმულთან დაკავშირებით ერთ კითხვაზეა გასაცემი პასუხი – როგორია საქართველოს კანონმდებლობის შესაბამისობა სამრეწველო საკუთრების დაცვის პარიზის კონვენციის მოთხოვნასთან. პარიზის კონვენციის მუხლი 8 აცხადებს, რომ საფირმო სახელწოდება უნდა იყოს დაცული მის მონაწილე ქვეყნებში (საქართველო კონვენციაში მონაწილეობს 1994 წლიდან) აუცილებელი რეგისტრაციის გარეშე. ამასთან, არა აქვს მნიშვნელობა, იქნება თუ არა ფირმა სასაქონლო ნიშნად, ან მის ნაწილად დაცული. როგორც ვხედავთ, ამ მოთხოვნას საქართველოს კანონმდებლობა მხოლოდ ნაწილობრივ ეთანადება.

შეიძლება წარმოიშვას სიტუაცია (მეწარმეთა შესახებ კანონის მოთხოვნასთან გვინდა გავავლოთ პარალელი), როდესაც უცხოელი ფირმა უპირატესობით ისარგებლებს სამამულო ფირმის მიმართ. რადგან პარიზის კონვენციის მე-8 მუხლი სპეციალურ სავალდებულო წესს ითვალისწინებს საფირმო სახელწოდებისადმი და ამავე კონვენციით დადგენილი ეროვნული რეჟიმის ნორმა ამ მუხლზე ვერ გავრცელდება; ამიტომ საქართველოს ბაზარზე შემოსულ საზღვარგარეთულ რომელიმე ქვეყნის საწარმოს, თუ ამის საჭიროება შეექმნება, შეუძლია ყოველგვარი რეგისტრაციის (საქართველოში) გარეშე პარიზის კონვენციაზე დაყრდნობით, სასამართლოს ძალით, აკრძალოს საქართველოში რეგისტრირებული იდენტური ფირმის გამოყენება და მოითხოვოს რეგისტრაციის გაუქმება. ამასთან, არ ექნება მნიშვნელობა, წარმოშობის ქვეყანაში როდის იქნა მოპოვებული უფლება მოცემულ ფირმაზე – საქართველოში იდენტური ფირმის რეგისტრაციამდე, თუ მას შემდეგ. იგივე აზრი გამომდინარეობს ბატონ ბოდენჰაუზენის ცნობილი კომენტარიდან პარიზის კონვენციის შესახებ. ამდენად, მოსაგვარებელია საფირმო სახელწოდების დაცვისას ამგვარი პარადოქსული სიტუაციის თავიდან აცილების საკითხი.

როგორც ვიცით, ფირმის მფლობელს გააჩნია განსაკუთრებული უფლება მის საფირმო სახელწოდებაზე. განსაკუთრებული უფლება ვრცელდება იდენტურ ან მსგავს საფირმო სახელწოდებაზე იმ შემთხვევაში, როდესაც იდენტური ან მსგავსი სახელწოდებით ორი, ან მეტი საწარმო ეწევა ერთგვაროვან საქმიანობას. ამასთან, სივრცით საფირმო სახელწოდება დაცული არის ტერიტორიული პრინციპის თანახმად იმ ქვეყნის ფარგლებში, რომელშიც არის რეგისტრირებული (ან მოიპოვა განსაკუთრებული უფლება – გამოყენებით) მოცემული საწარმო. მეწარმეთა შესახებ კანონის მე-5 მუხლის თანახმად, საქართველოში საწარმოს რეგისტრაციას ახორციელებს სასამართლო. სასამართლო დაკონკრეტებული არ არის. ამიტომ შესაბამისი წესით საწარმოთა რეგისტრაციას კანონზომიერად

ახორციელებენ ადგილობრივი სასამართლოები. ამასთან დაკავშირებით ისმის კითხვა — საფირმო სახელწოდება დაცულია მოცემულ ადგილზე, მაგალითად, აჭარაში, ან იმერეთში, ან თბილისის რომელიმე რაიონში თუ მთელ საქართველოში?

ადრე აღნიშნულ შემთხვევაში, როდესაც განსაკუთრებული უფლება მოიპოვება რეგისტრაციის გარეშე (ეს ეხება აგრეთვე სახაზინო საწარმოსაც, თუ ის არ გატარდა რეგისტრაციაში მეწარმეთა შესახებ კანონის მიხედვით), უნდა ვივარაუდოთ, რომ ეს უფლება საფირმო სახელწოდებაზე ვრცელდება მთელ საქართველოს ტერიტორიაზე. თუ ეს აზრი მართებულია, მაშინ კვლავ უთანასწორობასთან გვაქვს საქმე, ამ ფაქტიდან გამომდინარე სამართლებრივი შედეგებით. ასეთი უთანასწორობა იმითაც შეიძლება განმტკიცდეს, რომ საფირმო სახელწოდების დაცვის პრაქტიკაში არ არსებობს იურიდიული ცნება საყოველთაოდ ცნობილობის შესახებ (სასაქონლო ნიშნების დაცვის პრაქტიკაში ამგვარი ცნება დიდი ხანია რაც არსებობს).

უფლება ფირმაზე არ არის დროით შეზღუდული, მაგრამ თუ საწარმომ შეწყვიტა საქმიანობა, ეს უფლებაც, ცხადია, რომ წყდება. როდესაც საწარმო სხვა პირის მფლობელობაში გადადის, საფირმო სახელწოდება ცალკე ფასდება და შეიძლება გადაეცეს ახალ მფლობელს საწარმოსთან ერთად, შეზღუდვის გარეშე, ან დათქმით გამოყენების ხანგრძლივობის შესახებ. საფირმო სახელწოდების გადაცემა საწარმოს გარეშე არ დაიშვება.

საფირმო სახელწოდებაზე განსაკუთრებული უფლების მფლობელი პირი ვალდებულია გამოიყენოს ფირმა აბრებსზე, დოკუმენტებში, ბეჭდებზე, შტამპებზე და ა. შ.

ფირმაზე უფლების დარღვევად ითვლება იდენტური ან მსგავსი სახელწოდების გამოყენება სხვა საწარმოს მიერ, რომელიც ანალოგიურ ან იდენტურ საქმიანობას ეწევა. გარდა ამისა, სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაცია ან გამოყენება, თუ ის ემთხვევა საფირმო

სახელწოდებას ან მისი მსგავსია და, თუ ნიშანი რეგისტრირებულია, ან გამოიყენება საწარმოს მიერ გამოშვებულ იდენტური ან მსგავსი საქონლისათვის, ასევე ითვლება ფირმაზე უფლების დარღვევად. ამდენად ასეთი ფირმის მფლობელმა შეიძლება მოითხოვოს სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაციის გაუქმება, ან გამოყენების შეწყვეტა ზიანის ანაზღაურებასთან ერთად.

უფლება, საფირმო სახელწოდებაზე, დაიცემა, აგრეთვე ადმინისტრაციული წესით. სამოქალაქო სამართლის ნორმების გამოყენების გარდა სისხლის სამართლებრივი პასუხისმგებლობის გამოყენებაც შეიძლება იქნეს მოთხოვნილი, თუ აკრძალული ქმედობა განზრახ არის ჩადენილი. სისხლის სამართლის კოდექსის 166-ე მუხლი ჯარიმასთან ერთად დაპატიმრებასაც ითვალისწინებს ხუთი წლით, თუ დანაშაულებრივი ქმედება განმეორებით იქნა ჩადენილი. საქართველოში ადმინისტრაციული წესით დაცვა შეიძლება მოხდეს იმ ორგანოში, სადაც ხდება ფირმის რეგისტრაცია, როდესაც სასამართლო უარს ეტყვის რეგისტრაციაზე სხვა ფირმას, იდენტური ფირმის არსებობის გამო.

საფირმო სახელწოდების მსგავსად დაცვას ექვემდებარება ე.წ. “კომერციული დასახელება”. დაცვის ეს ობიექტი იმავე მიზანს ემსახურება - გამოიყენება საწარმოს აღსანიშნავად. კომერციული დასახელება წარმოადგენს საწარმოს მეორე სახელს (შეიძლება შევადაროთ “მეტსახელების” გამოყენების პრაქტიკას). როგორც წესი, კომერციული დასახელება საფირმო სახელწოდების შემოკლებაა, რომელიც არ საჭიროებს მეწარმეთა შესახებ კანონის მიხედვით რეგისტრაციას, ამასთან, მისი გამოყენება უფრო მოსახერხებელია, ვიდრე სრული სახელისა. მაგალითად, საყოველთაოდ ცნობილია დასახელება “IBM”. ეს დასახელება საფირმო სახელწოდებად არ არის რეგისტრირებული, იგი რეგისტრირებულია სასაქონლო ნიშნად. საწარმოს საფირმო სახელწოდება, რომელსაც ეკუთვნის “IBM” ნიშანი, არის “INTERNATIONAL BUSINESS MASHINES”. რადგან კომერციული

დასახელება შემოკლებულ სახელწოდებას წარმოადგენს, ჩვენი აზრით, დასაშვებია აბრევიატურის გამოყენება. ასეთი წესი არ უნდა ვრცელდებოდეს საფირმო სახელწოდებაზე. მხედველობაში გვაქვს საქართველოს კანონმდებლობა. მეწარმეთა შესახებ კანონის თანახმად, საფირმო სახელწოდება არის სახელი, რომლითაც საწარმო საქმიანობს და შესაბამისად, გამოდის მესამე პირებთან ურთიერთობაში. სახელი კი არ შეიძლება იყოს რაღაც გამოუთქმელ ასოთა თანწყობა, აბრევიატურა, ის ყოველთვის სიტყვას უნდა წარმოადგენდეს. ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონის თანახმად, სახელი არის “სიტყვა”, რომელიც აღნიშნავს ვისმე, რასმე, რაც ჰქვია, რასაც უწოდებენ ვისმე, რასმე, - სახელწოდება”. სიტყვა, ამავე ლექსიკონის თანახმად, არ შეიძლება ისეთი აბრევიატურა იყოს, რომლის ბგერებს შორის არ არსებობს იმგვარი შეერთება, რომელიც ლექსიკურ, საგნობრივ მნიშვნელობას შესძენს ამ ასოთა ჯგუფს.

როგორია საფირმო სახელწოდების დაცვის თავისებურებათა ურთიერთშეფარდება სამრეწველო საკუთრების სხვა ობიექტებთან შედარებით?

როგორც ადრე იქნა აღნიშნული, საფირმო სახელწოდებას თავისი შინაარსით ყველაზე მეტი სიახლოვე სასაქონლო და მომსახურების ნიშნებთან აკავშირებს. ხსენებულის გათვალისწინებით, შემოვიფარგლებით ამ ობიექტების სამართლებრივი დაცვის თავისებურებების განხილვით.

მეწარმეს ყოველთვის გააჩნია არჩევანი ერთი და იგივე სიტყვა გამოიყენოს საფირმო სახელწოდებად ან სასაქონლო ნიშნად, ანდა ერთდროულად გამოიყენოს და დაიცვას ის, როგორც საფირმო სახელწოდება და როგორც სასაქონლო ნიშანი. ერთზეც და მეორეზეც მეწარმეს წარმოეჭმნება განსაკუთრებული უფლებები, რაც ავალდებულებს მესამე პირებს, თავი შეიკავონ ხსენებული აღნიშვნების უნებართვოდ გამოყენებისაგან. როგორც საფირმო სახელწოდება, ასევე სასაქონლო ნიშანი ქმნის კონკრეტული საწარმოს იმიჯსა

და რეპუტაციას. როდესაც რეპუტაცია მაღალია, მაშინ მოსალოდნელია მესამე პირისაგან ლტოლვა მიბაძვისაკენ, ან პირდაპირ ასეთი რეპუტაციის მქონე საფირმო სახელწოდებების გამოყენებისაკენ საკუთარი საქმიანობის გასაუმჯობესებლად. თუ ამგვარი მიბაძვა, ან გამოყენება უნებართვოა, მაშინ აშკარაა სხვისი რეპუტაციის ხარჯზე უსაფუძვლოდ გამდიდრების მცდელობა, რაც კანონის ძალით ისჯება. ასეთი დარღვევის ამკრძალავი ან აღმკვეთი ნორმები გათვალისწინებულია სამოქალაქო სამართლის და სისხლის სამართლის კანონმდებლობით.

უფლება სასაქონლო ნიშანზე წარმოიშევა რეგისტრაციის, ან გამოყენების საფუძველზე. საფირმო სახელწოდება კი ნებისმიერ შემთხვევაში დაცულია ყოველგვარი სპეციალური რეგისტრაციის გარეშე.

განსაკუთრებული უფლება სასაქონლო ნიშანზე, მოქმედებს გარკვეული ქვეყნის ტერიტორიაზე (სადაც ეს ნიშანი დაცულია რეგისტრაციის ან გამოყენების საფუძველზე), ხოლო პარიზის კონვენციის თანახმად, უფლება, საფირმო სახელწოდებაზე, მოქმედებს ნებისმიერ იმ ქვეყნის ტერიტორიაზე, სადაც საქმიანობს მეწარმე.

განსაკუთრებული უფლება საფირმო სახელწოდებაზე ყოველთვის არის განუსხვისებელი. საპირისპიროდ, უფლება სასაქონლო ნიშანზე შეიძლება იქნეს გადაცემული საწარმოს გარეშეც, თუ ამის შესაძლებლობას იძლევა შესაბამისი ქვეყნის ეროვნული კანონმდებლობა.

სასაქონლო ნიშნის დაცვისათვის პარიზის კონვენცია ითვალისწინებს უფლებათა გაფართოვების შესაძლებლობას ე.წ. “საყოველთაოდ ცნობილობის” პრინციპის საფუძველზე. საფირმო სახელწოდებისთვის ასეთი წესი დადგენილი არ არის, მისი დაცვა მუდამ შემოფარგლულია საწარმოს საქმიანობის საგნით. თუმცა, ერთი გარემოება გვაფიქრებს, რომ გარკვეულ შემთხვევებში ფირმის ცნობილობას ყურადღება ექცევა. მაგალითად, თუ საქმიანობა შეწყვეტა

განთქმული სახელის მქონე საწარმომ სხვა საწარმოს სახელზე, იდენტური სახელწოდების რეგისტრაცია დასაშვებია მხოლოდ ისეთი დროის გასვლის შემდეგ, როდესაც მომხმარებელი დაივიწყებს ადრინდელ საწარმოსთან ამ სახელწოდების კავშირს. ამგვარი წესი მოქმედებს სასაქონლო ნიშნებისთვისაც, რომელთათვისაც აღნიშნული ვადა არანაკლებ 3 წელია.

სასაქონლო ნიშანზე განსაკუთრებული უფლების შენარჩუნებისათვის საჭიროა შესრულდეს დადგენილი პირობები: მფლობელმა უნდა გადაიხადოს ყოველწლიური, კანონმდებლობით გათვალისწინებული თანხა და ფაქტობრივად გამოიყენოს ნიშანი საქონლის მოსანიშნად. უფლება, საფირმო სახელწოდებაზე, არ არის დამოკიდებული რაიმე ყოველწლიურ გადასახადებზე და მოქმედებს განუსაზღვრელი ვადით — სანამ არ გაუქმდება საწარმო.

როგორც აღნიშნულიდან გამომდინარეობს, უფლება სასაქონლო ნიშანზე და უფლება საფირმო სახელწოდებაზე, ურთიერთდამოკიდებული უფლებები არ არის, მაგრამ კარგად ავსებენ ერთმანეთს. ორივე ემსახურება როგორც მეწარმეს, ასევე საზოგადოებას და ეკონომიკის გამოცოცხლების ერთგვარი ძლიერი საშუალებაა. მეწარმის უფლებები რომ სრულად იყოს დაცული, მან უნდა გაითვალისწინოს სასაქონლო ნიშნების დაცვის სფეროში მოქმედი კანონმდებლობისა და საფირმო სახელწოდებების დაცვის ყველა დადებითი და უარყოფითი მხარე და აირჩიოს დაცვის შესაბამისი გზა.

პრაქტიკა ადასტურებს, რომ ყველაზე ხელსაყრელია ორივე მიმართულების (კომბინირებული) დაცვის არჩევა. ამას არც ერთი ქვეყნის კანონი არ კრძალავს.

14. სასელექციო მიღწევა

სასელექციო მიღწევა, თავისი შინაარსით, მოიცავს მცენარეთა და ცხოველთა ახალი ჯიშების გამოყვანას. ის, რომ სასელექციო მიღწევის დაცვა ინტელექტუალური სამართლის ობიექტია, უდავოა. მაგრამ არ არის ზუსტად გადაწყვეტილი, ეკუთვნის თუ არა სასელექციო მიღწევის დაცვა სამრეწველო საკუთრების ობიექტებს. პარიზის კონვენცია ამ საკითხს ღიად ტოვებს და მას ეროვნული კანონმდებლობის სფეროს მიაკუთვნებს. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი 1101-ე მუხლით ადგენს, რომ მცენარეთა და ცხოველთა ჯიშის დაცვა ხორციელდება შესაბამისი სპეციალური კანონმდებლობით. ნორმა მოქცეულია კოდექსის სამრეწველო საკუთრებაზე უფლებების დაცვის ნაწილში, რაც იმაზე მიუთითებს, რომ საქართველოში, ამერიკის შეერთებული შტატების მსგავსად, სასელექციო მიღწევა სამრეწველო საკუთრების დაცვის ობიექტია. განსხვავება იმაშია, რომ აშშ-ში დაცვა ხორციელდება საპატენტო კანონით, ხოლო საქართველოში სპეციალური კანონით. დასაწყისშივე გვინდა აღვნიშნოთ, რომ სამოქალაქო კოდექსის ხსენებული მუხლი ხმარობს ტერმინს, “სასელექციო მიღწევა”, ხოლო 1996 წლის ნოემბერში მიღებული სპეციალური კანონი სათაურშივე განსხვავებულად იყენებს ტერმინს, მისი სათაურია “კანონი სელექციური მიღწევების დაცვის შესახებ”. განსხვავება პრინციპული არ არის, მაგრამ კარგი იქნებოდა ერთი ტერმინი ყოფილიყო გამოყენებული.

თავიდანვე გვინდა აღვნიშნოთ, რომ მსოფლიოში სასელექციო მიღწევის დაცვა ითვალისწინებს, როგორც წესი, მცენარეთა ახალი ჯიშების დაცვას. ცხოველთა ჯიშების დაცვას აწესებს მხოლოდ ყოფილი სოცქვეყნებისა და ამერიკის შეერთებული შტატების კანონმდებლობა. შესაბამისად, საერთაშორისო დაცვა მხოლოდ მცენარეთა ახალ ჯიშებზე შეიძლება განხორციელდეს 1961 წელს პარიზში დადებული კონვენციით მცენარეთა ახალი ჯიშების დაცვის შესახებ. ეს კონვენცია გადასინჯულ იქნა 1978 და 1991 წლებში.

მისი შემოკლებული დასახელებაა “UPOV”, რომელიც ამ კონვენციით დაარსებული კავშირის ფრანგული დასახელების აბრევიატურაა “UNION INTERNATIONALE POUR LA PROTECTION DES OBTENTION VEGETALES”. ამ დასახელების შემოკლებას უცვლელად იყენებენ სხვა ქვეყნებიც, მაგალითად, ინგლისურად “UPOV”, რუსულად “УПОВ”. ამდენად, უპრიანი იქნება ქართულადაც შემდგომ შემოკლებულ სახელად გამოყენებულ იქნეს “უპოვ”-ის კონვენცია.

ახალი ჯიშების გამოყვანა დაკავშირებულია ხანგრძლივ შემოქმედებით შრომასთან. ერთი ჯიშის გამოყვანას სჭირდება სულ მცირე 10-15 წელიწადი. გამოყვანილი ახალი ჯიში შემდგომში პრაქტიკული რეალიზაციის საგანი ხდება და მისი განმეორება რთული აღარ არის. ამისათვის შესაბამისად სელექციონერის არც გამოცდილება და არც ცოდნა აღარ არის საჭირო. ადვილია სხვისი შემოქმედების შედეგით სარგებლობა და მატერიალური შემოსავლის მიღება.

ამ გარემოებამ აუცილებელი გახადა სელექციონერთა უფლებების დაცვის შემოღება. საქართველო ოდითგანვე ცნობილია, როგორც მიწათმოქმედთა ქვეყანა და მიჩნეულია მრავალ ახალ მცენარეთა, ცხოველთა თუ სასარგებლო მწერების (ფუტკარი) ჯიშების სამშობლოდ. ამდენად, საქართველოში სასელექციო ჯიშების დაცვის შესახებ კანონის მიღება ფრიად მისასალმებელია, რომ არა ერთი მნიშვნელოვანი ნაკლი – ის არის პირდაპირი და ხშირად დამახინჯებული თარგმანი შესაბამისი რუსული კანონისა.

სასელექციო მიღწევის დაცვას გარკვეული სიახლოვე აკავშირებს საპატენტო კანონმდებლობასთან და მრავალი დებულებანი, მათ შორის უფლებათა მოპოვებისადმი მიძღვნილი, ხშირად ანალოგიურია. ორივე შემთხვევაში მფლობელს ეძლევა განსაკუთრებული უფლება თავისი შემოქმედების შედეგზე.

საავტორო უფლებასთან სიახლოვე კი იმაში გამოიხატება, რომ შესაძლებელია ახალი მცენარეთა ჯიშების გამრავლება (საავტორო უფლებათა სამართალში – კოპირება).

სელექციონერის უფლებები დაცულია იმ შემთხვევაში, თუ ჯიში ხასიათდება შემდეგი კრიტერიუმებით:

- სიახლე;
- განსხვავებულობა;
- ერთგვაროვნება;
- სტაბილურობა.

ეს კრიტერიუმები უპოვ-ის კონვენციასა და სასელექციო მიღწევების შესახებ საქართველოს კანონში ერთნაირად არის ასახული. ამასთან, დაცვის მოსაპოვებლად საჭიროა, რომ ახალი ჯიში შეტანილი იყოს ბოტანიკური და ზოოლოგიური გვარებისა და სახეობების ნუსხაში.

სიახლის კრიტერიუმის განმარტება საპატენტო სამართალში მიღებული განმარტებისაგან განსხვავებულია და ასახავს მცენარეთა და ცხოველთა ჯიშებისათვის დამახასიათებელ თავისებურებებს. სიახლე სახეზეა, თუ ჯიშის, მცენარის, თესლის ან ცხოველის სანაშენე მასალა არ გაყიდულა წარმოებაში გამოყენების მიზნით და არ გადაცემულა სხვა პირისათვის საქართველოში უფლებათა მოსაპოვებლად განაცხადის შეტანამდე ერთი წლის განმავლობაში, ან სხვა საზღვარგარეთის ქვეყანაში განაცხადის შეტანამდე 4 წლის განმავლობაში. ეს პირობა საქართველოს კანონით ვაზის, მერქნიანი, დეკორატიული, ხეხილოვანი და ტყის ჯიშებისათვის დათქმულია არანაკლებ 6 წლიანი ვადის გათვალისწინებით.

განსხვავებულობა იმაში გამოიხატება, რომ ჯიში ძირითადი ნიშან-თვისებებით უნდა განსხვავდებოდეს საყოველთაოდ ცნობილი სელექციური მიღწევებისაგან. საქართველოს კანონი განმარტავს ჯიშის საყოველთაოდ ცნობილობას მოწმობის გაცემასა და გამო-საყენებლად დაშვებასთან დაკავშირებით. ეს განმარტება არ ეთანადება საერთაშორისო მოთხოვნებს და ძალზე ვიწროა შინაარსით. გამოდის, რომ თუ ჯიშზე მოწმობა არ გაიცა, მაშინ ის საყოველთაოდ ცნობილი ვერ გახდება?!

ერთგვაროვნება ახასიათებს ჯიშს, თუ ერთი და იგივე მცენარეები, ან ცხოველები მორფო-ბიოლოგიური ნიშან-თვისებებით, ერთგვაროვანია ჯიშის გამრავლების პროცესისათვის დამახასიათებელი ცვალებადობის გათვალისწინებით.

სტაბილურობა ახასიათებს სელექციურ მიღწევას, თუ მრავალჯერადი გამრავლების ან გამრავლების განსაკუთრებული ციკლის პროცესში, გამრავლების ყოველი ციკლის ბოლოს მისი ძირითადი ჯიშური ნიშან-თვისებები უცვლელი რჩება.

აღნიშნული კრიტერიუმები, კონკრეტული ჯიშის მასალის იდენტიფიკაციისა და სელექციონერისათვის უფლებების მინიჭებისათვის უნდა იქნეს ტექნიკურად შემოწმებული. ამ პროცესის ერთ-ერთი მთავარი საგანია იმ სახის ბუნებრივი გამრავლების სისტემის შემოწმება, რომელსაც განეკუთვნება ჯიში. სხვა მნიშვნელოვანი საკითხებია ჯიშის გამოყვანისას გამოყენებული სასელექციო მეთოდებისა და გამოყვანილი ჯიშის შენარჩუნების მეთოდების შემოწმება.

შემოწმებისას ყურადღება მახვილდება გამრავლების ოთხ მთავარ სისტემაზე:

— ეგეგმაციაურად გამრავლებად ჯიშებზე (მაგალითად, კარტოფილი).

რადგან ყოველ მცენარეს ერთი და იგივე გენოტიპი გააჩნია (ტიპის ერთგვაროვნებისათვის გადამწყვეტი ფაქტორი), განსხვავებულობის შეფასება შედარებით მარტივია.

— ჯიშებზე, რომლებიც თვითდამტვერვით მრავლდებიან.

ასეთ მცენარეთა შორის უმნიშვნელო განსხვავება არსებობს და ერთგვაროვნების დონე ასევე მაღალი აქვთ განსხვავებულობის შემოწმება ამ შემთხვევისათვისაც იოლია (ხორბალი, ქერი).

— ჯიშებზე, რომლებიც ჯვარედინი დამტვერვით მრავლდებიან.

იმის მიხედვით, თუ როგორია ჯვარედინი დამტვერვის კონტროლი, დახასიათდება ჯიშობრივი სტრუქტურის განსხვავებები. ამ სისტემაში ერთი და იმავე ჯიშის მცენარეთა შორის მნიშვნელოვანი განსხვავება

შეინიშნება. ამდენად, ერთგვაროვნების ღონე დაბალია და განსხვავებულობის დადგენა მეტ სირთულეებთან არის დაკავშირებული, რაც სხვა მეთოდების გამოყენებას საჭიროებს.

— კიბრიდულ ჯიშებზე. ამ სისტემის ჯიშში წარმოადგენს გარკვეული გენეტიკურად ერთმანეთის არამსგავსი მშობლების შეჯვარების პროდუქტს. მშობლები ამოირჩევა ერთგვაროვანი და ერთმანეთის მონათესავე ხაზიდან. ორი კომპონენტისაგან ფორმირებული უბრალო კიბრიდი ხასიათდება ერთგვაროვნების უფრო მაღალი ხარისხით, ვიდრე ორმაგი ან სამმაგი შეჯვარებით მიღებული. ამასთან, ამ უკანასკნელებს მახასიათებელთა სეგრეგაცია გააჩნია.

ტექნიკური შემოწმებისათვის “უპოვ”-ის კოვენციის ვეგითი შემუშავებულია სახელმძღვანელოები, რომლებიც იმისათვის შეიძლება იქნეს გამოყენებული, რომ შეიქმნეს თესლების სერტიფიკაციის ეროვნული ჩამონათვლები.

ქვეყნების ერთმანეთთან თანამშრომლობაც ითვალისწინებს გარკვეული მცენარეთა შემოწმების ურთიერთხელსაყრელი სისტემის დამკვიდრებას. მაგალითად, დეკორაციული სახის მცენარეთა გამოსაცდელად შექმნილია ცენტრალიზებული სისტემა. ტექნიკური გამოცდა ტარდება ერთი ორგანოს მიერ. ეს ორგანო წინასწარ განისაზღვრება. მაგალითად, დიდი ბრიტანეთი აწარმოებს ვაშლის გამოცდას ბელგიის, დანიის, საფრანგეთის, გერმანიის, ნიდერლანდებისა და ესპანეთისათვის.

აღნიშნული გამოცდების ჩატარებას ითვალისწინებს საქართველოს კანონმდებლობაც. მას შემდეგ, რაც დადგენილი ფორმის განაცხადი მიეწოდება საქართველოს სოფლის მეურნეობისა და სურსათის სამინისტროს სელექციური მიღწევების გამოცდისა და დაცვის სახელმწიფო კომისიას, ტარდება განაცხადის წინასწარი ექსპერტიზა ფორმალური მოთხოვნების მიმართ. თუ ეს მოთხოვნები დაცულია, ინფორმაცია სელექციურ მიღწევაზე ქვეყნდება ოფიციალურ ბიულეტენში. ამ თარიღიდან ექვსი თვის ვადაში მესამე პირებს

უფლება აქვთ აღძრან დავა განცხადებული მიღწევის სიახლის მიმართ. ასეთი დავის არ არსებობის შემთხვევაში, ტარდება გამოცდა სელექციური მიღწევების სხვა კრიტერიუმების დადგენის მიზნით. ამისათვის განმცხადებელი ვალდებულია მითითებულ მისამართზე კომისიას წარუდგინოს საჭირო რაოდენობის მცენარის თესლი, ნერგი ან ცხოველის სანაშენე მასალა.

თუ გამოცდების შედეგი დადებითია, ხდება მიღწევის რეგისტრაცია და მოწმობის გაცემა, რომელიც ადასტურებს მფლობელის განსაკუთრებულ უფლებას. თუ მიღწევა შექმნილია სამსახურებრივი დავალების ან მოვალეობის შესრულების შედეგად, მაშინ განაცხადს აწვდის და მოწმობის მფლობელი ხდება დამქირავებელი.

განსაკუთრებული უფლება მოქმედებს რეგისტრირების დღიდან 30 წელიწადს, ხოლო ვაზის, მერქიანი, ხეხილოვანი, დეკორატიული, ჩაის, სუბტროპიკული კულტურებისა და ტყის ჯიშებისათვის, მათ შორის საძირებისათვის – 35 წელს.

ამჟამად საქართველოში მოქმედი კანონი სელექციურ მიღწევების შესახებ ითვალისწინებს საპატენტო სამართლის მსგავს დროებითი დაცვის რეჟიმს. კანონის 18-ე მუხლი აცხადებს, რომ განმცხადებელს განაცხადის მიწოდებიდან მოწმობის მიღებამდე ენიჭება დაცვა, რომელიც ითვალისწინებს კომპენსაციის მოთხოვნის შესაძლებლობას, თუ დარღვეულია მე-16 მუხლში ჩამოთვლილი უფლებები. მაგრამ მე-18 მუხლი განსაკუთრებული უფლებების დროებითი დაცვის ნაცვლად ტერმინად იყენებს “საავტორო უფლების დროებით დაცვას”, რაც იურიდიულად უხეში შეცდომაა. საავტორო უფლებათა დაცვა რეგულირდება საავტორო სამართლით, ხოლო სელექციური მიღწევა არ არის რაიმე ნაწარმოები, მაგალითად, მუსიკალური ან მხატვრული და მასზე საავტორო უფლება ვერ წარმოიქმნება.

კანონის მე-16 მუხლი სელექციონერის უფლებათა ჩამონათვალს იძლევა ამომწურავად. რომლის მიხედვით განსაკუთრებული უფლება განმარტებულია: “მოწმობის მფლობელის განსაკუთრებულ უფლებას

წარმოადგენს ის, რომ ნებისმიერი პირი ვალდებულია, მისგან აიღოს ლიცენზია (ნებართვა) მოწმობით დაცული სელექციური მიღწევის გამოყენებაზე”. ამ ნორმიდან სრულიად არ ჩანს, რა უფლება გააჩნია სელექციონერს იმ შემთხვევაში, როდესაც მისგან ნებართვას არ იღებენ. ეს მძიმე იურიდიული შეცდომაა, რადგან არ არის განსაზღვრული, რომ მოწმობის მფლობელს შეუძლია ნებისმიერ სხვა პირს აუკრძალოს მისი უფლების დამრღვევი ქმედობის ჩადენა. ეს არის განსაკუთრებული უფლებების საყოველთაოდ მიღებული შინაარსი. სელექციური მიღწევების შესახებ საქართველოს კანონი ნოველის ცუდ მაგალითს ავლენს, რისთვისაც საჭიროა მდგომარეობის გამოსწორება.

კანონის აღნიშნულ მუხლში, შემდგომ ჩამოთვლილია ქმედობანი, რომლებიც გამოყენების ფაქტად ითვლება, ესენია:

- წარმოება და კვლავწარმოება;
- შემდგომი გამრავლების მიზნით სათეს კონდიციამდე დაყვანა;
- გაყიდვა და გასხვისების სახე;
- ექსპორტი;
- იმპორტი.

მოწმობის მფლობელის განსაკუთრებული უფლება ვრცელდება, აგრეთვე მცენარეულ მასალასა და საწარმოო დანიშნულების ცხოველზე, რომელიც მიღებულია მცენარის თესლისგან ან სანაშენე ცხოველისგან.

განსაკუთრებული უფლებების დარღვევად არ ითვლება:

– პირადი მოხმარებისა და სელექციური მიზნით განხორციელებული ქმედებები;

– ახალი ჯიშის შექმნისას საწყის მასალად სელექციური მიღწევის გამოყენება იმ ქმედობების გამოკლებით, რაც განსაკუთრებული უფლებების დარღვევად ითვლება. გარდა ამისა, კანონის მე-17 მუხლი, რომელიც ადგენს მფლობელის უფლების შეზღუდვებს, მიუთითებს იმ ქმედობებზე, რომლებიც “ამავე მუხლის მე-2 პუნქტშია

ჩამოთვლილი.” ამ მუხლს კი მე-2 პუნქტი საერთოდ არ გააჩნია?!

– ადგილობრივად მიღებული მცენარეული მასალის თესლად გამოყენება ამავე მეურნეობის ტერიტორიაზე, ორი წლის განმავლობაში. ამასთან, მცენარეების გეარებისა და სახეობების ნუსხას ამტკიცებს საქართველოს სოფლის მეურნეობის და სურსათის სამინისტრო.

– საწარმოო დანიშნულების ცხოველების გამრავლება იმ საწარმოში გამოსაყენებლად, სადაც ის გამოიყენეს.

– ნებისმიერი ქმედობები თესლზე, მცენარეულ და სანაშენე მასალაზე ან საწარმოო დანიშნულების ცხოველზე, რომელიც იქნა ჩართული სამეურნეო ბრუნვაში უფლებათა მფლობელის თანხმობით.

ეს ნორმა უფლებათა ამოწურვის ცნობილ პრინციპს განასახიერებს და იმდენად, ზოგადად არის ფორმულირებული, რომ ვრცელდება იმპორტზეც. ჩვენი აზრით, ამ შემთხვევისთვის სიფრთხილე იყო საჭირო, რადგან სასელექციო მიღწევისათვის, განსაკუთრებით კი მცენარეულისათვის, რომელიც თესლის მეშვეობით იოლად გავრცელებადია, უფლებათა ამოწურვის პრინციპმა შეიძლება მეტი ზიანი მოიტანოს, ვიდრე სარგებელი. მაგალითად, თუ მეზობელ ქვეყანაში სელექციონერის თანხმობით გამოიყენეს ჯიში, ის შეიძლება თავისუფლად იქნეს შემოტანილი საქართველოში. მისი გამოყენებით (თუ მოწმობის მფლობელს აკრძალვის უფლება ამოეწურა) შესაძლოა მოხდეს კვლავწარმოება და ამ კვლავწარმოების შედეგებით კანონიერად სარგებლობა.

საპატენტო სამართალში, მიღებულის მსგავსად, დადგენილია იძულებითი ლიცენზირების წესი. ოღონდ ფორმულირება კვლავ ითხოვს სერიოზულ დაზუსტებას. დადგენილია, რომ მოწმობის გაცემიდან 3 წლის შემდეგ კომისიამ შეიძლება გასცეს ლიცენზია მოწმობის მფლობელის თანხმობის გარეშე. ამასთან, კომისია აწესებს თანხას, რომელიც უნდა გადაიხადოს ლიცენზიატმა მოწმობის მფლობელის სასარგებლოდ.

ნაკლი ამ ნორმისა იმაშია, რომ მოწმობის მფლობელსა და ჰომავალ ლიცენზიატს (პირი, რომელიც იძულებით ლიცენზიას ათხოვს) უნდა მიეცეთ შესაძლებლობა მიაღწიონ შეთანხმებას ანაზღაურებაზე და დადონ ხელშეკრულება. მხოლოდ, თუ ასეთი შეთანხმება ვერ მოხერხდა, მაშინ შეიძლება საქმეში ჩაერიოს რომელიმე უფლებამოსილი ორგანო.

იძულებითი ლიცენზია (არ არის განმარტებული, თუ რა სახის ლიცენზია შეიძლება გაიცეს) გაიცემა ოთხი წლის ვადით, რასაც აკონტროლებს სელექციური მიღწევების დაცვისა და გამოცდის კომისია.

კანონი ადგენს აღნიშნული ლიცენზიის გაცემის პირობებს. კერძოდ, იძულებითი ლიცენზია გაიცემა, თუ:

- მფლობელი სელექციური მიღწევას არ აწარმოებს ან აწარმოებს არასაკმარისად;

- მფლობელი უმიზეზოდ აცხადებს უარს ლიცენზიის გაცემაზე. ეს ფორმულირება სრულიად მიუღებელია, რადგან ძველი მოიძებნოს შემთხვევა, რომ მოწმობის მფლობელმა ლიცენზიის გაუცემლობის მიზეზი არ დაასახელოს. აქ უნდა ყოფილიყო ნათქვამი, რომ იძულებითი ლიცენზია გაიცემა, თუ უფლებათა მფლობელი გონიერი პირობებით არ გასცემს ლიცენზიას.

- პირმა, რომელიც მოითხოვს იძულებით ლიცენზიას, უნდა წარმოადგინოს იმის მტკიცებულებანი, რომ მას გააჩნია საკმარისი ფინანსური და სხვა პირობები ლიცენზიით “კომპეტენტურად და ეფექტიანად” სარგებლობისათვის. როგორ დადგინდება და რითი უნდა დამტკიცდეს, რომ ლიცენზიატი მომავალში “ეფექტიანად” ისარგებლებს ლიცენზიით?

სელექციურ მიღწევაზე უფლებების მფლობელი პირის ვალდებულებათაგან გამოყენების გარდა აღსანიშნავია მოწმობის მოქმედების მთელ პერიოდში, მის საგანაცხადო აღწერილობაში მოყვანილი ჯიშის ნიშან-თვისებების შენარჩუნების მოვალეობა.

სელექციურ მიღწევაზე გაცემული მოწმობა შეიძლება იქნეს ცნობილი ბათილად, ამისათვის ნებისმიერ პირს შეუძლია მიმართოს თავად სელექციური მიღწევის გამოცდის და დაცვის კომისიას, ანუ იმავე ორგანოს, რომელმაც გასცა მოწმობა. კომისია შედაგებას მოწმობის ბათილობაზე განიხილავს ექვსი თვის ვადაში. განხილვა შეიძლება გაგრძელდეს, თუ დამატებითი გამოცდის ჩატარება შეიქმნა საჭირო.

მოწმობა ბათილდება, თუ:

- ერთგვაროვნებისა და სტაბილურობის კრიტერიუმში უსაფუძვლოდ იქნა შეფასებული დადებითად;

- მოწმობის გაცემის თარიღისათვის აღარ კმაყოფილდება სიახლისა და განსხვავებულობის მოთხოვნები. ასეთი ფორმულირებით კელავ წინააღმდეგობასთან გვაქვს საქმე. კანონის მე-4 მუხლი სიახლის განმარტებისას ეყრდნობა განაცხადის შეტანის თარიღს, ხოლო ბათილობის მოცემულ პირობებში უკვე მოწმობის გაცემის თარიღია ხსენებული. ამკარაა შეუსაბამობა, რაც უნდა გამოსწორდეს;

- აღმოჩნდა, რომ მოწმობის მფლობელს არ გააჩნდა კანონიერი საფუძველი მოწმობის მიღებისა.

კანონი იძლევა, აგრეთვე მოწმობის გაუქმების პირობებს, რაც დაკისრებული აქვს ისევ კომისიას. კერძოდ, მოწმობა უქმდება, თუ:

- აღარ კმაყოფილდება ერთგვაროვნებისა და სტაბილურობის კრიტერიუმის მოთხოვნები;

- არ იქნა წარდგენილი მცენარის თესლი, ნერგი, სანაშენე მასალა, საბუთები და ინფორმაცია იმისათვის, რომ ჩატარდეს შემოწმება. ან, გარდა ამისა, თუ არ იქნა შექმნილი ადგილზე ინსპექციის ჩატარების ხელშემწყობი პირობები. ამ ქმედობათა შესრულების ვადად დასახელებულია 12 თვე.

- არ იქნა გადახდილი ყოველწლიური საფასური მოწმობის ძალაში შენარჩუნებისათვის;

- გაუქმებულია სასელექციო მიღწევის დასახელება და მოწმობის

მფლობელმა არ წარადგინა სხვა შესაფერისი დასახელება.

გვინდა შევჩერდეთ დასახელების თავისებურებებზე სასელექციო მიღწევების დაცვის შესახებ კანონის თანახმად. კანონის მე-6 მუხლი ადგენს ზოგად მოთხოვნებს დასახელების მიმართ. კერძოდ, ის უნდა იძლეოდეს სელექციური მიღწევის იდენტიფიცირების საშუალებას, იყოს მოკლე და გააჩნდეს განმასხვავებელუნარიანობა სხვა ახლომდგომი დასახელებებისაგან, არ შედგებოდეს მხოლოდ ციფრებისაგან, არ იყოს შეცდომაში შემყვანი სელექციური მიღწევის თვისებების, წარმოშობის, მნიშვნელობისა და სელექციონერის პიროვნების გარკვევის დროს. დასახელება არ უნდა ეწინააღმდეგებოდეს ჰუმანურობისა და მორალის პრინციპებს. როგორც ვხედავთ, აქ ბევრი ისეთი მოთხოვნაა, რომელიც სასაქონლო ნიშნებისათვის არის დადგენილი. პრინციპული განსხვავება იმაშია, რომ თუ სასაქონლო ნიშანზე სიტყვის შერჩევისას არავისი თანხმობა არ არის საჭირო, სელექციური მიღწევის დასახელება უნდა მოიწონოს კომისიამ, რომლის დასტურის გარეშეც დასახელება ვერ მიენიჭება განცხადებულ მცენარესა თუ ცხოველის ჯიშს.

გარდა ამისა, სავალდებულოა შემდგომში რეგისტრირებული დასახელების გამოყენება. ამასთან, დასახელების შეცვლა დაშვებულია მხოლოდ გამონაკლისის შემთხვევაში, რომელსაც კომისია განსაზღვრავს.

ჩვენ უკვე აღვნიშნეთ სელექციური მიღწევის დასახელებისადმი წაყენებული მოთხოვნების მსგავსება სიტყვიერ სასაქონლო ნიშანთან. მსგავსება იმაშიც შეინიშნება, რომ კანონი სელექციური მიღწევების დაცვის შესახებ დასახელების გამოყენებას საგანგებოდ აწესრიგებს, ისე რომ, შეიმჩნევა მისი საერთო იურიდიული ბუნება სიტყვიერ სასაქონლო ნიშანთან. ასე მაგალითად, პასუხისგების შესაძლებლობაა დაწესებული თუ:

—პირი, რომელსაც დაერთო ნება სასელექციო მიღწევით სარგებლობაზე იყენებს სხვა, რეგისტრირებულისგან განსხვავებულ სახელს;

– სელექციური მიღწევის სახელი გამოიყენება სხვა მცენარისა ან ცხოველის ჯიშის აღსანიშნავად, რაც შეცდომაში შემყვანია;

– სელექციური მიღწევის სახელად გამოყენებულია რეგისტრირებული იმდენად მსგავსი დასახელება, რომ შესაძლებელია მათი აღრევა. აცხადებია, რომ კანონში გამოყენებულია ტერმინი “არევა” “აღრევის” ნაცვლად. ამგვარი უზუსტობანი კანონში მრავლად არის.

გვინდა მოკლედ აღვნიშნოთ საქართველოს სელექციური მიღწევების დაცვის შესახებ კანონის ზოგიერთი პრინციპული ნაკლი. კანონში არასაკმარისად არის მოცემული სელექციონერის მიერ საკუთარი უფლებების დაცვის საშუალებები. უწინარესად, უნდა აღვნიშნოთ, რომ გაუგებარია, როდის შეუძლია სელექციონერს (და სხვა პირს) მიმართოს სასამართლოს. მოწმობის ბათილად ცნობა და გაუქმებაც მხოლოდ კომისიის კომპეტენციაშია დატოვებული. არ არის ჩამოყალიბებული დავების განხილვის კომისიისაგან დამოუკიდებელი ორგანო. კანონის 31-ე მუხლი ადგენს: “ამ კანონის გამოყენებასთან დაკავშირებულ დავას წყვეტს სასამართლო”. მაშასადამე, მხოლოდ კანონის გამოყენების ან არ გამოყენების საკითხია დატოვებული სასამართლოს კომპეტენციაში? შემოტანილია მსოფლიოს იურიდიული პრაქტიკისათვის უცნობი ცნება “საავტორო უფლება სელექციურ მიღწევაზე” და მისადმი მიძღვნილია მთელი თავი.

კანონი პრაქტიკულად არ შეიცავს სანქციას.

ყოველივე აღნიშნულიდან გამომდინარე, რომ აღარეფერი ვთქვათ უფრო წვრილმან ხარვეზებსა თუ შეცდომებზე, რითაც მოფენილია კანონი სელექციურ მიღწევათა დაცვის შესახებ, ვთვლით, რომ ის სასწრაფოდ არის გადასახედი იურიდიული ტექნიკის ელემენტურულ მოთხოვნებთან შესაბამისობაში მოყვანის მიზნით მაინც.

15. არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აღკვეთა

სამრეწველო საკუთრების დაცვის პარიზის კონვენციამ არაკეთილსინდისიერი კონკურენცია და მისი აღკვეთა სამრეწველო საკუთრების სფეროს დაუკავშირა. ამ ობიექტის არსის შეცნობა საქართველოს დღევანდელი ეკონომიკის განვითარების პერიოდში სასარგებლო და საჭირო იქნება. არც ისე დიდი ხანია, რაც ჩვენში ფეხი მოიკიდა (მართალია, ჯერ კიდევ მომძლავრებული არ არის) თავისუფლად რეგულირებადმა სამომხმარებლო ბაზარმა, რომლის წარმატებით განვითარების მთავარი ბერკეტი მეწარმეთა კონკურენციაა. ხოლო იქ, სადაც შეჯიბრი არსებობს, მიუხედავად კეთილი ჩვეებისა, ტრადიციისა და დაწერილი თუ დაუწერელი კანონებისა, არსებობს არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის განვითარების პრაქტიკული გამოვლინებაც. ამ საკითხს პარიზის კონვენცია საგანგებოდ ეხება და ავალებს მონაწილე ქვეყნებს, რომ მათ მიიღონ ყველა საჭირო ზომა საკანონმდებლო თუ პრაქტიკული, რომ არ დაუშვან არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის განვითარება. საქართველოში უკვე ბევრია ამგვარი კონკურენციის მაგალითი, იგი პრესის ფურცლებიდან შეიძლება მოიძებნოს, მაგრამ სასამართლო პრაქტიკა, გასაგებია, მწირია.

თუ გადავხედავთ სადღეისოდ არსებულ სამართლებრივ ბაზას საქართველოში, აღმოვაჩენთ, რომ არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აღმკვეთი ნორმები სხვადასხვა კანონშია განთესილი, თუმცა არსებობს სპეციალური კანონი “ანტიმონოპოლიური საქმიანობისა და კონკურენციის შესახებ”. ეს მიღგომა, გვესახება, რომ სწორია, რადგან რთულია შეიქმნას ერთი ამომწურავი სპეციალური აქტი, რომელიც ეკონომიკისა და მეწარმეობის მრავალ სფეროს მოაწესრიგებს.

პარიზის კონვენცია არაკეთილსინდისიერ კონკურენციას განიხილავს, როგორც მრეწველობისა და ვაჭრობის სფეროში არსებული პატიოსანი ჩვევების საწინააღმდეგო აქტს. კავშირი არაკეთილსინდისიერი კონკურენციისა და სამრეწველო საკუთრების დაცვისა

იმდენად ფართოა, რომ მისი აღკვეთისაკენ მიმართული ნორმების შეტანას აუცილებლად თელის ნებისმიერი ქვეყნის სასაქონლო ნიშნების დაცვის თუ საპატენტო კანონმდებლობა. უფრო მეტიც, საავტორო სამართალიც ვერ უვლის გვერდს ამ აქტს.

არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის გამოვლინებად შეიძლება ჩაითვალოს, მაგალითად, ჯერ კიდევ გამოუქვეყნებელი გამოგონების არსის მოტყუების გზით განხორციელება, ან იმ პირის მიერ, ვინც ფლობს ინფორმაციას ასეთი გამოგონებების შესახებ, მაგალითად, განაცხადების განხილვის პერიოდში, სხვა პირისათვის გადაცემა მისთვის საჭირო ინფორმაციისა და მონაწილეობა ამ გამოგონების პრაქტიკულ რეალიზაციაში. სასაქონლო ნიშნებთან დაკავშირებით არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის გაწევა სახეზეა სხვა საქვეყნოდ ცნობილი ნიშნის რეპუტაციით სარგებლობისას. ასევე განიხილება სამრეწველო ნიმუშების მიმსგავსება და უკვე დამკვიდრებული სამრეწველო ნიმუშის ავტორიტეტით სარგებლობა საკუთარი კომერციული ინტერესებისათვის. არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის მაგალითი იქნება აგრეთვე ნაწარმზე ან მის შეფუთვაზე, ან რეკლამისათვის შემდეგი გამაფრთხილებელი აღნიშვნების გამოყენება: “დაცულია საქართველოს პატენტით”, “ნიშანი რეგისტრირებულია” და სხვა, იმ დროს, როდესაც ამ ფაქტს ადგილი არ აქვს.

აღიარებულია, რომ არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის გაწევისაგან ეფექტური დაცვა კარგად ავსებს და განამტკიცებს სამრეწველო საკუთრების ობიექტების დაცვას, განსაკუთრებით მაშინ, როდესაც მათზე ჯერ კიდევ პატენტი გაცემული არ არის ან ისინი რეგისტრირებული არ არიან.

არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის გამწევი პირი, უპირველესად, ცდილობს, მოატყუოს მომხმარებელი, რომლის განწყობაზეც არის დამოკიდებული საქმიანობის განვითარება. მაგრამ ეკონომიკა ვერ იქნება დამოკიდებული იმაზე, გაერკვა თუ არა მომხმარებელი მეწარმის კეთილსინდისიერებაში. ეკონომიკის აღმავალი განვითარებისათვის

საჭიროა მისი საკანონმდებლო უზრუნველყოფა. ეს კი პირველად საფრანგეთის სამართალმა გამოააშკარა. არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის ცნება საფრანგეთის პრაქტიკიდან მომდინარეობს და სპეციალისტები ამის დასტურად დაახლოებით 1850 წელს ასახელებენ. საფრანგეთის სასამართლოებმა სამოქალაქო კოდექსის 1382-ე მუხლზე დაყრდნობით შეძლეს კონკურენტების დაცვის პრინციპების შემუშავება, რომლებიც ამჟამად გამოიყენება. მიღებულ იქნა ცალკე კანონებიც, მაგალითად, 1905 წლის კანონი თაღლითობასთან ბრძოლის შესახებ, რომელიც შემდგომ კიდევ განვითარდა და მას დაემატა სხვა საკანონმდებლო აქტები და დეკრეტები. ერთ-ერთი მნიშვნელოვანთაგანია 1973 წ. მიღებული “რეიეს კანონი”, რომელიც შეცდომის გამომწვევ რეკლამას კრძალავს. უნდა დასახელდეს, აგრეთვე კანონები მომხმარებლისათვის ინფორმაციის მიწოდების შესახებ მიღებული 1978 და 1989 წლებში.

გერმანიაში 1909 წელს მიღებულ იქნა სპეციალური კანონი არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აღკვეთის შესახებ, რომელიც დღესაც ძირითადი მოქმედი სამართლებრივი აქტია. კანონი აგებულია ორი ძირითადი საკითხის მოწესრიგების ირგვლივ. ეს საკითხებია – უპატიოსნო და შეცდომაში შემყვანი საქმიანობა. კანონი, სარჩელის წარდგენის შესაძლებლობას აძლევს კერძო პირებს, რასაც კარგად იყენებენ კონკურენტები, მეწარმენი და მომხმარებლები.

დიდი ბრიტანეთის პრაქტიკა საერთო სამართლის ნორმების გამოყენებას გაყვა და უარყო ცალკე სპეციალური სამართლებრივი აქტის მიღება არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აღკვეთისათვის. ითვლება, რომ სხვისი სახელით სარგებლობის აკრძალვა საკმარისად აწესრიგებს სკითხს. გარდა ამისა, აკრძალულ აქტებად არის მიჩნეული ცილისწამება და კონფიდენციალური ინფორმაციის გაერცვლება. 1863 წლიდან მიღებულ იქნა მომხმარებელთა ინტერესების დაცვის შესახებ საკანონმდებლო დებულებანი, რომლებიც შემდგომ განმტკიცდა დამატებითი საკანონმდებლო აქტებით – 1973 წლის კანონით

პატიოსანი ვაჭრობის შესახებ, 1971 და 1975 წწ კანონებით მომხმარებლისათვის საქონლისა და მომსახურების თავზე მოხვევის თაობაზე, 1987 წლის კანონით მომხმარებელთა ინტერესების დაცვის შესახებ და 1988 წლის ნორმატიული აქტით, შეცდომაში შემყვანი რეკლამის კონტროლის შესახებ.

ამერიკის შეერთებულ შტატებშიც არაკეთილსინდისიერი კონკურენციისაგან დაცვის პრაქტიკა ვითარდებოდა სასამართლო პრეცედენტებზე დაყრდნობით საერთო სამართლის იმ ნორმის საფუძველზე, რომელიც სხვისი სახელით სარგებლობას სამოქალაქო სამართალდარღვევად მიიჩნევს. საერთო სამართლის ამ დებულებას დაერთო 1946 წელს მიღებული ახალი კანონი სასაქონლო ნიშნების შესახებ. ამ კანონის შესაბამისმა ნორმამ შესაძლებელი გახადა სასამართლო წესით დაცვის განხორციელება ცრუ განცხადებების წინააღმდეგ, რომლებიც ითვალისწინებენ კონკურენტების პროდუქციის ძაგებას. 1988 წლიდან ეს დებულება კიდევ უფრო გაფართოვდა და აკრძალულად იქნა მიჩნეული შეცდომაში შემყვანი ან ცრუ განცხადებები სხვა პირთა საქონლის ან მომსახურების შესახებ. აშშ-ში გატარდა ადმინისტრაციული ღონისძიებებიც არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის დაუშვებლობის მიზნით. 1914 წელს შეიქმნა ვაჭრობის ფედერალური კომისია, რომელიც აღიჭურვა ფართო იურისდიქციით სასამართლო წესით საკითხის მოწესრიგების თვალსაზრისით. განსაკუთრებით ეს ეხება შტატებს შორის ან მასთან დაკავშირებით გამოვლინებულ ისეთ აქტებს, რომლებიც შეიცავენ უპატიოსნო ან შეცდომაში შემყვან ქმედებებს საქონლით ვაჭრობის ან მომსახურების გაწევის შემთხვევებში.

სხვა ქვეყნებშიც არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის წინააღმდეგ მიღებულ იქნა სპეციალური საკანონმდებლო აქტები, ან მისი აღკვეთისაკენ მიმართული დებულებანი აისახა სხვადასხვა კანონთა ნორმებში. არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აღკვეთის ღონისძიებათა გატარებას საგანგებოდ ითხოვს თანამედროვე საერთაშორისო

თანამშრომლობა. სპეციალური მოთხოვნები აქვთ ჩამოყალიბებული ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაციასა და გაერთიანებული ევროპის საბჭოს. ამ მოთხოვნების შესაბამისად, მრავალმა ქვეყანამ, 1992 წლიდან დაწყებული გადახდა და ეროვნულ კანონებში შეიტანა გადასინჯული ნორმები, რომლებიც უფრო სრულად პასუხობენ თანამედროვე მოთხოვნებს.

საქართველოში არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აქტებს ეხება ან კრძალავს რამოდენიმე საკანონმდებლო აქტი. არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის გამოვლენის აქტების ჩამონათვალი მოცემულია კანონში მონოპოლური საქმიანობისა და კონკურენციის შესახებ. ეს კანონი დასახელებიდან გამომდინარე უნდა ვივარაუდოთ, რომ სპეციალური კანონია და მის მე-9 მუხლში ჩამოთვლილია ქმედობები, რომლებიც მიიჩნევა არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აქტებად. შესაბამის ნორმებს ითვალისწინებს კანონი მომხმარებელთა უფლებების დაცვის შესახებ; ადმინისტრაციულ სამართალდარღვევათა კოდექსი, 253-ე მუხლი; სისხლის სამართლის კოდექსი, 162-ე, 165-ე, 166-ე მუხლები; სამოქალაქო კოდექსის სხვადასხვა დებულებანი; დებულება სასაქონლო ნიშნების შესახებ.

გამომდინარე პარიზის კონვენციის განმარტებიდან სხვადასხვა ქვეყნის სასამართლო პრაქტიკა და სპეციალური კანონმდებლობა არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის შინაარსის გადმოცემისას ეყრდნობა ისეთ ცნებებსა და ტერმინებს, როგორიცაა: “პატონისანი კომერციული პრაქტიკა”, “კეთილსინდისიერების პრინციპები”, “პროფესიული კორექტულობა”, “პატოსნება”, “წესიერება”, “პატონისანი საქმიანობა ბაზარზე” და სხვ.

აღნიშნული ცნებების განმარტება გარკვეულ სუბიექტივიზმთან არის დაკავშირებული. ამაზე იმ ქვეყნების პრაქტიკაც მიუთითებს, რომლებსაც დიდი გამოცდილება გააჩნიათ. არაკეთილსინდისიერი კონკურენციიდან გამომდინარე დელიქტი დგინდება ისეთი სუბიექტური ხასიათის კრიტერიუმებზე დაყრდნობით, როგორიცაა “ბრალი” და

“ბოროტი განზრახვა”. ამიტომ არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის ფაქტის დადგენისას საჭიროა შესაბამისი ნორმების ღრმა ანალიზი, რომ ზუსტად განისაზღვროს მათი მიზანი. არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აღკვეთის მთავარი მიზანი კი არის ის, რომ საქონელბრუნვაში ყველა მონაწილე მხარის ინტერესები დაიცვას კეთილსინდისიერი და ჯანსაღი კონკურენციის ჩამოყალიბებისა და მისი უზრუნველყოფის ნიადაგზე. უპირველესად, მხედველობაში, უნდა იქნეს მღებული პატიოსანი მომხმარებლის ინტერესები და მას შეუხამდეს მეწარმეთა და საქონელბრუნვაში მონაწილე სხვა პირთა საქმიანობა.

არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის გაწვევის აქტებად ჩვეულებრივად მიიჩნევა შემდეგი:

– საწარმოს, პროდუქციის ან სამეწარმეო საქმიანობის აღკვეთისაკენ მიმართული ქმედებები. ეს დებულება ვრცელდება ნებისმიერ ისეთ ქმედებაზე, რომელიც ეხება სასაქონლო ნიშნებს, სხვა აღნიშვნებს, მარკირებას, რაიმე დევიზის (ლოზუნგის) გამოყენებას, საქონლის შეფუთვის, ფორმას ან ფერს, აგრეთვე ნებისმიერ ისეთ განმასხვავებელ მინიშნებას, რასაც სამეწარმეო (სამრეწველო) ან კომერციულ საქმიანობაში იყენებენ.

სარჩელის განხილვისათვის საკმარისია, რომ მოსარჩელემ დაამტკიცოს აღრევის შესაძლებლობა. ამასთან, ისეთი ქმედობის წინააღმდეგ მიმართული აღმკვეთი ღონისძიებანი, როგორიცაა აღრევა, ხანდაზმულობის ვადით არ შეიზღუდება.

შევვებით აღრევის ზოგიერთ რთულ სახეებს, რადგან სასაქონლო ნიშნების და სხვა აღნიშვნებისა თუ შეფუთვის მსგავსება აღრევის ელემენტარული გამოვლინებანია და ხშირად ხდება. აშშ-ის პრაქტიკიდან ცნობილია ე.წ. “სპონსორობის აღრევა”. ეს ის შემთხვევაა, როდესაც მომხმარებელი ითვალისწინებს, რომ საქონელსა და მომსახურებას აქვთ სხვადასხვა წარმოშობა და, რომ ორი მეწარმე ერთმანეთთან არ იმყოფება იმდენად მჭიდრო კავშირში,

რომ მომხმარებელს შეეძენას ამ ორი მეწარმის ურთიერთდამოკიდებულების შთაბეჭდილება. მაგრამ, საქონლისა და მომსახურების სახეების გათვალისწინებით, რომლისთვისაც გამოიყენება სასაქონლო ნიშანი და იმის გათვალისწინებით, თუ როგორ ახორციელებს ანალოგიურ ქმედობას მეორე მეწარმე, მომხმარებელს ექმნება შთაბეჭდილება, რომ აღნიშნული მეორე მეწარმის მიერ სასაქონლო ნიშნის გამოყენება ხდება შეთანხმების საფუძველზე. სპონსორობის აღრევის კონცეფცია ყველაზე მეტად ვლინდება სარეკლამო საქმიანობაში, კერძოდ, როდესაც საქმე ეხება გამოჩენილი პიროვნებების (კულტურის დარგის მოღვაწენი, სპორტსმენები და სხვ.) უფლებებს, აგრეთვე ლიტერატურის ან სხვა მხატვრული ნაწარმოებების პერსონაჟების გამოყენების უფლებებს. მომხმარებელი შეცდომაში შედის პერსონაჟის სახელის ან გამოსახულების გამოყენების გამო, თითქოს მეწარმეს ამგვარ ქმედობაზე უფლება საკუთრივ გააჩნია, ან მიღებული აქვს შესაბამისი უფლებამოსილი პირისაგან.

აღნიშვნებისა და მინიშნებების აღრევის წინააღმდეგ მიმართული სამართლებრივი დებულებანი დაცვიდან გამორიცხავენ ისეთ შემთხვევებს, როდესაც საქონლის ფორმა განპირობებულია მისი ფუნქციური დანიშნულებით, ან როდესაც კონფიგურაცია ისეთია, რომ მხოლოდ ის სძენს საქონელს განსაკუთრებულ სამომხმარებლო ღირებულებას.

— შეცდომის გამომწვევი ქმედობა.

ამ სახის ქმედობა ერთ-ერთი ყველაზე გავრცელებული ფორმაა არაკეთილსინდისიერ კონკურენციაში. მის ქვეშ გულისხმობენ ისეთი სახის ქმედობას, რომლის შედეგად მომხმარებელს ექმნება მცდარი შთაბეჭდილება კონკურენტების პროდუქციასა (ნაწარმსა) და მომსახურებაზე. ამ ქმედობის ქვეშ ექცევა ისეთი სახის ქმედობანი, რომლებიც დაფუძნებულია მოტყუებით ინფორმაციაზე. ამას არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აღკვეთის ნორმები კრძალავს, რადგან კონკურენცია უნდა ემყარებოდეს პატიოსნებას.

შეცდომის გამომწვევი ქმედობა, რომელიც ზორციელდება განზრახ და უფრო მეტიც, ბოროტი განზრახვით, მაგალითად, ფარმაცევტიკის სფეროში, სამოქალაქო ან ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი სანქციის გამოყენების გარდა ექვემდებარება სისხლის სამართლებრივ დევნას.

ქვეყნები მნიშვნელოვნად ზღუდავენ, აგრეთვე პროდუქციის გასაღების ისეთ ფორმას, რომელიც ითავსებს პრიზების ან სარეკლამო საჩუქრების დარიგებას. ამგვარი ვაჭრობის განზორციელება დეტალური საკანონმდებლო რეგლამენტაციის საგანია. ეფიქრობთ, საქართველოს დღევანდელი პირობებისათვის, როდესაც მოძალბებულია აღნიშნული სახის ვაჭრობის პრაქტიკა, საჭიროა შემუშავდეს უფრო დეტალური ნორმები, რომლებიც გარკვეულ ჩარჩოში მოათავსებენ ასეთ ვაჭრობას.

გასათვალისწინებელია, რომ ზოგჯერ ჭეშმარიტი ფაქტის განცხადებაც კი შეიძლება იყოს შეცდომის გამომწვევი. მაგალითად, თუ პროდუქტში ქიმიკატების გამოყენება კანონით იკრძალება და მეწარმე რეკლამირებისას აცხადებს, რომ მისი ნაწარმი არ შეიცავს ქიმიკატებს, მაშინ მომხმარებელს შეიძლება შეექმნეს ამ პროდუქტის შესახებ რაღაც განსაკუთრებულობის შთაბეჭდილება. ამდენად, მეწარმემ შეიძლება მოიპოვოს უპირატესობა მომხმარებლის შეცდომაში შეყვანით.

შეცდომის გამომწვევი აქტის შეფასებისას გამოიყენება “საშუალო მომხმარებლის” ან “ნაკლებად გათვითცნობიერებულის არაკრიტიკულად განწყობილი მომხმარებლის” ფიგურა. ძირითადი მტკიცება შეცდომის გამომწვევი ქმედობის შესახებ ეყრდნობა აღნიშნულ მომხმარებელთა წრის გამოკითხვის შედეგებს. 10-15% მომხმარებელი თუ მიიჩნევს ქმედობას შეცდომის გამომწვევ აქტად, მაშინ ფაქტი დამტკიცებულად ითვლება.

— კონკურენტების დისკრედიტაცია.

არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის ეს აქტი გამოიხატება კონკურენტის ძაგებაში, ანუ მის შესახებ ნებისმიერი ისეთი ცრუ

ინფორმაციის გავრცელებაში, რომელმაც შეიძლება გამოიწვიოს მეტოქის რეპუტაციისათვის ზიანის მიყენება. დისკრედიტაციის შეშვეობით არაკეთილსინდისიერი კონკურენტი ცდილობს ბაზარზე უპირატესობის მოპოვებას.

არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის გაწვევის ეს აქტი ჩვეულებრივად ექვემდებარება სამოქალაქო სამართლებრივ სანქციებს, რაც ითვალისწინებს, მაგალითად, არაკეთილსინდისიერი ქმედობის აკრძალვას და ზიანის ანაზღაურებას.

კონკურენტმა თავისი შელახული უფლებების დაცვა შეიძლება მოითხოვოს მიუხედავად იმისა, ფაქტიურად მიაღწა მას ზიანი თუ ჯერ არა.

დისკრედიტაციის ქმედობათა რიცხვს განეკუთვნება კონკრეტულ კონკურენტზე მითითება (მისი ნაწარმის ან მომსახურების წინააღმდეგ გალაშქრება), რაიმე ფაქტების გამოშვებება, ან კონკურენტის შესახებ საკუთარი აზრის გამოთქმა, ცრუ ცნობების გავრცელება. ზუსტი მონაცემების გავრცელებაც შეიძლება ჩაითვალოს დისკრედიტაციის მცდელობად, რადგან ამგვარი ქმედობაც შეიძლება განხილულ იქნეს ვაჭრობაში მიღებული პატიოსანი ჩვევების დარღვევად.

— კომერციული საიდუმლოების გამოყენება.

კომერციული საიდუმლოების უნებართვო გამოყენება განიხილება კომერციული ღირებულების მქონე ქონების მითვისებად, რაც იკრძალება სპეციალური საკანონმდებლო ნორმებით, ან არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის კანონმდებლობით. ეს ქმედობა შეიძლება განეკუთვნებოდეს სამოქალაქო სამართალდარღვევათა, ადმინისტრაციულ-სამართალდარღვევათა, ან სისხლის სამართლებრივ სამართალდარღვევათა რიცხვს.

კომერციულ საიდუმლოებაზე უფლებათა დარღვევის ფაქტის მტკიცებისას დაინტერესებულმა პირმა ცხადად უნდა დაასაბუთოს, რომ ის ამ საიდუმლოებას განსაკუთრებულ ღირებულებად განიხილავს და, რომ მას შესაბამისი ზომები ჰქონდა მიღებული, ან გამოამჟღავნა

განზრახვა (მაგ. ხელშეკრულების დადებისას) ამ ინფორმაციის კონფიდენციალური ხასიათის საიდუმლოდ შენახვის თაობაზე.

დარღვევა შეიძლება გამოვლინდეს ყოფილი თანამშრომლის მიერ ინფორმაციის გამოყენებასა ან გაცხადებაში, აგრეთვე კონკურენტის მიერ კონფიდენციალური (საიდუმლო) ინფორმაციის უნებართვოდ გამოყენებასა ან გაცხადებაში. კომერციულ საიდუმლოებად დაცვა ხდება იმ ინფორმაციისა, რომელიც იქნა მოპოვებული არაკანონისმიერი გზით. ინფორმაციის ფლობა კანონისმიერად, მაგრამ მისი შემდგომი გამოყენება კანონით, ან ვალდებულებით დადგენილი წესის საწინააღმდეგოდ ასევე შეიძლება დარღვევად ჩაითვალოს.

– სხვისი მიღწევების არამართლზომიერი გამოყენება.

ქმედობა, რომელიც გამიზნულია სხვისი მიღწევის გამოყენების ხარჯზე გამდიდრებისკენ, რომელიც მომხმარებელმა ან სხვა პირმა სათანადოდ შეაფასა და გარკვეულ წილად გაითვითცნობიერა, განიხილება არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აქტად. ეს ქმედობა დამყარებულია, როგორც წესი, აღნიშვნების ან მინიშვნებების, პროდუქციის ან სხვა სახის მიგნების ან გამოგონების იმიტაციაზე. სხვაგვარად, ამ აქტს კომერციულ პარაზიტირებას უწოდებენ.

სხვა, ადრე ცნობილი მიღწევის გამოყენება შეიძლება არ იქნეს განხილული არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აქტად და თავსებადი იყოს ნორმალური კონკურენციის პირობებთან. ეს მაშინ ხდება, როდესაც არც კომერციაში მონაწილე სხვა პირები და არც მომხმარებელი შეცდომაში არ შედის, ან არ ხდება კონკურენტების ერთმანეთში აღრევა.

კომერციული პარაზიტირებისაგან დაცვა არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის კანონმდებლობით ხორციელდება, მაშინ როდესაც სამრეწველო საკუთრების ობიექტების დაცვის შესახებ სპეციალური კანონმდებლობა ამის შესაძლებლობას არ იძლევა.

კომერციული პარაზიტირების ქმედობათა რიცხვს მიეკუთვნება

სასაქონლო ნიშნის განმასხვავებელუნარიანობის ან სარეკლამო ღირსშესანიშნაურობის შესუსტება, სხვისი რეპუტაციის გამოყენება, პირდაპირი კოპირება და აგრეთვე ე.წ. “პარაზიტული ქმედობა”. უკანასკნელი ქმედობა განიხილება ასეთად, როდესაც მიმბაძველი სისტემატურად და გამიზნულად ითვისებს ერთი კონკრეტული კონკურენტისათვის დამახასიათებელ მიღწევას. არაკეთილსინდისიერებას ამჟღავნებს ისეთი ფაქტები, როგორიცაა კონკურენტისაგან ნიმუშების მოპოვება ან მიღება იმ მიზნით, რომ ადვილად მოახდინოს მიბაძვა (იმიტაცია) პროდუქტისა, რაც შემდგომში მისი საქმიანობის ერთ-ერთ საგნად იქცევა.

— შედარებითი რეკლამა.

არაკეთილსინდისიერი ქმედობად განიხილება და, როგორც წესი, იკრძალება რეკლამა, რომელშიც კონკურენტი ან აცხადებს, რომ მისი პროდუქცია ისევე კარგია, როგორც სხვისი, მაგალითად, საყოველთაოდ ცნობილი თვისებების მქონეა, ან პირიქით, აცხადებს, რომ მისი პროდუქცია სჯობს სხვისას.

ასეთი განცხადებები იკრძალება იმის საფუძველზე, რომ ერთ შემთხვევაში დისკრედიტაციის აქტად მიიჩნევა, ზოლო მეორე შემთხვევაში — შეცდომაში შემყვანად.

ზოგი ქვეყანა საერთოდ კრძალავს შედარებითი რეკლამის აქტს (გერმანია), ზოგი კი მნიშვნელოვან შეზღუდვებს აწესებს.

— არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის სხვა აქტები.

ასეთ კატეგორიათა რიცხვს მიეკუთვნება მომბეზრებელი რეკლამა, შიშის შეგრძნების გამოყენება, ზედმეტი ფსიქოლოგიური ზეწოლა, გასაღების სტიმულირება ჯილდოების და საჩუქრების დარიგებით, ან ლატარიის გამოყენებით და სხვ., კომერციულ საქმიანობაში დაბრკოლებების შექმნა (მაგალითად, დამზადებული ეტიკეტების განზრახ განადგურება, რაც კონკურენტს შეუფერხებს პროდუქციის წარმოებას).

საქართველოს კანონმდებლობით არაკეთილსინდისიერი კონკუ-

რენციას განეკუთვნება:

ა) კომუნიკაციის ნებისმიერი საშუალების გამოყენებით საჭონლის შესახებ ისეთი ინფორმაციის გადაცემა, რომელიც ადრესატს უქმნის არასწორ წარმოდგენას და ამით უბიძგებს გარკვეული სამეურნეო ქმედობისაკენ;

ბ) ეკონომიკური აგენტის მიერ კონტრაგენტის შეცდომაში შეყვანის მიზნით გარიგების ნამდვილი მიზნის დამალვა და ამით კონკურენციაში უპირატესობის მოპოვება;

გ) კონკურენციაში უპირატესობის მიღწევა დემპინგური ფასების გამოყენებითა და მომხმარებლის შეცდომაში შეყვანის გზით;

დ) ეკონომიკური აგენტის მიერ კონკურენტის რეპუტაციის შელახვა (საწარმოზე, პროდუქციაზე, სამეწარმეო და სავაჭრო საქმიანობაზე) არასწორი შეხედულების შექმნა, მისი უსაფუძვლო კრიტიკა ან დისკრედიტირება;

ე) კონკურენტის ან მესამე პირის სასაჭონლო ნიშნისა და საფირმო სახელწოდების თვითნებური გამოყენება;

ვ) კონკურენტის ან მესამე პირის საჭონლის ფორმის, შეფუთვის ან გარეგნული გაფორმების მითვისება;

ზ) სამეცნიერო-ტექნიკური, საწარმოო, სავაჭრო ინფორმაციისა და კომერციული საიდუმლოების მიღება, მოპოვება, გამოყენება ან გავრცელება მისი მფლობელის თანხმობის გარეშე.

16. სასაქონლო ნიშნების ურთიერთდამოკიდებულება სამრეწველო საკუთრების სხვა ობიექტებთან

სამრეწველო საკუთრების დაცვის პარიზის კონვენცია ერთად ასახელებს სხვადასხვა ობიექტს და ყველას ერთად მიაკუთვნებს სამრეწველო საკუთრებას, რაც იმაზე მიანიშნებს, რომ არსებობს ამ ობიექტების გამაერთიანებელი ნიშნები. სამრეწველო საკუთრება

ინტელექტუალური საკუთრების ნაწილია და ალბათ სასაქონლო ნიშნები, ისევე როგორც სამრეწველო საკუთრების სხვა ობიექტები, ინტელექტუალური საკუთრების იმ ობიექტებთან, რომლებიც საავტორო სამართალს განეკუთვნება, დამაკავშირებელ ნიშნებსაც შეიცავს. უპირველესად, უნდა აღინიშნოს, რომ სასაქონლო ნიშანი, ისევე როგორც ნებისმიერი ინტელექტუალური საკუთრების ობიექტი, ადამიანის ქმნილებაა. ამასთან ეს ქმნილება არ არის ჩვეულებრივი, იგი ყოველთვის შემოქმედებითი ხასიათის გარჯასთან არის დაკავშირებული და მისი შექმნელის იდეებით სულდგმულობს. გარდა ამისა, ზოგიერთი სასაქონლო ნიშანი, მხედველობაშია გამოსახულებითი, იმედროულად შეიძლება წარმატებით მიეკუთვნოს მხატვრულ ნაწარმოებს და მასზე დაცვა განხორციელდეს საავტორო სამართლის მიხედვით.

გარდა ხსენებულისა, მრავალი სხვა საერთო და განმასხვავებელი ნიშანი მოიძებნება სასაქონლო ნიშნებსა და საავტორო სამართლის სხვა ობიექტებთან, მაგრამ შედარებას გაეაგრძელებთ სამრეწველო საკუთრების ობიექტებთან.

ა. გამოგონება

თავისი შინაარსით გამოგონება და სასაქონლო ნიშანი ერთმანეთისგან მკვეთრად განსხვავებულია. გამოგონება გავლენას ახდენს ეკონომიკურ და ტექნოლოგიურ განვითარებაზე, მის ღონეზე. იგი ყოველთვის ახალ სიტყვას წარმოადგენს ტექნიკის განვითარებაში, მაშინ როცა სასაქონლო ნიშანი ამგვარი ფუნქციის მატარებელი არ არის. სასაქონლო ნიშანი ემსახურება გამოგონების აქტიურ ჩართვას ეკონომიკურ მიმოქცევაში და ხშირ შემთხვევაში მნიშვნელოვნად უწყობს ხელს მის საფუძველზე გამოშვებული ნაწარმის მომხმარებელამდე წარმატებით მიღწევას. ერთი და იგივე გამოგონების საფუძველზე დამზადებული ნიწარმი, მაგალითად, რენტგენაპარატი “Siemens”-ის ნიშნით მონიშნული, გაცილებით უფრო ჰდვილად

მიადწევს მომხმარებელამდე, ვიდრე სხვა ნიშნებით მონიშნული იგივე აპარატი, თუნდაც ტექნიკური თვისებებით უკეთესი მახასიათებლები გააჩნდეს. ეს გამოგონებისა და სასაქონლო ნიშნის ირიბი კავშირია. ამ ორი ობიექტის მთავარი სიახლოვე არის ის, რომ ორივეს გააჩნია უნარი, იყოს ფიზიკურად განხორციელებული და განსახიერდეს მრავალჯერადად, პრაქტიკულად შეუზღუდავი რაოდენობით. ამასთან ორივე შემთხვევაში მათი პრაქტიკული რეალიზაციის კონტროლის გაწევა განსაკუთრებული უფლების მფლობელისათვის (შემქმნელისათვის) ძალზე გაძნელებულია, ხშირად შეუძლებელიც არის. თანაც, გამოგონებაც და სასაქონლო ნიშანიც მსოფლიოს ნებისმიერ კუთხეში და ნებისმიერ დროს შეიძლება იყოს განმეორებული.

სამართლებრივი თვალსაზრისით მათ აერთიანებთ ის, რომ განსაკუთრებული უფლებების განხორციელება და დაცვა შეზღუდულია იმ ქვეყნის ტერიტორიით, რომლის სახელმწიფოს სახელითაც გაიცა პატენტი, ან მოწმობა ნიშნის რეგისტრაციის შესახებ. რაც შეეხება განსაკუთრებული უფლებების მოქმედებას დროში, გამოგონებისათვის შემოფარგლულია 20 წლით, მაშინ როდესაც სასაქონლო ნიშნის მოქმედება შეიძლება გავრცელდეს ყოველი 10 წლის პერიოდით ამ პერიოდების შეუზღუდავად. ასეთი წესი მოქმედებს საქარეულოში და მსოფლიოს პრაქტიკულად ყველა ქვეყანაში.

მოყვანილი შედარება მართებულია სასარგებლო მოდელეობისთვისაც, რადგან გამოგონება და სასარგებლო მოდელი ერთმანეთთან, არსობრივად, იმდენად ახლო მდგომი ობიექტებია, რომ სასარგებლო მოდელს მცირე გამოგონებას უწოდებენ.

ბ. სამრეწველო ნიბუში

სამრეწველო საკუთრების ამ ობიექტს სასაქონლო ნიშანთან უფრო მეტი სიახლოვე აკავშირებს, ვიდრე გამოგონებას. სამრეწველო ნიბუში, თავისთავად, ყოველთვის გამოსახულებაა და სასაქონლო ნიშნის მსგავსად შეიძლება იყოს როგორც ორგანზომილებიანი (აპლიკაცია) ასევე სამგანზომილებიანი. პოტენციურად სამრეწველო ნიბუში შეიძლება შეადგენდეს ისეთ აღნიშვნას, რომელიც შეიძენს სასაქონლო ნიშნისათვის დამახასიათებელ მთავარ ფუნქციას – საქონლისა და მეწარმის სხვა საქონლისა და მეწარმისაგან განსხვავების უნარს. ამის მკაფიო მაგალითია კოკა-კოლას ცნობილი ნიშანი მისი ბოთლის გამოსახულების სახით. ეს ბოთლი სულ თავისუფლად შეიძლება ყოფილიყო დაცული სამრეწველო ნიბუშების კანონმდებლობით.

სასაქონლო ნიშნებისა და სამრეწველო ნიბუშების შედარება ჩვენ ადრე წარმოვადგინეთ წიგნში “სამრეწველო საკუთრება. გამოგონება, სასარგებლო მოდელი, სამრეწველო ნიბუში. უფლებათა გაფორმება და სამართლებრივი დაცვა” (თბილისი, 1997 წ. გვ. 50). გავიმეორებთ მხოლოდ, რომ მიუხედავად სამრეწველო ნიბუშის მთავარი დანიშნულებისა – მოახდინოს მყიდველზე ესთეტიკური ზეგავლენა, იგი, სასაქონლო ნიშნის მსგავსად, ხშირად იძენს მეორად მნიშვნელობას, ანუ მყიდველის თვალში გარკვეული სახის საქონელს და გარკვეულ მეწარმეს უკავშირდება. ასეთ შემთხვევაში სამრეწველო ნიბუში გადაიქცევა სასაქონლო ნიშნად.

დანარჩენში, სამრეწველო ნიბუშისა და სასაქონლო ნიშნის შედარებისათვის მართებულია გამოგონებასთან შედარებისას მოყვანილი თავისებურებანი.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, სამრეწველო საკუთრების განხილულ ობიექტებს, ერთმანეთთან დამაკავშირებელი ის აქვთ, რომ ისინი თავისთავად ბუნებაში არ არსებობენ და ადამიანის შემოქმედებითი შრომის ნაყოფია. ამ კუთხით გვინდა შევეხოთ პირადი არაქონებრივი

უფლებების საკითხს. გამოგონების, სასარგებლო მოდელის თუ სამრეწველო ნიმუშის შემთხვევაში პირი, რომელიც წარმოადგენს განაცხადს განსაკუთრებული უფლებების მოპოვებაზე, საქართველოს კანონმდებლობის თანახმად – პატენტის მიღებაზე, ვალდებულია განაცხადში მიუთითოს ავტორის სახელი. ამის შედეგად, გამომგონებელი, სასარგებლო მოდელის ავტორი, ან სამრეწველო ნიმუშის ავტორი იძენს პირად არაქონებრივ უფლებას და შეუძლია მოითხოვოს, რომ მისი სახელი, ვთქვათ, გამოგონებაზე, ნებისმიერ არსებულ დოკუმენტში, იყოს მოყვანილი. თუ ვინმე შეეცდება მითვისოს ავტორობა, ნამდვილ გამომგონებელს სამოქალაქო სამართლებრივი წესით შეუძლია აღიდგინოს დარღვეული უფლება. მეტიც, ავტორობის მითვისების მცდელობას შეიძლება მოჰყვეს სისხლისსამართლებრივი პასუხისმგებლობა. ანუ ავტორობის მითვისების მცდელობა კვალიფიციირდება დანაშაულად.

ხშირ შემთხვევაში ავტორობის უფლება გაცილებით უფრო ღირებულია, ვიდრე ქონებრივი უფლება. ეს უკანასკნელი დროით არის შეზღუდული, ხოლო ავტორობის უფლება სამუდამო და განუსხვავებელია, საუკუნეების განმავლობაშიც კი არ ქრება კაცობრიობის მეხსიერებიდან. მაგალითად, არქიმედეს სახელის დასახელებაც საკმარისი იქნება მის ერთ-ერთ გამოგონებასთან “არქიმედეს ხრახნი” – დაკავშირებით. დღესაც და მომავალშიც ვერავინ შეეცილება არქიმედეს ამ გამოგონების ავტორობაზე. ყოველივე აღნიშნულს ხაზი იმიტომ გაეუსვით, რომ წარმოგვეჩინა, ჩვენი აზრით, სასაქონლო ნიშნებთან მიმართებაში უსამართლოდ უარყოფილი ავტორობის უფლების მოპოვების და დაცვის საკითხი. ლიტერატურაში არსებობს სამრეწველო საკუთრების სამართალმცოდნეთა აზრი, რომ სასაქონლო ნიშანი მხოლოდ გამოყენების შედეგად იქცევა ასეთად (სასაქონლო ნიშნად) და ამიტომ თავიდანვე ავტორობის უფლების პრეტენზიის გაცხადება თითქოს და უსაფუძვლოა. მაგრამ გამოგონების შემთხვევაშიც იგივეა, თუ ექსპერტიზამ

არ ცნო განაცხადში წარმოდგენილი ობიექტი პატენტუნარიანად, განაცხადში აღნიშნული ავტორი გამოგონების ავტორად ვერ იქცევა და შესაბამისად არც გამოგონების ავტორობის უფლება წარმოუშვება. ჩვენთვის სრულიად გაუგებარია, რატომ არ უნდა იყოს მოხსენიებული განთქმულ მერსედესის ავტომობილებზე მოთაქსებული მსოფლიოში საყოველთაოდ ცნობილი ნიშნის ავტორის სახელი, ან მაგალითად, სანაეთობო კომპანია “შელის” არანაკლებცნობილი სასაქონლო ნიშანი – სტილიზებული ნიჟარა, რომელიც, ჩვენი აზრით, მხატვრულ ნაწარმოებთა რიცხვს შეიძლება მივაკუთვნოთ.

საკითხი პრობლემატურია და სამართლებრივი მოწესრიგების თვალსაზრისით დიდ სირთულეებთან არის დაკავშირებული. ჩვენი მიზანი არ არის ამ წიგნში დაწერილებით განვიხილოთ ეს პრობლემა და მას შევეხეთ მხოლოდ საკითხის დასმის მიზნით. ზომ საყოველთაოდ არის მიღებული, რომ ინტელექტუალური საკუთრების სამართალი, იმ ობიექტებთან დაკავშირებით, რომლებიც საზოგადოებისთვის ცნობილი ან პრაქტიკულად გამოსაყენებელი ხდება რომელიმე კონკრეტული პირის შემოქმედების წყალობით, ამ პირის პირად არაქონებრივ უფლებას – ავტორობის უფლებას იცავს. გაუგებარია, რატომ არიან დისკრიმინირებული სასაქონლო ნიშნების ავტორები.

გ. საფირმო სახელწოდება

საფირმო სახელწოდება და სასაქონლო ნიშანი ყველაზე მეტად არიან ერთმანეთთან ახლო ნათესაობაში. ორივე განმასხვავებელი თვისებებისა და ფუნქციის მატარებელია. მათი დაცვა დროით შემოფარგლული არ არის, ერთადერთი განსხვავება ის არის, რომ სასაქონლო ნიშანი განასხვავებს ერთი საწარმოს ნაწარმს ან მომსახურებას მეორე საწარმოს ნაწარმისა ან მომსახურებისაგან. საფირმო სახელწოდება კი თავად საწარმოს განასხვავებს სხვა საწარმოებისაგან. ამასთან, საფირმო სახელწოდება ხშირად არის

დაცული სასაქონლო ნიშნადაც (FORD) და პირიქით, ხშირად სასაქონლო ნიშანი საფირმო სახელწოდებაში არის გამოყენებული. მაგალითად, ნიშანი “Kickers” საფირმო სახელწოდებაში “KICKERS INTERNATIONAL S.A.”.

დ. საქონლის წარმოშობის და ადგილწარმოშობის აღნიშვნა (გეოგრაფიული აღნიშვნა)

როგორც ადრე გადმოიცა, პარიზის კონვენციის მიერ გათვალისწინებული სამრეწველო საკუთრების ეს ორი ობიექტი იმდენად ახლოს არის ერთმანეთთან, რომ თანამედროვე ლიტერატურასა და საერთაშორისო ხელშეკრულებებში სულ უფრო მეტი დაჟინებით მკვიდრდება მათი შემაჯამებელი ტერმინი “გეოგრაფიული აღნიშვნა”. ჩვენც შემდგომში ამ ტერმინს გამოვიყენებთ.

გეოგრაფიულ აღნიშვნას სასაქონლო ნიშანთან მჭიდრო კავშირი აქვს. ორივე განმასხვავებელია და დროში მათი დაცვა შემოსაზღვრული არ არის. მართალია, ორივე – გეოგრაფიული აღნიშვნაც და სასაქონლო ნიშანიც – საქონლისა და მომსახურების აღსანიშნავად და ერთი საწარმოს საქონლისა და მომსახურების მეორე საწარმოს საქონლისა და მომსახურებისგან განსასხვავებლად არის განკუთვნილი, მაგრამ გეოგრაფიული აღნიშვნა განასხვავებს კონკრეტული გეოგრაფიული ადგილის საქონელს ან მომსახურებას სხვა გეოგრაფიული ადგილის ამგვარ საქონლისა ან მომსახურებისგან. ამასთან, თუ სასაქონლო ნიშანი შეიძლება ეკუთვნოდეს მხოლოდ ერთ საწარმოს, გეოგრაფიული აღნიშვნა არ შეიძლება ერთი საწარმოს მიერ იყოს მონოპოლიზებული. მისი გამოყენების უფლება უნდა ჰქონდეს (სამართალი აკანონებს ამ უფლებას როგორც ეროვნული, ასევე საერთაშორისო ნორმებით) ნებისმიერ საწარმოს, რომელიც მოცემულ ადგილზე საქმიანობს და აკმაყოფილებს ნაწარმისადმი წაყენებულ სპეციფიკურ ხარისხობრივ მოთხოვნებს.

ე. საეაჭრო კაზმულობა

ეს ობიექტი, მართალია, პარიზის კონვენციის სამრეწველო საკუთრების ობიექტების ჩამონათვალში არ ფიგურირებს, მაგრამ უმეტეს შემთხვევაში, დამოუკიდებელი დაცვის საგანია. როგორც აღრე იქნა განხილული, საეაჭრო კაზმულობა შეიძლება მთლიანად შევიდეს სასაქონლო ნიშანში. ამ შემთხვევაში ნიშანი შეიცავს მას, როგორც ნაწილს, ან სასაქონლო ნიშანი მხოლოდ საეაჭრო კაზმულობის გამოსახულებას წარმოადგენს. საეაჭრო კაზმულობაზე, ისევე როგორც სასაქონლო ნიშანზე, უფლებების შეძენა გამოყენების ფაქტით ან მისი რეგისტრაციით შეიძლება.

პირველ შემთხვევაში საეაჭრო კაზმულობა სასაქონლო ნიშნების შესახებ კანონმდებლობით ვერ იქნება დაცული. მისი დაცვა დაკავშირებულია არაკეთილსინიდიისიერი კონკურენციის აღკვეთის ნორმებთან, სხვისი სახელის თვითნებურად გამოყენების აკრძალვასთან და საკუთარი თავისებურებითაც ხასიათდება. საქართველოში ამ ობიექტის დაცვის პრაქტიკა დახვეწილი არ არის, არც საკანონმდებლო აქტებით არის საკმარისად მოწესრიგებული. ვფიქრობთ, ამ საკითხს სპეციალური კვლევა სჭირდება.

მეორე გზით — რეგისტრაციით უფლებების მოპოვებისას ეს ობიექტი ხდება სასაქონლო ნიშნის შესახებ კანონმდებლობით დაცვის საგანი და პრაქტიკულად სასაქონლო ნიშნად იქცევა. რეგისტრაციისას განაცხადში უნდა მიეთითოს საქონლის ჩამონათვალი, რომელზეც სასაქონლო ნიშნად განცხადებული საეაჭრო კაზმულობა იქნება გამოყენებული, აგრეთვე, განაცხადში უნდა იყოს წარდგენილი მისი ორგანოზომილებიანი (ბრტყელი) გამოსახულება.

როგორც ვხედავთ, საეაჭრო კაზმულობა დაცვის დამოუკიდებელ ობიექტს წარმოადგენს, სანამ ის, სასაქონლო ნიშნების შესახებ კანონმდებლობის თანახმად, რეგისტრირებული არ არის.

ყოველივე აღნიშნულის გათვალისწინებით, გამოსაკვლევია, გასარკვევია რა ხარისხის განსხვავება არსებობს სასაქონლო ნიშნებსა

და სავაჭრო კაზმულობას შორის, დადგინდეს თავისებურებანი და შემუშავდეს კონცეფცია საქართველოში ამ ობიექტის დაცვის შესახებ.

ვ. საელექციო მდივნა

ინტელექტუალური საკუთრების ეს ობიექტი თავისი შინაარსით გამოგონებასთან უფრო ახლოს დგას, ვიდრე ნებისმიერ სხვა ობიექტთან. მისი თავისებურებიდან გამომდინარე, კანონმდებლობა აწესებს სპეციალურ მოთხოვნებს მცენარის ან ცხოველის ჯიშის სახელისადმი. ეს მოთხოვნები ახლო მსგავსებაშია სიტყვიერი სასაქონლო ნიშნის მოთხოვნებთან. უფრო მეტიც, სასაქონლო ნიშნების განაცხადების ექსპერტიზამ უნდა მიიღოს მხედველობაში არსებული სასელექციო მიღწევების დასახელებანი, როდესაც საქონლის ჩამონათვალი შესატყვისია. ასევე, სასელექციო მიღწევების ექსპერტიზისას უნდა იქნეს განსჯილი, ხომ არ არღვევს სასაქონლო ნიშნებზე არსებულ უფლებებს ჯიშის დასახელება. ამას გარდა, სასელექციო მიღწევის დასახელება უნდა შემოწმდეს (სასაქონლო ნიშნების ანალოგიით) დაცვითუნარიანობაზე აბსოლუტურ საფუძვლებზე, კერძოდ, დასახელება არ უნდა იყოს უხამსი, არ იმეორებდეს ოფიციალურ სიმბოლიკას, არ ეწინააღმდეგებოდეს საზოგადოებრივ წესრიგს და ა.შ.

შემოვიფარგლებით ნათქვამით, რადგან ამ საკითხს ვრცლად შევვხებით სასელექციო მიღწევის დაცვის თავისებურებების გადმოცემისას.

თავი III

საერთაშორისო ხელშეკრულებები

პარიზის კონვენცია

(პარიზის კონვენცია)

როგორც ცნობილია, პარიზის კონვენცია, რომელსაც ხელი 1883 წელს მოეწერა, ხოლო ძალაში 1884 წლის 7 ივლისიდან შევიდა, ყველაზე მნიშვნელოვანი საერთაშორისო ხელშეკრულებაა სამრეწველო საკუთრების დაცვის სფეროში. საუკუნეზე მეტია, რაც ის მოქმედებს. მისი თაოსნობით მრავალი საერთაშორისო ხელშეკრულება დაიდო, დაფუძნდა გაეროს ერთ-ერთი ოფიციალური ორგანო – ინტელექტუალური საკუთრების მსოფლიო ორგანიზაცია.

პარიზის კონვენცია იცავს სამრეწველო საკუთრების ყველა ობიექტს. ჩვენ განვიხილავთ კონვენციის იმ ნორმებსა და დებულებებს, რომლებიც ეხება სასაქონლო ნიშნებს, მომსახურების ნიშნებს, საფირმო სახელწოდებას, წარმოშობის აღნიშვნას, წარმოშობის ადგილის აღნიშვნას, არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აღკვეთას. პატენტების, სასარგებლო მოდელის და სამრეწველო ნიმუშის დაცვის შესახებ პარიზის კონვენციის შინაარსს მკითხველი შეიძლება გაეცნოს დავით ძამუკაშვილის წიგნში “სამრეწველო საკუთრება. გამოგონება, სასარგებლო მოდელი, სამართლებრივი დაცვა”, თბილისი, 1997წ.

პარიზის კონვენციის პირველი მუხლის, პუნქტი 2 იძლევა სამრეწველო საკუთრების დაცვის ობიექტების ჩამონათვალს. ამ მუხლის შინაარსი დაწვრილებით არის გადმოცემული ზემოთ აღნიშნულ წიგნში და აღარ გავიმეორებთ. აღვნიშნავთ მხოლოდ, რომ საქართველოს კანონმდებლობა ითვალისწინებს ყველა აღნიშნული ობიექტის დაცვას. ტერმინი სამრეწველო საკუთრება საქართველოში დამკვიდრდა ახალი სამოქალაქო კოდექსის მიღებით, რომელსაც კოდექსის მეოთხე წიგნში სპეციალური კარი მიეძღვნა სათაურით “სამრეწველო საკუთრება”. თავად სამრეწველო საკუთრების ობიექტე-

ბის დაცვა გათვალისწინებულია სპეციალური კანონმდებლობით, როგორც ამაზე მიუთითებს სამოქალაქო კოდექსი მუხლებით 1100-1105.

განვიხილოთ პარიზის კონვენციის ძირითადი დებულებები.

პრიორიტეტის უფლება

კონვენციის მეოთხე მუხლი ადგენს, რომ სამრეწველო საკუთრების ობიექტებზე უფლებების მოსაპოვებლად ერთ-ერთ მონაწილე ქვეყანაში წარდგენილი განაცხადის საფუძველზე განმცხადებელს (ან უფლებამონაცვლეს) უფლება აქვს 6 ან 12 თვის მანძილზე მოითხოვოს სამრეწველო საკუთრების დაცვა კონვენციის თუნდაც ყველა მონაწილე ქვეყანაში ისე, რომ სხვა ქვეყნებში მიწოდებული განაცხადები ჩაითვლება მიწოდებულად იმავე თარიღით, რაც გააჩნია პირველ განაცხადს.

პირველი განაცხადის საფუძველზე წარმოქმნილი საკონვენციო პრიორიტეტის უფლება გამოიხატება იმით, რომ ყველა მიწოდებული განაცხადი, სხვადასხვა ქვეყანაში, ისარგებლებს უპირატესობით პირველი განაცხადის მიწოდების თარიღის შემდეგ განხორციელებულ ყველა ქმედობათა მიმართ, რომლებსაც ჩვეულებრივ პირობებში შეეძლოთ გაექარწყლებინათ განმცხადებლის უფლებები ან ობიექტის დაცვითუნარიანობა.

პრიორიტეტის უფლების მოთხოვნის 6-თვიანი ვადა ვრცელდება სასაქონლო ნიშანზე და სამრეწველო ნიმუშებზე, ხოლო 12-თვიანი – გამოგონებაზე და სასარგებლო მოდელებზე. მართალია, ამ დებულებაში არ არის მოხსენიებული მომსახურების ნიშნები, მაგრამ მონაწილე ქვეყნებს უფლება აქვთ, გააერცულონ მასზე სასაქონლო ნიშნების დაცვისა და გაფორმების პირობები.

რადგან პრიორიტეტის უფლება შეიძლება იქნეს მოთხოვნილი მხოლოდ პირველი განაცხადის საფუძველზე და მხოლოდ იმ ობიექტებზე და იმ ფარგლებში, რაც მასშია წარმოდგენილი დაუშვებელია,

რომ ამ განაცხადს მოყვებს მეორე, უკეთესად გაფორმებული ან შეცვლილი განაცხადი. პირველი განაცხადი ისე უნდა იყოს გაფორმებული, რომ ფორმალური მოთხოვნების ექსპერტიზის შედეგად მას დაუდგინდეს განსახილველად შეტანის თარიღი ეროვნული კანონმდებლობის შესაბამისად.

საკონვენციო პრიორიტეტის უფლებით შეიძლება ისარგებლოს ნებისმიერმა პირმა, რომელზეც შეიძლება გავრცელდეს ეროვნული რეჟიმის პრინციპი. ამასთან, ეს უფლება შეიძლება გადაეცეს სხვა პირს ისე, რომ იმავდროულად არ გადაეცეს მას პირველი განაცხადი ფიზიკურად. ამ დებულების თანახმად, განმცხადებელს შეუძლია პრიორიტეტის უფლება დაუთმოს სხვადასხვა პირს, თუ სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაციისათვის პრიორიტეტის უფლება სხვადასხვა ქვეყანაში იქნება გამოყენებული.

კონვენციაში მოცემულია “მრავლობითი” და “ნაწილობრივი” პრიორიტეტის მოთხოვნის უფლება. ეს დებულება ფართოდ გამოიყენება პატენტებისათვის. აღსანიშნავია, რომ სასაქონლო ნიშნებისათვის იგივე პირობა კონვენციით დათქმული არ არის და თუ განმცხადებელს ორი ან მეტი განაცხადის საფუძველზე, რომლებშიც განსხვავებულ საქონლის ჩამონათვალზე მოითხოვება ნიშნის რეგისტრაცია, სურს ერთი გაერთიანებული განაცხადის შეტანა მრავლობითი პრიორიტეტის მოთხოვნით, საკითხს გადაწყვეტს მხოლოდ ეროვნული კანონმდებლობა. ქვეყნების აბსოლუტური უმეტესობა არ უშვებს ასეთ პრაქტიკას. მაგრამ სასამართლო პრეცედენტებით გვხვდება საკითხის მოწესრიგების მაგალითები მრავლობითი პრიორიტეტის სასარგებლოდ.

პრიორიტეტის მოთხოვნისათვის უნდა შესრულდეს კონვენციის მონაწილე ქვეყნის ეროვნული კანონმდებლობით დაწესებული ფორმალური მოთხოვნები. აუცილებელ მოთხოვნათა რიცხვს მიეკუთვნება განმცხადებლის ვალდებულება — მიუთითოს პირველი განაცხადის წარდგენის თარიღი და ქვეყანა. აგრეთვე, დასაშვებია

მოთხოვნილ იქნეს პირველი განაცხადის ნომრის ჩვენება, როგორც აუცილებელი პირობა. გარდა ამისა, ეროვნულმა კანონმდებლობამ შეიძლება დააწესოს პირველი განაცხადის ასლის (დამოწმებული შესაბამისი ქვეყნის უწყების მიერ) და მისი თარგმანის წარდგენის აუცილებლობა. ამ ასლის წარდგენისათვის არ შეიძლება დაწესდეს ლეგალიზაცია, ხოლო წარდგენის ვადა არ უნდა იყოს 3 თვეზე ნაკლები, პრიორიტეტის მოთხოვნის სურვილით განაცხადის მიწოდების დღიდან.

აღსანიშნავია, რომ პრიორიტეტის უფლებაზე უარის თქმა ვერ გამოიწვევს სასაქონლო ან მომსახურების ნიშნის რეგისტრაციის უარყოფას.

ნიშნის გამოყენების პრინციპი

სასაქონლო ნიშნების აუცილებელ გამოყენებას, გამოყენების ფორმასა და თანამფლობელთა მიერ გამოყენებას ეხება კონვენციის მეხუთე მუხლი. ამ მუხლის დებულებების მისადაგება მომსახურების ნიშნებისათვის სავალდებულო არ არის მონაწილე ქვეყნებისათვის და მხოლოდ მათ ეროვნულ კანონმდებლობაზე დამოკიდებული.

ნიშნის აუცილებელი გამოყენების მოთხოვნას კონვენცია არ შეიცავს, მაგრამ მოითხოვს, რომ თუ ეროვნული კანონმდებლობა ამას აწესებს, მაშინ მფლობელს უნდა მიეცეს გონივრული დროის პერიოდი და საშუალებანი. ამ პერიოდის გასვლამდე, ნიშნის რეგისტრაცია ვერ გაუქმდება. ამასთან ნიშნის გაუქმება დასაშვებია მხოლოდ მაშინ, როდესაც მფლობელი ვერ მოიტანს პატივსაცემ არგუმენტებს უმოქმედობასთან დაკავშირებით. საპატიო მიზეზია, მაგალითად, ნიშნის გამოუყენებლობა ქვეყანაში შესაბამისი საქონლის წარმოების ან იმპორტირების აკრძალვის გამო.

მოცემული მუხლი უმეტეს, რომ მფლობელმა გამოიყენოს საკუთარი ნიშანი უმნიშვნელოდ განსხვავებული რეგისტრირებული-

გან. განსხვავებებმა არ უნდა გამოიწვიონ ნიშნის დამახასიათებელი ორიგინალობის ცვლილება, რათა არ გახდეს მისი რეგისტრაციის გაუქმების საფუძველი.

დაშვებულია ერთი და იმავე ნიშნის ერთსა და იმავე საქონელზე (ან მსგავს საქონელზე) თანამფლობელთა მიერ ერთდროული გამოყენება. ასეთი გამოყენება ნიშნის რეგისტრაციას ვერ დააბრკოლებს.

ნიშნის ერთდროული გამოყენება აკრძალულია მხოლოდ მაშინ, როდესაც ეს შეცდომაში შემყვანია ან საზოგადოებრივ ინტერესებს ეწინააღმდეგება. როგორც მუხლის შინაარსიდან გამომდინარეობს, ლიცენზიატსა და ნიშნის მფლობელს ერთდროულად გამოყენების უფლება არ აქვთ. ეს უფლება მხოლოდ ნიშნის თანამფლობელებზე ვრცელდება. ნიშნების რეგისტრაცია დამოკიდებული არ არის იმაზე, დაიტანს მფლობელი საქონელზე რაიმე ინფორმაციას ნიშნის შესახებ (მაგალითად, “რეგისტრირებულია” ან “განაცხადი წარდგენილია და განიხილება უწყების მიერ”) თუ არა. ეროვნულმა კანონებმა შეიძლება გაითვალისწინონ სხვა შედეგები ნიშნის შესახებ ინფორმაციის მიუთითებლობის თაობაზე, მაგალითად, დააწესონ, რომ ზიანის ანაზღაურება შეიძლება იყოს დამოკიდებული აღნიშნულ ფაქტზე.

ნიშნების რეგისტრაციის ძალაში შენარჩუნებისათვის დაწესებული საფასურების გადახდისათვის უნდა იყოს გათვალისწინებული არა ნაკლებ ნ-თვიანი საშელავათო პერიოდი. ითვლება, რომ ამ პერიოდში უფლება ნიშანზე მოქმედებს დროებით. ამავე მუხლში პატენტების აღდგენის შესაძლებლობა დაშვებულია უფლებათა დაკარგვის შემდეგ, რაც არ ვრცელდება სასაქონლო ნიშნებზე.

ნიშნების დამოუკიდებლობის პრინციპი

პარიზის კონვენცია პატენტების დამოუკიდებლობის პრინციპის მსგავსად მე-ნ მუხლით ნიშნების რეგისტრაციის პირობებთან ერთად აწესებს მათი დამოუკიდებლობის პრინციპს.

კონვენციის მონაწილე ქვეყანაში ნიშნის რეგისტრაციას არ

შეიძლება უარი ეთქვას იმ საფუძველზე, რომ ის არ იყო სარეგისტრაციოდ განხცადებული ან რეგისტრირებული წარმოშობის ქვეყანაში.

ამ პრინციპის თანახმად უფლებების გაფორმებისას და დამცავი დოკუმენტების ძალაში შენარჩუნებისას გამოიყენება მხოლოდ ეროვნული კანონმდებლობა, ანუ მოქმედებს ეროვნული რეჟიმი. ნიშნის ბედი არ არის დამოკიდებული სხვა ქვეყანაში ამავე სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაციის საკითხის გადაწყვეტაზე. თუ ერთმა ქვეყანამ უარი თქვა ნიშნის რეგისტრაციაზე, ეს არ ავალდებულებს სხვა მონაწილე ქვეყანას, რომ იგივე გადაწყვეტილება გამოიტანოს. ამდენად, სხვადასხვა ქვეყანაში ერთი და იმავე აღნიშვნის საფუძველზე რეგისტრირებული სასაქონლო ნიშნები ერთმანეთისაგან სრულიად დამოუკიდებელია. კონვენცია აკონკრეტებს, რომ ნიშნის მოქმედების ვადის ასათვლელად საკონვენციო პრიორიტეტის თარიღი არ გამოიყენება და საამისოდ მხედველობაში მიიღება მხოლოდ განაცხადის წარდგენის თარიღი მოცემული ქვეყნის უწყებაში. საქართველოში, მაგალითად, ნებისმიერი ნიშნის მოქმედების ვადა აითვლება მხოლოდ მათი საქპატენტის მიერ რეგისტრირების თარიღიდან.

სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაცია ვერ გაბათილდება იმავე ნიშნის რეგისტრაციის სხვა ქვეყანაში გაბათილების გამო.

საყოველთაოდ ცნობილი ნიშნები

კონვენციის 6bis მუხლი ავალბებს მონაწილე ქვეყნებს, განსაკუთრებული ყურადღება დაუთმონ საყოველთაოდ ცნობილი სასაქონლო ნიშნების დაცვას. ქვეყნებმა უნდა უარყონ განაცხადი, გააბათილონ რეგისტრაცია და აკრძალონ ისეთი ნიშნის გამოყენება, რომლებმაც შეიძლება გამოიწვიონ აღრევა სხვა ამ ქვეყანაში მოქმედ საყოველთაოდ ცნობილ ნიშანთან. კონვენციის ამ დებულების შინაარსი ის არის, რომ საყოველთაოდ ცნობილი სასაქონლო ნიშანი რეგისტრაციის გარეშეც უნდა იყოს დაცული. საყოველთაოდ ცნო-

ბილ ნიშანს შესაბამისად მაღალი რეპუტაციაც გააჩნია და ამიტომ არის აუცილებელი მასზე გამორჩეული დაცვის რეჟიმის გაერ-ცელება. ამ დებულების მართებულობა იმითაც დასტურდება, რომ თუკი მოხდება ცნობილი ნიშნის მსგავსი ან იდენტური ნიშნის რეგისტრაცია ან გამოყენება, მაშინ სახეზე იქნება არაკეთილსინ-ღისიერი კონკურენციის აქტი, რაც თავად საზოგადოებრიობისათვის ფრიად მავნე იქნება. მაგალითად, ლალიძის წყლების აღმნიშვნელი ნიშანი რომ სხვამ გამოიყენოს, უდავო იქნება ზიანი როგორც მე-საკუთრისთვის, ასევე საზოგადოებრიობისათვის, თუნდაც იმიტომ, რომ წყლის ხარისხი სრულიად სხვა იქნება.

ცნობილია თუ არა ესა თუ ის ნიშანი ქვეყანაში, წყვეტს შესა-ბამისი სასამართლო ან კომპეტენტური სხვა ორგანო, მაგალითად, საქართველოს საპატენტო უწყება. აუცილებელი არ არის მოცემულ ქვეყანაში ცნობილი ნიშნით მარკირებული საქონლით ინტენსიური ვაჭრობა იყოს სახეზე. ნიშანი შეიძლება ცნობილი გახდეს ამ ქვეყანაში რეკლამის გაწევის ხარჯზე ან სხვა ქვეყანაში გაჩაღებუ-ლი სარეკლამო კომპანიის მეშვეობით. მაგალითად, საქართველოში არცთუ ისე დიდი ხნის წინათ კოკა-კოლას სასმელები არ იყიდე-ბოდა, მაგრამ ნიშანი საყოველთაოდ იყო ცნობილი ალბათ უკვე 60-იანი წლებიდან.

თუ მოხდა რეგისტრაცია ცნობილი ნიშნის იდენტური ან მს-გავსი ნიშნისა, მაშინ უნდა დადგინდეს არანაკლებ ხუთწლიანი ვადა, რომლის განმავლობაშიც ცნობილი ნიშნის მფლობელს უფლება აქვს, მოითხოვოს სადავო რეგისტრაციის გაუქმება. ეს პირობა არ არის საჭირო, თუ რეგისტრაცია მოტყუების გზით იქნა განხორ-ციელებული, მაშინ შედავების ვადა განუსაზღვრელია.

**სახელმწიფო გერბის, კონტროლის ოფიციალური დამლის,
საერთაშორისო ორგანიზაციათა ემბლემის ნიშნებში
გამოყენების აკრძალვა**

პარიზის კონვენცია მუხლით 1° კრძალავს რეგისტრაციას ან ავალებს ქვეყნებს, რომ მათ ცნონ რეგისტრაცია ბათილად, ან აკრძალონ სასაქონლო ნიშნად, ან მის ნაწილად სახელმწიფო გერბის, კონტროლის ოფიციალური დამლის ან საერთაშორისო ორგანიზაციათა ემბლემის გამოყენება. ეს ქმედობა აკრძალულია, თუ არ არსებობს შესაბამისი სახელმწიფო ორგანოს ან საერთაშორისო ორგანიზაციის ნებართვა.

თუ შესაბამისი ქვეყნის კომპეტენტური ორგანოს ნებართვა ამ სახელმწიფო სიმბოლიკის გამოყენებაზე არსებობს, მაშინ კონვენციის ეს დებულება არ გამოიყენება. ანალოგიური სიტუაციაა საერთაშორისო ორგანიზაციების ემბლემების მიმართაც. პარიზის კონვენცია კრძალავს, აგრეთვე, საერთაშორისო ორგანიზაციების სრული ან შემოკლებული სახელწოდების გამოყენებას. ეს პირობა ვრცელდება იმ საერთაშორისო ორგანიზაციების მიმართ, რომელთა მონაწილე კავშირის ერთი სახელმწიფო მამინც არის. მაგალითად, ასეთებს განეკუთვნება “WIPO”, “UNESCO”, “NATO” და სხვ.

აღსანიშნავია, რომ თუ შესაბამისი ქვეყნის სიმბოლიკის გამოყენების ნებართვა არსებობს, მაშინ მათი გამოყენება ვერ აიკრძალება სხვა სახელმწიფოს სიმბოლიკასთან მსგავსების ან იდენტურობის გამო. მაგალითად, საქართველოს მოქალაქეს, თუ მას შესაბამისი ნებართვა გააჩნია, ვერ აუკრძალავენ აშშ-ის ტერიტორიაზე სიტყვა “GEORGIA”-ს გამოყენებას.

პარიზის კონვენციის ამ დებულების ეფექტიანობის გაზრდის თვალსაზრისით შემოღებულია პროცედურა, რომლის თანახმადაც მონაწილე ქვეყნებისა და საერთაშორისო ორგანიზაციების სიმბოლიკა ეგზავნება ინტელექტუალური საკუთრების მსოფლიო ორგანიზაციის საერთაშორისო ბიუროს, რომელიც მათ გამოსახულებას ავრ-

ცელებს პარიზის კავშირის ქვეყნებს შორის. სამწუხაროდ, საქართველოს სახელმწიფო სიმბოლიკა სხვადასხვა მიზეზით ჯერ საერთაშორისო ბიუროში გაგზავნილი არ არის.

ნიშნის გადაცემა

პარიზის კონვენციის მუხლი 8^ა ადგენს, რომ თუ ქვეყანაში ნიშნის გადაცემა დაკავშირებულია სამრეწველო ან საავტოო საწარმოს ერთდროულად გადაცემასთან, მაშინ საკმარისია მოცემულ ქვეყანაში განლაგებული საწარმოს გადაცემა. აღრე აღნიშნული ნიშნების დამოუკიდებლობის პრინციპიდან გამომდინარე, მფლობელი არ არის ვალდებული, ნიშნის გადაცემასთან ერთად გადასცეს სხვა ქვეყანაში განლაგებული მისი საწარმოს ნაწილი. ანუ ერთ ქვეყანაში ნიშნის ან საწარმოს (ან მისი ნაწილის) გადაცემა არ იწვევს ასეთი ქმედობის განხორციელების ვალდებულებას სხვა ქვეყანაში. ეს დებულება ვრცელდება იმ ქვეყნებზე, რომელთა კანონმდებლობა ავალებს ნიშნის მფლობელს ერთდროულად გადასცეს სასაქონლო ნიშანი და საწარმო.

ქვეყნები არ არიან ვალდებული, გაავრცელონ აღნიშნული პრინციპი მომსახურების ნიშნებზე, მაგრამ არც აკრძალულია, თუ ამას ეროვნული კანონი გაითვალისწინებს.

საქართველოს კანონმდებლობით, ნიშნის გადაცემასთან ერთად არ მოითხოვება საწარმოს ან მისი ნაწილის გადაცემა.

უნდა აღინიშნოს, რომ პარიზის კონვენციის განხილული ნორმა უკვე მოქმედდა, რადგან დღევანდელი საერთაშორისო ხელშეკრულებები მიმართული არიან იქითკენ, რომ სასაქონლო ნიშნის გადაცემა არ იყოს დამოკიდებული საწარმოს გადაცემაზე.

პარიზის კონვენციის წევრ ქვეყნებს უფლება აქვთ, არ ცნონ ნამდვილად ნიშნის გადაცემა საწარმოსთან ერთად, თუ სასაქონლო ნიშნის გამოყენება ახალი მფლობელის მიერ იწვევს, ან შეიძლება გამოიწვიოს შეცდომაში შეყვანა, მაგალითად, ნაწარმის თვისებების

შესახებ. ასეთი ვითარება შეიძლება წარმოიშვას, როდესაც ნიშანი გადაეცემა საქონლის რაღაცა ნაწილზე, რის გამოც წარმოიშება სიტუაცია, როდესაც ნიშანს ერთდროულად იყენებს ძველი და ახალი მფლობელი. მიუხედავად იმისა, რომ ნიშანი გამოიყენება განსხვავებული ნაწარმისათვის, მომხმარებელმა საქონლის ხარისხი უნებლიედ შეიძლება ისევ ძველ მფლობელს დაუკავშიროს. თუ ძველი მფლობელის საქონელი მაღალი ხარისხით ხასიათდება, ხოლო ახალი მფლობელის ნაწარმის ხარისხი ჯერ კიდევ არ არის მისი ღონისა, მაშინ გასაგებია, მყიდველი შეიძლება მოტყუდეს.

“TELLE QUELLE”-ს (ტელ-კელის) პრინციპი

პარიზის კონვენციის მუხლი ~~ნაშთი~~ ნიშნის მფლობელის სასარგებლოდ ითვალისწინებს კიდევ ერთ საშუალებათა პირობას, რომელიც ეხება უკვე რეგისტრირებულ სასაქონლო ნიშნებს. როდესაც სხვა ქვეყანაში მოითხოვება ისეთი ნიშნის რეგისტრაცია, რომელიც საკუთარ ქვეყანაში უკვე რეგისტრირებულია, მაშინ, თუ სარეგისტრაციოდ წარდგენილ მასალებში ნიშანმა ცვლილება არ განიცადა, იგი უნდა გატარდეს რეგისტრაციაში კონვენციის ამ დებულების თანახმად. ეს დებულება ძალაშია მაშინაც, როცა ეროვნული კანონმდებლობით ამგვარი ნიშნის დაცვა გათვალისწინებული არ არის. მაგალითად, გერმანიის კანონმდებლობა არ ითვალისწინებდა ციფრობრივი ნიშნების რეგისტრაციას, მაგრამ იძულებული იყო, ამ დებულების თანახმად, რომელიც ნიშნის უცვლელობას ითვალისწინებს და “ტელ-კელის” პრინციპად არის ცნობილი, გაეტარებინა ციფრებისაგან შემდგარი ნიშანი რეგისტრაციაში. ასევე საქართველოს კანონმდებლობით აკრძალულია რეგისტრაცია ისეთი ნიშნებისა, რომლებიც მიუთითებენ საქონლის წარმოების ან გასაღების ადგილზე. ასეთი აღნიშვნა შეიძლება იყოს მხოლოდ გეოგრაფიული დასახელება. მიუხედავად ამ აკრძალვისა, საქპატენტში ხდება “ტელ-

კელის” პრინციპის გავლენით ზოგიერთი ასეთი ნიშნის რეგისტრაცია, მაგალითად, რეგისტრაციაში გატარდა “ნიუპორტი”, “ნევადა” და სხვ.

ეს პრინციპი ვერ გავრცელდება ისეთ ნიშანზე, რომელიც ეროვნული კანონმდებლობით სასაქონლო ნიშნად ვერ განიხილება. მაგალითად, თუ სამ განზომილებიანი ობიექტი ან ბგერითი აღნიშვნა სასაქონლო ნიშნად არ მიიჩნევა, მაშინ ქვეყანა ვალდებული არ არის, დაემორჩილოს ტელ-კელის პრინციპს. ეს პრინციპი ასევე ვერ გავრცელდება ისეთ ნიშანზე, რომელიც არ აკმაყოფილებს განმასხვავებელუნარიანობის კრიტერიუმს. გარდა ამისა, უარი ეთქმევა ისეთ ნიშანსაც (დაცვის თაობაზე), რომელიც ეწინააღმდეგება მოცემული ქვეყნის მორალს ან საზოგადოებრივ წესრიგს. ნიშანს დაცვა არ ეძლევა ასევე, თუ იგი ზდება არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის გაწევის მიზეზი. გარდა აღნიშნულისა, ამ პრინციპის პირობით ნიშანს დაცვა არ მიეცემა, თუ მისი გამოყენება არღვევს სხვა პირის უფლებებს სასაქონლო ნიშანზე, ან სხვა უფლებებს, მაგალითად, საფირმო სახელწოდებაზე ან საავტორო უფლებებს.

ტელ-კელის პრინციპით ვერ ისარგებლებს პირი, რომლის ნიშანი არ არის რეგისტრირებული წარმოშობის ქვეყანაში. ეს იმას ნიშნავს, რომ პირი, რომელსაც განსაკუთრებული უფლება მოპოვებული აქვს წარმოშობის ქვეყნის კანონმდებლობის შესაბამისად, მაგრამ ნიშანი არ არის ამ ქვეყანაში რეგისტრირებული, სხვა ქვეყანაში განსაკუთრებული უფლებების მოსაპოვებლად პარიზის კონვენციის ამ პრინციპს ვერ დაეყრდნობა.

მომსახურების ნიშნების დაცვა

კონვენციის ~~ნაშთი~~ მუხლი ავალდებულებს მონაწილე ქვეყნებს, რომ მათ გაითვალისწინონ სასაქონლო ნიშნების გარდა მომსახურების ნიშნების დაცვა. ამასთან, ქვეყნები არ არიან ვალდებული, რომ შემოიღონ სპეციალური კანონი. შესაბამისად, პარიზის კონ-

ვენციის ეს ნორმა მოქმედ ნორმად შეიძლება იქნეს განხილული და ყველას შეუძლია მასზე დაყრდნობით კონვენციის წევრ ქვეყანაში მოითხოვოს მომსახურების ნიშნის დაცვა. ქვეყნებს შეუძლიათ მათი დაცვა განახორციელონ კანონმდებლობით არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აღკვეთის თაობაზე.

აქედან გამომდინარე, ქვეყანას თუ არა აქვს მიღებული სპეციალური კანონი, ვერ დაავალდებულებენ, რომ რეგისტრაციაში გაატარონ მომსახურების ნიშნები.

ამჟამად ნიშნების შესახებ კანონმდებლობის საერთაშორისო ჰარმონიზაციის გავლენით სულ უფრო ნაკლებია იმ ქვეყანათა რიცხვი, რომლებსაც არ აქვთ მოქმედი სპეციალური კანონი მომსახურების ნიშნების დაცვის შესახებ.

მფლობელის ნებართვის გარეშე ნიშნის რეგისტრაცია აგენტის მიერ

კონვენციის მუხლი 8^{ში} ადგენს, რომ თუ ნიშნის მფლობელის აგენტმა ან სხვა მისმა წარმომადგენელმა მიაწოდა განაცხადი ნიშნის რეგისტრაციაზე, ან გაატარა რეგისტრაციაში ნიშანი თავის სახელზე, მფლობელის თანხმობის გარეშე, მაშინ ნიშნის მფლობელს უფლება აქვს წინ აღუდგეს რეგისტრაციას, ან მოითხოვოს რეგისტრაციის გაბათილება. ასევე მფლობელს უფლება აქვს ნიშნის უნებართვო გამოყენებას შეეწინააღმდეგოს. ამასთან, ნიშნის მფლობელს უნდა დაუდგინდეს გარკვეული დრო აღნიშნული ქმედებების განსახორციელებლად. კონვენცია ნიშნის მფლობელად თვლის ნებისმიერ პირს, რომელსაც მოპოვებული აქვს განსაკუთრებული უფლება კონვენციის წევრ ნებისმიერ ქვეყანაში, მათ შორის იმ ქვეყანაში, სადაც აგენტმა ან წარმომადგენელმა მიაწოდეს განაცხადი ან უკვე მოასწრეს რეგისტრაცია. აღნიშნული ვითარება გამორიცხული არ არის, რადგან რიგი ქვეყნებისა არ ატარებენ ექსპერტიზას ფარდობით საფუძველზე დაყრდნობით და ნიშანს არეგისტრი-

რებენ ფორმალური მოთხოვნების ექსპერტიზის შემდეგ.

დასაშვებია, აგრეთვე, რომ ნიშნის მფლობელმა მოითხოვოს აგენტის ან წარმომადგენლის მიერ საერგისტრაციოდ წარდგენილი ან რეგისტრირებული ნიშნის თავის სახელზე რეგისტრაცია.

საქონლის ნაირსახეობა, რომლისთვისაც გამოიყენება ნიშანი

საქონლის სახეობას ნიშნის რეგისტრაციაზე გავლენა არ უნდა ჰქონდეს, ასეთია კონვენციის კიდევ ერთი სავალდებულო დებულების შინაარსი, რომელიც მოცემულია მის მე-7 მუხლში. არა აქვს მნიშვნელობა, დაშვებულია თუ არა მოცემულ ქვეყანაში რომელიმე საქონლით ვაჭრობა. ასევე, თუ საქონელი ისეთი ხარისხისაა, რომ ვერ უპასუხებს უსაფრთხოების დაცვის პირობებს, ნიშანი უნდა გატარდეს რეგისტრაციაში საქონელზე ვაჭრობის გაცემის ნებართვისაგან დამოუკიდებლად. მაგალითად, თუ ქვეყანაში აკრძალულია იარაღით ან ძვირფასი ლითონებით ვაჭრობა, ამ საქონლის მიმართ სასაქონლო ნიშანს დაცვა მაინც უნდა მიეცეს და გატარდეს რეგისტრაციაში. დროთა განმავლობაში სიტუაცია შეიძლება შეიცვალოს და დაიშვას ასეთი საქონლით ვაჭრობა, მაშინ ნიშნის მფლობელის უფლებები უკვე მოპოვებული იქნება და იგი არ დაზარალდება, რაც მოხდებოდა, თუ ნიშანი რეგისტრაციაში არ გატარდებოდა.

კოლექტიური ნიშნები

კონვენცია მუხლით 7^{სა} ავალებს ქვეყნებს მიღონ განაცხადები და დაიცვან გაერთიანებების (ასოციაციების) კუთვნილი კოლექტიური სარგებლობის ნიშნები. როგორც წესი, ეს ეხება მეწარმეთა, გამსაღებელთა, კომერსანტთა გაერთიანებების ისეთ საქონელზე კოლექტიური ნიშნის გამოყენებას, რომელიც იწარმოება მოცემულ ქვეყანაში, რეგიონში ან ადგილში, ან მათ გააჩნიათ სხვაგვარი საერთო მაჩვენებლები. სახელმწიფოს, ან სხვა საზოგადოებრივი ორგა-

ნოს ნიშნებს ეს დებულება არ ეხება. კოლექტიური ნიშანი ემსახურება მომხმარებელს საქონლის წარმოების (წარმოშობის) გეოგრაფიული ადგილის, მასალის, წარმოების ხერხის (ტექნოლოგიის), ხარისხის ამოცნობაში. მხედველობაშია საქონელი, რომელიც გაერთიანებაში შემაჯალ სხვადასხვა საწარმოს მიერ იწარმოება და რომლებიც იყენებენ კოლექტიურ ნიშანს მისი მფლობელის კონტროლით. როდესაც ნიშნის გამოყენებაზე მფლობელი რთავს ნებას საწარმოებს, რომლებიც არ შედიან გაერთიანებაში, მაგრამ აკმაყოფილებენ მოცემული საქონლის ხარისხობრივ მაჩვენებლებს და არ ლახავენ ნიშნის რეპუტაციას. კოლექტიური სარგებლობის ნიშანი “სასერთიფიკაციო ნიშანს” წარმოადგენს. კონვენციის ამ დებულების გამოყენებისათვის საჭიროა, რომ სახეზე იყოს გაერთიანება, რომელიც ფლობს კოლექტიურ ნიშანს და რომლის არსებობაც არ ეწინააღმდეგება მისი დაფუძნების ქვეყნის კანონმდებლობას. კოლექტიური ნიშნის რეგისტრაციის შესახებ უარის თქმა დაუშვებელია იმ მოტივით, რომ გაერთიანება არ არის რეგისტრირებული იმ ქვეყანაში, სადაც მოითხოვება კოლექტიური ნიშნის დაცვა. გაერთიანებას არ მოეთხოვება, რომ გააჩნდეს სამრეწველო ან კომერციული საწარმო. გაერთიანებას, რომელსაც არ გააჩნია საწარმო, შეუძლია აწარმოოს კოლექტიური ნიშნის კონტროლი სხვა საწარმოების მიერ გამოყენებისას და ფლობდეს სასერთიფიკაციო ნიშანს.

კოლექტიური ნიშნების რეგისტრაციას უარი ვერ ეთქმის იმის საფუძველზე, რომ გაერთიანება არ არის დაფუძნებული იმ ქვეყნის კანონმდებლობის მიხედვით, სადაც მოითხოვება დაცვა.

საფირმო სახელწოდების დაცვა

სამრეწველო საკუთრების ამ ობიექტის შინაარსი ზემოთ იქნა გადმოცემული დაწერილობით. ამიტომ გავაშუქებთ მხოლოდ პარიზის კონვენციის მოთხოვნებს მისი დაცვისადმი. კონვენციის მე-8 მუხლი მონაწილე ქვეყნებისგან ითხოვს, რომ საფირმო სახელწოდების

დაცვა იყოს უზრუნველყოფილი, და რომ აუცილებელი არ არის სპეციალური რეგისტრაცია. ეს პირობა ვრცელდება იმ შემთხვევაზეც, როდესაც საფირმო სახელწოდება სასაქონლო ნიშნის ნაწილს წარმოადგენს.

პარიზის კონვენციის ბოდენჰაუზენის ცნობილი კომენტარის თანახმად, საფირმო სახელწოდება დაცულია მესამე პირის არაკეთილსინიდისიერი ქმედობებისაგან, რაც შეიძლება იმავე სახელწოდების, ან მისი მიმსგავსების (რამაც შეიძლება აღრევა, ან შეცდომაში შეყვანა გამოიწვიოს) გამოყენებაში გამოიხატოს. საფირმო სახელწოდების დაცვაზე, როგორც სხვა ობიექტებზე, ვრცელდება კონვენციით დადგენილი ეროვნული რეჟიმის პირობები. თუ ეროვნული კანონმდებლობა ითვალისწინებს სხვა ქვეყანაში რეგისტრირებული საფირმო სახელწოდებისთვის განსხვავებულ დაცვას იმავე ქვეყნის ისეთ საფირმო სახელწოდებასთან შედარებით, რომელიც რეგისტრირებული არ არის, მაშინ აღნიშნული ქვეყანა არ არის ვალდებული, განსხვავებული დაცვა მიანიჭოს არარეგისტრირებულ უცხოურ და ადგილობრივ საფირმო სახელწოდებებს. ამასთან, კონვენციის აღნიშნული კომენტარის თანახმად, თუ არსებობს შეცდომაში შეყვანის საშიშროება (სხვა სახელწოდებასთან, ან სასაქონლო ნიშანთან ურთიერთმსგავსების გამო), მაშინ უცხოური საფირმო სახელწოდების დაცვა შეიძლება იქნეს დამოკიდებული ფაქტიურ გამოყენებაზე მოცემული ქვეყნის ფარგლებში.

ბროდუქციის დაყადაღება

პარიზის კონვენცია მასში მონაწილე ქვეყნებისაგან ითხოვს, რომ არ იქნეს დაშვებული ქვეყანაში ისეთი საქონლით ვაჭრობა, რომელზეც არაკანონიერად გამოიყენება სასაქონლო ნიშანი ან საფირმო სახელწოდება. მე-9 მუხლის თანახმად, ყოველი ასეთი საქონელი უნდა იქნეს დაყადაღებული ქვეყანაში შეტანისას. თუ კი ეროვნული კანონმდებლობა არ ითვალისწინებს ასეთ სანქციას, მა-

შინ ქვეყანამ უნდა აკრძალოს ასეთი საქონლის შეტანა ან გაითვალისწინოს საქონლის ქვეყნის შიგნით დაცვადალება. ტრანზიტით გამავალი საქონელი ასეთ სანქციებს შეიძლება არ დაექვემდებაროს.

ამ მუხლში მოცემული სანქციების გატარება მოითხოვება ეროვნული რეჟიმის შესაბამისად.

წარმოშობის აღნიშვნა და ადგილწარმოშობის დასახელება

ამ ობიექტების დაცვისადმი მიძღვნილი მუხლები ეხება ადგილწარმოშობის დასახელებასა და წარმოშობის აღნიშვნას. ამჟამად ამ ორი ტერმინის ნაცვლად იხმარება გამაერთიანებელი ტერმინი “გეოგრაფიული აღნიშვნა”. პარიზის კონვენციის გაგებით წარმოშობის აღნიშვნა მოიცავს ნებისმიერ სახელწოდებას, მითითებას ან აღნიშვნას (ნიშანს, სიმბოლოს), რაც მოცემულ ქვეყანაზე, ან ამ ქვეყნის სხვა ადგილზე მიუთითებს იმ მიზნით, რომ მომხმარებელს აუწყოს, რომ ამ ქვეყანასთან ან მის ადგილთან არის დაკავშირებული საქონლის წარმოშობა. მაგალითად, ნაწარმოებია საქართველოში, ან, უბრალოდ, ჩინეთი, ან ჰოლივუდი, ან პარიზი და ა.შ. ადგილწარმოშობის დასახელება კი უფრო ვიწრო შინაარსისა. იგი, გარდა იმისა, რომ დაუკავშირდება მხოლოდ მოცემულ ქვეყანას, ან მის რომელიმე კონკრეტულ ადგილს, აუცილებლად გულისხმობს, აგრეთვე, რომ საქონელს ამ ადგილთან უნდა აკავშირებდეს მისი განსაკუთრებული თვისებები, რასაც იმავე სახის საქონელი ვერ შეიძენს, თუ სხვა ადგილზე იქნა ნაწარმოები.

ეს საკითხები უკვე იქნა განხილული და ამიტომ შემოვიფარგლებით ნათქვამით. გვინდა ხაზი გაუვსვათ პარიზის კონვენციის მე-10 და მე-10^ბ მუხლების მოთხოვნებს. მათში გათვალისწინებულია მომხმარებელთა დაცვა ამ აღნიშვნების არაკანონიერი გამოყენების შემთხვევაში, რაც, უპირველესად, არის მომხმარებლის შეცდომაში შეყვანისგან დაცვასთან დაკავშირებული. იკრძალება წარმოშობისა და ადგილწარმოშობის აღნიშვნების პირდაპირი თუ არა-

პირდაპირი გამოყენება, როდესაც ამას არაუფლებამოსილი პირი არაკანონიერად აკეთებს. პარიზის კონვენცია, აღნიშნულთან დაკავშირებით, შეიცავს საქონლის დაყადაღების მოთხოვნასაც.

გარდა ამისა, კონვენცია ითვალისწინებს იმის შესაძლებლობას, რომ მეწარმეთა ინტერესების დაცვა ქვეყანაში აწარმოოს შესაბამისმა მეწარმეთა გაერთიანებებმა, რომლებიც უფრო ეფექტურად დააყენებენ შესაბამის უფლებამოსილ ორგანოთა წინაშე სათანადო მოთხოვნებს და მათი განხორციელების უზრუნველყოფას მიაღწევენ.

რადგან სამრეწველო საკუთრების ეს ობიექტი, ფაქტობრივად ყოველთვის გეოგრაფიულ დასახელებასთან არის დაკავშირებული და მას არ შეიძლება ჰყავდეს ერთი მეპატრონე, კონვენცია ადგენს, თუ ვინ შეიძლება იყოს დაინტერესებული პირი. ასეთად მიიჩნევა ის პირი, რომელიც არის საქონლის დამამზადებელი — მწარმოებელი, მეწარმე ან ვაჭარი. ამასთან, აღნიშნულ პირს საწარმო უნდა ჰქონდეს იმ მოცემულ გეოგრაფიულ ადგილზე უშუალოდ ან იმ რაიონში, რომელშიც ეს ადგილი შედის, ან ქვეყანაში (თუ ცრუ მითითებებისას ქვეყანა არის დასახელებული). ეს ნორმა პირდაპირი მოქმედების ნორმად არის გადმოცემული, თუ მის გამოყენებას მიმართავენ სასამართლოში.

არაკეთილსინდისიერი კონკურენცია

ეს ობიექტიც ადრე უკვე იქნა დაწვრილებით განხილული, ამიტომ შემოვიფარგლებით პარიზის კონვენციის ზოგიერთი მნიშვნელოვანი დებულების გაშუქებით. არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აქტების ამკრძალავი ნორმები შესულია კონვენციის მე-8, მე-9, მე-10, მე-10^ბ, მე-10^გ მუხლებში.

კონვენცია ითხოვს, რომ ქვეყნებმა აუცილებლად განახორციელონ ეფექტური დაცვა არაკეთილსინდისიერი კონკურენციისაგან, მაგრამ არ აკონკრეტებს, როგორ და რანაირად. ამ საკითხის გადაწყვეტა

დაკისრებულია ეროვნულ კანონმდებლობაზე.

მუხლი 10^ბ გადმოსცემს, რომ არაკეთილსინდისიერი კონკურენცია სახეზეა ნებისმიერი ისეთი ქმედობის ჩადენისას, რომელიც წინააღმდეგობაშია (ან უპირისპირდება) კომერციულ ან სამეწარმეო საქმიანობაში დამკვიდრებულ პატიოსან ჩვევებს (პრაქტიკას).

პარიზის კონვენცია გამოყოფს ზოგიერთ, ყველაზე მნიშვნელოვან ქმედობებს, რომლებიც უნდა იყოს აკრძალული. ეს ქმედობებია, მაგალითად:

— რომლებიც იწვევენ კონკურენტების ნაწარმის, საქონლის ან სამეწარმეო, ან კომერციული საქმიანობის აღრევას. ეს მოთხოვნა არ შემოიფარგლება მხოლოდ სასაქონლო ნიშნებით ან საფირმო სახელწოდებებით, არამედ მოიცავს ნაწარმის ფორმის, შეფუთვის ან სავაჭრო კაზმულობის, ან სხვაგვარი საშუალების (მაგალითად, საქმიანობის სტილი) გამოყენებას.

— რომლებიც შეიცავენ მოტყუებითი ხასიათის განცხადებებს, რამაც შეიძლება გამოიწვიოს კონკურენტის სახელისა და საქმიანობის დისკრედიტაცია, ჩირქი მოსცხოს მისი ნაწარმის თვისებებს და რეპუტაციას და ა.შ. ამასთან, პარიზის კონვენცია ეროვნული კანონმდებლობის საკითხად მიიჩნევს ისეთი ქმედობის შეფარდებას არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის აქტთან, რომელიც არც თუ მოტყუებითია (შეიცავს სიმართლეს) და შესაბამისი სანქციის ან სხვა ქცევის წესის დადგენას.

— რომლებიც შეიცავენ შეცდომაში შემყვან მითითებებს ან განცხადებებს საქონლის წარმოების ტექნოლოგიის შესახებ, მახასიათებლების შესახებ, მათი ხარისხის შესაბამისობის შესახებ, მოცემული ნაწარმის ბუნების შესახებ და ა.შ. ჩვენი აზრით, კონკურენციის ეს მოთხოვნა მომხმარებელთა უფლებების დაცვის მთავარი იარაღი უნდა იყოს. მაგრამ, გვინდა აღვნიშნოთ, რომ საქართველოში ამჟამად მოქმედი კანონი მომხმარებელთა უფლებებს ვერ იცავს აღნიშნული მოთხოვნების თვალსაზრისით და დიდად დასახვეწია.

დროებითი დაცვა (საგამოფენო პრიორიტეტის უფლება)

ეს დებულება სამრეწველო საკუთრების დაცვის პარიზის კონვენციის დაფუძნების ერთ-ერთი ძირითადი მიზეზი იყო და მის განხორციელებას მოითხოვს მე-11 მუხლი. აღნიშნული მოთხოვნა კონვენციის ტექსტში დასაბამიდან, 1883 წლიდან, ფიგურირებს და მიზნად ისახავს გამოფენაზე სამრეწველო საკუთრების ობიექტების ექსპონატების დაცვას. კონვენციის მე-11 მუხლის თანახმად, მონაწილე ქვეყნები ვალდებული არიან, მიანიჭონ ოფიციალურ, ან ოფიციალურად ცნობილ გამოფენებზე ექსპონირებულ სასაქონლო ნიშნებს დროებითი დაცვა. დროებითი დაცვის საშუალებანი უნდა განისაზღვროს ეროვნული კანონმდებლობით. შეიძლება დაწესდეს საგამოფენო პრიორიტეტით სარგებლობის უფლება ადრე განხილული საკონვენციო პრიორიტეტის მსგავსად. ასეთი უფლება დროებითია, რადგან იგი იწურება, თუ მისით სარგებლობის უფლება არ განხორციელდა რაღაცა დროის განმავლობაში, მაგალითად გამოფენის დამთავრებიდან ექვს თვეში.

რა სახისაა ესა თუ ის გამოფენა, ამას წყვეტს შესაბამისი ქვეყნის სასამართლო ან სხვა ადმინისტრაციული ორგანო. გამოფენის განმარტება მოყვანილია კონვენციაში საერთაშორისო გამოფენების შესახებ, რომელიც დაიდო პარიზში 1928 წლის 22 ნოემბერს. გამოფენა ოფიციალურია, თუ ის მოწყობილია სახელმწიფოს ან საჯარო ხელისუფლების სხვა ორგანოს მიერ. გამოფენა ოფიციალურადაა მიჩნეული, თუ იგი ასეთად მიიჩნია სახელმწიფომ—ან საჯარო ხელისუფლების სხვა ორგანომ. გარდა ამისა, დროებითი დაცვის უფლებით სარგებლობისათვის, გამოფენა უნდა იყოს საერთაშორისო. უნდა აღინიშნოს, რომ წარმოდგენილი განმარტებების განუსაზღვრელობის გამო ზოგიერთი ქვეყანა აცნობებს საერთაშორისო ბიუროს იმ გამოფენების დასახელებას, რომლებზედაც მას სურს გაავრცელოს დროებითი დაცვა.

18. ნიშნების საერთაშორისო რეგისტრაციის შესახებ მადრიდის ხელშეკრულება (მადრიდის ხელშეკრულება)

მადრიდის ხელშეკრულება, რომელიც 1891 წლის 14 აპრილს დაიდო, პირველია იმ საერთაშორისო შეთანხმებებიდან, რომლებიც სამრეწველო საკუთრებაზე უფლებების მოპოვების საერთაშორისო პროცედურას აფუძნებენ. ამ ხელშეკრულებამ დააფუძნა სასაქონლო ნიშნების საერთაშორისო რეგისტრაციის საერთაშორისო ორგანო — “მადრიდის კავშირი”. ფიზიკურ და იურიდიულ პირებს მიეცათ შესაძლებლობა, ერთი განაცხადის მიწოდებით მოიპოვონ განსაკუთრებული უფლებები სასაქონლო ნიშანზე კავშირის ყველა ქვეყანაში.

სასაქონლო ნიშნების საერთაშორისო რეგისტრაციისათვის დადგენილ იქნა შესაბამისი მოთხოვნები და დამტკიცებულ იქნა ინსტრუქცია.

საერთაშორისო რეგისტრაცია შეიძლება მოახდინოს ნებისმიერმა პირმა, რომელიც არის მოქალაქე ან გააჩნია მუდმივი საცხოვრებელი ადგილი, ან ნამდვილი (მოქმედი) სამრეწველო, ან სავაჭრო საწარმო მადრიდის კავშირის რომელიმე ქვეყანაში. უფლებათა მოპოვება იწყება განაცხადის წარდგენით. საერთაშორისო განაცხადი უნდა შესრულდეს ერთ ენაზე — ფრანგულზე და მიეწოდოს ისმო-ს საერთაშორისო ბიუროს. განაცხადმა უნდა დააკმაყოფილოს ფორმალური მოთხოვნები. საერთაშორისო განაცხადის მიწოდებამდე ნიშანი აუცილებლად უნდა იყოს რეგისტრირებული წარმოშობის ქვეყანაში. როგორც ვხედავთ, მადრიდის ხელშეკრულება ეფუძნება ეროვნული რეგისტრაციის განხორციელების პრინციპს ნიშნის მფლობელის საკუთარ ქვეყანაში ან სხვა ისეთ ქვეყანაში, რომელიც მიიჩნევა “წარმოშობის ქვეყნად”. მადრიდის ხელშეკრულების 1(3) მუხლი განმარტავს, რომ წარმოშობის ქვეყანა მადრიდის კავშირის ის ქვეყანაა, სადაც განმცხადებელს გააჩნია ნამდვილი მოქმედი საწარმო, ან საცხოვრებელი ადგილი, ან მოქალაქეობა.

წარმოშობის ქვეყანაში რეგისტრაციის შემდეგ არაუგვიანეს ორი თვისა, საერთაშორისო განაცხადი უნდა მიეწოდოს კავშირის საერთაშორისო ბიუროს, რომელიც ასრულებს სარეგისტრაციო პროცედურის ყველა ფორმალობებს. თუ მიწოდების ვადა დაირღვა, მაშინ საერთაშორისო განაცხადს რეგისტრაციის თარიღად დაუდგინდება საერთაშორისო ბიუროს მიერ განაცხადის მიღების დღე. განაცხადის საერთაშორისო ბიუროში გადაგზავნა ხდება მხოლოდ წარმოშობის ქვეყნის საპატენტო უწყების მიერ, ანუ იმ ორგანოს მიერ, რომელმაც განახორციელა ეროვნული რეგისტრაცია. განმცხადებელს შეუძლია ისარგებლოს საკონვენციო პრიორიტეტის უფლებით, თუ ეროვნული რეგისტრაცია განხორციელდა არაუგვიანეს 6 თვისა, განაცხადის შეტანის დღიდან. იმისათვის, რომ განაცხადმა გაიაროს ექსპერტიზა საერთაშორისო ბიუროში, დაწესებულია შესაბამისი საფასურების გადახდა. ეს საფასურები ყველა შემთხვევაში გაცილებით უფრო შეღავათიანია, ვიდრე განმცხადებელს უნდა გადაეხადა ყველა ქვეყანაში განაცხადის წარდგენისას. გარდა ამისა, აღარ არის საჭირო სხვადასხვა ენაზე განაცხადის გაფორმება, რაც დროის ეკონომიის გარდა, ფულად დანახარჯებსაც მნიშვნელოვნად ზოგავს.

საერთაშორისო ბიურო ამოწმებს განაცხადის ფორმალური მოთხოვნებისადმი შესაბამისობას და, თუ ექსპერტიზის შედეგი დადებითია, ახორციელებს საერთაშორისო რეგისტრაციას, კავშირის ქვეყნებისათვის რეგისტრაციის შესახებ ოფიციალური შეტყობინების გაგზავნას და საერთაშორისო ბიულეტენში “Les Marques Internationales” გამოქვეყნებას.

კავშირის ქვეყანას, რომელიც მიიღებს საერთაშორისო ბიუროს შეტყობინებას ნიშნის რეგისტრაციის შესახებ, უფლება აქვს ეროვნული კანონმდებლობის თანახმად ჩაატაროს აღნიშნული ნიშნის ექსპერტიზა და, შედეგების მიხედვით, შეატყობინოს საერთაშორისო ბიუროს, ანიჭებს თუ არა თავის ქვეყანაში მოცემულ ნიშანს ეროვნულ

დაცვას. ამგვარი ქმედობის განსახორციელებლად მადრიდის ხელშეკრულება იძლევა ერთი წლის ვადას, რომელიც ნიშნის საერთაშორისო რეგისტრაციის დღიდან აითვლება. თუ ნიშნის დაცვას რომელიმე ქვეყანაში ეთქვა უარი, განმცხადებელი, თავის უფლებების დასაცავად, ისარგებლებს პარიზის კონვენციით დათქმული ეროვნული რეჟიმით, ანუ მას იმავე საშუალებების გამოყენება შეუძლია, რაც მოცემული ქვეყნის განმცხადებელს გააჩნია. თუ ქვეყანამ საერთაშორისო ბიუროს საწინააღმდეგო არ შეატყობინა აღნიშნული ერთი წლის განმავლობაში, მაშინ საერთაშორისო რეგისტრაცია ეროვნული რეგისტრაციის ძალას იძენს. ამასთან, საერთაშორისო ბიულეტენში ნიშნის გამოქვეყნების ფაქტი საკმარისად ითვლება უფლებათა მოპოვების თვალსაზრისით (მუხლი 3(5)).

საერთაშორისო რეგისტრაცია ძალაშია 20 წელიწადს რეგისტრაციის თარიღიდან და მოქმედებს იმ ქვეყნის ტერიტორიაზე, რომლებშიც განმცხადებელმა მოითხოვა დაცვა. ქვეყნის მითითების საჭიროება იმის გამო დაწესდა, რომ მადრიდის ხელშეკრულების მუხლით 3^ბ კავშირის ქვეყანას უფლება მიეცა, რომ გაეკეთებინა განცხადება მის ტერიტორიაზე საერთაშორისო რეგისტრაციის ძალის გავრცელების შესახებ, რომელშიც აღნიშნული იქნებოდა, რომ ამ ქვეყანაში ნიშანს დაცვა მიენიჭებოდა იმ შემთხვევაში, თუ განმცხადებელი ამას პირდაპირ მოითხოვდა. ასეთი დეკლარაცია კავშირის ყველა ქვეყანამ გააკეთა და ამიტომ საერთაშორისო რეგისტრაციის მოქმედება მოცემულ ქვეყანაში დამოკიდებული გახდა განმცხადებლის მოთხოვნაზე.

საერთაშორისო რეგისტრაციის მოქმედება დამოკიდებულია წარმოშობის ქვეყანაში ნიშნის რეგისტრაციაზე. თუ წარმოშობის ქვეყანაში რეგისტრაცია რაიმე მიზეზით გაუქმდა, საერთაშორისო რეგისტრაციაც ისპობა. ასეთი პირობა მოქმედებს საერთაშორისო რეგისტრაციის დღიდან ხუთი წლის განმავლობაში. ამ ხუთი წლის გასვლის შემდეგ ეროვნული რეგისტრაციის გაუქმება საერთაშო-

რისო რეგისტრაციის გაუქმებას ვეღარ გამოიწვევს. შეიძლება მოხდეს ისე, რომ ეროვნული რეგისტრაცია გაუქმდა, მაგრამ საერთაშორისო კი ძალაშია. ამ შემთხვევისას ცოტა პარადოქსული სიტუაცია იქმნება – წარმოშობის ქვეყანაში ნიშანი აღარ იმოქმედებს, ხოლო სხვა ქვეყნებში კი ძალაში იქნება.

საერთაშორისო რეგისტრაცია შეიძლება გაგრძელებულ იქნეს ყოველი მომდევნო 20 წლით. ამასთან, რეგისტრაციის ხელახალი გაგრძელება ჯერადობით შეზღუდული არ არის.

მადრიდის ხელშეკრულების წევრი ქვეყნების რაოდენობა 1996 წლის იანვრისათვის 46 იყო. მიუხედავად ხელშეკრულების ცხოვრებაში წარმატებით გატარებისა, რაზედაც მოწმობს საერთაშორისო რეგისტრაციათა რაოდენობა, რომელიც ყოველწლიურად 20000-ს აღემატება, ხოლო მოქმედი საერთაშორისო ნიშნების რიცხვი 350 000-ს აღწევს, მისი წევრები არ გახდნენ ინგლისი, იაპონია, აშშ და სხვა ინგლისურენოვანი ქვეყნები.

ისმო-მ საგანგებო ღონისძიებანი გასწია, შეიმუშავა და მიიღო ახალი დამატებითი შეთანხმება – საერთაშორისო რეგისტრაციის შესახებ მადრიდის ხელშეკრულების პროტოკოლი, რომელსაც სულ ახლახანს, 1998 წლის მაისში საქართველო შეუერთდა.

19. ნიშნების საერთაშორისო რეგისტრაციის შესახებ მადრიდის ხელშეკრულების პროტოკოლი

1989 წლის 27 ივნისს მადრიდში მოწვეულ დიპლომატიურ კონფერენციაზე ერთხმად მიიღეს ნიშნების საერთაშორისო დაცვასთან დაკავშირებული ახალი ხელშეკრულება – მადრიდის ხელშეკრულების პროტოკოლი. იგი ითვალისწინებს ახალ პირობებს, რომლებიც საშუალებას იძლევა თავიდან იქნეს აცილებული ის დაბრკოლებანი, რომლებიც ხელს უშლიდნენ ინგლისურენოვან ქვეყნებს, რომ მადრი-

დის ხელშეკრულებასთან მიერთებულიყვნენ.

პროტოკოლი ძალაში შევიდა 1995 წლის 1 დეკემბრიდან. მას შემდეგ მისი რატიფიკაცია მოახდინეს ჩინეთმა, ესპანეთმა, შედელთმა და გაერთიანებულმა სამეფომ. 1997 წლის 15 აპრილის მდგომარეობით პროტოკოლის მონაწილე ქვეყანათა რიცხვი 15 სახელმწიფოს შეადგენდა. როგორც უკვე აღინიშნა, 1998 წლის მაისიდან საქართველომ მოახდინა ამ პროტოკოლის რატიფიცირება.

მადრიდის ხელშეკრულებასთან შედარებით, პროტოკოლს შემდეგი განსხვავებები გააჩნია:

— საერთაშორისო რეგისტრაცია აღარ არის დამოკიდებული ეროვნულ რეგისტრაციაზე. განმცხადებელს შეუძლია მოითხოვოს საერთაშორისო რეგისტრაცია ეროვნული განაცხადის საფუძველზე. ამით განმცხადებელს რეალური შესაძლებლობა მიეცა, რომ ისარგებლოს პარიზის კონვენციით დადგენილი საკონვენციო პრიორიტეტის უფლებით. აღარ არის საჭირო ეროვნული რეგისტრაციის ლოდინი (ექსპერტიზა ბევრ ქვეყანაში ვერ მთავრდება 6 თვეში) და შესაბამისად ეს 6 თვე სრულად არის განმცხადებლის განკარგულებაში.

— მადრიდის კავშირის მონაწილე ქვეყანას მიეცა ერთი წლის ნაცვლად 1,5 წელიწადი, რათა საკუთარი გადაწყვეტილება გამოიტანოს ნიშნის საერთაშორისო რეგისტრაციაზე. ეს ვადა კიდევ უფრო მეტია იმ ქვეყნებისათვის, რომელთა ექსპერტიზაც ითვალისწინებს მესამე პირთა მიერ შედავების პროცედურას. თუ შედავების შედეგად გამოტანილია უარყოფითი გადაწყვეტილება, ნიშნის რეგისტრაციაზე მოცემული ქვეყნის უწყებამ ამის შესახებ საერთაშორისო ბიუროს უნდა აცნობოს არა უგვიანეს 7 თვისა შედავების განხილვის პროცედურის დაწყებიდან. თუ შედავება დაიწყო 18 თვის გასვლამდე, მაშინ გამოდის, რომ ქვეყანას სულ ცოტა 24 თვე აქვს, რომ უარი უთხრას ნიშნის საერთაშორისო რეგისტრაციას.

— მადრიდის კავშირის ქვეყანას, სადაც მოითხოვება ნიშნის

საერთაშორისო რეგისტრაციის გავრცელება, შეუძლია განაცხადოს და მოითხოვოს მის მიერ დაწესებული საფასურების გადახდა. ამ საფასურების ოდენობა არ უნდა აღემატებოდეს იმ თანხას, რასაც ქვეყანა მიიღებდა საერთაშორისო ბიუროს ხარჯების გამოკლებით.

— საერთაშორისო რეგისტრაცია აღარ არის დამოკიდებული ეროვნულ რეგისტრაციაზე. თუ ნიშნის რეგისტრაცია წარმოშობის ქვეყანაში ცნობილ იქნა ბათილად, ეს არ ნიშნავს, რომ მოისპობა საერთაშორისო რეგისტრაცია. განმცხადებელს შეუძლია საერთაშორისო განაცხადი, აქციოს ეროვნულ განაცხადებად მათი შეტანის საერთაშორისო თარიღის დატოვებით (საპრიორიტეტო თარიღად).

— განაცხადის მიწოდება დაშვებულია ორ ენაზე — ინგლისურსა და ფრანგულზე.

მადრიდის პროტოკოლთან მიერთება დაიშვება მადრიდის ხელშეკრულებასთან მიერთების გარეშეც. ასე მოიქცა საქართველო და მიუერთდა მხოლოდ პროტოკოლს. ამდენად, მადრიდის ხელშეკრულებით საქართველო შებოჭილი არ არის.

პროტოკოლი შეიცავს დებულებას მადრიდის ხელშეკრულების შენარჩუნების შესახებ (მუხლი 9^ა). ამ მუხლის შინაარსი იმაში გამოიხატება, რომ თუ საერთაშორისო განაცხადის წარმოშობის ქვეყანა მონაწილეა მადრიდის ხელშეკრულებისა და პროტოკოლისა, ერთდროულად, მაშინ პროტოკოლის მოთხოვნებს ძალა არ აქვთ იმ ქვეყნების მიმართ, რომლებიც ასევე მადრიდის ხელშეკრულებისა და პროტოკოლის წევრებია. ამ შემთხვევაში საერთაშორისო განაცხადი შეიძლება იყოს დაფუძნებული მხოლოდ ეროვნულ რეგისტრაციაზე, უარის თქმაზე ზღვრული ვადა 12 თვე იქნება. მოცემულ შემთხვევაში ქვეყანას არ ექნება უფლება საკუთარი საფასური დააწესოს. პროტოკოლის ძალაში შესვლიდან 10 წლის შემდეგ, როდესაც მადრიდის ხელშეკრულების წევრების უმრავლესობა გახდება პროტოკოლის წევრი, ასაბლეს შეუძლია 3/4 ხმების უმრავლესობით გააუქმოს აღნიშნული პირობა ან შეზღუდოს მისი ფარგლები.

20. ნიშნების რეგისტრაციისათვის განკუთვნილი საქონლისა და მომსახურების საერთაშორისო კლასიფიკაციის შესახებ ნიშნის ხელშეკრულება

ნიშნის ხელშეკრულება დაიდო 1957 წლის 15 ივნისს და ძალაში შევიდა 1961 წლის 8 აპრილს. მისი ტექსტის ბოლო გადამოწმება მოხდა ჟენევაში 1973 წელს. ხელშეკრულების დადების მიზანი იყო გარკვეული ერთგვაროვნების მიღწევა და ჰარმონიზაცია საქონლისა და მომსახურების კლასიფიკაციაში.

ნიშნის ხელშეკრულებაში მონაწილე ქვეყნების რაოდენობა 1997 წლის 4 მარტისათვის 50 იყო. მიუხედავად ამისა, ამ ხელშეკრულებით შემოღებულ საქონლისა და მომსახურების ნუსხას იყენებს 130 ქვეყანაზე მეტი.

ამჟამად არსებობს ნიშნის კლასიფიკაციის ავთენტიკური ორი ტექსტი ინგლისურ და ფრანგულ ენებზე. კლასიფიკაცია, რომელიც შეიცავს საქონლისა და მომსახურების ნუსხას, დაყოფილია 34 საქონლის ჩამონათვლის მქონე და 8 მომსახურების ჩამონათვლის მქონე კლასებად. აღნიშნული ჩამონათვლების საერთო მოცულობა შეიცავს 11000-მდე დასახელებას. კლასიფიკაცია დროდადრო გადაისინჯება ხოლმე და ძალაში შედის ახალი რედაქცია. სადღეისოდ მოქმედებს საერთაშორისო კლასიფიკაციის მე-7 რედაქცია, რომელიც ძალაშია 1997 წლის 1 იანვრიდან.

გარდა კლასებად დაყოფილი საქონლისა და მომსახურების ნუსხისა ძალაშია აგრეთვე, მათი აღფატიკური ჩამონათვალი.

ხშირია შემთხვევა, როდესაც ძნელია საქონლის მიკუთვნება რომელიმე კლასისთვის, რადგან, ბუნებრივია, რომ შეუძლებელია ერთმა კლასიფიკაციამ ამოწუროს არსებული საქონლის დასახელებანი და გაითვალისწინოს მომავალში შექმნილი საქონელი. გაითავისა რა სირთულეთა შესაძლებელი ხარისხი, ისმო-მ საერთაშორისო ბიუროსთან ჩამოაყალიბა მომსახურება როგორც მარეგისტრირებული უწყებებისთვის, ასევე კერძო პირთათვის. მომსახურების

ჯგუფს მსურველებმა შეუძლიათ მიმართონ გარკვეული საფასურის გადახდის პირობით. სადღეისოდ ყოველთვიურად ეს ჯგუფი ღებულობს 20 შეკვეთამდე.

ნიცის ხელშეკრულებაში მონაწილე ქვეყნები ვალდებულნი არიან ოფიციალურ დაკუმენტებში მიუთითონ საქონლისა ან მომსახურების კლასი, რომლისთვისაც მოითხოვება ნიშნის დაცვა.

ნიცის ხელშეკრულების მონაწილე ქვეყანა თვითონ ადგენს მის მოქმედების ძალას ეროვნული კანონმდებლობით. კერძოდ, თავისთავად ნიცის ხელშეკრულება არ არის ქვეყნისათვის ისეთი მოთხოვნის მქონე, რომ ქვეყანა ვალდებული იყოს ნიშნის დაცვის საზღვრები შემოფარგლოს საერთაშორისო კლასიფიკაციის მიხედვით. უფრო მეტიც, ყოველ ქვეყანას უფლება აქვს გამოიყენოს საერთაშორისო კლასიფიკაცია საკუთარი ეროვნული კლასიფიკაციისათვის, როგორც დანამატი. ამასთან, ქვეყანას შეუძლია დააწესოს, რომ მხოლოდ საერთაშორისო კლასიფიკაციას იყენებს.

საქართველო ნიცის ხელშეკრულების მონაწილე არ არის, მაგრამ იყენებს (თუმცა რაიმე საკანონმდებლო აქტით ეს დადგენილი არ არის) საერთაშორისო კლასიფიკაციას, როგორც ერთდერთ საშუალებას სასაქონლო და მომსახურების ნიშნების რეგისტრაციისათვის. დიდი ნაკლი ის არის, რომ არ არსებობს ამ კლასიფიკაციის ქართული ტექსტი და გამოიყენება რუსული ტექსტი.

აღნიშნულიდან გამომდინარე, პრაქტიკაში დავების გადაწყვეტისას შეიძლება წარმოიქმნას სიტუაცია, როდესაც გასარკვევი გახდება, რას უნდა დაეყრდნოს სასამართლო რეგისტრირებულ ნიშანზე განსაკუთრებული უფლებების საზღვრების დადგენისას.

21. ნიშნების გამოსახულებითი ელემენტების შესახებ ვენის საერთაშორისო ხელშეკრულება (ვენის ხელშეკრულება)

ნიცის ხელშეკრულებისაგან განსხვავებით, ვენის ხელშეკრულება სხვა მიზანს ისახავს. შემუშავებულ იქნა ნიშნებში შემავალი გამოსახულებითი ელემენტების კლასიფიკაცია, რამაც შესაძლებელი გახდა ნიშნის იდენტიფიცირება მთლიანად. მის საფუძველზე შესაძლებელია და პრაქტიკულადაც არსებობენ (მათ შორის საქატენტში) ნიშნის საძიებო სისტემები.

ამ კლასიფიკაციას არავითარი გავლენა არ გააჩნია ნიშნის დაცვის ფარგლებზე. გამოსახულებითი ელემენტების ვენის კლასიფიკაცია, როგორც ეს ნიცის კლასიფიკაციის გაშუქებისას აღინიშნა, შეიძლება იქნეს გამოყენებული როგორც დამოუკიდებლად, ასევე ეროვნული საკლასიფიკაციო სისტემის დანამატად. ყოველმა ქვეყანამ თვითონ უნდა დაადგინოს ეს ფარგლები. თუ ქვეყანა იყენებს ვენის კლასიფიკაციას, მას არ შეუძლია გამოსახულებით ელემენტს მიუჩინოს საერთაშორისოაგან განსხვავებული სიმბოლო. კლასიფიკაცია შედგება 29 კატეგორიის, 144 ჯგუფისა და 1560 ქვეჯგუფისაგან.

ვენის კლასიფიკაციას იყენებს 30 ქვეყნის უწყებაზე მეტი, თუმცა 1997 წლის 4 მარტისათვის მისი მონაწილე სულ 9 ქვეყანა იყო. საქართველო ამ ხელშეკრულებაში არ მონაწილეობს.

22. საქონელზე ჯალბი ან შეტდომის გამოძახები აღნიშვნის ღატანის აღკვეთის შესახებ მაღრიდის ხელშეკრულება

საქონლის წარმოშობის ზუსტი მინიშნება კომერციული წარმატებისათვის ყოველთვის დიდ როლს თამაშობდა. ამგვარი აღნიშვნების გაყალბების ან შეტდომითი აღნიშვნების გამოყენება პა-

ტიოსან საქმიანობას ზიანს აყენებს, ხოლო უპატიოსნო მოსაქმეს უსაფუძვლო გამდიდრების შანსს აძლევს. საერთაშორისო ურთიერთობების გააქტიურების დროს ამ საკითხების სამართლებრივ მოწესრიგებას ევროპის თუ ამერიკის კონტინენტის წამყვანი ქვეყნები შესაფერის ყურადღებას უთმობდნენ და უთმობენ ამჟამადაც. არაკეთილსინდისიერი საქმიანობის ამ გამოვლენას პარიზის კონვენციის წევრი ქვეყნები აღუდგნენ წინ საერთაშორისო დონეზე.

პარიზის კონვენცია ჯერ კიდევ ახალი ამოქმედებული იყო, რომ, მიღებულ იქნა, მისივე ეგიდით, ახალი საერთაშორისო ხელშეკრულება.

1891 წელს მიღებული მადრიდის აღნიშნული ხელშეკრულება ნებისმიერი სახის საქონელზე კრძალავს ისეთი აღნიშვნის დატანას, რომელიც მოცემული საქონლის წარმოშობის ყალბ მითითებას ან შეცდომაში შეყვანას წარმოადგენს. ასეთი მითითება შეიძლება იყოს პირდაპირი, მაგალითად, როდესაც კონკრეტულ ქვეყანას ან სხვა გეოგრაფიულ დასახელებას შეიცავს საქონელზე დატანილი აღნიშვნა, რომელიც სინამდვილეს არ შეეფერება. მაგალითად, საქონელი ოდესაშია წარმოშობილი, ხოლო აღნიშვნაზე მითითებულია სან-ფრანცისკო. მითითება შეიძლება იყოს ირიბიც, მაგალითად, აღნიშვნა შეიცავს ეიფელის კოშკის გამოსახულებას, ხოლო საქონელი წარმოშობილია პოლონეთში. ყოველი ასეთი საქონელი, რომელსაც ყალბი ან შეცდომითი აღნიშვნები აქვს, ექვემდებარება დაყადაღებას ქვეყანაში მათი შეტანის მცდელობისას. ან მათ მიმართ ქვეყნებმა უნდა განახორციელონ სხვა ქმედითი ზომები, რომ არ დაუშვან ასეთი საქონლის თავისუფალი მიმოქცევა.

ხელშეკრულება კრძალავს, აგრეთვე, ნებისმიერი ხასიათის საქონლის გაყიდვას, დემონსტრირებას ან გასასაღებლად შეთავაზებისას სარეკლამო აღნიშვნების გამოყენებას, რომლებიც იწვევენ ან შეიძლება გამოიწვიონ საზოგადოებრიობის შეცდომაში შეყვანა საქონლის წარმოშობის შესახებ. მონაწილე ქვეყნის სასამართლო ორგა-

ნოებს უფლება აქვთ განსაზღვრონ, თუ რომელი დასახელებები არ განიხილებიან შეცდომაში შემყვანად.

მადრიდის ამ ხელშეკრულებაში მონაწილე ქვეყანათა რიცხვი არც თუ ისე დიდია. 1996 წლის 1 იანვრისათვის მადრიდის ამ ხელშეკრულებაში მონაწილეობდა 31 სახელმწიფო. საქართველო ამ ხელშეკრულების მონაწილე არ არის.

23. წარმოშობის ადგილის დასახელებათა დაცვისა და მათი საერთაშორისო რეგისტრაციის შესახებ ლისაბონის ხელშეკრულება (ლისაბონის ხელშეკრულება)

პარიზის კონვენციის ეგიდით დადებული ეს ხელშეკრულება მიზნად ისახავს საქონლის წარმოშობის ადგილის დასახელების საერთაშორისო დაცვის უზრუნველყოფას აღნიშნული დასახელების საერთაშორისო რეგისტრაციის გზით.

ლისაბონის ეს ხელშეკრულება დაიდო 1958 წელს. საქონლის წარმოშობის ადგილად (ადგილწარმოშობა) ხელშეკრულება მიიჩნევს საქონლის აღნიშვნისათვის გამოყენებულ იმ გეოგრაფიულ დასახელებას (ქვეყანა, რაიონი, ან სხვა ადგილი – სოფელი, დაბა და ა.შ.), საიდანაც არის მოცემული საქონელი წარმოშობილი. ამასთან, საქონლის თვისებები და მისი “არაჩვეულებრივობა” უკავშირდება მხოლოდ ამ ადგილის გეოგრაფიულ და ადამიანურ გარემოს.

ადგილწარმოშობის დაცვა, განსაკუთრებით საერთაშორისო დონეზე, დიდ სირთულეებთან არის დაკავშირებული და ძალზე მნიშვნელოვანიც არის. ამიტომ ისმო-მ ამ ბოლო ათწლეულში რამდენიმე საერთაშორისო სიმპოზიუმში მიუძღვნა ამ პრობლემის მოწესრიგებას. ერთ-ერთი საერთაშორისო სემინარი, ყოფილი სსრ კავშირის ქვეყნებისათვის, ქ. თბილისში ჩატარდა 1996 წლის ოქტომბერში. სემინარს ესწრებოდა ისმო-ს მაშინდელი გენერალური

დირექტორი, ბატონი არპად ბოგში, რომელსაც თბილისის ივანე ჯავახიშვილის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის საპატიო წოდება “HONORIS CAUSA” მიენიჭა.

ამ ხელშეკრულების მონაწილე ქვეყნებს შეუძლიათ ისმო-ს საერთაშორისო ბიუროს მიაწოდონ განაცხადი ადგილწარმოშობის საერთაშორისო რეესტრში შესატანად. განაცხადის წარდგენის უფლება ქვეყნის შესაბამის კომპეტენტურ ორგანოს გააჩნია. საერთაშორისო რეგისტრაციის შემდეგ მონაწილე ქვეყნები ვალდებული არიან, დაიცვან ადგილწარმოშობა და დაცვა უნდა იყოს უზრუნველყოფილი მანამ, სანამ თვით წარმოშობის ქვეყანა იცავს მათ. საერთაშორისო რეგისტრაციის ფაქტი ეცნობებათ ყველა მონაწილე ქვეყნებს, რომლებსაც ერთი წლის განმავლობაში უფლება აქვთ, განაცხადონ, რომ მოცემული ადგილწარმოშობის დაცვას ვერ განახორციელებენ.

ადგილწარმოშობის დასახელების დაცვა უაღრესად მნიშვნელოვანია საქართველოსათვის. საქმე ის არის, რომ ქართული პროდუქცია, რომელიც კარგი რეპუტაციით სარგებლობდა ახლო წარსულში, მთელი სოციალისტური სამყაროს ტერიტორიაზე, ზუსტად იმ კატეგორიისაა, რომელიც ადგილწარმოშობას უკავშირდება. მართო ფრაზა “Грузинское вино” მყიდველში (იმავე რუსეთის უზარმაზარ ტერიტორიაზე, ან უკრაინაში და ა.შ.) ნოსტალგიურ განწყობილებას იწვევს. მეფის დროინდელ რუსეთში ეკლესია ქართულ ღვინოს იყენებდა. ცნობილია, რომ “Церковное вино” — ქართული ღვინოს სინონიმი. დღეს “ხვანჭკარა”, “ქინძმარაული”, “წინანდალი”, გარდა ამისა, მინერალური წყლები განთქმული “ბორჯომი”-ს მეთავეობით, ფალსიფიკაციის ფართო ობიექტებად იქცა. ერთ-ერთი დაბრკოლება, რომელიც ხელს უშლის ქართული ნაწარმის დაცვას იმავე სივრცეზე, ის არის, რომ არა გვაქვს ეროვნული კანონი ადგილწარმოშობის შესახებ. გარდა ამისა, არ არის დადებული არც ერთი ორმხრივი ხელშეკრულება ადგილწარმოშობის შესახებ. არის

სხვა ხელისშემშლელი პირობებიც.

შემოვიფარგლებით ამ მცირე მიმოხილვით და იმასღა აღვნიშნავთ, რომ საქართველო ლისაბონის ხელშეკრულების მონაწილე არ არის. 1997 წლის 1 იანვრისათვის მონაწილე ქვეყანათა რაოდენობა შეადგენდა 17 ქვეყანას. ამავე თარიღისათვის საერთაშორისო რეესტრში შეტანილია 738 ადგილწარმოშობის აღმნიშვნელი გეოგრაფიული დასახელება.

24. ხელშეკრულება სასაქონლო ნიშნების კანონმდებლობის შესახებ

ამ ხელშეკრულების დადებას წინ უსწრებდა მრავალწლიანი მძიმე საერთაშორისო ექსპერტების მუშაობა და მრავალი საორგანიზაციო შეხვედრა იმისათვის, რომ დადებულიყო ხელშეკრულება, რომელიც დააფუძნებდა სასაქონლო ნიშნების კანონმდებლობის პარმონიზებულ საერთაშორისო ძირითად პრინციპებს. ეს მცდელობა მხოლოდ ნაწილობრივ დაგვირგვინდა და ხელშეკრულებას სათაური კი შემორჩა ფართო მოცულობისა, მაგრამ მისი შინაარსი შემოფარგლულია საერთაშორისო (ფორმალური) მოთხოვნების დაწესებით. ხელშეკრულება დაიდო 1994 წელს, მასში 1997 წლის 17 აპრილისათვის 8 სახელმწიფო მონაწილეობდა. საქართველო მთრიცხვში არ არის.

ხელშეკრულება მიმართულია იმისკენ, რომ განმცხადებელს რაც შეიძლება ნაკლები ფორმალური ხასიათის დაბრკოლება შეექმნას სასაქონლო ნიშანზე განაცხადის სწორად მიწოდებისათვის.

ხელშეკრულება უმეტესწილად განიხილავს უწყების მიერ შესაბამისი პროცედურის ჩატარებას.

მოთხოვნები ჩამოყალიბებულია:

— განაცხადის მიმართ;

- რეგისტრაციის შემდგომ ცვლილებათა მიმართ;
- რეგისტრაციის გაგრძელების მიმართ.

ხელშეკრულება შეიცავს იმ მაქსიმალურ მოთხოვნათა ჩამონათვალს, რომელთა გარდა ეროვნულ უწყებებს სხვა მოთხოვნების დაწესების უფლება აღარ აქვთ.

მაგალითად, თუ ზოგიერთი ეროვნული კანონი არ უშვებს, რომ ერთი განაცხადით სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაცია და დაცვა გავრცელდეს საქონლის ჩამონათვლის რამდენიმე კლასზე, ამ ხელშეკრულებისადმი მიერთების შემდეგ ქვეყანა იძულებული იქნება შეცვალოს ეს პირობა და დაუშვას ნიშნის რეგისტრირება ერთი განაცხადით იმ შემთხვევაშიც, როდესაც საქონელი განეკუთვნება სხვადასხვა კლასს. ასევე, ქვეყნის კანონმდებლობა ვეღარ მოითხოვს (თუ ამას მოითხოვდა), რომ მეწარმემ წარადგინოს ამონაწერი შესაბამისი რეესტრიდან მისი საწარმოს რეგისტრირების შესახებ. განაცხადის წარდგენისათვის და ნიშანზე დაცვის მოპოვებისათვის არ არის დასაშვები მოთხოვნილ იქნეს იმის მტკიცების უზრუნველყოფა, რომ განმცხადებელი ნამდვილად ეწევა სამეწარმეო ან კომერციულ საქმიანობას.

რეგისტრაციის შემდგომ ცვლილებების შეტანის შესახებ დაწესებულ მოთხოვნათაგან აღსანიშნავია მთავარი, რომ განმცხადებელს ერთი წერილობითი განცხადების საფუძველზე შეუძლია მოითხოვოს მრავალი ცვლილების შეტანა, ხოლო მათი რაოდენობა განსაზღვრული არ არის.

რეგისტრაციის გაგრძელების შესახებ ხელშეკრულება ითვალისწინებს ერთ სტანდარტულ ვადას – 10 წელიწადს – ყოველი მომდევნო გაგრძელებისათვის.

ხელშეკრულება შეიცავს წარმომადგენლობის გაწევაზე გასაცემ მინდობილობის სტანდარტულ ბლანკს და აწესებს, რომ თუ ასეთი შინაარსის ბლანკის მიხედვით არის გაფორმებული მინდობილობა, სხვა ფორმალური მოთხოვნები ამ დოკუმენტისადმი ვეღარ დაწესდება.

აკრძალულია ხელმოწერის ლეგალიზაციის, ნოტარიუსთან ან სხვაგვარი დამოწმების მოთხოვნა, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც საქმე ეხება ისეთ მნიშვნელოვან ქმედობას, როგორიცაა რეგისტრაციის გაუქმება ან რეგისტრაციაზე უარის თქმა.

25. ხელშეკრულება ინტელექტუალურ საკუთრებაზე ვაჭრობის თანხმდარი უფლებების შესახებ, კონტრაქტაციული საქონლით ვაჭრობის ჩათვლით (TRIPS)

სანამ უშუალოდ ამ ხელშეკრულების შინაარსს შევხებოდეთ, აღვნიშნავთ, რომ მისი დადება განპირობებული იყო უკვე არსებულ საერთაშორისო ხელშეკრულებებში, მათ შორის პარიზის კონვენციაში ისეთი ქმედითი ფაქტორების უქონლობით, რომლებიც აბრკოლებდნენ და კვლავაც აბრკოლებენ ინტელექტუალური საკუთრების დაცვას საერთაშორისო, თუ ეროვნულ დონეზე. საქმე ის არის, რომ პარიზის კონვენცია, ისევე როგორც ბერნის კონვენცია, ლიტერატურული და მხატვრული ნაწარმოებების დაცვის შესახებ, ეროვნული რეჟიმის პრინციპისა და საპრიორიტეტო შეღავათების გარდა, სხვა არსებით სავალდებულო ნორმებს, რომლებიც უზრუნველყოფენ სამრეწველო საკუთრების (ასევე საავტორო უფლებების) დაცვას არ შეიცავენ. უფლებათა განხორციელების უზრუნველყოფა გადატანილია ეროვნულ კანონმდებლობაზე, თავად ხსენებული საერთაშორისო ხელშეკრულებები კი არ აწესებენ ამ მიმართებაში რაიმე მინიმალურ მოთხოვნებს. თანამედროვე ცხოვრება გამოირჩევა თავისი დინამიზმით. ჩვენ იმის მოწმენი ვართ, თუ რამდენად სწრაფად იცვლება ვითარება ცხოვრების ყველა სფეროში, როგორი ინტენსიურობით ვითარდება საერთაშორისო ურთიერთობები და განსაკუთრებით ვაჭრობა. ასეთი ვითარება დღის წესრიგში აყენებს ინტელექტუალური საკუთრების დაცვის ქმედითი უზრუნველყოფის საკითხს, რაც განსაკუთრებულად

მნიშვნელოვანია გაცხოველებული ვაჭრობის დროს. აღნიშნულის გათვალისწინებით, მსოფლიოში იმართება მრავალმხრივი შეხვედრები და მოლაპარაკებები, რომელთა დროსაც მხარეები ეძებენ ინტელექტუალური საკუთრების დაცვის საკითხების გადაწყვეტის გზებს. ერთ-ერთი ასეთი საერთაშორისო მრავალმხრივი მოლაპარაკება გაიმართა ვაჭრობისა და ტარიფების გენერალური შეთანხმების (GATT) ეგიდით, რომელიც ურუგვაის რაუნდით არის ცნობილი და რომლის შედეგებიც აისახა 1993 წლის 15 დეკემბრის შეჯამებულ დოკუმენტში.

ხელშეკრულება, რომელშიც გადმოიცა ურუგვაის რაუნდის შედეგები, იქცა ახალ ფუძემდებლურ შეთანხმებად, რომელმაც დააფუძნა ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაცია (შემოკლებით ვიხმართ “ვმო”, ინგლისური შემოკლებაა – “WTO”, რუსული – “BTO”). ხელშეკრულება მოწონებულ იქნა და ხელი მოეწერა 1994 წლის 15 აპრილს მარაკეში. ვმო-ს დამფუძნებელი შეთანხმების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი დანართი გახდა ხელშეკრულება ინტელექტუალურ საკუთრებაზე ვაჭრობის თანხვედრი უფლებების შესახებ (TRIPS). მარაკეში ხელმოწერილი ხელშეკრულება ძალაში შევიდა 1995 წლის 1 იანვარს და მასთან ერთად ფუნქციონირება დაიწყო ახალმა საერთაშორისო ორგანიზაციამ – ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაციამ.

ვმო-ს წევრი ქვეყნები ვალდებული გახდნენ, შეასრულონ TRIPS-ის მოთხოვნები და ამის უზრუნველსაყოფად დაწესდა ერთწლიანი გარდამავალი პერიოდი. ვმო-ს მონაწილე განვითარებადი და გარდამავალი ეკონომიკის მქონე ქვეყნებისათვის TRIPS-ის ძალაში შესვლისთვის დაწესდა ოთხწლიანი პერიოდი. აღნიშნული პერიოდი არ ვრცელდება იმ მოთხოვნებზე, რომლებიც ეროვნულ რეჟიმსა და უპირატესი ხელშეწყობის რეჟიმს ეხება.

ვმო-ს დამფუძნებელი ხელშეკრულებით დაწესდა TRIPS-ის საბჭო, რომლის ფუნქციაა მეთვალყურეობა გაუწიოს TRIPS-ის ცხოვრებაში გატარებას. ეს საბჭო გარდამავალი პერიოდის გასვლის შემდეგ

მოამზადებს მიმოხილვით დასკვნას თუ როგორ შესრულდება TRIPS-ის მოთხოვნები.

TRIPS-ის საბჭო თავის საქმიანობას აწარმოებს ინტელექტუალური საკუთრების მსოფლიო ორგანიზაციასთან მჭიდრო კავშირში. ამას თავად TRIPS-ის ხელშეკრულება განაპირობებს, რომლის პრეამბულაში აღნიშნულია: “გააჩნიათ რა იმის სურვილი, რომ ემო-სა და ისმო-ს შორის დაამყარონ ურთიერთ დახმარებისაკენ მიმართული ურთიერთობანი...”.

TRIPS-ი 63.2-ე მუხლით მოითხოვს კონსულტაციების გამართვას ისმო-სა და ემო-ს შორის ისეთ საკითხებზე, რომლებიც ეხება ქვეყნის მიერ წარმოდგენილ კანონების შესაბამისობას ამ ხელშეკრულებისადმი. TRIPS-ის საბჭო ვალდებულია, აგრეთვე, მხედველობაში იქონიოს მხარეების მიერ პარიზის კონვენციის 6^მ მუხლის შესრულება, რომელიც ქვეყნის ოფიციალური სამბოლიკის გამოცემებს ეხება.

TRIPS-ის მთავარი მიზანია ინტელექტუალურ საკუთრებაზე უფლებების დაცვის უზრუნველყოფა, რაც აუცილებელი პირობაა კეთილსინდისიერი საქმიანობის განხორციელებისათვის. თუ ამ ხელშეკრულების მოთხოვნებს ვერ შეასრულებს რომელიმე სახელმწიფო, ის ემო-ს წვერი ვერ გახდება. ამის გამო, ამჟამად, მსოფლიოს პრაქტიკულად ყველა ქვეყანაში, მიმდინარეობს ინტელექტუალური საკუთრების კანონმდებლობის გადასინჯვა TRIPS-ის მოთხოვნებთან შესაბამისობაში მოყვანის მიზნით. საქართველოს კანონმდებლობაც უნდა შემოწმდეს ყურადღებით — როგორც მოქმედი, ასევე კანონპროექტები. TRIPS-ის ნორმების შინაარსის გადმოცემისას შევეცდებით, მცირე შედარება მოვახდინოთ და გამოვთქვათ საკუთარი შეხედულება.

TRIPS-ი შეიცავს შეიდ ნაწილს:

ნაწილი I. ზოგადი დებულებანი და ძირითადი პრინციპები

ეს ნაწილი შედგება 8 მუხლისაგან. პირველი მუხლით განსაზღვრულია ვალდებულებათა ხასიათი და მოცულობა. მასში ნათქვამია, რომ ინტელექტუალური საკუთრების ქვემ იგულისხმება ობიექტები, რომლებიც მოყვანილია მეორე ნაწილის 1-7 განყოფილებებში. ამ ობიექტთა შორის არ ფიგურირებს სამრეწველო საკუთრების ისეთი ობიექტი, როგორიც არის სასარგებლო მოდელი. გამომდინარე აქედან, ქვეყანას შეუძლია, მაგრამ ვალდებული არ არის უზრუნველყოს სასარგებლო მოდელის დაცვა. ეს ნაწილი აწესებს, რომ მონაწილე ქვეყნები ვალდებულნი არიან შეასრულონ პარიზის კონვენციის 1-12 და 19 მუხლების მოთხოვნები.

მოცემულია, აგრეთვე, ეროვნული რეჟიმის პრინციპის შესრულების ვალდებულება, რომელიც სრულად ეთანადება პარიზის და ბერნის კონვენციის მოთხოვნებს.

გათვალისწინებულია უპირატესი ხელშეწყობის რეჟიმის მოთხოვნა, რაც არ არის არც ერთ სხვა ინტელექტუალურ საკუთრებასთან დაკავშირებულ ხელშეკრულებაში. ამ პრინციპის თანახმად, ყველა ქვეყანა ვალდებულია, ემო-ს მონაწილე ყველა ქვეყანას მიანიჭოს იგივე შეღავათები, პრივილეგიები და იმუნიტეტი, რასაც ის ანიჭებს რომელიმე ერთ ქვეყანას ინტელექტუალური საკუთრების დაცვის სფეროში. ეს პირობა ვრცელდება ყველა სხვა ქვეყანაზე დაუკონებლივ და ყოველგვარი პირობის გარეშე.

აღნიშნულია, რომ უფლებათა ამოწურვის განსაზღვრისათვის TRIPS-ის დებულებები არ უნდა იქნენ გამოყენებული. ამასთან, მხედველობაში უნდა იქნეს მიღებული ეროვნული რეჟიმისა და უპირატესი ხელშეწყობის რეჟიმის თაობაზე მე-3 და მე-4 მუხლების მოთხოვნები.

ამ ნაწილში ცალკე მუხლად არის ჩამოყალიბებული TRIPS-ის მიზნები (მუხლი 7): "...ინტელექტუალურ საკუთრებაზე უფლებათა

დაცვა და განხორციელება ხელს უნდა უწყობდეს ტექნოლოგიურ ინოვაციებს და მათ გადაცემასა და გავრცელებას...".

ნაწილი II. ინტელექტუალურ საკუთრებაზე უფლებათა არსებობის, ფარგლების და გამოყენების პირობები

ეს ნაწილი შედგება 8 განყოფილებისაგან და სულ შეიცავს 32 მუხლს (მუხლები 9-40).

პირველი განყოფილება ეხება საავტორო და მომიჯნავე უფლებებს. ამ განყოფილებაში ჩამოყალიბებული მოთხოვნები იგივეა, რაც ბერნის კონვენციაში არის ასახული. ამასთან, მე-9 მუხლის 1 პუნქტის თანახმად ვმო-ს წევრი ქვეყნები არ არიან შებოჭილნი ამ ხელშეკრულების ძალით, რაიმე ვალდებულებით და არ არიან აღჭურვილნი რაიმე უფლებით ბერნის კონვენციის 6^მ მუხლის მიმართ. ეს მუხლი ეხება არაქონებრივ უფლებებს და, ამდენად, გასაგები არის TRIPS-ის პოზიცია, რადგან აღნიშნული უფლებები ვაჭრობის თანხედარი ვერ იქნებიან. ამავე მუხლის მეორე პუნქტი აწესებს, რომ საავტორო უფლებათა დაცვა ვერ გავრცელდება იდეებზე, ტექნოლოგიურ პროცესებზე, მუშაობის პრინციპებზე და მათემატიკურ კონცეფციებზე. ბერნის კონვენციაში ეს მოთხოვნა პირდაპირ არ არის გადმოცემული, მაგრამ, ჩვენის აზრით, განსხვავება ამ ორ საერთაშორისო ხელშეკრულებებს შორის არ არის, რადგან იდეები და ა.შ. "ნაწარმოებად" ვერ იქნება განხილული, რომელსაც ბერნის კონვენცია იცავს.

TRIPS-ი შეიცავს კომპიუტერული პროგრამების დაცვის პირობას, როგორც ნაწარმოებისა. აღნიშნული პირობა უნდა შესრულდეს საავტორო უფლებათა კანონმდებლობით (ლიტერატურული ნაწარმოების დაცვის მსგავსად). ასეთი მოთხოვნა იმის შედეგია, რომ ბერნის კონვენცია პირდაპირ არ ითვალისწინებს კომპიუტერული პროგრამის დაცვას.

მეორე განყოფილება მთლიანად ეხება სასაქონლო ნიშნებს და შეიცავს მუხლებს 15-21.

ჩამოყალიბებულია შემდეგი პირობები და მოთხოვნები:

— ნიშანი განმარტებულია, როგორც ნებისმიერი ზილვადი აღნიშვნა. ქვეყნებს უფლება აქვთ, გაითვალისწინონ სასაქონლო ან მომსახურების ნიშნად სხვა სახის აღნიშვნების დაცვა.

— ნიშნის რეგისტრაცია შეიძლება იყოს დამოკიდებული მის გამოყენებაზე, მაგრამ ასეთმა პირობამ ხელი არ უნდა შეუშალოს განაცხადის მიწოდებას. გარდა ამისა, ის ფაქტი, რომ ნიშანი, განაცხადის მიწოდების დღიდან სამი წლის განმავლობაში, არ გამოიყენებოდა, არ უნდა იყოს განაცხადის უარყოფის ერთადერთი მიზეზი.

— საქონლის ნაირსახეობა არ შეიძლება იქცეს ნიშნის რეგისტრაციის დამაბრკოლებელ გარემოებად.

— ემო-ს მონაწილე ქვეყნები ვალდებული არიან გამოაქვეყნონ მონაცემები სასაქონლო ნიშანზე. გამოქვეყნება უნდა მოხდეს ან რეგისტრაციამდე, ან დაუყოვნებლივ რეგისტრაციის შემდეგ. ქვეყნებმა, მესამე პირთათვის, უნდა გაითვალისწინონ სარჩელის შეტანის შესაძლებლობა ნიშნის ბათილად ცნობის შესახებ. ეს აუცილებელი პირობაა. ამასთან ერთად, მხარეებს უფლება აქვთ გაითვალისწინონ შედაკებების შესაძლებლობა ნიშნის რეგისტრაციამდე. ეს პირობა შეიძლება შესრულდეს, თუ ნიშანი გამოქვეყნდა რეესტრში შეტანამდე.

— რეგისტრაციით მოპოვებული განსაკუთრებული უფლებები უნდა შეიცავდეს ნიშნის მფლობელის უფლებას, რომ მან აუკრძალოს ნებისმიერ პირს იდენტური ან მსგავსი აღნიშვნების გამოყენება იდენტურ ან მსგავს საქონელზე. იგივე შედეგი იგულისხმება, თუ საქონელი და მომსახურება იდენტურია. TRIPS-ი აქვე, მე-16 მუხლში, ითვალისწინებს, აგრეთვე საყოველთაოდ ცნობილი ნიშნების დაცვის გაფართოებას და მიუთითებს პარიზის კონვენციაზე.

— დაიშვება გამონაკლისების დაწესება, როდესაც განსაკუთრებული უფლება ვერ გაერცელებოდა, მაგალითად, აღწერილობით ფრაზაზე.

თუ ამ ფრაზას მესამე პირი კეთილსინდისიერად იყენებდა ან იყენებს და მისი ინტერესების სფეროში კანონისმიერად შედის ასეთი გამოყენება, მაშინ განსაკუთრებული უფლება შეიძლება შეიზღუდოს და შეიკვეცოს აღნიშნული ქმედობით. ეს პირობა საქართველოს კანონმდებლობით სასაქონლო ნიშნების შესახებ გათვალისწინებული არაა.

— რეგისტრაცია და ნიშნის რეგისტრაციის ყოველი მომდევნო გაგრძელება უნდა ხდებოდეს არანაკლებ 7 წლის ვადით.

— თუ რეგისტრაციის შენარჩუნებისათვის ან გაგრძელებისათვის დათქმულია ნიშნის აუცილებელი გამოყენების პირობა, მაშინ რეგისტრაცია შეიძლება გაუქმდეს მხოლოდ ნიშნის უწყვეტად არ გამოყენების პირობით 3 წლის განმავლობაში მაინც. ამასთან, რეგისტრაცია გაუქმდება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ მფლობელმა ვერ გაამართლა უმოქმედობა პატივსადები მიზეზით.

— ვაჭრობისას ნიშნის გამოყენება არ შეიძლება იქნეს შეზღუდული რაიმე ისეთი პირობით, რომელიც ავალდებულებს მფლობელს საკუთარი ნიშნის სხვა სასაქონლო ნიშანთან ერთად გამოყენების, ან სპეციალური რაიმე ფორმით გამოყენებას და ა.შ. ამასთან, ეს პირობა არ ნიშნავს იმას, რომ არ შეიძლება დაწესდეს მოთხოვნა აუცილებელ გამოყენებაზე ისეთი ნიშნებისა, რომლებიც ემსახურებიან საწარმოს და საქონლის გამოცნობას. ასეთი ნიშნების ერთმანეთთან ერთად (შერწყმულად) გამოყენების მოთხოვნა არ შეიძლება იქნეს დაშვებული. საქართველოს კანონმდებლობა ასეთ ნორმას არ შეიცავს.

— არ არის დაშვებული იძულებითი ლიცენზირების დაწესება. ამასთან, მფლობელს უნდა ჰქონდეს უფლება ნიშნის გადაცემაზე, როგორც საწარმოსთან ერთად, ასევე საწარმოს გარეშეც.

მესამე განყოფილება ეხება გეოგრაფიულ აღნიშვნებს და მოიცავს სამ მუხლს: 22-24.

ტერმინი “გეოგრაფიული აღნიშვნა” საერთაშორისო სამართალში პირველად TRIPS-ის ხელშეკრულებას შემოაქვს. ეს ტერმინი

განიმარტება როგორც აღნიშვნა, რომელიც მიუთითებს, რომ საქონელი წარმოშობილია ემო-ს მონაწილე ქვეყნიდან, მისი რეგიონიდან ან ადგილიდან. ამასთან, საქონლის განსაკუთრებული ხარისხი, რეპუტაცია ან სხვა თვისება თუ მახასიათებელი უმთავრესად უნდა იყოს დამოკიდებული მის გეოგრაფიულ წარმოშობაზე. ეს განმარტება კრებსითია და შეიცავს წარმოშობის აღნიშვნასა და ადგილ-წარმოშობის დასახელებას. ეს საკითხი ადრე უკვე განვიხილეთ, ამდენად, მასზე აღარ შევჩერდებით.

მესამე განყოფილების მუხლები მხარეებისაგან ითხოვენ:

– გათვალისწინებულ იქნეს შესაბამისი საშუალებანი, რომ არ იქნეს გამოყენებული შეცდომაში შემყვანი აღნიშვნები ნამდვილი გეოგრაფიული აღნიშვნის მიმართ; აკრძალულ იქნეს ქმედობანი გეოგრაფიულ აღნიშვნასთან დაკავშირებით, რომლებიც არაკეთილ-სინდისიერი კონკურენციის აქტს შეადგენენ.

– *ex officio* ან დაინტერესებული მხარის მოთხოვნით უნდა იყოს აკრძალული სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაცია ან შესაძლებელი უნდა იყოს მისი გაბათილება, თუ ის შეიცავს გეოგრაფიულ დასახელებას, რომელსაც მოცემულ საქონელთან კავშირი არ არის.

– უნდა იყოს დაცული ისეთი გეოგრაფიული დასახელება, რომელიც ჭეშმარიტია, როგორც მოცემული გეოგრაფიული ადგილის დასახელება, მაგრამ ქმნის შთაბეჭდილებას თითქოს საქონელი სხვა ტერიტორიიდან არის წარმოშობილი. ამგვარი აღნიშვნის მაგალითად, ჩვენი აზრით, გამოდგება ლუდის ცნობილი აღნიშვნა “PILSEN”. თავად გეოგრაფიული ადგილი წარმოადგენს ქალაქს ჩეხეთში, ხოლო აღნიშვნას იყენებენ როგორც ჩეხი, ასევე გერმანელი მეწარმენი.

– უნდა იყოს დაწესებული ისეთი შესაძლებლობანი, რომ ალიკვეთოს გამოყენება გეოგრაფიული აღნიშვნისა ღვინისთვის, თუ სინამდვილეში ღვინო იმ ადგილიდან არ არის წარმოშობილი, იგივე პირობა სპეციალურად არის დათქმული 23-ე მუხლით მაგარი

სასმელებისათვის. ამასთან, TRIPS-ის ეს მუხლი ეყრდნობა ლისაბონის ხელშეკრულებას და კრძალავს ისეთი აღნიშვნების გამოყენებასაც, რომლებიც შეიცავენ ფრაზას: “ტიპის”, “სახის”, “სტილის”, “მაგვარი”, “მსგავსი”, “იმიტაცია” და სხვ. ეს ქმედობა აკრძალულია, თუ გეოგრაფიული აღნიშვნა სწორად არის ნაჩვენები. მაგალითად, აიკრძალება აღნიშვნა “მუკუზნის ტიპის”, “წინანდლის მსგავსი” და სხვ. აკრძალულია ღვინოებისათვის, ან მაგარი სასმელებისთვის გეოგრაფიული აღნიშვნის სასაქონლო ნიშნად რეგისტრაცია, თუ წარმოშობა და აღნიშვნა ერთმანეთს არ შეეფერება.

– თუ ღვინოებს ერთნაირი გეოგრაფიული აღნიშვნა გააჩნია, მაშინ დაცვა ორივე გეოგრაფიულ აღნიშვნას მიენიჭება. ამასთან, უნდა დაწესდეს რაიმე განმასხვავებელი ელემენტების დამატება.

ამ განყოფილების დანარჩენი მოთხოვნები ეხება საერთაშორისო მოლაპარაკებების გამართვასა და გამონაკლისებს. აღსანიშნავია 24-ე მუხლის მოთხოვნა, რომ ემო-ს ქვეყნებს უფლება არ აქვთ შეამცირონ გეოგრაფიული აღნიშვნის დაცვის მოცულობა, იმასთან შედარებით, რაც არსებობდა წარმოშობის ქვეყანაში მისი ემო-ში გაწვევრიანებამდე. ამასთან, ვერ აიკრძალება ერთნაირი ან მსგავსი გეოგრაფიული აღნიშვნის გამოყენება სხვადასხვა ქვეყნის მოქალაქეთა მიერ, თუ ისინი ამ აღნიშვნით კეთილსინდისიერად სარგებლობდნენ (იყენებდნენ) არანაკლებ 10 წელიწადი 1994 წლის 15 აპრილამდე. ამავე მუხლში გათვალისწინებულია, რომ ვერ აიკრძალება ვაჭრობისას საკუთარი სახელის გამოყენება, თუ ასეთი გამოყენება შეცდომაში შემყვანი არ არის. TRIPS-ის პირობები არ ავალდებულებენ მხარეებს დაიცვან ის გეოგრაფიული აღნიშვნები, რომლებიც არ არის დაცული, ან მათი დაცვა შეწყდა წარმოშობის ქვეყანაში.

საქართველოში ჯერ კიდევ გეოგრაფიული აღნიშვნის დაცვა არ ხორციელდება, რაც, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ჩვენი ქვეყნის კანონმდებლობისთვის მნიშვნელოვანი ხარვეზია.

მეოთხე განყოფილება მიძღვნილია სამრეწველო ნიმუშების დაცვისადმი და შეიცავს 2 მუხლს.

ეს განყოფილება ავალდებულებს მხარეებს, რომ მათ უზრუნველყონ სამრეწველო ნიმუშების დაცვა. ამ განყოფილების სხვა პირობა პარიზის კონვენციის შესაბამისია და მათზე აღარ შევაჩერებთ მკითხველის ყურადღებას. ერთი მოთხოვნა კი ახალია. 25-ე მუხლის მე-2 პუნქტი ითხოვს, რომ უზრუნველყოფილი იყოს საფეიქრო ნიმუშების დაცვა ან სამრეწველო ნიმუშების შესახებ კანონმდებლობით, ან საავტორო სამართლით.

სამრეწველო ნიმუშების დაცვა უნდა იყოს დაწესებული არანაკლებ 10 წლისა, თუ მათი დაცვა ხორციელდება სპეციალური კანონით და არა საავტორო სამართლით.

მეხუთე განყოფილება შეიცავს 8 მუხლს (27-34) და ეხება პატენტებს.

TRIPS-ი, პარიზის კონვენციისაგან განსხვავებით, მოითხოვს, რომ პატენტი უნდა იყოს გაცემული ნებისმიერ გამოგონებაზე, რომელიც წარმოადგენს ნაწარმსა (პროდუქტს) თუ ხერხს. დათქმულია, რომ პატენტით დაცვას ექვემდებარება გამოგონება განურჩევლად იმისა, ტექნიკის რომელ დარგს ეკუთვნის. აგრეთვე აღნიშნულია, რომ საპატენტო უფლებები უნდა მოქმედებდნენ იმისაგან დამოუკიდებლად, თუ სად შეიქმნა გამოგონება; ტექნიკის რომელ დარგს ეკუთვნის; აგრეთვე, იმის მიუხედავად, შემოტანილია ნაწარმი ქვეყნის გარედან, თუ მის ტერიტორიაზეა დამზადებული.

გამოგონების კრიტერიუმები იგივეა, რაც საერთაშორისო პრაქტიკაში უკვე მიღებული.

განყოფილება შეიცავს, პარიზის კონვენციისაგან განსხვავებულ სხვა პირობებს, როგორიცაა:

— მხარეებს უფლება აქვთ აკრძალონ პატენტის გაცემა, თუ საზოგადოებრივი წესრიგის, ადამიანის, ცხოველებისა და მცენარეთა

სიცოცხლის, აგრეთვე, გარემოს დაცვას ექმნება სერიოზული საშიშროება. გარდა ამისა, ქვეყნებს აქვთ უფლება, მაგრამ არა ვალდებულება, რომ არ გაითვალისწინონ პატენტის გაცემა ადამიანისა და ცხოველების მკურნალობის დიაგნოსტიკურ, თერაპევტულ ან ქირურგიულ ხერხებზე. აგრეთვე დაშვებულია, რომ ემო-ს ქვეყნებმა არ დააწესონ პატენტის გაცემა მცენარეებზე და ცხოველთა ჯიშებზე (მიკროორგანიზმების გამოკლებით) და მცენარეთა ან ცხოველების გამოყვანის ბიოლოგიურ პროცესებზე.

— განსაკუთრებული უფლებების მოცულობას უნდა შეადგენდეს: თუ პატენტის საგანს ნაწარმი წარმოადგენს — აკრძალულ ქმედობად უნდა განიხილებოდეს ამ ნაწარმის უნებართვო დამზადება, გამოყენება, გასაყიდად შეთავაზება, გაყიდვა, ქვეყნის გარედან შემოტანა (იმპორტი); თუ პატენტის საგანი ხერხია — უნდა იკრძალებოდეს ამ ხერხის გამოყენება და ამ ხერხის გამოყენებით მიღებული (დამზადებული) ნაწარმის უნებართვო გამოყენება, გასაყიდად შეთავაზება, გაყიდვა ან იმპორტი.

— პატენტის გასხვისება, გადაცემა, აგრეთვე, მის საფუძველზე ლიცენზიის გაცემა უნდა იყოს დაშვებული.

— საპატენტო უფლებების გაფორმებისათვის ქვეყნებმა უნდა დააწესონ მოთხოვნა გამოგონების აღწერილობისადმი. კერძოდ, გამოგონება ისე უნდა იყოს აღწერილი, რომ მისი განხორციელება იყოს შესაძლებელი სპეციალისტის მიერ. აგრეთვე, დასაშვებია, რომ მოთხოვნილ იქნეს გამოგონების საუკეთესო ვარიანტის აღწერა, როგორც ეს გამოგონებელს განაცხადის შეტანის თარიღამდე აქვს წარმოდგენილი.

— დაწესებულია განსაკუთრებული უფლების შეზღუდვები, რომლებიც გამოგონების იძულებით გამოყენებას ეხება. ყურადსაღებია, რომ ცალკე არის გამოყოფილი ნახევრადგამტარებთან დაკავშირებული გამოგონებანი. იმ შემთხვევაში, როდესაც ასეთ გამოგონებას იყენებენ პატენტმფლობელის ნებართვის მიუხედავად, გამოყენება უნდა

ატარებდეს არაკომერციულ ხასიათს, ან უნდა იყოს მიმართული კონკურენციის შეზღუდვის აღკვეთისაკენ, თუ ამას ადმინისტრაციული, ან სასამართლო ორგანოები დაადგენენ.

როდესაც იძულებითი ლიცენზია გაიცემა ისეთ პატენტზე, რომელიც სხვა უფრო ადრინდელი პატენტის დარღვევის გარეშე ვერ იქნება გამოყენებული, მაშინ:

ა) გამოგონება, რომლის იძულებითი ლიცენზირება არის განზრახული უნდა წარმოადგენდეს მნიშვნელოვან ტექნიკურ მიღწევას, დიდი ეკონომიკური ეფექტით.

ბ) პატენტის მფლობელს, რომლის უფლებაც ირღვევა, უნდა მიეცეს “ჯვარედინი” ლიცენზიის საფუძველზე აღნიშნული დიდი ეფექტის მქონე გამოგონების გამოყენების საშუალება.

გ) ლიცენზია უფროს პატენტზე არ უნდა ექვემდებარებოდეს გადაცემას ჯვარედინი ლიცენზიით მოპოვებული უფლების გარეშე.

– პატენტის გაუქმების შემთხვევაში მის მფლობელს უნდა ჰქონდეს შესაძლებლობა მიმართოს სასამართლოს თავისი უფლებების აღსადგენად.

– პატენტის მოქმედების ვადა არ უნდა იყოს 20 წელიწადზე ნაკლები, განაცხადის შეტანის თარიღიდან.

– სამოქალაქო სამართლებრივი დავის განხილვისას, რომელიც დაკავშირებულია ისეთ ხერხზე მოქმედი პატენტის დარღვევასთან, რომელიც განკუთვნილია პროდუქტის (ნაწარმის) მისაღებად, სასამართლოს უფლება უნდა ჰქონდეს მტკიცებულებების წარმოდგენა მოპასუხეს მოსთხოვოს. თუ მტკიცებულება წარმოდგენილ არ იქნა, მაშინ ითვლება, რომ ნაწარმი მიღებულია დაპატენტებული ხერხით. ამასთან, ამგვარი გადაწყვეტილება მიიღება, თუ ნაწარმი ახალია ქვეყნის ბაზრისათვის, ან თუ დიდი ალბათობა არსებობს იმისა, რომ ნაწარმის დამზადება მოხდა დაპატენტებული ხერხით, ხოლო პატენტმფლობელს, გონივრული ღონისძიებების გატარების მოუხდავად, არ მიეცა საშუალება, რომ დაედგინა, რომელი ხერხით იქნა მიღებული აღნიშნული ნაწარმი.

მეექვსე განყოფილება შეიცავს სამ მუხლს (35-38) და ადგენს მოთხოვნებს ინტეგრალური მიკროსქემების დაცვის უზრუნველყოფის შესახებ.

საქართველო ჯერ ინტეგრალურ მიკროსქემებს არ იცავს.

TRIPS-ი ეყრდნობა ვაშინგტონის ხელშეკრულებას ინტელექტუალურ საკუთრებაზე ინტეგრალურ მიკროსქემებთან დაკავშირებით.

ინტეგრალური მიკროსქემის დაცვა უნდა იყოს განხორციელებული სპეციალური სამრეწველო საკუთრების ან საავტორო სამართლის სფეროში მოქმედი კანონით.

აკრძალულ უნდა იქნეს: იმპორტი, კომერციული მიზნებისათვის გავრცელება ისეთი ტოპოლოგიისა, რომელიც ინტეგრალურ მიკროსქემაში არის განხორციელებული. იგივე ეხება ნაწარმს, რომელიც დამზადებულია აღნიშნული ტოპოლოგიის საფუძველზე.

დაწესებულია განსაკუთრებული უფლებების შეზღუდვები საპატენტო უფლებების შეზღუდვების ანალოგიურად.

ინტეგრალური მიკროსქემა უნდა იყოს დაცული არანაკლებ 10 წლისა განაცხადის წარმდგენის ან პირველად გამოყენების დღიდან. გამოყენება კომერციული უნდა იყოს, ამასთან, არ აქვს მნიშვნელობა, მსოფლიოს რომელ ქვეყანაში იქნება გამოყენებული. დაცვა შეიძლება იყოს განსაზღვრული მისი შექმნიდან 15 წლის ვადით.

მეშვიდე განყოფილება კონფიდენციალური ინფორმაციის დაცვას ითვალისწინებს და შედგება ერთი მუხლისგან.

TRIPS-ი ითხოვს, რომ არაკეთილსინდისიერი კონკურენციისაგან ეფექტური დაცვისათვის იყოს გათვალისწინებული კონფიდენციალური ინფორმაციის დაცვა. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსით ეს გათვალისწინებულია, ისევე როგორც კანონით ანტიმონოპოლიური საქმიანობისა და კონკურენციის შესახებ. სამოქალაქო კოდექსის მ.1105 იყენებს ტერმინს “საწარმოო – კომერციული საიდუმლოება” და განმარტავს მას, როგორც განსაკუთრებული მნიშვნელობის მქონე

ტექნოლოგიურ, ორგანიზაციულ ან კომერციულ ინფორმაციას, რაც დასტურდება მისი საიდუმლოდ შენახვისათვის გაწეული აუცილებელი და საკმარისი ღონისძიებებით.

TRIPS-ი ითხოვს, რომ კონფიდენციალური ინფორმაციის მფლობელ პირს უნდა შეეძლოს წინ აღუდგეს ამ ინფორმაციის უკანონო გავრცელებას, გახსნას ან გამოყენებას, თუ ეს ინფორმაცია მფლობელის კონტროლის ქვეშ იმყოფება. ამასთან, ინფორმაცია უნდა იყოს:

- საიდუმლო, და არ უნდა იყოს იოლად ხელმისაწვდომი;
- გააჩნდეს კომერციული ღირებულება თავისი საიდუმლოების გამო;
- უნდა იყოს მისი საიდუმლოდ შენახვის გონიერი ღონისძიებებით დაცული.

ეს აღნიშნული პირობები სრულად არის წარმოდგენილი საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში.

მერვე განყოფილება ითვალისწინებს სახელშეკრულებო ლიცენზირების ისეთ პირობებზე კონტროლის განხორციელებას, რომლებიც ზღუდავენ კონკურენციას. განყოფილება შეიცავს ერთ, მე-40 მუხლს.

ქვეყნებს უფლება აქვთ დააწესონ მოთხოვნები, რომლებიც მიმართული იქნება ისეთი ქმედობების დაუშვებლობისკენ, რომლებიც შესულია სალიცენზიო ხელშეკრულებებში და რომლებიც ზღუდავენ კონკურენციას, აგრეთვე არახელსაყრელ პირობებს ქმნიან ვაჭრობის განხორციელებისათვის ან ტექნოლოგიების გადაცემასა და გავრცელებისათვის.

ნაწილი III. ინტელექტუალურ საკუთრებაზე უფლებების უზრუნველყოფა

TRIPS-ის ეს ნაწილი, სამართლებრივი უზრუნველყოფის თვალსაზრისით, ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანია იმ უფლებებისათვის, რომლებიც მოპოვებულია ან მათ მოსაპოვებლად შესაბამისი ნაბიჯებია გადადგმული. ნაწილი შედგება ხუთი განყოფილებისაგან და მოიცავს 22 მუხლს.

პირველი განყოფილება ზოგად ვალდებულებებს აწესებს ინტელექტუალურ საკუთრებაზე და ეყრდნობა უფლებების უზრუნველყოფის პრინციპებს. უნდა იყოს გათვალისწინებული უფლებების დარღვევის თავიდან აცილებითი საშუალებანი. ეს საშუალებანი და ღონისძიებანი არ უნდა იყოს ზედმეტად გართულებული ან ძვირი, არ უნდა იწვევდეს ვადების გახანგრძლივებას, ან შეფერხებებს. გადაწყვეტილებანი, საქმის არსის მიხედვით, უნდა იყოს ხელმისაწვდომი და ეფუძნებოდეს მხოლოდ მტკიცებულებებს, ამასთან, მხარეებს უნდა ჰქონდეს არგუმენტების წარმოდგენის შესაძლებლობა და დაშვებული უნდა იყოს გადაწყვეტილებათა გადასინჯვა.

მეორე განყოფილება აწესებს სამოქალაქო და ადმინისტრაციულ-სამართლებრივ პროცედურებსა და საშუალებებს. უფლებათა განხორციელებისათვის საჭირო პროცედურების განხორციელება უნდა ხდებოდეს ნათელ და სამართლიან საფუძველზე. აუცილებელია მტკიცებულებათა წარმოდგენა, ამასთან, თუ მხარე საშუალებას არ იძლევა, უნდა იყოს შესაძლებელი გადაწყვეტილების გამოტანა არასრული მტკიცებულების მიხედვით. სასამართლოს უნდა შეეძლოს, დაავალდებულოს მხარე, თავი შეიკავოს დარღვევისაგან (სასამართლო აკრძალვა). ასეთი გადაწყვეტილება გამოიყენება ისეთი საქონლის იმპორტის არ დაშვების მიზნით, რომელიც არღვევს უფლებებს. მაგრამ თუ პირმა არ იცოდა და არ ჰქონდა საკმარისი შესაძ-

ლებლობები და პირობები, რომ სცოდნოდა დარღვევის შესახებ, მაშინ ეს ზომა არ გამოიყენება. ასევე არ გამოიყენება სასამართლო აკრძალვები იძულებითი ლიცენზიის გამოყენების დროს.

თუ ქვეყანა არ ითვალისწინებს სასამართლო აკრძალვას, მაშინ უნდა იქნეს გათვალისწინებული დეკლარაციული სასამართლო გადაწყვეტილება და შესაბამისი კომპენსაციის გადახდის დაკისრება.

ემო-ს მონაწილე ქვეყანაში უნდა იყოს გათვალისწინებული, აგრეთვე, დაცვის სხვა საშუალებანი. კერძოდ, უნდა იყოს დაშვებული სავაჭრო ქსელიდან კონტრაფაქციული საქონლის ამოღება, მასალისა და მოწყობილობის განადგურება, რომელიც გამოიყენებოდა აღნიშნული საქონლის დასამზადებლად.

უნდა იყოს უზრუნველყოფილი უფლება ინფორმაციაზე. ეს პირობა ითვალისწინებს სასამართლო ორგანოს უფლებამოსილებას, რომ წაუყენოს მოთხოვნა დამრღვევ პირს, რომელმაც უნდა მიაწოდოს ინფორმაცია უფლებათა მფლობელ პირს მესამე პირთა შესახებ, რომლებიც მონაწილეობენ კონტრაფაქციული საქონლის გასაღებასა ან დამზადებაში. სასამართლოს უნდა ჰქონდეს უფლება დააკისროს შესაბამის მოდავე მხარეს ზიანის ანაზღაურება ადვოკატის ჰონორარის ჩათვლით.

ადმინისტრაციული საშუალებანი უნდა შეესაბამებოდნენ ამ განყოფილების პირობებს.

მესამე განყოფილება აწესებს დროებით საშუალებებს, რაც უნდა ითვალისწინებდეს სასამართლოსათვის შემდეგი უფლებამოსილების მინიჭებას:

- გადაწყვიტოს მტკიცებულებათა შენარჩუნების (შენახვის) საკითხი;

- მეორე მხარის მოსმენის გარეშე მიიღოს გადაწყვეტილება დროებითი ზომების მისაღებად;

- მოითხოვოს მტკიცებულებების წარმოდგენა;

– მიიღოს გადაწყვეტილება კომპენსაციის გადახდაზე, დარღვევის შესახებ საბოლოო გადაწყვეტილების გამოტანამდე;

– მოითხოვოს საქონლის იდენტიფიცირებისათვის სხვა ინფორმაციის წარმოდგენა;

– სასამართლომ უნდა შეწყვიტოს დროებითი ზომების ძალაში ყოფნა, თუ სასამართლო პროცესი განსაზღვრული პერიოდის გასვლის შემდეგ ჯერ არ დაწყებულა.

მეოთხე განყოფილება ადგენს სასაზღვრო საშუალებათა განხორციელების განსაკუთრებულ მოთხოვნებს. მონაწილე ქვეყნებს უნდა ჰქონდეთ გათვალისწინებული ისეთი ზომები და საშუალებები, რომლებიც შესაძლებელს გახდის, რომ აღკვეთილ იქნეს ქვეყანაში კონტრაფაქციული საქონლის შეტანა. ეს აქტი უნდა განხორციელდეს სასამართლოში ან სხვა ადმინისტრაციულ ორგანოში მიმართვის საფუძველზე. როდესაც უფლებათა მფლობელს საფუძვლიანი ვარაუდი გააჩნია ქვეყანაში კონტრაფაქციული საქონლის შემოტანის შესახებ, მაშინ ეს საქონელი შეიძლება დაყადაღებულ იქნეს ქვეყნის საზღვარზე საბაჟო ორგანოს მიერ.

საბაჟო ორგანოებს უფლება უნდა ჰქონდეთ, მოითხოვონ განმცხადებლისაგან ფულადი შენატანის სახის ან სხვაგვარი გარანტიის უზრუნველყოფა. ამგვარი შენატანი საკმარისი უნდა იყოს მოპასუხის უფლების დასაცავად. იმპორტიორი და განმცხადებელი დროულად უნდა იყენენ ინფორმირებული საქონლის დაყადაღების შესახებ.

დადგენილია, აგრეთვე: საქონლის დაყადაღების შესაბამისი ხანგრძლივობა. განმცხადებელი, რომელმაც მოითხოვა საქონლის დაყადაღება, თუ მისმა გაუმართლებელმა ქმედობამ ზიანი მიაყენა იმპორტიორს, საქონლის მიმღებს ან საქონლის მფლობელს, ვალდებულია, გადაიხადოს შესაბამისი კომპენსაცია. განსაკუთრებული უფლების მფლობელს უნდა მიეცეს უფლება, სარჩელის უზ-

რუნველყოფის მიზნით, ჩაატაროს საქონლის ინსპექცია. ქვეყნის კომპეტენტურ ორგანოებს უნდა ჰქონდეთ უფლება მიიღონ გადაწყვეტილება კონტრაფაქციული საქონლის განადგურების ან მიმოქცევიდან ამოღების შესახებ.

მეხუთე განყოფილება სისხლის სამართლებრივ პროცედურებს ეხება. დაწესებულია, რომ ქვეყნებმა უნდა გაითვალისწინონ სისხლის სამართლებრივი ზომები და ჯარიმები. ეს საშუალებანი უნდა იქნეს გამოყენებული სასაქონლო ნიშნების განზრახ გაყალბების შემთხვევაში ან საავტორო უფლებათა დარღვევის შემთხვევაში, თუ კომერციულ მასშტაბებში იქნა ჩადენილი ეს ქმედობები. უნდა იქნეს გათვალისწინებული დაპატიმრება და თავისუფლების აღკვეთა, ფულადი ჯარიმები, რაც სხვა ამგვარი სიმძიმის დანაშაულებრივ ქმედობებთან შეფარდებული იქნება. აღმკვეთი ზომები შეიძლება ითვალისწინებდნენ, აგრეთვე, საქონლისა და სხვა მისი წარმოებისათვის განკუთვნილი საშუალებების დაყადაღებას, კონფისკაციასა და განადგურებას. ქვეყნებს შეუძლიათ სისხლის სამართლებრივი საშუალებები გაითვალისწინონ უფლებათა დარღვევის სხვა შემთხვევებშიც, თუ დარღვევა განზრახ ხდება და კომერციულ მასშტაბს მოიცავს.

ნაწილი IV. ინტელექტუალურ საკუთრებაზე უფლებათა მოპოვება და შენარჩუნება, მომიჯნავე INTER PARTES პროცედურები

ეს ნაწილი ერთი მუხლისაგან შედგება და აწესებს უფლებათა მოპოვებისა და შენარჩუნებისათვის ფორმალური მოთხოვნების ისეთ პრინციპებს, რომელთა განხორციელებაც მიზნად ისახავს, არ დაუშვას უფლებების მოქმედების შემცირება ამ მოთხოვნების შესრულების გამო. ქვეყნებმა უნდა გაითვალისწინონ გონიერი ვადები ფორმა-

ლობებისათვის. ამ ნაწილის მთავარი მოთხოვნა ისიც არის, რომ ქვეყნები ვალდებული არიან, უფლებათა მომპოვებელ და სხვა დაინტერესებულ პირს, მისცენ შესაძლებლობა, საბოლოო ადმინისტრაციული გადაწყვეტილების სასამართლოში, ან კვაზისასამართლო ორგანოში გასაჩივრებაზე.

ნაწილი V. დავების თავიდან აცილება და მოწესრიგება

ეს ნაწილი შედგება ორი მუხლისაგან (53-64). ქვეყნები ვალდებული არიან, ხელმისაწვდომი გახადონ (გამოქვეყნების გზით ან სხვაგვარად) კანონები და წესები, საბოლოო სასამართლო გადაწყვეტილებანი და ადმინისტრაციული ნორმები. ამასთან, აღნიშნულია, რომ კანონები, წესები და გადაწყვეტილებანი ხელმისაწვდომი უნდა იყოს ეროვნულ ენაზე. გარდა ამისა, მოითხოვება საერთაშორისო ორმხრივი ან მრავალმხრივი ხელშეკრულების გამოქვეყნება. ეს მოთხოვნები პარიზისა და ბერნის კონვენციებშიც არის წარმოდგენილი. ვაჭრობის პროცესში ოფიციალური სიმბოლიკის გამოყენების აკრძალვისათვის (უნებართვოდ) გათვალისწინებულია შეტყობინების გაგზავნა საერთაშორისო ბიუროში, თანახმად პარიზის კონვენციის 6^ლ მუხლისა.

TRIPS-ი აწესებს დავების მოწესრიგების შესაძლებლობას ქვეყანათა შორის და უთითებს ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაციის ხელშეკრულების პირობების გამოყენებაზე. კერძოდ, მითითებულია GATT-ის შეთანხმების XXII და XXIII მუხლები. ამ მუხლების 1(b) და 1(c) პუნქტების თანახმად, პრეტენზიები წარედგინება TRIPS-ის საბჭოს, რომელიც თავის რეკომენდაციებთან ერთად მიაწვდის ემო-ს მინისტრთა კონფერენციას მათ განსახილველად, რომელმაც გადაწყვეტილება უნდა მიიღოს კონსენსუსის საფუძველზე.

ნაწილი VI. გარდამავალი დაბულებები (მუხლები 65-67)

ეს ნაწილი აწესებს TRIPS-ის გამოყენების დაწყების თარიღებს. დადგენილია განსხვავებული პირობები ნაკლებად განვითარებული და განვითარებადი ქვეყნებისათვის, რომ მათ გასწიონ ყველა საჭირო მოსამზადებელი სამუშაოები. დათქმული არის ვალდებულებანი განვითარებული ქვეყნებისათვის და საერთაშორისო ორგანიზაციებისათვის მათ მიერ განვითარებად ქვეყნებისათვის შესაბამისი ტექნიკური და სხვა სახის დახმარების აღმოჩენის თაობაზე. ისმოსა და ვმო-ს შორის ამის შესახებ დადებულია სპეციალური შეთანხმება.

ნაწილი VII. ინსტიტუციონალური საშუალებანი; დასკვნითი დებულებანი (მუხლები 68-73)

68-ე მუხლის თანახმად, შექმნილია ვაჭრობის თანხვედრი ინტელექტუალური საკუთრების სპეციალური საბჭო, რომელიც აწარმოებს კონსულტაციებს და აკონტროლებს ვმო-ს წევრი ქვეყნების მიერ TRIPS-ის ვალდებულებების შესრულებას.

ქვეყნები ვალდებული არიან ითანამშრომლონ, რომ არ დაუშვან ერთმანეთის ტერიტორიაზე ისეთი საქონლის მიმოქცევა, რომლებიც არღვევენ უფლებებს ინტელექტუალურ საკუთრებაზე. ამისათვის მათ უნდა შექმნან შესაბამის ადმინისტრაციულ ორგანოებში საკონტაქტო პუნქტები, უპირველესად ინფორმაციის ერთმანეთთან გაცვლის მიზნით. ეს ორგანოები მზად უნდა იყვნენ ურთიერთშეთანხმებულად იმოქმედონ ფალსიფიცირებული საქონლის გავრცელების აღკვეთისათვის.

მოცემულია სხვა პირობებიც, რომლებიც არსებულ უფლებათა გამოყენებას ეხება. TRIPS-ის რეალიზაციის კონტროლისათვის საბჭო 2000 წლის 1 იანვრის შემდეგ ორ წელიწადში ერთხელ იხილავს შედეგებს.

მუხლი 72 ადგენს, რომ მონაწილე ქვეყანას რაიმე დათქმების

გაკეთების უფლება არ აქვს, TRIPS-თან მიმართებაში, თუ არ იქნა ამაზე სხვა მონაწილე ქვეყნების თანხმობა მიღებული.

გარდა ამისა, TRIPS-ი შეიცავს ნორმას, რომლის თანახმადაც ქვეყანა თავისუფლდება ვალდებულებისგან გამომდინარე ყველა იმ მოთხოვნების შესრულებიდან, რომლებიც ეწინააღმდეგებიან მისი უსაფრთხოების ინტერესებს. დასახელებულია, რომ ასეთ ქმედობებად შეიძლება იქნეს განხილული ქმედობები დაკავშირებული იარაღით ვაჭრობასთან, ბირთვულ მასალებთან, ომთან და პერიოდთან, ან გაეროს წინაშე ვალდებულების შესრულების დაბრკოლებასთან.

ასეთი პირობები არც ერთ სხვა საერთაშორისო ხელშეკრულებას არ ახასიათებს, რაც აღნიშნულია ისმო-ს მიერ 1996 წელს მომზადებულ სპეციალურ მემორანდუმში TRIPS-ის ხელშეკრულებასთან დაკავშირებით.

სამართაშორისო კლასები გამომგონებელთა, სამრეწველო ნიმუშთა, სასაქონლო ნიშანთა.*

გამომგონებელთა სამართაშორისო კლასიფიკაცია

პარო A — ადამიანის ცხოვრებისეულ მოთხოვნილებათა დაკმაყოფილება

- A 01 კლასი. სოფლის მეურნეობა; სატყეო მეურნეობა; მეცხოველეობა; ნადირობა და ცხოველთა დაჭერა; თევზჭერა და მეთევზეობა.
- A 21 კლასი. პურის ცხობა; ცომეულის ნაწარმი.
- A 22 კლასი. საყავარო საქმიანობა; ზორცის გადამუშავება; თევზის ან შინაური ფრინველის დამუშავება.
- A 23 კლასი. მსაჭმელი და საკვები პროდუქტები; მათი დამუშავება, თუ ისინი სხვა კლასს არ ეკუთვნიან.
- A 24 კლასი. თამბაქო, სიგარეტი, სიგარები, პაპიროსები; მოსაწევი საკუთნო.
- A 41 კლასი. ტანსაცმელი.
- A 42 კლასი. თავსამკაულები.
- A 43 კლასი. ფეხსაცმლის წარმოება.
- A 44 კლასი. გალანტერეა, საიუველირო ნაწარმი.
- A 45 კლასი. პირადი მოხმარების ნივთები; სამგზავრო საკუთნო.

* დანართები 1, 2, 3 ქართულ ენაზე თარგმნა ფიზიკა-მათემატიკის მეცნიერებათა კანდიდატმა სანდრო ჯორბენაძემ

- A 46 კლასი.** ქუჯის ნაწარმი.
- A 47 კლასი.** აეეჯი; საოჯახო მოხმარების ნივთები და საყოფაცხოვრებო მოწყობილობები; ყავისა და სანელებლების საფუძვლები; მტვერსასრუტები.
- A 61 კლასი.** მედიცინა და ვეტერინარია; ჰიგიენა.
- A 62 კლასი.** სამაშველო სამსახურები; ხანძარსაწინააღმდეგო საშუალებები.
- A 63 კლასი.** სპორტი, თამაშები, მასობრივი გართობები.

პბრ0 B - სხვადასხვა ტექნოლოგიური პროცესები; ტრანსპორტირება, დაყოფა და შერევა

- B 01 კლასი.** ზოგადი დანიშნულების ხერხები და მოწყობილობები სხვადასხვა ფიზიკური პროცესების განხორციელებისათვის.
- B 02 კლასი.** სხვადასხვა მასალის დაფხენა, დამსხვრევა, დაქუცმაცება, ხორბლის მომზადება დასაფუძვლად.
- B 03 კლასი.** მყარი მასალების დაყოფა, სითხის, კონცენტრირებული მაგიდების ან სალეკი მანქანების საშუალებით; მყარი მასალების ან ღენადი გარემოდან, დაყოფა მაღალი ძაბვით წარმოქმნილი ელექტრული ველის საშუალებით.
- B 04 კლასი.** ცენტრიდანული მოწყობილობები ფიზიკური ან ქიმიური პროცესების განხორციელებისათვის.
- B 05 კლასი.** ზოგადი დანიშნულების ხერხები და მოწყობილობები ნაწარმის ზედაპირზე გაფრქვევისა და სითხის მოსხმისათვის
- B 06 კლასი.** ზოგადი დანიშნულების ხერხები და მოწყობილობები მექანიკური რხევის მისაღებად ან გადასაცემად.
- B 07 კლასი.** მყარი მასალების დაყოფა ან დახარისხება.

- B 08 კლასი.** წმენდა.
- B 09 კლასი.** მყარი ნარჩენების გადამუშავება და მოცილება; გაჭუჭყიანებული ნიადაგის აღდგენა.
- B 21 კლასი.** ლითონის მექანიკური დამუშავება ბურბუშელის მოც-
ლის გარეშე; ლითონების დამუშავება წნევით.
- B 22 კლასი.** სასხმელო წარმოება; ფხვნილთა მეტალურგია.
- B 23 კლასი.** ლითონმჭრელი ჩარხები; ხერხები და მოწყობილობები
ლითონის დამუშავებისათვის, რომლებიც არ არის
შეტანილი სხვა კლასებში.
- B 24 კლასი.** ხეხვა; გაპრიალება.
- B 25 კლასი.** ხელის ხელსაწყოები; გადასატანი ხელსაწყოები
ძალური ამძრავით; სახელურები ხელის ხელსაწ-
ყოებისათვის; საზეინკლო მოწყობილობები; მანიპუ-
ლატორები.
- B 26 კლასი.** საჭრელი ხელის ინსტრუმენტები; ჭრა; დაყოფა.
- B 27 კლასი.** მერქნისა და მსგავსი მასალების დამუშავება და
დაკონსერვება; მანქანები ლურსმნითა და კავით
დამაგრებისათვის.
- B 28 კლასი.** ცემენტის, თიხისა და ქვის დამუშავება.
- B 29 კლასი.** პლასტიკების დამუშავება; პლასტიკურ მდგომა-
რეობაში მყოფი ნივთიერებების დამუშავება საერთოდ.
- B 30 კლასი .** წნეხები.
- B 31 კლასი.** მუყაოს ნაწარმის დამზადება; ქაღალდისა და მუყაოს
მექანიკური დამუშავება საერთოდ.
- B 32 კლასი.** ფენოვანი ნაწარმი და მასალები.

პოლიგრაფია

- B 41 კლასი.** საბეჭდი მოწყობილობები; სახაზავი; საწერი მანქანები;
შტემპელები.
- B 42 კლასი.** საამკინძაო-საკაზმავი წარმოება; ალბომები; საბუთების

- შენახვისა და საკლასიფიკაციო საშუალებები და ა.შ.
 ბეჭდვითი ნაწარმოების სპეციალური სახეები.
- B 43** კლასი. საწერი, საბაზავი და საკანცელარიო საკუთნო.
- B 44** კლასი. დაკორატიული ხელოვნება.

ტრანსპორტირება

- B 60** კლასი. სატრანსპორტო საშუალებები.
- B 61** კლასი. სალიანდაგო სატრანსპორტო საშუალებები.
- B 62** კლასი. ულიანდაგო სახმელეთო სატრანსპორტო საშუალებები.
- B 63** კლასი. გამები და სხვა მცურავი საშუალებები; მათი მოწყობილობები.
- B 64** კლასი. ჰაერნაოსნობა; ავიაცია; კოსმონავტიკა.
- B 65** კლასი. ტვირთის ან სხვა მასალის ტრანსპორტირება, შეფუთვა და შენახვა, მათ შორის თხელისა და ძაფისებრის.
- B 66** კლასი. საამწევო მოწყობილობები.
- B 67** კლასი. ბოთლების, მინის ქილების ან მსგავსი ჭურჭლის გახსნა ან დახურვა.
- B 68** კლასი. სასარაჯო-საუნაგირე წარმოება; ავეჯის გადაკერა.

ქბრი C — ქიმიკა; მეტალურგია, ქიმიკა

- C 01** კლასი. არაორგანული ქიმიკა.
- C 02** კლასი. წყლები, სამრეწველო და საყოფაცხოვრებო ჩამდინარე წყლების ან ჩამდინარე წყლების დანალექის დამუშავება.
- C 03** კლასი. მინა; მინერალური და წილის ბამბა.
- C 04** კლასი. ცემენტი; ბეტონი; ხელოვნური ქვები; კერამიკა; ცეცხლგამძლე მასალები.
- C 05** კლასი. სასუქები; მათი წარმოება.

- C 06 კლასი. ასაფეთქებელი ნივთიერებები; ასანთები.
- C 07 კლასი. ორგანული ქიმიია.
- C 08 კლასი. ორგანული მაღალმოლეკულური ნაერთები; მათი მიღება ან ქიმიური დამუშავება; ამ ნაერთების კომპოზიციები.
- C 09 კლასი. საღებარი; საღებავი; საპრიალებელი შემადგენლობები; ბუნებრივი ფისი; მწებავი ნივთიერებები; სხვადასხვა ნივთიერებები და შემადგენლობები;
- C 10 კლასი. ნავთობის, გაზისა და კოკსოქიმიური მრეწველობა; ნახშირქანგის შემცველი ტექნიკური გაზები; საწვავი; საპოხი მასალები; ტორფი.
- C 11 კლასი. ცხოველური და მცენარეული ზეთები; ცხიმეული, ცხიმოვანი ნივთიერებები და ცვილი, მათგან მიღებული ცხიმოვანი მჟავები; სარეცხი საშუალებები; სანთლები.
- C 12 კლასი. ბიოქიმიია; ლუდი; ალკოჰოლური სასმელები; ღვინო; ძმარი; მიკრობიოლოგია; ენზიმოლოგია; მუტაციის გამოწვევა; გენური ინჟინერია.
- C.13 კლასი. შაქრის წარმოება.
- C 14 კლასი. სათრიმლავე ტყავი; ტყავი და ტყავეული.

მეტალურგია

- C 21 კლასი. რკალის მეტალურგია.
- C 22 კლასი. მეტალურგია; შავი და ფერადი ლითონების შენადნობები; შენადნობისა და ფერადი ლითონების დამუშავება.
- C 23 კლასი. ლითონური მასალების დაფარვა; სხვა მასალის დაფარვა ლითონის მასალით; ზედაპირის ქიმიური დამუშავება; ლითონური მასალის დიფუზური დამუშავება; ვაკუუმური აორთქლების, გაფრქვევით, იონური ჩანერგვით ან ორთქლის ქიმიური დალექვის

- ხერხით დაფარვა; ლითონური მასალის კოროზიისაგან დაცვის ხერხები, მინადულის ან ქერქის გაჩენა.
- C 25 კლასი. ელექტროლიზური ხერხები; ელექტროფორეზი; მოწყობილობები მათთვის.
- C 30 კლასი. კრისტალების გაზრდა.

ძარბი D – საფეიქრო ნაწარმი; ქაღალდი

საფეიქრო და მისი მსგავსი მოქნილი მასალები, რომლებიც

სხვა კარს არ შეეკუთვნებიან

- D 01 კლასი. ნატურალური და ქიმიური ძაფები და ბოჭკოები; დართვა.
- D 02 კლასი. ნართი; ნართის ან ძაფის საბოლოო დამუშავება მექანიკური საშუალებებით; ქსელვა.
- D 03 კლასი. ქსოვა.
- D 04 კლასი. წენა; მაქმანის დამზადება; სატრიკოტაჟო-საქსოვი წარმოება; საყაითნო ნაწარმი; უქსოვადი მასალები.
- D 05 კლასი. კერვა; ქარგვა; საჭოლი ნაწარმის წარმოება.
- D 06 კლასი. საფეიქრო ნაწარმის დამუშავება; რეცხვა; ელასტიკური მასალები, რომლებიც არ არის შეტანილი სხვა კლასებში.
- D 07 კლასი. ბაგირები, გვარლები ან კაბელები, ელექტრულის გარდა.

ქაღალდი

- D 21 კლასი. ქაღალდის წარმოება; ცელულოზის წარმოება.

პარო E — მშენებლობა; სამთო საქმე

მშენებლობა

- E 01 კლასი.** საგზაო მშენებლობა; სარკინიგზო გზების და ხიდების მშენებლობა.
- E 02 კლასი.** ჰიდროტექნიკური ნაგებობები; საძირკვლები და საფუძელები; ქანის გადანაცვლება.
- E 03 კლასი.** წყალმომარაგება; კანალიზაცია.
- E 04 კლასი.** მიწისზედა მშენებლობა.
- E 05 კლასი.** კლიტეები; გასაღებები; ფანჯრების და სხვა საგნების გარნიტურა; სეიფები.
- E 06 კლასი.** კარები, ფანჯრები, დარაბები, ჟალუზები; კიბეები.

ბურღვა; სამთო საქმე

- E 21 კლასი.** ბურღვა; სამთო საქმე.

პარო F — მექანიკა; განათება; გათბობა; ძრავები და

ტუმბოები; იარაღი და საბრძოლო აღჭურვილობა;

ასაფეთქებელი სამუშაოები

ძრავები და ტუმბოები

- F 01 კლასი.** მანქანები და ძრავები ზოგადად; ძრავიანი ძალური დანადგარები; ორთქლის მანქანები.
- F 02 კლასი.** შიგა წვის ძრავები; ძალური დანადგარები. რომლებიც მუშაობენ ცხელ აირებზე ან წყად მასალებზე.
- F 03 კლასი.** ჰიდრაულიკური მანქანები და ძრავები; ქარის, ზამბარებიანი, გრავიტაციული, ინერციული და მისთ. ძრავები; მექანიკური ენერგიის ან რეაქტიული წვევის ხერხები

და მოწყობილობები, რომლებიც არ არის შეტანილი სხვა კლასებში.

- F 04 კლასი.** მოცულობითი გამოდგენის ჰიდრავლიკური მანქანები; ტუმბოები სითხეებისათვის ან კუმშვადი ღენადი გარემოსათვის.

ზოგადი მანქანათმშენებლობა

- F 15 კლასი.** ჰიდრავლიკური და პნევმატიკური შემსრულებელი მექანიზმები; ზოგადი დანიშნულების პნევმოჰიდრავლიკური სისტემები.
- F 16 კლასი.** კვანძები და მანქანათა დეტალები; ზოგადი ხერხები და მოწყობილობები, რომლებიც უზრუნველყოფენ მანქანების ნორმალურ ექსპლუატაციას; თბოიზოლაცია — ზოგადად.
- F 17 კლასი.** ამრებისა და სითხეების შენახვა და განაწილება.

განათება; გათბობა

- F 21 კლასი.** განათება.
- F 22 კლასი.** ორთქლის წარმოქმნა.
- F 23 კლასი.** სათბობის წვის ხერხები და მოწყობილობები.
- F 24 კლასი.** გათბობა; ვენტილაცია; ღუმელები და ქურები.
- F 25 კლასი.** სამაცივრო და საყინულე ტექნიკა; გახურების. და გაცივების კომბინირებული სისტემები; თბურტუმბოიანი სისტემები; ყინულის წარმოება და შენახვა; აირის გათხევადება და გამყარება.
- F 26 კლასი.** შრობა.
- F 27 კლასი.** სახურებელი, გამოსაწეავი, სადნობი და რეტორტული ღუმელები.
- F 28 კლასი.** თბოგადაცემა.

იარაღი და საბრძოლო მასალა;

ასაფეთქებელი სამუშაოები

F 41 კლასი. იარაღი.

F 42 კლასი. საბრძოლო მასალა; ასაფეთქებელი სამუშაოები

კბრი G – ფიზიკა

ხელსაწყოები

G 01 კლასი. გაზომვა; გამოცდა.

G 02 კლასი. ოპტიკა.

G 03 კლასი. ფოტოგრაფია; კინემატოგრაფია; ანალოგიური მოწყობილობები, რომლებშიც გამოიყენება არაოპტიკურისაგან განსხვავებული ტალღები; ელექტროგრაფია; ჰოლოგრაფია.

G 04 კლასი. საათები და დროის სხვა საზომები.

G 05 კლასი. მართვა; რეგულირება.

G 06 კლასი. გამოთვლა; ანგარიში.

G 07 კლასი. საკონტროლო მოწყობილობები.

G 08 კლასი. სიგნალიზაცია.

G 09 კლასი. სასწავლო საშუალებები; კრიპტოგრაფია; დისფლექსი; სარეკლამო და საგამოფენო საკმეოები; დამღები, ბაჭდები და დალუქვა.

G 10 კლასი. მუსიკალური ინსტრუმენტები; აკუსტიკა.

G 11 კლასი. ინფორმაციის დაგროვება.

G 21 კლასი. ბირთვული ფიზიკა, ბირთვული ტექნიკა.

პარო H – ელექტრობა

- H 01 კლასი. ელექტრული მოწყობილობის ძირითადი შემადგენელი ელემენტები.
- H 02 კლასი. ელექტრული ენერგიის წარმოება, გარდაქმნა და განაწილება.
- H 03 კლასი. ზოგადი დანიშნულების ელექტრული სქემები.
- H 04 კლასი. ელექტრული კავშირის ტექნიკა.
- H 05 კლასი. ელექტროტექნიკის სპეციალური დარგები, რომლებიც არ არის შეტანილი სხვა კლასებში.

სამრეწველო ნიგუშების ღოკარნოს სამართავორისო კლასიფიკაციის კლასები

- 1 კლასი. საკვები პროდუქტები.
- 2 კლასი. ტანსაცმლის ნაწარმი, გალანტერეა.
- 3 კლასი. სამგზავრო საკუთნო, ფუტლარები, ქოლგები და პირადი მოხმარების საქონელი, რომლებიც არ არის შეტანილი სხვა კლასებში.
- 4 კლასი. ქუჯის ნაკეთობები.
- 5 კლასი. საფეიქრო თოფითი ნაწარმები. მაგ., ქსოვილები, თასები, მაქმანი და მასთ.; ხელოვნური ან ნატურალური თხელ-ფურცლოვანი მასალები.
- 6 კლასი. ავეჯეულობა.
- 7 კლასი. საოჯახო ნივთები, რომლებიც არ არის შეტანილი სხვა კლასებში.
- 8 კლასი. ხელის ინსტრუმენტები, კავეული ნაწარმი.
- 9 კლასი. ტარა და შეფუთვა, რომელიც გამოიყენება ტრანსპორტირებისა და საქონლის შესანახად.
- 10 კლასი. საათები და სხვა გამზომი ხელსაწყოები, საკონტროლო და სასიგნალიზაციო მოწყობილობები.
- 11 კლასი. მოკაზმულობის ნივთები.
- 12 კლასი. სატრანსპორტო და ასაწევი საშუალებები.
- 13 კლასი. ელექტრული ენერგიის მისაღები, გასანაწილებელი და გარდასაქმნელი მოწყობილობები.
- 14 კლასი. ინფორმაციის ჩასაწერი, გადამცემი და დასამუშავებელი მოწყობილობები.
- 15 კლასი. მანქანები, რომლებიც არ არის შეტანილი სხვა კლასებში.
- 16 კლასი. ფოტო და კინო აპარატურა, ოპტიკური ხელსაწყოები.

- 17 კლასი. მუსიკალური ინსტრუმენტები.
- 18 კლასი. ტიპოგრაფიული და საკონტროლო მოწყობილობები.
- 19 კლასი. ქალაქის ნაწარმი, საკანცელარიო და საკანტორო საკუთნობები, მოწყობილობები და საკუთნობები, რომლებიც გამოიყენებიან მხატვრული შემოქმედების სწავლებისათვის.
- 20 კლასი. სავაჭრო და სარეკლამო მოწყობილობები, მაჩვენებელი ნიშნები.
- 21 კლასი. თამაშები, სათამაშოები, სასპორტო საქონელი.
- 22 კლასი. იარაღი, პიროტექნიკური ნაწარმი, სანადირო და თევზის ჭერის აღჭურვილობები, მოწყობილობები ცხოველების – მავნებლების გასანადგურებლად.
- 23 კლასი. დანადგარები სითხისა და გაზის განაწილებისათვის, სანიტარული მოწყობილობები, მოწყობილობები გახურებისათვის, ვენტილაციისათვის და ჰაერის კონდიციონებისათვის, მყარი სათბობი.
- 24 კლასი. სამედიცინო და ლაბორატორიული მოწყობილობები.
- 25 კლასი. სამშენებლო მასალები, სამშენებლო კონსტრუქციები და მათი ელემენტები.
- 26 კლასი. გასანათებელი ხელსაწყოები და მოწყობილობები.
- 27 კლასი. თამბაქოს ნაწარმი და მოსაწვეი საკუთნო.
- 28 კლასი. ფარმაცევტული და კოსმეტიკური საშუალებები, ტუალეტის საკუთნო და ხელსაწყოები.
- 29 კლასი. ხანძარსაწინააღმდეგო მოწყობილობები, აღჭურვილობები, ხელსაწყოები, უბედური შემთხვევის თავიდან აცილებისათვის ან გადარჩენისათვის.
- 30 კლასი. საგნები ცხოველების შენახვის ან მათი მოვლისათვის.
- 31 კლასი. საკვების ან სასმელის მოსამზადებელი მანქანები და მოწყობილობები, რომლებიც არ არის შეტანილი სხვა კლასებში.
- 99 კლასი. სხვადასხვა.

სასაქონლო ნივნების რეგისტრაციისათვის
საქონლისა და მოვსახურების ნივთის სამართავო რისო
კლასიფიკაციის კლასები

საქონლის კლასები:

- 1 კლასი. ქიმიური ნაწარმი, რომელიც განკუთვნილია სამრეწველო, სამეცნიერო მიზნებისათვის, ფოტოგრაფიაში, სოფლის მეურნეობაში, მეზღვაობასა და მეტყვევებაში გამოსაყენებლად; დაუმუშავებელი სინთეზური ფისი, დაუმუშავებელი პლასტმასები; სასუქები; შედგენილობები ცეცხლის ჩასაქრობად; ქიმიური ნივთიერებები ლითონის გამოწრთობისა და რჩილისათვის; ქიმიური ნივთიერებები კვების პროდუქტების დაკონსერვებისათვის; სათრიმლაკი ნივთიერებები; სამრეწველო დანიშნულების მწებავი ნივთიერებები.
- 2 კლასი. საღებავები, პოლიტურები, ლაქი; ლითონების კოროზიისაგან და მერქნის დაშლისაგან დამცავი ნივთიერებები; მღებავი ნივთიერებები; ამომჭმელები; საღებავების გამა-მაგრებლები; დაუმუშავებელი ბუნებრივი ფისი; ფურც-ლოვანი და ფხვნილოვანი ლითონი, რომელიც გამოიყენება მხატვრულ-დეკორატიული მიზნებისათვის და მხატვ-რული ბეჭდვისათვის.
- 3 კლასი. მათეთრებელი პრეპარატები და სხვა სარეცხი საშუალებები; წმენდის, გაპრიალების, გაუცხიბოვნების და აბრაზიული მასალებით დამუშავების საშუალებები; საპნები; საპარფიუმერო ნაწარმი. ეთერზეთები, კოსმეტიკური საშუალებები, თმის ლოსიონები; კბილის ფხვნილები და პასტები.

- 4 კლასი. ტექნიკური ზეთები და (კონსისტენტური) საპონები; საპონი (საცხები) მასალები; მტვრის მშთანთქმელი, დამასველებელი და შემკრელი შემადგენლობები; საწვავი (მათ შორის ბენზინი ძრავებისათვის) და ნივთიერებები განათების მიზნით: სანთლები, პატრუქები.
- 5 კლასი. ფარმაცევტული, ვეტერინარული და ჰიგიენური პრეპარატები; დიეტური თვისებების მქონე ნივთიერებები სამედიცინო მიზნებისათვის, ბავშვთა კვება; საღებუნები, გადსახვევი საშუალებები; კბილის დასაპლომბი ტვირფრის დასამზადებელი მასალები; საღეზინფექციო საშუალებები; მავნე ცხოველთა გასანადგურებელი პრეპარატები; ფუნგიციდები, ჰერბიციდები.
- 6 კლასი. ჩვეულებრივი ლითონები და მათი შენადნობები; ლითონის სამშენებლო მასალები; ლითონის მოძრავი კონსტრუქციები და ნაგებობები; ლითონის მასალები სალიანდაგო გზებისათვის; ლითონის გვარლები და მავთულები, ლითონის არაელექტრო სადენები; რკინის კაეული და საკეტი ნაკეთობები; ლითონის მილები; სეიფები; ჩვეულებრივი ლითონის ნაკეთობები, რომლებიც არ არის შეტანილი სხვა კლასებში; მადანი.
- 7 კლასი. მანქანები და ჩარხები; ძრავები (გარდა იმათი, რომლებიც განკუთვნილია სახმელეთო სატრანსპორტო საშუალებებისათვის); ქურო, შეერთებები, გადაბმები და ამძრავი ღვედები (გარდა იმათი, რომლებიც განკუთვნილია სახმელეთო სატრანსპორტო საშუალებებისათვის); სასოფლო-სამეურნეო იარაღები, ხელის იარაღების გარდა; კვერცხის ინკუბატორები.
- 8 კლასი. ხელის იარაღები და ინსტრუმენტები; დანისებრი ნაწარმი, ჩანგლები და კოვზები; ცივი იარაღი; სამართებლები.
- 9 კლასი. სამედიცინო დანიშნულების, საზღვაო, გეოდეზიური,

ელექტრული, ფოტოგრაფიული, კინემატოგრაფიული, ოპტიკური, აწონვის, გამზომი, სიგნალიზაციის, საკონტროლო (შემოწმების), სამაშველო და სასწავლო ხელსაწყოები და ინსტრუმენტები; ხმის ან გამოსახულების ჩამწერი, გადამცემი და კელაემწარმოებელი აპარატურა; ინფორმაციის მაგნიტური მატარებლები, ხმის ჩამწერი დისკები; სავაჭრო ავტომატები და მექანიზმები წინასწარი გადახდის აპარატებისათვის; საღაროს აპარატები, საანგარიშო მანქანები, მოწყობილობები ინფორმაციის ეგმ-ზე გადასამუშავებლად; ცეცხლ-მჭრობები.

10 კლასი. ქირურგიული, სამედიცინო, სტომატოლოგიური და ვეტერინარული ხელსაწყოები და ინსტრუმენტები; კიდურების, თვალების და კბილების პროთეზები; ორთოპედიული ნაწარმი; ნაკერების დასადები მასალა.

11 კლასი. გასანათებელი, გასახურებელი, ორთქლის მისადები მოწყობილობები; მოწყობილობები კვების პროდუქტების თბური დამუშავებისათვის; სამაცივრო, საშრობი, სავენტილაციო, წყალგამანაწილებელი და სანიტარულ-ტექნიკური დანიშნულების მოწყობილობები.

12 კლასი. გადასატანი სატრანსპორტო საშუალებები; ხმელეთზე და ჰაერში გადაადგილების საშუალებები.

13 კლასი. ცეცხლსასროლი იარაღები; საბრძოლო მასალები და ფეთქებადი ნივთიერებები; ჭურვები; ფოიერვერკები.

14 კლასი. კეთილშობილი ლითონები და მათი შენადნობები, მათგან დამზადებული ან მიტკეცილი ნაკეთობები, რომლებიც არ არის შეტანილი სხვა კლასებში; საიუველირო ნაწარმი, ბიჟუტერია, ძვირფასი ქვები; სასაათე და სხვა ქრონომეტრული ხელსაწყოები.

15 კლასი. მუსიკალური ინსტრუმენტები.

16 კლასი. ქაღალდი, მუყაო და მათგან დამზადებული ნაწარმი,

რომლებიც არ არის შეტანილი სხვა კლასებში; ნაბეჭდი პროდუქცია; მასალები საამკინძაო სამუშაოებისათვის; ფოტოსურათები; საწერი ქაღალდის ნაწარმი; მწებავი ნივთიერებები საკანცელარიო და საყოფაცხოვრებო მიზნებისათვის; საკუთნი მხატვრებისათვის; ფუნჯები; საბეჭდი მანქანები და საკანტორო ნივთები (ავეჯის გარდა); სასწავლო მასალები და დამხმარე სახელმძღვანელოები (აპარატურების გარდა); პლასტმასის შესაფუთი მასალები (რომლებიც არ არის შეტანილი სხვა კლასებში); ბანქო; ტიპოგრაფიული შრიფტი, კლიშე.

17 კლასი. კაუჩუკი, რეზინი, გუტაპერჩი, ასბესტი, ქარსი და ამ მასალებისაგან დამზადებული ნაკეთობები, რომლებიც არ არის შეტანილი სხვა კლასებში; ნაკეთობები ნაწილობრივ დამუშავებული პლასტმასისაგან; საგმანი და საიზოლაციო მასალები; არალითონური მოქნილი მილები.

18 კლასი. ტყავი, ტყავეული და ტყავის იმიტაციები, მათგან დამზადებული ნაწარმი, რომლებიც არ არის შეტანილი სხვა კლასებში; ცხოველთა ტყავეები; სამგზავრო სკივრები, ჩემოდნები; მზისა და წვიმისაგან დამცავი ქოლგები; ხელჯოხები; წკეპლები, მათრახები, ცხენის კაზმულობა და სასარაჯო ნაწარმი.

19 კლასი. არალითონური სამშენებლო მასალები; არალითონური სამშენებლო ხისტი მილები; ასფალტი, ფისი და ბითუმი; არალითონური მოძრავი კონსტრუქციები და ნაგებობები; არალითონური ძეგლები.

20 კლასი. ავეჯი, სარკეები, ჩარჩოები (სურათებისათვის და ა.შ.); ხის, კორპის, ლერწმის, ლელქაშის, ტირიფის, რქის, ძელის, სპილოს ძელის, ვეშაპის უღვაშის, კუს ბაკნის, ნიჟარის, ქარვის, სადაფის, “ზღვის ქაფის” ნაწარმი ან ამ მასალების

შემცველობის ან პლასტმასის ნაწარმი, რომლებიც არ არის შეტანილი სხვა კლასებში.

- 21 კლასი. საოჯახო სახლის ან სამზარეულოს ავეჯი და ჭურჭელი (ძვირფასი ლითონებისაგან ან მოჭიბულის გარდა); სეკარცხლები და ღრუბელი; ჯაგრისები (ფუნჯების გარდა); მასალები ჯაგრისის ნაწარმისათვის; მოწყობილობები და იარაღები წმენდისა და დალაგებისათვის; ლითონის ბურბუშელა; დაუმუშავებელი ან ნაწილობრივ დამუშავებული მინა (სამშენებლო მინის გარდა); მინის, ფაიფურისა და ქაშანურის ნაწარმი, რომლებიც არ არის შეტანილი სხვა კლასებში.
- 22 კლასი. ბაგირები, თოკები, ბაწარი, ბადეები, კარვები, ფარდულები, ბრეზენტი, იალქნები, ტომრები (რომლებიც არ არის შეტანილი სხვა კლასებში); სატენი მასალები (რეზინისა და პლასტმასისაგან დამზადებულის გარდა); საფეიქრო ბოჭკოვანი ნედლეული.
- 23 კლასი. საფეიქრო ნართები და ძაფები.
- 24 კლასი. ქსოვილები და საფეიქრო ნაწარმი, რომლებიც არ არის შეტანილი სხვა კლასებში; საბნები, გადასაფარებლები და სუფრები.
- 25 კლასი. ტანსაცმელი, ფეხსაცმელი, თავსაბურავი.
- 26 კლასი. მაქმანები და ნაქარგები, თამასები და ლენტები; ღილები, კნოპები, კავი და ღილ-კილოები, ქინძისთავეები და ნემსები; ხელოვნური ყვავილები.
- 27 კლასი. ხალიჩები, ჭილოფები, ჭილობები, ლინოლეუმი და იატაკის სხვა საფენები; კედლის შპალერები და ასაკრავი მასალები, რომლებიც არ არის ქსოვილებისაგან დამზადებული.
- 28 კლასი. თამაშობები და სათამაშოები; სატანეარჯიშო და სასპორტო საჭონელი, რომლებიც არ არის შეტანილი სხვა კლასებში; ნაძვის ხის მორთულობები.

- 29 კლასი. ხორცი, თევზი, ფრინველი და ნანადირევი; ხორცის ექსტრაქტები; დაკონსერვებული, გამხმარი და თბურად დამუშავებული ხილი და ბოსტნეული; ყელეები, მურაბები, კომპოტები, რძე და რძის პროდუქტები; კარაქი, საკვები ცხიმები და ზეთები.
- 30 კლასი. ყავა, ჩაი, კაკაო, შაქარი, ბრინჯი, ტაპიოკა, საგო, ყავის შემცველები; ფქვილი და მარცვლეულის პროდუქტები, პურ-ფუნთუშეული, საკონდიტრო ნაწარმი, ნაყინი; თაფლი, ბადაგის ვაჟინი; საფუარი, საცხობი ფხვნილები; მარილი, მღოგვი; ძმარი, საწებლები (სანელებლები); სუნელები; საჭმელი ყინული.
- 31 კლასი. სოფლის მეურნეობის, ბაღის, ტყისა და მარცვლეულის პროდუქტები, რომლებიც არ არის შეტანილი სხვა კლასებში; ცოცხალი ცხოველების საკვები პროდუქტები; საღი ხილი და ბოსტნეული; თესვები, ცოცხალი მცენარეები და ყვავილები; ცხოველების საკვები, ალაო.
- 32 კლასი. ლუდი; მინერალური და გაზირებული წყლები და სხვა უალკოჰოლო სასმელები; ხილის სასმელები და ხილის წვენები; ვაჟინები და სასმელების დასამზადებელი სხვა შემადგენლობები.
- 33 კლასი. ალკოჰოლური სასმელები (ლუდის გარდა).
- 34 კლასი. თამბაქო; მოსაწევი საკუთნო; ასანთი.

მომსახურება:

- 35 კლასი. რეკლამა; მენეჯმენტი ბიზნესის სფეროში; ადმინისტრაციული საქმიანობა ბიზნესის სფეროში; საოფისო მომსახურება.
- 36 კლასი. დაზღვევა; საფინანსო საქმიანობა; ფულად-საკრედიტო ოპერაციები; ოპერაციები უძრავ ქონებასთან დაკავშირებით.

- 37 კლასი. მშენებლობა; რემონტი; მოწყობილობების დაყენება.
- 38 კლასი. კავშირგაბმულობა.
- 39 კლასი. ტრანსპორტი; საქონლის შეფუთვა და შენახვა; მოგზაურობათა ორგანიზაცია.
- 40 კლასი. მასალათა დამუშავება.
- 41 კლასი. აღზრდა; სასწავლო პროცესის უზრუნველყოფა; გართობა; სპორტული და კულტურულ-საგანმანათლებლო ღონისძიებების ორგანიზაცია.
- 42 კლასი. კვების პროდუქტებითა და სასმელებით უზრუნველყოფა; დროებითი საცხოვრებელი ადგილით უზრუნველყოფა; სამედიცინო, ჰიგიენური და კოსმეტიკური მოვლა; ვეტერინარული და სასოფლო სამეურნეო მომსახურება; იურიდიული სამსახური; სამრეწველო და სამეცნიერო კვლევები და დამუშავებები; კომპიუტერული პროგრამირება; მომსახურებები, რომლებიც არ არის შეტანილი სხვა კლასებში.

**სამრეწველო საკუთრებასთან დაკავშირებული
ზოგიერთი ტერმინის ქართულ-ინგლისურ-რუსული
განმარტებითი ლექსიკონი**

აგენტი – AGENT – АГЕНТ იგივეა, რაც წარმომადგენელი.
**აღბილწარმოშობის დასახელება – APPELATION OF
ORIGIN – НИАМЕНОВАНИЕ МЕСТА ПРОИС-
ХОЖДЕНИЯ.** იმ გეოგრაფიული ადგილის დასახელება
(საქონლის წარმოშობის ქვეყანა, ქალაქი, დაბა, სოფელი,
რაიონი), რომლის ბუნებრივ ან ადამიანურ ფაქტორთან
არის დაკავშირებული საქონლის თვისებები უმთავრესად.
ავტორი – AUTHOR – АВТОР. პირი, რომლის შემოქმე-
დებითი შრომის შედეგად შეიქმნა ნაწარმოები ან სამრეწ-
ველო საკუთრების ობიექტი.

**არაკმთილსინდისიერი კონკურენცია – ANFAIR
COMPETITION – НЕДОБРОСОВЕСТНАЯ КОНКУ-
РЕНЦИЯ** ნებისმიერი სახის კონკურენციის ისეთი აქ-
ტი, რომელიც წინააღმდეგობაშია სამეწარმეო და სეაჭრო
საქმიანობაში დამკვიდრებულ პატიოსან ჩვეულებებთან.

**არჩეული უწყება – ELECTID OFFICE – ВЫБРАННОЕ
ВЕДОМСТВО.** განმცხადებლის მიერ პატენტის მიღების
მიზნით ეროვნული ფაზის განხორციელებისათვის
არჩეული რომელიმე ქვეყნის უწყება, რომელსაც ის
ირჩევს საპატენტო კოოპერაციის ხელშეკრულების
თანახმად.

**აღნიშნული უწყება – DESIGNATED OFFICE –
УКАЗАННОЕ ВЕДОМСТВО.** რომელიმე ქვეყნის უწყება,
რომელსაც პატენტის მიღების სურვილით აღნიშნავს
განმცხადებელი საერთაშორისო განაცხადის განცხადების
ბლანკში სპეციალურად გამოყოფილ ადგილის ჯეა-

რედინად გადახაზვით.

აღწერილობა — DESCRIPTION, SPECIFICATION —
ОПИСАНИЕ. გამოგონების, სასარგებლო მოდელის ან
სამრეწველო ნიმუშის აღწერილობა. დაცვის ფარგლების
დასადგენად არ გამოიყენება. მოიხმარება მხოლოდ
გამოგონების, სასარგებლო მოდელის ფორმულის, ან
სამრეწველო ნიმუშის გამოსახულების ზუსტი განმარ-
ტებისათვის. გამოგონების და სასარგებლო მოდელის
ექსპერტიზისას ფორმულასთან ერთად გამოიყენება
სამრეწველო გამოყენებადობის დასადგენად. ობიექტს
იმ სისრულით უნდა წარმოადგენდეს, რომ სპეციალის-
ტისათვის ნათელი იყოს განხორციელება.

აღწერილობითი ნიშანი — DESCRIPTIVE MARK —
ОПИСАТЕЛЬНЫЙ ЗНАК. სასაქონლო (მომსახურების)
ნიშანი, რომელიც აღწერილობითია იმ საქონლისა ან
მომსახურებისათვის, რომელთა ინდივიდუალიზაციისათ-
ვისაც არის განკუთვნილი.

ბგერითი ნიშანი — SOUND MARK — ЗВУКОВОЙ ЗНАК.
სასაქონლო (მომსახურების) ნიშანი წარმოდგენილი
ბგერებით. მაგალითად, ტელეგადაცემათა მუსიკალური
ფრაგმენტები.

გადადებული მასპარტიზა — DEFERRED EXAMINATION —
ОТЛОЖЕННАЯ (ОТСРОЧЕННАЯ) ЭКСПЕР-
ТИЗА. გამოგონებაზე განაცხადის ექსპერტიზა გადა-
დებული განმცხადებლის ან სხვა პირის მოთხოვნამდე,
რომელიც შეიძლება შეტანილ იქნეს განაცხადის მიწოდე-
ბიდან არაუგვიანეს 7 წლისა. ბოლო დროს ეს ვადა
მნიშვნელოვნად მცირდება.

გვარყოფითი დასახელება — GENERIC NAME —
РОДОВОЕ НАИМЕНОВАНИЕ. საქონლის დასახელება,

რომელიც გამოყენების გზით გახდა საქონლის გვარეობით ცნებად და გამოიყენება კონკრეტული საქონლისათვის, რის გამოც აღწერილობითია. მაგალითად, თერმოსი.

გამოგონება – INVENTION – ИЗОБРЕТЕНИЕ. საპატენტო ლიტერატურაში გამოგონება განსხვავებულად განიმარტება. საკანონმდებლო განმარტება თითქმის არ მოიპოვება. საერთაშორისო ოფიციალური დაკუმენტებიც არ განმარტავენ მას. ჩვენი განმარტებით, გამოგონება არის ახალი, განსახიერებადი იდეა, რომელიც აკმაყოფილებს პატენტუნარიანობის კრიტერიუმებს. თუ იდეა თუნდაც ერთ-ერთ კრიტერიუმს არ აკმაყოფილებს, მაშინ ის გამოგონებად არ მიიჩნევა და მასზე პატენტი არ გაიცემა.

გამოგონების ერთიანობა – UNITY OF INVENTION – ЕДИНСТВО ИЗОБРЕТЕНИЯ. განაცხადისადმი წაყენებული მოთხოვნა, რომ მასში წარდგენილი გამოგონება ან გამოგონებათა ჯგუფი ერთ საგამომგონებლო იდეაზე იყოს დაფუძნებული.

გამოგონების (სასარგებლო მოდელის) ფორმულა – CLAIMS – ФОРМУЛА ИЗОБРЕТЕНИЯ (ПОЛЕЗНОЙ МОДЕЛИ), ПРИТЯЗАНИЯ. გამოგონების (სასარგებლო მოდელის) მოკლე დახასიათება არსებითი ნიშნების მეშვეობით. გამოიყენება ობიექტის დაცვის იურიდიული ფარგლების დასადგენად (განიმარტება დამოუკიდებლად ან აღწერილობის დახმარებით).

გამოგონებელი – INVENTOR – ИЗОБРЕТАТЕЛЬ. პირი, რომლის შემოქმედებითი შრომის შედეგად შეიქმნა გამოგონება. იგივეა, რაც გამოგონების ავტორი.

გამოსახულებითი ნიშანი – DESIGN MARK, DEVICE MARK – ИЗОБРАЗИТЕЛЬНЫЙ ЗНАК. სასაქონლო

(მომსახურების) ნიშნად გამოყენებული ან რეგისტრირებული გამოსახულებითი (ორგანზომილებიანი ნახატი და ა.შ.) სიმბოლო.

გამოცალკევებული განაცხადი – DIVISIONAL APPLICATION – ВЫДЕЛЕННАЯ ЗАЯВКА. განაცხადი, რომელიც გამოცალკევდა და გაფორმდა დამოუკიდებელი განაცხადის სახით სხვა განაცხადიდან, რომელიც შეიცავდა ერთზე მეტი გამოგონების აღწერას.

განაცხადი – APPLICATION – ЗАЯВКА. დამცავი დოკუმენტის მიღების მოთხოვნის დასაკმაყოფილებლად საკმარისი მასალათა ერთობლიობა, შედგენილი დადგენილი მოთხოვნების შესაბამისად. საქართველოში განაცხადი წარედგინება საქპატენტს.

განაცხადის დამოწმებული ასლი – CERTIFIED COPY OF AN APPLICATION – ЗАВЕРЕННАЯ КОПИЯ ЗАЯВКИ. განაცხადის ასლი, დამოწმებული იმ უწყების მიერ, რომელმაც მიიღო ეს განაცხადი. საკონვენ-ციო პრიორიტეტის დადგენისათვის, როგორც წესი, მოითხოვება პირველი განაცხადის დამოწმებული ასლი.

განაცხადის შეტანის თარიღი – FILING DATE OF APPLICATION – ДАТА ПОДАЧИ ЗАЯВКИ. თარიღი, რომელიც განისაზღვრება საპატენტო უწყებაში ან ფოსტაში საგანაცხადო მასალების ჩაბარების დღით, თუ განაცხადმა დააკმაყოფილა თარიღის დადგენისათვის დაწესებული ფორმალური მოთხოვნები.

განთქმული ნიშანი – FAMOUS MARK – МИРОВОЙ (ЗНАМЕНИТЫЙ) ЗНАК. მსოფლიოს მასშტაბით საყოველთაოდ ცნობილი სასაქონლო ან მომსახურების ნიშანი.

განცხადებელი – APPLICANT – ЗАЯВИТЕЛЬ. პირი,

რომელიც მოითხოვს მის სახელზე დამცავი დოკუმენტის – გამოგონებაზე, სასარგებლო მოდელზე, სამრეწველო ნიმუშზე პატენტის, ხოლო სასაქონლო (მომსახურების) ნიშანზე მოწმობის გაცემას.

განსაკუთრებული ლიცენზია – EXCLUSIVE LICENSE

– ИСКЛЮЧИТЕЛЬНАЯ ЛИЦЕНЗИЯ. ლიცენზია, რომელიც უფლებათა მფლობელს იმავე პირობებით სალიცენზიო ობიექტის გამოყენების უფლების არ უტოვებს.

განსაკუთრებული უფლება – EXCLUSIVE RIGHT –

ИСКЛЮЧИТЕЛЬНОЕ ПРАВО. უფლება ინტელექტუალური საკუთრების ობიექტზე, რომლის ძირითადი არსი იმაში გამოიხატება, რომ მის მფლობელს შეუძლია აუკრძალოს ნებისმიერ პირს პატენტის, სასაქონლო ნიშნის, ნაწარმოების, საფირმო სახელწოდების უნებართვო გამოყენება. წარმოიშობა პატენტის გაცემიდან, რეგისტრაციიდან ან ნაწარმოების შექმნის ფაქტიდან.

გეოგრაფიული აღნიშვნა – GEOGRAFICAL INDICATION – ГЕОГРАФИЧЕСКОЕ ОБОЗНАЧЕНИЕ.

გამაერთიანებული ტერმინი, რომელიც მოიცავს წარმოშობის აღნიშვნასა და ადგილწარმოშობის დასახელებას.

დამატებითი პატენტი – ADDITIONAL PATENT, PATENT OF ADDITION – ДОПОЛНИТЕЛЬНЫЙ ПАТЕНТ.

პატენტი, რომელიც გაიცემა ძირითადი პატენტი დატული გამოგონების გაუმჯობესების შემთხვევაში. ამ პატენტის გამოყენება მთლიანად არის დამოკიდებული ძირითად პატენტზე. მისით მინიჭებული განსაკუთრებული უფლებები იწურება ძირითად პატენტთან ერთად.

დამოკიდებული პატენტი – DEPENDENT PATENT – ЗАВИСИМЫЙ ПАТЕНТ. პატენტი, რომლის გამოყე-

ნებაც დამოკიდებულია ძირითად პატენტზე. თუ ძირითადი პატენტი გაუქმდა ან მისი მოქმედების ვადა ამოიწურა, დამოკიდებული პატენტი იკაეებს მის ადგილს.

დამცავი დოკუმენტი – PROTECTIVE DOCUMENT – ОХРАННЫЙ ДОКУМЕНТ. დოკუმენტი, რომელიც გაიცემა სამრეწველო საკუთრების ობიექტზე. მისი გაცემა ხდება მოცემული ქვეყნის საპატენტო უწყების მიერ კანონით დადგენილი ექსპერტიზის ჩატარების შემდეგ. ანიჭებს დ/ან ადასტურებს მისი მფლობელის განსაკუთრებულ უფლებებს. საქართველოში დამცავი დოკუმენტებია პატენტი და მოწმობა.

დაცვითუნარიანობა – PROTECTABILITY – ОХРАНОСПОСОБНОСТЬ. სამრეწველო საკუთრების ობიექტის უნარი, იყოს დაცული მოცემული ქვეყნის ტერიტორიაზე კანონით დადგენილი მოთხოვნების შესაბამისად. დაცვითუნარიანობა განისაზღვრება კანონით გათვალისწინებული კრიტერიუმების შეფასებით.

დევიზით წარმოდგენილი ნიშანი – SLOGAN MARK – ЗНАК В ВИДЕ ДЕВИЗА. სასაქონლო (მომსახურების) ნიშანი, რომლის სიმბოლო წარმოადგენს მოწოდების შემცველ ფრაზას.

დროებითი დაცვა – PROVISIONAL PROTECTION – ВРЕМЕННАЯ ОХРАНА. განაცხადის გამოქვეყნებიდან პატენტის გაცემამდე შუალედური დროის პერიოდში მინიჭებული პირობითი დაცვა უფრო შემცირებულ ფარგლებში, ვიდრე პატენტის გაცემის შემდეგ ენიჭება ობიექტს. პირობითობა იმაში გამოიხატება, რომ ამ დაცვის განხორციელება შეიძლება მხოლოდ მაშინ, თუ პატენტი გაიცემა.

ეროვნული განაცხადი – NATIONAL APPLICATION –

НАЦИОНАЛЬНАЯ ЗАЯВКА. მოცემული ქვეყნის მოქალაქის ან საცხოვრებელი ადგილის (ნამდვილი და მოქმედი საწარმოს) მქონე პირის მიერ ამ ქვეყნის საპატენტო უწყებაში მიწოდებული განაცხადი.

ეროვნული რეჟიმი – NATIONAL TREATMENT – НАЦИОНАЛЬНЫЙ РЕЖИМ. უცხო ქვეყნის მოქალაქისათვის საკუთარ მოქალაქეთა თანაბრად უფლებათა მინიჭებისა და უზრუნველყოფის რეჟიმი.

ეროვნული პატენტი – NATIONAL PATENT – НАЦИОНАЛЬНЫЙ ПАТЕНТ. ეროვნული უწყების მიერ გაცემული პატენტი.

მასპარტიზა – EXAMINATION – ЭКСПЕРТИЗА. სამრეწველო საკუთრების ობიექტის შემოწმება დაცვითუნარიანობის კრიტერიუმების მოთხოვნებისა და განაცხადის ფორმალური მოთხოვნების შესაბამისობაზე.

ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაცია (ვმო) – WORLD TRADE ORGANIZATION (WTO) – ВСЕ-МИРНАЯ ТОРГОВАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ (ВТО). გაეროს ერთ-ერთი საერთაშორისო ორგანიზაცია.

ინტელექტუალური საკუთრება – INTELLECTUAL PROPERTY – ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНАЯ СОБСТВЕННОСТЬ. განსაკუთრებული უფლება ინტელექტუალური საკუთრების დაცვის ობიექტებზე, რომელსაც იცავს ინტელექტუალური საკუთრების სამართალი.

ინტელექტუალური საკუთრების მსოფლიო ორგანიზაცია (ისმო) – WORLD INTERNATIONAL PROPERTY ORGANIZATION (WIPO) – ВСЕМИРНАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ. გაეროს ერთ-ერთი საერთაშორისო ორგანიზაცია.

იძულებითი ლიცენზია – COMPULSORY LICENSE –

ПРИНУДИТЕЛЬНАЯ ЛИЦЕНЗИЯ. ლიცენზია, რომელიც გაიცემა იძულებითი წესით, თუ ობიექტი, მაგალითად, გამოგონება, არ გამოიყენება, ან არასაკმარისად გამოიყენება ქვეყნის მოთხოვნილების დაკმაყოფილების თვალსაზრისით. შეიძლება გაიცეს მხოლოდ განაცხადის მიწოდების თარიღიდან არაუადრეს 4 წლის გასვლის შემდეგ, ან პატენტის გაცემიდან 3 წლის შემდეგ.

კოლექტიური სასაქონლო ნიშანი – COLLECTIVE TRADE MARK – КОЛЛЕКТИВНЫЙ ТОВАРНЫЙ ЗНАК. სასაქონლო ნიშანი, რომელიც გამოიყენება გაერთიანების წევრების მიერ, თუ ისინი აკმაყოფილებენ ასეთი ნიშნისადმი წაყენებულ მოთხოვნებს.

კონკურენცია – COMPETITION – КОНКУРЕНЦИЯ. ბაზარზე დამოუკიდებლად მოქმედ პირთა მეტოქეობა, რომლის მიზანიც არის შეზღუდოს მეტოქის შესაძლებლობა უპირატესობის მოპოვებაზე. კონკურენცია ხელს უწყობს ბაზრის მოთხოვნილების დაკმაყოფილებას.

ლიცენზია – LICENSE – ЛИЦЕНЗИЯ. განსაკუთრებული უფლებების მფლობელის მიერ გაცემული ნებართვა ობიექტის გამოყენებაზე.

ლიცენზიატი – LICENSEE – ЛИЦЕНЗИАТ. პირი, რომელსაც ეძლევა ობიექტის, მაგალითად გამოგონების, ან ნაწარმოების და ა.შ. გამოყენების უფლება.

ლიცენზიარი – LICENSOR – ЛИЦЕНЗИАР. პირი, მაგალითად, პატენტმფლობელი, რომელიც გადასცემს გამოგონების გამოყენების უფლებას.

მარტივი ლიცენზია – NON-EXCLUSIVE LICENSE – ПРОСТАЯ ЛИЦЕНЗИЯ. ლიცენზია, რომელიც უფლებათა მფლობელს, მაგალითად, პატენტმფლობელს არ ართმევს უფლებას ამავე გამოგონების გამოყენებაზე.

მათ შორის, იმავე პირობებით, რაც ლიცენზიატს მიეცა.
მიზაჰვითი ნიშანი – IMITATED MARK, IMITATIVE MARK
– ИМИТИРУЮЩИЙ (ПОДРАЖАТЕЛЬНЫЙ)
ЗНАК. სასაქონლო (მომსახურების) ნიშანი, რომლის
ძირითადი ელემენტები იდენტური ან მსგავსია სხვა
ნიშნისა იმდენად, რომ მსგავსებამ შეიძლება გამოიწვი-
ოს აღრევა

მიმღები უწყება – RECEIVING OFFICE – ПОЛУ-
ЧАЮЩЕЕ ВЕДОМСТВО. უწყება, რომელიც საკუთარ
ქვეყანაში მცხოვრებ პირთანგან (საცხოვრებელი ადგი-
ლის მქონე) ღებულობს საერთაშორისო განაცხადს,
ფორმალობების შემოწმების შემდეგ ანიჭებს ნომერს
და გადაუგზავნის საერთაშორისო ბიუროს.

მიწოდებლობა – POWER OF ATTORNEY – ДОВЕ-
РЕННОСТЬ. დავალების ხელშეკრულება, გაცემული
წარმომადგენლის სახელზე, მაგალითად, პატენტ-
რწმუნებულზე, ლეგალიზაცია ან სხვაგვარი დამოწმება
არ მოითხოვება. შედგენის ფორმა განისაზღვრება იმ
ქვეყნის კანონმდებლობით, სადაც იქნა გაფორმებული.

მომსახურების ნიშანი – SERVICE MARK – ЗНАК
ОБСЛУЖИВАНИЯ. განმასხვავებელი აღნიშვნა (სიმ-
ბოლო), რომელიც განკუთვნილია ერთგვაროვანი მომსახ-
ურებისა და მისი გამწევი პირის ინდივიდუალიზაციის
სათვის.

მრავალზომიანი ნიშანი – THREE DIMENSIONAL MARK
– ОБЪЕМНЫЙ ЗНАК. სასაქონლო (მომსახურების)
ნიშანი, რომელიც წარმოდგენილია სამგანზომილებიანი
საგნის გამოსახულებით.

მოწმობა სასაქონლო ნიშანზე – CERTIFICATE OF
REGISTRATION OF A TRADE MARK – СВИДЕ-

ТЕЛЬСТВО НА ТОВАРНЫЙ ЗНАК. დამცავი დოკუმენტი, რომელიც გაიცემა სასაქონლო ნიშნის რეგისტრაციის საფუძველზე. ადასტურებს მისი მფლობელის განსაკუთრებულ უფლებებს რეგისტრირებულ ნიშანზე. საქართველოში მოწმობა გაიცემა როგორც სასაქონლო, ასევე მომსახურების ნიშანზე

მრავლობითი პრიორიტეტი – MULTIPLE PRIORITY – МНОЖЕСТВЕННЫЙ ПРИОРИТЕТ. ორი ან მეტი პირველი განაცხადის მიხედვით დადგენილი პრიორიტეტი. გამოიყენება გამოგონებისათვის (სასაქონლო ნიშნისათვის ეს პრაქტიკა ჯერ არ არის ფართოდ გავრცელებული), როდესაც ერთ განაცხადში გაერთიანებულია სხვადასხვა დროს მიწოდებული პირველი ეროვნული განაცხადები. ასეთი გაერთიანება დასაშვებია, თუ არ ირღვევა გამოგონების ერთიანობა.

მსგავსი ნიშანი – SIMILAR MARK – СХОДНЫЙ С ДРУГИМ ЗНАК. სასაქონლო (მომსახურების) ნიშანი, რომლის ძირითადი ელემენტები ქმნიან მათი მსგავსობის შთაბეჭდილებას.

ნაწილობრივი პრიორიტეტი – PARTIAL PRIORITY – ЧАСТИЧНЫЙ ПРИОРИТЕТ. პრიორიტეტი, რომლითაც სარგებლობს გამოგონების ცალკეული ელემენტი. მაგალითად, უცხოეთის ქვეყანაში წარდგენილი განაცხადის ის ნაწილი, რომელიც იყო აღწერილი პირველ ეროვნულ განაცხადში ისარგებლებს საკონვენციო პრიორიტეტით. იმავე პრიორიტეტით ვერ ისარგებლებს ახალდამატებული ელემენტები. გამოდის, რომ განაცხადი სარგებლობს ნაწილობრივი პრიორიტეტით.

ნიშნის მფლობელი – OWNER OF MARK – ВЛАДЕЛЕЦ ЗНАКА. პირი, რომელიც ფლობს რეგისტრირებულ (ან

არარეგისტრირებულ) სასაქონლო, ან მომსახურების ნიშანს, რაც დაფიქსირებულია სამრეწველო საკუთრების სახელმწიფო რეესტრში.

ნოუ-აუ – KNOW-HOW – НОУ-ХАУ. საიდუმლო ხასიათის ინფორმაცია, რომელსაც განსაკუთრებული მნიშვნელობა გააჩნია მისი მფლობელისათვის.

ორგანზომილებიანი ნიშანი – TWO-DIMENSIONAL MARK – ДВУХМЕРНЫЙ (ПЛОСКИЙ) ЗНАК. სასაქონლო (მომსახურების) ნიშანი, რომლის სიმბოლო წარმოადგენს ნახატს ან სხვაგვარ ბრტყელ აღნიშვნას.

ოფიციალური გამოფენა – OFFICIAL EXHIBITION – ОФИЦИАЛЬНАЯ ВЫСТАВКА. სახელმწიფოს, ან მისი ორგანოს მიერ ორგანიზებული (ან ასეთად მიჩნეული) გამოფენა.

პატენტი – PATENT – ПАТЕНТ. დამცავი დოკუმენტი, რომელიც გაიცემა საპატენტო განაცხადის ექსპერტიზის საფუძველზე. ანიჭებს მის მფლობელს განსაკუთრებულ უფლებებს, ადასტურებს ავტორობას. საქართველოში გაიცემა გამოგონებაზე, სასარგებლო მოდელზე და სამრეწველო ნიშნულზე.

პატენტფლობელი – PATENTEE, PATENT OWNER – ПАТЕНТОВЛАДЕЛЕЦ. პირი, რომლის სახელზეც გაიცა პატენტი, რაც დაფიქსირებულია სამრეწველო საკუთრების სახელმწიფო რეესტრში.

პატენტარწმუნებული – PATENT ATTORNEY, PATENT AGENT – ПАТЕНТНЫЙ ПОВЕРЕННЫЙ. სხვისი სახელით მოქმედი შესაბამისი კვალიფიკაციის მქონე პირი, რომელიც რეგისტრირებულია რომელიმე ქვეყნის ან საერთაშორისო საპატენტო უწყებაში.

პატენტუნარიანობა – PATENTABILITY – ПАТЕНТОСПОСОБНОСТЬ. საკარაულო გამოგონების, სასარგებლო მოდელის ან სამრეწველო ნიმუშის უნარი, იყოს დაცული პატენტით. თუ განაცხადში აღწერილ, მაგალითად, საკარაულო გამოგონებაზე, გაიცა პატენტი, მაშინ “საკარაულო გამოგონება” იქცევა გამოგონებად. ეს მოხდება მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ გამოგონებამ დააკმაყოფილა პატენტუნარიანობის კრიტერიუმების მოთხოვნა.

პატენტუნარიანობის კრიტერიუმი – CRITERION OF PATENTABILITY – КРИТЕРИЙ ПАТЕНТОСПОСОБНОСТИ. კანონით დადგენილი კრიტერიუმი, რომლის შეფასების შედეგადაც განისაზღვრება პატენტუნარიანობა. საქართველოში კრიტერიუმებია: გამოგონებისათვის – სიახლე, საგამომგონებლო დონე, სამრეწველო გამოყენებადობა. სასარგებლო მოდელისათვის – სიახლე, სარგებლიანობა. სამრეწველო ნიმუშისათვის – სიახლე, მხატვრული ღირსება, სამრეწველო წესით დამზადების უნარი.

პირადი არაძონეპრივი უფლებები – MORAL RIGHTS – ЛИЧНЫЕ НЕИМУЩЕСТВЕННЫЕ ПРАВА. ინტელექტუალური საკუთრების დაცვასთან დაკავშირებული ისეთი უფლებები, როგორიცაა უფლება ავტორობაზე, სახელის უფლება, ნაწარმოების დამახინჯების აღკვეთის უფლება და სხვა.

პირველი განაცხადი – FIRST (ORIGINAL) APPLICATION – ПЕРВАЯ (ПЕРВИЧНАЯ, ПЕРВОНАЧАЛЬНАЯ) ЗАЯВКА. გამოგონების, სასარგებლო მოდელის, სამრეწველო ნიმუშის, სასაქონლო (მომსახურების) ნიშნის წარმოშობის ქვეყანაში დამცავი დოკუმენტის მიღების მოთხოვნით წარდგენილი განაცხადი. ამ განაცხადით

წარმოიშობა საკონვენციო პრიორიტეტის უფლება.

პრიორიტეტი — PRIORITY — ПРИОРИТЕТ. პირდაპირი გაგებით ეს ცნება პირველობას ნიშნავს და გამოიყენება ინტელექტუალურ საკუთრებაზე უფლებათა მოპოვებისათვის. სამრეწველო საკუთრების პარიზის კონვენცია პრიორიტეტის უფლების წარმოშობას განაცხადის შეტანას უკავშირებს. ზოგი ქვეყანა, მაგალითად, აშშ, გამოგონებისათვის პრიორიტეტს მისი შექმნის ფაქტით ადგენს. სასაქონლო ნიშნებისათვის ინგლისის პრაქტიკიდან გავრცელდა პრიორიტეტის დაკავშირება პირველ ფაქტიურ გამოყენებასთან.

პრიორიტეტის თარიღი — PRIORITY DATE — DATA ПРИОРИТЕТА. წარმოშობის ქვეყნის ეროვნულ უწყებაში პირველი განაცხადის მიწოდების თარიღი.

რეგიონალური პატენტი — REGIONAL PATENT — РЕГИОНАЛЬНЫЙ ПАТЕНТ. პატენტი გაცემული რეგიონალური უწყების მიერ, მაგალითად, ევროპის საპატენტო უწყების პატენტი. პატენტმფლობლის სურვილით მოქმედებს ყველა იმ ქვეყანაში, რომელიც რეგიონალური ორგანიზაციის წევრია.

რეისტარი — REGISTER — РЕЕСТР. მონაცემთა ერთობლიობა სამრეწველო საკუთრების ობიექტებისა და მისი მფლობელის შესახებ.

რეკლამა — ADVERTISING — РЕКЛАМА. ინფორმაციის მრავალჯერადი და/ან სისტემატიური გავრცელება, რომელიც გამიზნულია საქონლის, მომსახურების ან სხვა სახის წამოწყების შეძენის ან გამოყენების სურვილის აღძრავზე, ფორმირებასა და შენარჩუნებაზე. ხელს უწყობს საქონლის მდგრად რეალიზაციას.

რეზიუმე — ABSTRACT — РЕЗЮМЕ. გამოგონების,

სასარგებლო მოდელის არსის მოკლე დახასიათება. თან ერთვის განაცხადს და ქვეყნდება საქპატენტის მიერ პატენტის გაცემაზე გადაწყვეტილების მიღების შემდეგ.

საავტორო მოწმობა – INVENTOR'S CERTIFICATE, CERTIFICATE OF INVENTION – АВТОРСКОЕ СВИДЕТЕЛЬСТВО. დამცავი დოკუმენტი, რომელიც გაიცემოდა გამოგონებაზე, რომელიც პატენტისაგან განსხვავებით განსაკუთრებულ უფლებებს მხოლოდ სახელმწიფოს ანიჭებდა. ასეთი დოკუმენტის გაცემა ხდებოდა ყოფილი სოციალისტური ქვეყნების მიერ.

სააპელაციო პალატა – APPEAL BOARD – ПАЛАТА АППЕЛЯЦИЙ. ადმინისტრაციული ორგანო, რომელიც განიხილავს განმცხადებლის და მესამე პირის დავებს საპატენტო უწყებასთან.

საგამომგონებლო დონე (არასიცხადე) – INVENTIVE STEP, INVENTINNESS, NON-OBVIOUSNESS – ИЗОБРЕТАТЕЛЬСКИЙ УРОВЕНЬ, НЕОЧЕВИДНОСТЬ. გამოგონების პატენტუნარიანობის კრიტერიუმი, რომელიც შემოქმედებითი წვლილის ხარისხს განსაზღვრავს. საგამომგონებლო დონე, გააჩნია გამოგონებას, თუ იგი ცხადად არ გამოდინარეობს ტექნიკის არსებული დონიდან. ანუ საშუალო დონის სპეციალისტისათვის ტექნიკის არსებული დონიდან ცნობილი საშუალებების შეჯამებით არ უნდა მიიღებოდეს გამოგონების საგანი.

საგამოფენო პრიორიტეტი – EXHIBITION PRIORITY – ВЫСТАВОЧНЫЙ ПРИОРИТЕТ. პრიორიტეტი, რომელიც წარმოიშობა საერთაშორისო ოფიციალურ გამოფენაზე წარმოდგენილი ექსპონატის საფუძველზე. გამოიყენება გამოგონებაზე, სასარგებლო მოდელზე, სამრეწველო ნიმუშზე, სასაქონლო ნიშანზე განაცხ-

ადისათვის, თუ მისი წარდგენა მოხდა ამ გამოფენაზე ექსპონატის ჩვენების დღიდან არა უგვიანეს 6 თვისა.

საერთაშორისო განაცხადი – INTERNATIONAL APPLICATION – МЕЖДУНАРОДНАЯ ЗАЯВКА. დამცავი დოკუმენტის მიღების მოთხოვნის მიხედვით, საპატენტო კოოპერაციის ხელშეკრულების, ან სასაქონლო ნიშნების საერთაშორისო რეგისტრაციის შესახებ, ან სხვა ანალოგიური საერთაშორისო შეთანხმებების თანახმად წარდგენილი განაცხადი. ასეთ განაცხადს მიწოდების დღიდანვე ისეთივე ძალა აქვს, როგორიც ეროვნულ განაცხადს გააჩნია.

საერთაშორისო საპატენტო კლასიფიკაცია – INTERNATIONAL PATENT CLASSIFICATION – МЕЖДУНАРОДНАЯ ПАТЕНТНАЯ КЛАССИФИКАЦИЯ. 1971 წლის სტრასბურგის ხელშეკრულებით შემოღებული გამოგონებათა კლასიფიკაცია. შეიცავს 8 განყოფილებას, 118 კლასს, 617 ქვეკლასს და 55000-ზე მეტ ჯგუფსა და ქვეჯგუფს.

საკონვენციო პრიორიტეტი – CONVENTION PRIORITY – КОНВЕНЦИОННЫЙ ПРИОРИТЕТ. სამრეწველო საკუთრების დაცვის პარიზის კონვენციით დადგენილი პრიორიტეტი, რომლითაც სარგებლობს უცხო ქვეყანაში განსაზღვრული დროის პერიოდში დამცავი დოკუმენტის მისაღებად მიწოდებული განაცხადი. წარმოიშობა პირველი ეროვნული განაცხადის საფუძველზე.

სამრეწველო გამოყენებადობა – INDUSTRIAL APPLICABILITY – ПРОМЫШЛЕННАЯ ПРИМЕНИМОСТЬ. გამოგონების, სასარგებლო მოდელის, სამრეწველო ნიმუშის მრავალჯერადი დამზადების ან სარგებლობის შესაძლებლობა.

სამრეწველო ნიმუში – INDUSTRIAL DESIGN, DESIGN
– ПРОМЫШЛЕННЫЙ ОБРАЗЕЦ. ნაკეთობის ახალი
მხატვრულ-კონსტრუქციული გარეგანი სახე, რომელიც
დამზადებულია სამრეწველო წესით.

სამრეწველო ნიმუშის პატენტი – DESIGN PATENT –
ПАТЕНТ НА ПРОМЫШЛЕННЫЙ ОБРАЗЕЦ. დამცავი
დოკუმენტი, რომელიც გაიცემა სამრეწველო ნიმუშის
განაცხადის ექსპერტიზის საფუძველზე. ცალკეული
ქვეყნები სამრეწველო ნიმუშს იცავენ დეპონირების
საფუძველზე და პატენტს არ გასცემენ. საქართველო
სამრეწველო ნიმუშს იცავს პატენტის გაცემით.

სამრეწველო საკუთრება – INDUSTRIAL PROPERTY
– ПРОМЫШЛЕННАЯ СОБСТВЕННОСТЬ. განსა-
კუთრებული უფლება სამრეწველო საკუთრების დაც-
ვის ობიექტებზე.

სამრეწველო საკუთრების ობიექტები – OBJECTS
OF INDUSTRIAL PROPERTY – ОБЪЕКТЫ
ПРОМЫШЛЕННОЙ СОБСТВЕННОСТИ. ობიექტები,
რომლებსაც იცავს სამრეწველო საკუთრების სამართალი:
პატენტები, სასარგებლო მოდელები, სამრეწველო ნიმუშები,
სასაქონლო ნიშნები, მომსახურების ნიშნები, საფირმო
სახელწოდება, წარმოშობის აღნიშვნა, ადგილწარმოშო-
ბის დასახელება, არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის
აღკვეთა [პარიზის კონვენცია მ.1(2)].

სამსახურებრივი გამოგონება – EMPLOYEE'S
INVENTION – СЛУЖЕБНОЕ ИЗОБРЕТЕНИЕ.
გამოგონება შექმნილი მუშაკის მიერ, მასზე დაკისრებული
სამსახურებრივი მოვალეობის, სპეციალური დავალების
ან ხელშეკრულების პირობების თანახმად.

საპატენტო დაცვის ფარგლები – SCOPE OF PATENT

PROTECTION – ОБЪЕМ ПАТЕНТНОЙ ОХРАНЫ.

საპატენტო დაცვა ვრცელდება იმ ობიექტებზე, რაც წარმოდგენილია გამოგონების ან სასარგებლო მოდელის ფორმულაში ან სამრეწველო ნიმუშის გამოსახულებაში. დაცვა მოქმედებს პატენტის გამცემ ქვეყნის ტერიტორიაზე. შეზღუდულია დროით. საქართველოში ეს ვადა 20 წელია განაცხადის შეტანის თარიღიდან.

საპატენტო უფლებები – PATENT RIGHTS –
ПАТЕНТНЫЕ ПРАВА. განაცხადის მიწოდებისა და პატენტის გაცემის ფაქტებთან დაკავშირებული პირადი არაქონებრივი და ქონებრივი უფლებების ჯამი.

საპატენტო უწყება – PATENT OFFICE –
ПАТЕНТНОЕ ВЕДОМСТВО. კომპეტენტური ორგანო, რომელიც განიხილავს განაცხადებს და გაცემს სამრეწველო საკუთრების ობიექტებზე დამცავ დოკუმენტებს. საქართველოში ასეთი ორგანო საქართველოს ინტელექტუალური საკუთრების ეროვნული ცენტრი “საქპატენტი”-ა. იგი მოქმედებს 1992 წლის 1 მაისიდან.

საპრიორიტეტო უფლება – RIGHT OF PRIORITY –
ПРАВО НА ПРИОРИТЕТ. პრიორიტეტით სარგებლობის უფლება. გამოიყენება უცხოეთის ქვეყანაში პირველი ეროვნული განაცხადის საფუძველზე მიწოდებული განაცხადისათვის. დამცავი დოკუმენტის გაცემაზე გადაწყვეტილების გამოტანისას მხედველობაში მიიღება პირველი განაცხადის მიწოდების თარიღი. ამ უფლებით სარგებლობა შესაძლებელია, თუ უცხოეთის ქვეყანაში გამოგონებაზე და სასარგებლო მოდელზე განაცხადი მიწოდებულია აღნიშნული თარიღიდან 12 თვის გასვლამდე. სასაქონლო (მომსახურების) ნიშნებისათვის და სამრეწველო ნიმუშისათვის ეს ვადა 6 თვეს შეადგენს.

სასარგებლო მოდელი – UTILITY MODEL –

ПОЛЕЗНАЯ МОДЕЛЬ. “მცირე გამოგონება”, ანუ ისეთი პატენტუნარიანი ახალი იდეა, რომელსაც არ მოეთხოვება საგამომგონებლო დონე. საქართველოში სასარგებლო მოდელის პატენტი არ გაიცემა ქიმიური ხერხით მიღებული ნითიერებებზე, ბიოტექნოლოგიურ ობიექტებზე, გენური ინჟინერიის ობიექტებზე, მიკროორგანიზმთა შტამებზე, მცენარეთა და ცხოველთა კულტურებზე. ითვლება, რომ ეს ობიექტები სცილდება სასარგებლო მოდელის ცნების ფარგლებს.

სასარგებლო მოდელის პატენტი – MINOR PATENT, PETTY PATENT, UTILITY MODEL PATENT –
ПАТЕНТ НА ПОЛЕЗНУЮ МОДЕЛЬ. სასარგებლო მოდელის განაცხადის ექსპერტიზის შედეგად გაცემული პატენტი. ცალკეული ქვეყნები ამ ობიექტს იცავს რეგისტრაციით. საქართველო სასარგებლო მოდელს იცავს პატენტის გაცემით.

სასაქონლო ნიშანი – TRADE MARK – ТОВАРНЫЙ
ЗНАК. განმასხვავებელი აღნიშვნა (სიმბოლო), რომელიც განკუთვნილია ერთგვაროვანი საქონლის, და მისი მწარმოებლის ინდივიდუალიზაციისათვის.

სასაქონლო ნიშანის (საგარანტიო) სასაქონლო ნიშანი – CERTIFICATION TRADEMARK, GUARANTEE TRADEMARK – СЕРТИФИКАЦИОННЫЙ (ГАРАНТИЙНЫЙ) ТОВАРНЫЙ ЗНАК. სასაქონლო ნიშანი, რომლის მფლობელი თავად არ არის მეწარმე, იგი მხოლოდ აკონტროლებს ნიშნისაღმი წაყენებული მოთხოვნების შესრულებას. ეს ნიშანი კოლექტიური სარგებლობისაა იმ განსხვავებით, რომ მისი გამოყენების უფლების მიღებისათვის არ არის საჭირო რაიმე

გაერთიანების წევრობა.

საფირმო სახელწოდება – TRADE NAME, FIRM NAME
– ФИРМЕННОЕ НАИМЕНОВАНИЕ. სახელი, რომლითაც სამრეწველო ხასიათის, საეაჭრო, თუ სხვა სახის საწარმო მოქმედებს და ახორციელებს ურთიერთობებს მესამე პირებთან. საფირმო სახელწოდების დაცვა სპეციალურ რეგისტრაციას არ მოითხოვს. ის დაცულია საწარმოს რეგისტრაციის შედეგად.

საქონლისა და მომსახურების ალფაბეტური ჩამონათვალი – ALPHABETICAL LIST OF GOODS AND SERVICES – АЛФАВИТНЫЙ УКАЗАТЕЛЬ ТОВАРОВ И УСЛУГ. საქონლისა და მომსახურების საერთაშორისო კლასიფიკაციის ალფაბეტურად განლაგებული ჩამონათვალი შეიცავს 11 000-მდე დასახელებას.

საქონლისა და მომსახურების საერთაშორისო კლასიფიკაცია – INTERNATIONAL CLASSIFICATION OF GOODS AND SERVICES – МЕЖДУНАРОДНАЯ КЛАССИФИКАЦИЯ ТОВАРОВ И УСЛУГ. 1957 წლის ნიცის ხელშეკრულების შესაბამისად დაფუძნებული საქონლისა და მომსახურების კლასიფიკაცია. გამოიყენება სასაქონლო ნიშნებისა და მომსახურების ნიშნების რეგისტრაციისათვის. შეიცავს 42 კლასს, რომელთაგან 34 განკუთვნილია საქონლი-სათვის, ხოლო 8 – მომსახურებისათვის.

საყოველთაოდ ცნობილი ნიშანი – WELL KNOWN MARK – ОБЩЕИЗВЕСТНЫЙ ЗНАК. მოცემული ქვეყნის ტერიტორიაზე მომხმარებელთა უმეტესი ნაწილისათვის კარგად ცნობილი სასაქონლო, ან მომსახურების ნიშანი.

სიახლე – NOVELTY – НОВИЗНА. პატენტუნარიანობის

კრიტერიუმში. გამოგონებას სიახლე გააჩნია, თუ ის არ არის ცნობილი ტექნიკის არსებული დონისათვის. სიახლე განისაზღვრება განაცხადის შეტანის თარიღამდე ცნობილი ინფორმაციის მიხედვით. სიახლის კრიტერიუმს უნდა პასუხობდეს გამოგონება, სასარგებლო მოდელი და სამრეწველო ნიმუში.

სიტყვიერი ნიშანი – WORD MARK – СЛОВЕСНЫЙ ЗНАК. სასაქონლო (მომსახურების) ნიშანი, რომელიც წარმოდგენილია არსებული ან მოგონილი სიტყვით.

სრული ექსპერტიზა – COMPLETE EXAMINATION – ПОЛНАЯ ЭКСПЕРТИЗА. ექსპერტიზა, რომლის დროსაც მოწმდება პატენტუნარიანობის ყველა კრიტერიუმი.

სტილიზებული ნიშანი – STYLISED MARK – СТИЛИЗОВАННЫЙ ЗНАК. სასაქონლო (მომსახურების) ნიშანი, რომლის სიმბოლო წარმოადგენს არსებულ საგანს, გამოსახულს სტილიზებურად.

ტექნიკის დონე – STATE OF THE ART – УРОВЕНЬ ТЕХНИКИ. წერილობითი ან ზეპირი აღწერის, ან საჯარო გამოყენების ან სხვა გზით საზოგადოებრიობის ფართო წრისათვის ცნობილი ყოველივე ინფორმაცია. ეს ინფორმაცია ცნობილი უნდა იყოს განაცხადის შეტანის თარიღამდე, ან პრიორიტეტის თარიღამდე.

ფორმალური მოთხოვნების ექსპერტიზა – EXAMINATION AS TO FORM – ФОРМАЛЬНАЯ ЭКСПЕРТИЗА. განაცხადის შემოწმება დადგენილი ფორმალური მოთხოვნების შესაბამისობაზე.

შემოტანილი (დადასტურებული) პატენტი – PATENT OF IMPORTATION, PATENT OF CONFIRMATION, PATENT OF REVALIDATION – ВВОЗНЫЙ ПАТЕНТ, ПОДТВЕРЖДЕННЫЙ ПАТЕНТ. უცხოეთში მოქმედი

პატენტის საფუძველზე გაცემული პატენტი. ეროვნული პატენტი აღსატურებს მის ტერიტორიაზე საზღვარგარეთ გაცემული პატენტის მოქმედებას.

შედეგოვანი შემთხვევა ნიშანი – CONFUSING MARK – ВВОДЯЩИЙ В ЗАБЛУЖДЕНИЕ ЗНАК. სასაქონლო (მომსახურების) ნიშანი, რომელიც იწვევს საქონლის ან მომსახურების აღრევას, რითაც მომხმარებელი შეეყვას შეცდომაში.

ძირითადი პატენტი – BASIC PATENT – ОСНОВНОЙ ПАТЕНТ. დამცავი დოკუმენტი, რომელიც იცავს გამოგონებას, დაფუძნებულს ძირითად იდეაზე, რომლის განვითარება ან გაუმჯობესება შეიძლება გახდეს სხვა პატენტით დაცვის საგანი.

წარმოშობის აღნიშვნა – INDICATION OF SOURCE – УКАЗАНИЕ ПРОИСХОЖДЕНИЯ. ქვეყნის, ქალაქის, სოფლის, ან სხვა გეოგრაფიული ადგილის აღნიშვნა, სადაც არის დამზადებული (წარმოშობილი) საქონელი, მაგალითად, СДЕЛАНО В СССР.

წინასწარი განაცხადი – PROVISIONAL APPLICATION – ПРЕДВАРИТЕЛЬНАЯ ЗАЯВКА. განაცხადი, რომელშიც არ მოითხოვება გამოგონების საბოლოო აღწერა და გამოგონების ფორმულის წარდგენა. გავრცელებულია ინგლისის ყოფილ კოლონიებში. თუ მისი მიწოდებიდან 12 თვის განმავლობაში არ იქნა წარმოდგენილი სრული აღწერილობის მქონე განაცხადი გამოგონების ფორმულითურთ, მაშინ არავითარი უფლება არ ითვლება წარმოშობილად.

წინასწარი ექსპერტიზა – PRELIMINARY EXAMINATION – ПРЕДВАРИТЕЛЬНАЯ ЭКСПЕРТИЗА. საპატენტო კოოპერაციის ხელშეკრულების II თავის

მიხედვით შესაბამისი კომპეტენტური ორგანოს მიერ ჩატარებული გამოგონების ექსპერტიზა, რომელიც რეკომენდაციულ ხასიათს ატარებს. შემდგომ საერთაშორისო განაცხადი წინასწარი ექსპერტიზის შედეგებთან ერთად (ან მათ გარეშე) გადაეცემა ეროვნულ უწყებას, რომლის გადაწყვეტილება მათზე დამოკიდებული არ არის.

ჯვარედინი ლიცენზია – CROSS-LICENSING –
ПЕРЕКРЕСТНАЯ ЛИЦЕНЗИЯ. ურთიერთლიცენზია, როდესაც ორი სხვადასხვა მფლობელის სახელზე გაცემული პატენტის გამოყენებისას ერთ-ერთის გამოყენება დამოკიდებულია მეორეზე. ასეთი ლიცენზია გაიცემა მხარეთა შეთანხმებით, ან იძულებით, თუ პატენტს, რომლის გამოყენებითაც ირღვევა მეორე პატენტმფლობელის უფლებები, დიდი ეკონომიკური ღირებულება გააჩნია.

ლიტერატურა

ნორმატიული აქტები

1. საქართველოს კონსტიტუცია
2. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი
3. Paris Convention for the Protection of Industrial Property, Official English Text, WIPO, Publication N201(E), Geneva, 1996.
4. სამრეწველო საკუთრება (ნორმატიული აქტები), გამოშვება I, საქპატენტი, თბილისი, 1996.
5. სამრეწველო საკუთრება (ნორმატიული აქტები), გამოშვება I, საქპატენტი, თბილისი, 1997.
6. კანონები სასაქონლო ნიშნების დაცვის შესახებ დიდი ბრიტანეთის, საფრანგეთის, ამერიკის, გერმანიის, გაერთიანებული ევროპის, იტალიის ინგლისური ტექსტები ინტელექტუალური საკუთრების მსოფლიო ორგანიზაციის კანონთა კოლექციის მიხედვით. CD-ROM IPLEX.
7. საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი
8. საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსი
9. საქართველოს სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსი
10. საქართველოს ადმინისტრაციული სამართალდარღვევათა კოდექსი
11. საქართველოს კანონი რეკლემის შესახებ
12. საქართველოს კანონი მომხმარებელთა უფლებების დაცვის შესახებ
13. საქართველოს კანონი მონოპოლიური საქმიანობისა და კონკურენციის შესახებ
14. საქართველოს კანონი საქართველოს სისხლის სამართლისა და სისხლის სამართლის საპროცესო კოდექსებში ცვლილებისა და დამატებების შეტანის შესახებ
15. საქართველოს კანონი სელექტიური მიღწევების შესახებ
16. საქართველოს საბაჟო კოდექსი

17. Международная конвенция по охране селекционных достижений, Международный союз по охране селекционных достижений, публикация N293(R), Женева, 1980 г.
18. Madrid Agreement Concerning the International Registration of Marks, Official English Text; Regulations (as in force since April 1, 1994); Protokol Relating to the Madrid Agreement Concerning the International Registration of Marks, Official English Text, WIPO Publication N204(E), Geneva, 1996
19. Trade mark Law Treaty, Text of the Treaty fdopted by the Geneva Conference, WIPO Publication N225(E), Geneva, 1994
20. Конвенция, учреждающая Всемирную Организацию Интеллектуальной Собственности, Публикация ВОИС N250(R), Женева, 1995
21. Договор о законах по товарным знакам и Инструкция, Публикация ВОИС N225(R), Женева, 1994
22. Закон СССР о товарных знаках и знаках обслуживания, НПО "Поиск", Москва, 1991
23. Закон Великобритании о товарных знаках, ЦНИИПИ, Москва, 1979
24. Закон Франции о товарных знаках, ВНИИПИ, Москва, 1984
25. Industrial Property Protection in the Czech Republic (Text of laws and Decrees), Industrial Property Office of Czech Republic, 1996.

**მონოგრაფიები, სახელმძღვანელოები, დამხმარე
სახელმძღვანელოები**

26. Model Law for developing countries on Marks, Trade Names, and Acts of Unfair Competition, BIRPI Publication N805(E), Geneva, 1967
27. Model Law for developing countries on Appellations of Origin and Indications of Source, WIPO Publication N809(E), Geneva, 1975

28. Background reading material on Intellectual Property, WIPO Publication N659(E), Geneva, 1993
29. Guide to the International Registration of Marks, WIPO Publication N430(E), Geneva, 1993
30. Последствия Соглашения ТРИПС для договоров, административные функции которых выполняет ВОИС, WO/INF/127 Rw.2[^] 1996
31. Всемирная организация интеллектуальной собственности, Общая информация, Публикация ВОИС N400(R), 1997
32. Protection Against Ufair Competition, WIPO Publication N725(E), Geneva, 1994
33. Model Provisions on Protection Against Ufair Competition, WIPO Publication N835(E), Geneva, 1996
34. Franchising Guide, WIPO Publication N480(E), Geneva, 1994
35. Защита от недобросовестной конкуренции, Публикация ВОИС N725(R), Женева, 1994
36. Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights, including Trade in Conterfeit Goods
37. Intellectual Property Reading Material, WIPO Publication N476(E), Geneva, 1995
38. Introduction to Trademark Law&Practice. The Basic Concepts. A WIPO Training Manual, WIPO Publication N653(E), Geneva, 1993
39. Г.Боденхаузен, Парижская Конвенция по охране промышленной собственности, комментарии, издательство “Прогресс”, Москва, 1977
40. ლადო ჭანტურია, თედო ნინიძე, მეწარმეთა შესახებ კანონის კომენტარები, თბილისი, “ნორმა”, 1996 წ., I გამოცემა
41. ლადო ჭანტურია. შესავალი საქართველოს სამოქალაქო სამართლის ზოგად ნაწილში, თბილისი, სამართალი, 1997
42. А.Н.Григорьев, В.И.Еременко и др. Законодательство государств СНГ в области промышленной собственности, том I, ВНИИПИ, Москва, 1996.

43. Правовая охрана товарных знаков. Учебник, М., ВНИИПИ, 1985
44. Ю.И.Святош. Правовая охрана товарных знаков в капиталистических странах. ЦНИИПИ, 1969.
45. ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი. ერთტომეული, მთ. რედაქტორი არნოლდ ჩიქობავა, ქართული საბჭოთა ენციკლოპედიის მთავარი სამეცნიერო რედაქცია, თბილისი, 1986, გვ. 183
46. Industrial Property Glossary, Part I, English, French, Spanish, Arabic, WIPO Publication N815(EFSA), Geneva, 1979
47. Г.Ф.Шершеневич. Учебник русского гражданского права (по изданию 1907 г). М., Фирма "СПАРК", 1995 г, с.264.
48. Богуславский М.М. Международное частное право: Учебник. 2-е изд. перераб. и доп.-М., Международные отношения, 1994, с.284.
49. Каспер Дж.Веркман. Товарные знаки. Создание, психология, восприятие, Москва, "Прогресс", 1986.
50. Основные положения закона Австрии о товарных знаках. В кн. "Закон Австрии о товарных знаках", Москва, ВНИИПИ, 1986
51. А.Д.Корчагин, В.Ю.Джермакян и др. Промышленная собственность в Российской Федерации (историко-правовой комментарий), часть 2, Москва, Патентно-правовая фирма "Искон-II", 1993
52. Legal Training Course on Trademarks, organized by the WIPO, Beijing, May 11 to 20, 1982, WIPO Publication N629(E), Geneva, 1982
53. Guide to Industrial Property in Japan, Japanese Patent Office, 1994
54. Symposium on the International Protection of Geographical Indications, Melbourne, April 5 and 6, 1995, WIPO Publication N739(E), Geneva, 1995
55. AIPPI and the Development of Industrial Property Protection 1897-1997, AIPPI Foundation, Basle, 1997, Chapter 7, 9, 11.
56. Питер Розенберг. Основы патентного права США, Москва "Прогресс", 1979, глава 2.

57. А. Лукас. Материалы и ремесленные производства древнего Египта. Москва "Издательство иностранной литературы", 1958, с.15-26.
58. А. Д. Корчагин, и др. Как защитить интеллектуальную собственность в России. Правовое и экономическое регулирование: справочное пособие, Москва, Инфра-М, 1995, Главы VI. VII.
59. Ю. Г. Матвеев. Международные конвенции по авторскому праву, Москва, "Международные отношения", 1975.
60. Англо-Русский патентный словарь, Москва, "Советская энциклопедия", 1973.
61. Н. В., Липшиц, А. Г. Кукушкин, Л. И. Подпилихин. Интеллектуальная собственность и нематериальные активы, Москва, ВНИИПИ, 1996.
62. А. Н. Козырев. Оценка Интеллектуальной собственности, Москва, "Экспертное Бюро-М", 1997
63. Seminar on the Nature of and Rationale for the Protection of Plant Varieties under the UPOV Convention, Organized by International Union for the Protection of New Varieties of Plants, Budapest, Hungary, September 19-21, 1990, UPOV Publication N697(E), Geneva, 1991
64. Seminar on the Nature of and Rationale for the Protection of Plant Varieties under the UPOV Convention, Buenos-Aires, November 26 and 27, 1991, UPOV Publication N727(E), Geneva, 1994
65. Seminar on the Nature of and Rationale for the Protection of Plant Varieties under the UPOV Convention, Beijing, China, September 15-17, 1993, UPOV Publication N730(E), Geneva, 1994
66. სერგო ჯორბენაძე. საიუბილეო კრებული. კრებულის შემდგენელი და რედაქტორები პროფესორი როლფ კნიპერი (ბრემენი), პროფესორი ლადო ჭანტურია (თბილისი), თბილისი, "ნორმა", 1996

67. დავით ძამუკაშვილი. სამრეწველო საკუთრება. გამოგონება, სასარგებლო მოდელი, სამრეწველო ნიმუში. უფლებების გაფორმება და სამართლებრივი დაცვა. თბილისი, 1997

სტატიები

68. В.Мельников. Охрана внешнего вида объекта в качестве товарного знака (Судебная практика США, Франции, Испании, Греции). Москва, Журнал Интеллектуальная собственность N1-2, 1997, с.18-22.
69. Roland Knaak. Relationship between Trademark Protection of Geographical Indications, WIPO Regional Seminar on Trademarks and Geographical Indications, Tbilisi, October 28 and 29, 1996, WIPO/TM/TBS/96/2
70. Jacques Audier. Protection of Geographical Indications in France and in the European Community. WIPO Regional Seminar on Trademarks and Geographical Indications, Tbilisi, October 28 and 29, 1996, WIPO/TM/TBS/96/5
71. The Trademark Law Treaty. WIPO Regional Seminar on Trademarks and Geographical Indications, Tbilisi, October 28 and 29, 1996, WIPO/TM/TBS/96/3(b)
72. The Enforcement of Industrial Property Rights under Treaties Administered by WIPO. WIPO Regional Seminar on Enforcement of Industrial Property Rights, Kyiv, November 11 and 12, 1996, WIPO-EPC/IP/KY/96/2
73. Friedrich Karl Beier. The Development of Trade-mark Law in the last twenty Five Years. In International Review of Industrial Property and Copyright Law, Volume 26, No 6/1995, P.779-780.

Промышленная собственность: Товарные знаки, знаки обслуживания, географические обозначения, фирменное наименование, пресечение недобросовестной конкуренции, селекционные достижения. Оформление прав и правовая охрана.

Книга, которая представлена на грузинском языке, вместе с, изданной в 1997 году книгой Д.Дзамукашвили “Промышленная собственность: изобретения полезные модели, промышленные образцы”, продолжает изложение вопросов охраны промышленной собственности в Грузии.

Автор рассматривает вопросы охраны объектов промышленной собственности в Грузии на основе сравнительного анализа с современной международной практикой. Дается анализ особенностей правовой охраны указанных объектов в соответствии с принципами общего права, права стран континентальной Европы и действующего законодательства Грузии. Освещены как основные теоретические, так и практические вопросы приобретения и осуществления прав на рассматриваемые объекты промышленной собственности. Подробно представлены основные положения таких важнейших международных договоров, как Парижская конвенция об охране промышленной собственности, Мадридское соглашение о международной регистрации знаков, Протокол к Мадридскому соглашению о международной регистрации знаков, Соглашение по Торговым аспектам прав интеллектуальной собственности (TRIPS) и др.

СОДЕРЖАНИЕ

Глава I. Товарные знаки и знаки обслуживания

1. Краткий исторический обзор
2. Терминология
3. Товарный знак как объект правовой охраны
 - 3.1. Понятие
 - 3.2. Виды товарных знаков
4. Внешний вид товара (TRADE DRESS)
5. Знаки обслуживания
6. Коллективные знаки
7. Охраноспособность товарных знаков
8. Приобретение прав на товарные знаки
9. Объем исключительных прав
10. Права и обязанности владельцев товарных знаков
11. Споры и их рассмотрение

Глава II. Иные объекты промышленной собственности

12. Географические обозначения
13. Фирменные наименования
14. Селекционные достижения
15. Пресечение недобросовестной конкуренции
16. Взаимосоотношение товарных знаков с другими объектами
промышленной собственности

Глава III. Международные договоры

17. Парижская конвенция по охране промышленной собственности
18. Мадридское соглашение о международной регистрации знаков
19. Протокол к Мадридскому соглашению о международной регистрации знаков

20. Ниццкое соглашение о международной классификации товаров и услуг
21. Венское соглашение об упреждении международной классификации изобразительных элементов знаков
22. Мадридское соглашение о пресечении ложных или вводящих в заблуждение указаний происхождения на товарах
23. Лиссабонское соглашение об охране наименований мест происхождения
24. Договор о законах по товарным знакам
25. Договор о торговых аспектах интеллектуальной собственности (ТРИПС)

Приложение:

- Международные классы для изобретений промышленных образцов, товарных знаков
- Краткий грузинско-английско-русский толковой словарь некоторых терминов промышленной собственности

Литература

David Dzamukashvili.

Industrial Property: Trademarks, Service marks, geographical indications, firm names, unfair competition, plants variety. Registration of rights and legal protection.

The author considers the issues of industrial property protection in Georgia on the basis of the comparative analysis of the, modern international practice. There is provided the analysis of the peculiarities of legal protection of above mentioned objects in accordance with principles of the Common Law, Law of the Continental European countries and the current legislation of Georgia.

Both, main theoretical and practical issues of acquiring the rights and their enforcement for the viewed objects of industrial property were elucidated.

The basic provisions of such important international agreements as Paris Convention for the Protection of Industrial Property, Madrid Agreement Concerning the International Registration of Marks, Protocol Relating to the Madrid Agreement Concerning the International Registration of Marks, Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS) and others are presented in details.

CONTENTS

CHAPTER I. TRADE MARKS and SERVICE MARKS

1. Brief Historical Survey on Trade Marks
2. Terminology
3. Trade Marks – as an Object of the Legal Protection
 - 3.1. Notion
 - 3.2. Types of Trade Marks
4. Trade Dress
5. Service Marks
6. Collective Marks
7. Protectability of Trade Marks
8. Acquisition of Rights on Trade Marks
9. Scope of Exclusive Rights
10. Rights and Obligations of Trade Marks Owners
11. Law Suits and Consideration

CHAPTER II. OTHER OBJECTS of INDUSTRIAL PROPERTY

12. Geographical Indications
13. Firm Names
14. Breeders Achievements
15. Repression of Unfair Competition
16. Trade Marks in Comparison with Other Industrial Property Objects

CHAPTER III. INTERNATIONAL AGREEMENTS

17. Paris Convention for the Protection of Industrial Property
18. Madrid Agreement Concerning the International Registration of Marks
19. Protocol Relating to the Madrid Agreement
20. Nice Agreement Concerning the International Classification of Goods and Services

- 21. Vienna Agreement Establishing an International Classification of the Figurative Elements
- 22. Madrid Agreement for the Repression of False or Deceptive Indications
- 23. Lisbon Agreement for the Protection of Appellations of Origin
- 24. Trade Mark Law Treaty
- 25. TRIPS Agreement

ANNEX:

- International Classes for the Inventions, Designs, Trade Marks
- Short Georgian-English-Russian Defining Vocabulary of Some Industrial Property Terms

LITERATURE

გამომცემლობის რედაქტორები:

კორექტორი

სალომე ნიკოლაიშვილი

მადონა ქამუკაშვილი

ნანა დარბაიძე

შეკვეთის №650

ტირაჟი 500

ფასი სახელშეკრულებო

წიგნი დაკაბადონდა გამომცემლობა ”უფლება“-ში

სააქციო საზოგადოება ”ფარნავაზი“

გრ. რობაქიძის გამიწირი №7

